Historia rei herbariae / Curth Sprengel.

Contributors

Sprengel, Kurt Polycarp Joachim, 1766-1833.
Royal College of Physicians of Edinburgh

Publication/Creation

Amsteldami : Sumtibus Tabernae librariae et artium, 1897-1808.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/evs9b3he

Provider

Royal College of Physicians Edinburgh

License and attribution

This material has been provided by This material has been provided by the Royal College of Physicians of Edinburgh. The original may be consulted at the Royal College of Physicians of Edinburgh. where the originals may be consulted.
This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
https://wellcomecollection.org

Bb 3.17

R53991

CURTII SPRENGEL

HISTORIA REI HERBARIAE

BIBLIOTH. COLL. REG. MED. EDIN.

TOMUS I.

AMSTELDAMI
SUMTIBUS TABERNAE LIBRARIAE ET ARTIUM.
1807.

VIRO

CUM MUNERIS SPLENDORE TUM ANIMI VIRTUTIBUS

EXIMIO,

CAROLO FRIDER. BEYMIO,

REGIS OPTIMI AMICO,

BONARUM ARTIUM PATRONO,

VENERATIONIS ET GRATITUDINIS

MONUMENTUM HOCCE

PIA MENTE

PONIT

AUCTOR.

Rei herbariae fata conſcribere adgredior, impeditum opus et facundiae minime capax: praeſertim cum me natura in mediocribus eſſe voluit hominibus, quibus facultates largita eſt colligendi, obſervandi; inveniendi vero fere negavit. Intempeſtivae tamen modeſtiae notam ſubirem, ſi nequaquam me idoneum iudicarem, qui haec ſtudia tractem: ad quae natura ipſa et voluntate ferri me ab ineunte adoleſcentia ſenſi, in quibus etiam vitae tabernacula ponere decrevi, ut, praeſentis aevi pertaeſus, in antiquo mundo vivere poſſem. Ex quo enim iuvenis eſſe coepi, aeſtates fere omnes in inveſtiganda plantarum natura, hyemum otia in tractandis me-

ditate cogitateque veterum ſcriptis conſumſi. Quo interius hanc doctrinae partem hiſtoricam cognovi, quo magis auctae ſunt eorum, quae collegeram, explicaveram, notaveram, divitiae, eo magis ſenſi, opus mihi eſſe otio diuturno et vacuo, ut digererem collecta, excerpta iudicarem, tractata retractarem, eoque modo princeps meum ac palmarium opus mihi proponerem, quo nomini meo commendationem et apud exteros quaererem, quodque meae aetati ita probarem, ut ne ſerae quidem poſteritatis iudicium extimeſcerem. Otium id ab omni interpellatione vacuum, quod liberam animi cogitationem et diligentiam cogitandi efficeret, conceſſit tandem belli ſors et gratia victoris. Itaque Chaerephontis Socratici illius, σφοδροῦ ἐφ' ὅ, τι ὁρμήσειε, *ſimilem me videri ſtudui, omnesque intendi nervos, ut dignum opus ederem et probabiliter fungerer hac ſcriptione.*

Qualem autem tractandi ſcribendique rationem ſequutus fuerim, brevibus indicare

libet. Facile intellexi, prouti ſcriptores, qui poſt Ciceronem aut Hippocratem fuerunt, nemo intelligere poteſt, niſi qui veteres illos in numerato habeat, ita omnem plantarum, a ſcriptoribus ſeriorum ſaeculorum memoratarum, cognitionem a Theophraſto et Dioſcoride proficiſci debere. Itaque acriori indies Theophraſti ſtudio incitabar, ut eum per duas fere hyemes de manibus non deponerem. Conferendae etiam erant Theophraſti et Dioſcoridis plantae cum ſerioribus omnibus, ut appareret, quis alterum ſequutus ſit, quid ab eo habeat ac retinuerit, ſive omiſerit, ſive addiderit, quomodo alter ex altero ſupplendus, interpretandus, corrigendus ſit. Id adſiduum ſtudium eo valuit, ut tandem clariora multa maioribus meis viderem, melius veterum plantas explicarem, veſtigia prima plurimarum detegerem, loca obſcura multa dilucidarem idque praeſtarem, quod ab auctore probabiliter in his ſtudiis verſato poſci poſſet. Summum etiam in ſynonymis dili-

gentiſſime tractandis ſtudium collocavi, quod ut proſpere ceſſerit atque in utilitatem rei herbariae, magnopere cupio.

Luxum literarium, quem iuvenis amavi, iam ſperno: loreolam enim nolo in muſtaceo quaerere: memoravi ſola ſcriptorum loca, quae fere claſſica ſunt. Namque alioquin voluminum plurium ſeriem edere debuiſſem, lectoribusque ſarraginem moleſtam obtuliſſem. Id maxime in hiſtoria plantarum biblica vitare ſtudui, utpote quae tot tamque variis modis tractata fuit, ut bibliothecam fere integram libri de ea conſcripti conſtituant.

Plantae a ſcriptoribus claſſicis, Herodoto, Diodoro, Strabone, Theocrito, memoratae paſſim memorantur. Neque enim hi ſcriptores propria ſibi capita poſtulare poterant, niſi plantarum adeo inſignem copiam tractaſſent, ac e. g. Virgilius.

Sibthorpii floram graecam, tamdiu exſpectatam, tandem accepi, in uſusque huius

libri converti, quotquot in primo faſciculo continentur plantarum illuſtrationes. Neque tamen omnem eo labore tolli difficultatem intellexi: plures enim plantas cum veteribus absque ulla ratione componit, alias valde dubias, oppoſitis temere ſynonymis, haudquaquam indubias linquit: ut σισυρίγχίου, λογχίτιδος exempla docent. Interea haud inficior, plurimis plantis lucem foenerari inſignem, inſigniorem etiam exſpectari poſſe, ſi totius operis pretioſiſſimi ambitus in lucem prodierit.

Arabum flora novam lucem ex itinere accipiet, quod in transoxanam et bactrianam provinciam Ruthenorum imperatoris iuſſu ſuscipitur.

Cum typis hic liber exprimeretur, equidem, cui rerum publicarum cura demandata erat, iter ſuscipere debui, quod, quominus ipſe impreſſioni invigilarem, impedivit. Unde ſphalmata plura ſuperfuerunt, quae ad calcem operis indicavi.

Gratias ago ſincerrimas iis omnibus, quī me in hac hiſtoria conſcribenda adiuvarunt; maxime vero amico venerabili Leyssero; *collegis amiciſſimis,* Schradero *Göttingenſi,* Schwägrichenio *Lipſienſi,* Weigelio *Dresdenſi,* Schrankio *Landshutenſi,* Vogelio *Altorfino,* Bonato *Patavino; bibliothecariis denique meritiſſimis,* Biestero *Berolinenſi et* Reussio *Göttingenſi. Qui viri, ut officia ſua et ſtudia non male collocata exiſtiment, magnopere cupio ac opto.*

* * *

Non deſunt plantae, quarum prima veſtigia ſero inveni. Vulgares autem in iis adiungam.

Apud Hermolaum Barbarum *prima ſit mentio* Crucialis, *quae* Valantia *eſt* Cruciata.

Apud Brunfelsium *obveniunt: Salvia pratenſis* (agreſtis): *officinalis* (maior.). . . *Scabioſa Succiſa* (Morſus diaboli.). . . *Galium*

Mollugo . . *Plantago lanceolata*. . . *Meſpilus germanica*. . . *Potentilla Anſerina*. . . *Anemone Hepatica*. . . *Nepeta Cataria* (Mentha non odorifera). . . *Melampyrum arvenſe* (Trifolium maius). . . *Scrofularia nodoſa* . . *Spartium ſcoparium* (Geniſta).

Apud TRAGUM: *Circaea lutetiana* (Lappa ſylv.). . . *Campanula Trachelium* (Uvularia maior). . . *Lonicera Xyloſteum* (Halimus). *Phyteuma ſpicatum* (Rapunculum ſylveſtre). . . *Rhamnus catharticus*. . . *Chenopodium rubrum* (Blitum IV.). *Chen. olidum* (Atriplex canina). *Chen. polyſpermum* (Blitum III.). . . *Phellandrium aquaticum* (Ligiſticum ſylveſtre). *Angelica ſylveſtris*. *Rumex aquaticus* (paluſtris). . . *Acer campeſtre*. . . *Vaccinium Vitis idaea* (Myrtillus exiguus). . . *Erica vulgaris*. . . *Daphne Mezereum* (Daphnoides). . . *Sedum acre* (Portulaca tertia). . . *Potentilla rupeſtris* (Fragaria IV.), *argentea* (Pentaphyllum exiguum), *verna* (Quinquefolium I.). . . *Ranunculus*

aquatilis (Alga prima). . . *Stachys ſylvatica* (Heraclea). . . *Helleborus foetidus* (Pedicularia foetida III.). . . *Melampyrum nemoroſum* (Parietaria Lipſenſium). . . *Geniſta germanica* (Geniſtella). . . *Ervum hirſutum* (Vicia minima). . . *Sonchus arvenſis* (Intybus ſylveſtris II.). . . *Tragopogon pratenſis* (Barbula hirci). . . *Bidens tripartita* (Verbena ſupina).

Apud MATTHIOLUM: *Campanula perſicifolia* (Phyteuma 827.). . . *Rhamnus Frangula* (875.). . . *Chenopodium glaucum* (Atriplex ſylv. II. 362.). . . *Statice Limonium* (696.). . . *Vaccinium Myrtillus* (196.).

Apud Valer. CORDUM: *Rumex ſanguineus, obtuſifolius*. . . *Polygonum amphibium* (Phyllitis lacuſtris.). *Ranunculus repens* (VIII.).

Apud THALIUM: *Rumex criſpus* (minor 102.). . . *Ranunculus Lingua* (πλατύφυλλος 100.), *fluviatilis* (Myriophylli ſpec. coliculis fluitantibus.). . . *Lamium amplexicaule*

(Marrubium χαμαίπετες 76.). . . *Galeopſis Ladanum* (Sideriti I. congener II. 103.). . . *Melampyrum ſylvaticum* (79. ore hiante.). . . *Turritis glabra* (Braſſica ſylveſtris longifolia 16.). . . *Geniſta piloſa* (minoris ſpecies 55.). . . *Lathyrus pratenſis* (ſylveſtris floribus luteis 74.).

Apud DODONAEUM: *Salicornia herbacea* (82.). . . *Campanula rapunculoides* (Cervicaria IV. 163.). . . *Iaſione montana* (Scabioſa minor 122.). . . *Chenopodium maritimum* (Kali album 81.). . . *Spergula arvenſis* (537.). *Thalictrum flavum* (maius III. 58.), *aquilegifolium* (IV. ib.). . . *Helleborus hyemalis* (Aconitum luteum minus 440.). . . *Hieracium umbellatum* (I. 638.). . . *Veratrum nigrum* (383.).

Apud LOBELIUM: *Agroſtis Spica venti* (ic. 1, 3.). *Polypodium lycopodioides* (Viſcum indicum adv. 452.).

Apud CLUSIUM: *Melica nutans* (hiſt. II. 219.). . . *Rumex alpinus* (Lapathum foliis am-

plis 2, 69.). . . *Limoſella aquatica* (Plantago aquatica minima 2, 110.). . . *Vicia Cracca* (ſylv. II. 2, 235.).

Apud COLUMNAM: *Iungermannia epiphylla et Targionia hypophylla* (ecphr. I. 332. 333.).

Apud Io. BAUHINUM: *Scirpus lacuſtris* (Iuncus maximus holoſchoenus hiſt. 2, 522.), *maritimus* (Gramen cyperoides 2, 495.), ſylvaticus (Cyperus gramineus 2, 504.). . . *Holoſteum umbellatum* (Caryophyllus arvenſis 3, 364.). . . *Galium uliginoſum* (Rubia quaedam minor 3, 716.). . . *Plantago ſerpentina Vill.* (Coronopus Maſſiliotum 3, 510.). . . *Aiuga genevenſis* (Conſolida media 3, 432.), *alpina* (Conſolida alpina ib.).

CONSPECTUS.

LIBER I. Prima rei herbariae rudimenta.

CAP. 1. Flora biblica . . . . . p. 6— 19
2. — Homerica . . . . . 19— 29
3. Monumenta artis antiquae et mythi de plantis . . . . . 29— 75
4. Flora Hippocratica . . . . 35— 49
5. Priſcorum philoſophorum res herbaria 49— 55
6. Ariſtoteles . . . . . 55— 62
7. Rhizotomi . . . . . 62— 66

LIBER II. Rei herbariae incrementa.

CAP. 1. Theophraſtus Ereſius . . . 66—119
2. Schola Alexandrina . . . . 119—134
3. Res herbaria ſub Romanorum imperio 134—210

LIBER III. Rei herbariae decrementum.

CAP. 1. Romana ac Graeca barbaries . . 211—218
2. Caroli Magni capitularia . . 219—222
3. Moneſtica res herbaria . . . 222—228
4. Arabum res herbaria . . . 229—273
5. Latinobarbara aetas . . . 274—299

LIB. IV. Rei herbariae poſt renatas literas inſtauratio.

CAP. 1. Veterum fontium examen . . 300—310
2. Patriarum herbarum examen . 310—359
3. Hortorum cultura . . . . 359—364
4. Peregrinationes et itinera, quae rei herbariae amplificandae inſervierunt 365—387
5. Inſtauratio, collectio et diſpoſitio inventorum . . . . 388—466

REI HERBARIAE

HISTORIA.

REI HERBARIAE

HISTORIA.

LIBER I.

PRIMA
REI HERBARIAE RUDIMENTA.

In duas naturaliter disciplinas rei herbariae ſcientia diducitur: quarum altera complectitur formarum variarum differentias, ſpecierum generumque distributionem ſyſtematisque cognitionem, altera vero verſatur in plantarum fabrica exponenda partiumque uſu inveſtigando. Illa, hiſtoriae naturalis pars; haec potiſſimum ad phyſiologiam refertur.

Quodſi in utriusque disciplinae hiſtoriam inquirimus, aetate prior phyſiologia plantarum neceſſario eſſe debet. Priſtinum enim hominum genus vel patriae terrae hactenus adhaeſit, ut remotarum regionum natura ac corpora naturalia eos plane laterent; vel, dum pervagarentur etiam alias terras, vitae tamen ſuſtentandae ac quotidianorum ſolummodo emolumentorum curam habuerunt. Gentes eae αὐτόχθονες fructus ſine dubio horaeos ſylvarum camporumque paſcuorum gramina cognoverunt, quum victum praeberent quotidianum. Ea vero cognitio, e ſolo adſpectu proficiſcens, notas haudquaquam characteriſticas complectebatur, neque unquam disciplina tradi poterat.

Communis ea intelligentia ad ſolum uſum quotidianum intenta ad ſcientiae dignitatem evehi nequaquam poterat, niſi liberalior naturae adſpectus meditationi anſam praeberet. Quod noſtris demum temporibus factum eſt, quum rei herbariae disciplina, a vili illo quotidiani uſus reſpectu libera, maiori ſtudio agitari coepit et nobiliori.

Neque reticenda eſt alia cauſſa impediti apud priſcas gentes huius ſtudii, mirabilium nimirum amor, quo irretitos videmus homines literarum rudes atque ab animi cultu alienos. Capitur omnis infantia generis humani adeo miraculorum ſtudio, ut nusquam cauſſas naturales, ſed divinam ubique efficaciam, nexum nusquam naturae operam, ſed mira ubique quaerat ac incredibilia. Mutationes ſpecierum, ortus plantarum ex animalibus, animalis ipſa vegetabilium indoles infantili humani generis aetate creduntur et defenduntur.

Hiſtoricam plantarum cognitionem aetate antecellere phyſiologia neceſſario debet. Protinus enim ut in cauſſas rerum naturalium inquiri coepiſſet, plantarum etiam, hominibus quotidie obviarum, ortus hominum mentes excitavit. Ortum autem vegetabilium earumque naturam infantilis illa aetas, comparatis ſemper animalibus, ex iisdem fere fontibus deduxit. Inertia enim humano generi eo carior, quo rudius eſt: inexplicabilia fugit, faciliorem ubique expoſitionem in viribus divinis

et animatis petit, quas mythologia iam ſuppeditat; abhorret autem ab operoſa illa et difficillima ſingularum rerum inquiſitione, e qua verum proficiſcitur ratiocinium. Inde exponendus eſt arctiſſimus ille nexus mythicae theogoniae et phyſiologiae, quam priſcum philoſophorum genus protulit.

Ante autem, quam haec ulterius perveſtigemus, neceſſarium arbitramur in antiquiſſimis literarum et artium monumentis plantarum veſtigia perſequi, ut eo melius pateat, quantus fuerit antiquarum cognitionum ambitus, ac quales inprimis plantae ab antiquitate fuerint aeſtimatae. Omne quidem id disputationis genus difficultates plurimas habet, tum quod remotiſſima illa tempora ſunt, tum quod regiones eae, quas priſca mortalium gens incolebat, haud ſatis etiamnum perveſtigatae ſunt, tum denique, quod plantae ab auctoribus antiquiſſimis obiter duntaxat et quaſi aliud agatur, nominari ſolent. Regiones orientales, quas generis humani vocaveris incunabula, a *Rauwolfio*, *Belonio*, *Buxbaumio*, *Tourneſortio*, *Haſſelquiſtio*, *Forskoleo*, *Billardierio* et *Sibthorpio* peragratae, plantarum feraciſſimae, plurium videntur ſaeculorum labores requirere, priusquam tota antiquitas ſufficienter illuſtrata fuerit.

Ol. Celſii et *Claud. Salmaſii* ſtudia, digniſſima quidem, non poſſunt tamen non deſiderium excitare ulteriorum inquiſitionum.

CAP. I.

FLORA BIBLICA.

Tum *Wettii* tum *Vateri* nuperrimis disputationibus antiquiſſima aetas variorum capitum biblicorum tantum abeſt ut penitus negetur, ut potius adfirmari etiamnum debeat, Moſaicorum librorum nonnulla loca aetate omnino priora ceteris omnibus humani generis monumentis eſſe: licet adſperſa ſint plurima e ſeriore, praeſertim regum Iſraeliticorum aetate.

Gens, cuius antiquiſſima literarum monumenta hic percontamur, e Perſide orientali, ſ. Arachoſia (quae ab oriente Candaharam contingit, ſeptentrionali ſui parte Bactrianae contermina) aut Caſchmirae vallibus, ut *Herdero* placuit et *Hartmanno*, in Meſopotamiam, dein in Palaeſtinam migravit, unde in Aegyptum ducta, ſaeculis quinque elapſis demum Palaeſtinam iterum habitavit. Sub potentiſſimo eius gentis rege, Salomone, vicinae Tyri exemplo incitatum commerciorum et navigationum ſtudium effloruit, ut naves Salomonis cum tyricis oras maris rubri et perſici ſinus ipſasque maris indici inſulas appellerent. Ex eo inde tempore plantarum et aromatum, quae in India orientali proveniunt, cognitio ad eam gentem transivit. Quum tandem fato acciderit, ut regnum Iſraeliticum a Mediae, Babyloniae et Aſſy-

riae regibus everteretur, captivaeque tribus in contumelioſo exilio per ducentos fere annos degere deberent, divitiarum, quas India fert et Perſia, cognitionem haurire facile potuerunt.

Sequentem libet indicem plantarum biblicarum exhibere, qui, ſyſtema Linnaeanum ſequens, probabilibus ut plurimum coniecturis nititur.

Olea europaea (זַיִת) ex antiquiſſimis eſt, quae in diluvio Noae iam memoratur (*Geneſ.* 8, 11.) Eius feracitas ac optimus proventus in terra promiſſionis maxime celebratur (*Deut.* 6, 11. 28, 40.). Id *Theophraſti* (*hiſt.* 1, 18.) teſtimonio confirmatur, qui oleam maxime ſyriacam praedicat.

Crocus ſativus (כַּרְכֹּם) per totum Orientem ſponte creſcens, ob odorem (*Cant.* 4, 14.) ſuavem laudatur, ſicut et Homeridae eum (*hymn. in Pan.* 25.) cum hyacintho ſimul nominant.

Cyperus Papyrus (גֹּמֶא) in limo Nili et Euphratis proveniens, ſaepius laudatur in priſtinis iis libris. Bildadus apud Iobem (8, 11.) quaerit, poſſitne Papyrus creſcere absque limo? Et obſcuro illo loco (*Eſai.* 18, 2.) navigia e papyro fabricata citantur, quorum antiqui omnes, maxime *Theophraſtus* (*hiſt.* 4, 9.) meminerunt.

Arundo vulgaris, modo אָחוּ modo קָנֶה dicta, haud facile determinatur. Complectitur autem gramina et cyperoideas, quae in Nilo, mari rubro et Syriae fluminibus creſcunt: nimirum *Cyperum*

niloticum, *longum* et *faſtigiatum*; *Scirpum articulatum* et *maritimum*; *Arundinem Donacem*; *Saccharum cylindricum Vahl.*, *biflorum Forsk.*, *Andropogonem arundinaceum Schrad.*, *annulatum Forsk.*

Andropogon Nardus (נֵרְדְּ) gramen radice fragrantiſſima, cuius ſolummodo *Cant.* 1, 14. 4, 13. mentio fit. *Ioneſius* quidem (*Transact. of the ſoc. of Bengal*, 2. *p.* 405.) probare ſtudet, *Valerianae Spicae Vahl.* radicem Nardum veterum exhibere. Perperam autem id fieri, patet e *Dioſcoridis* (1, 6.) *Avicennae* (*lib.* 2, 225.) maxime vero ex *Abu'l Fadli* (*Celſ. hierob.* 2, 3.) deſcriptione, qui gramen eſſe Nardum, diſerte aiunt. Copioſiſſime autem provenit ea planta in Gedroſiae provincia, hodie Mekran dicta, quae indico oceano contermina, a ſeptentrione Turan contingit: ubi Alexandri exercitus tanta abundantia eam deprehendi, ut pedibus calcata aërem fragrantia impleret (*Arrian. exped. Alex.* 6, 22.). Naves punicae, *Arriano* eodem teſte, inde Nardum advehebant, quo factum eſt, ut et Salomonis tempore gens Iſraëlitica eam obtineret.

Frumentorum ſpecies, in ſ. ſcriptis obvia, ſunt *Hordeum vulgare* (שְׂעֹרָה), antiquiſſimum frumentum (*Plin.* 18, 7.), quod ſponte ſua creſcere ad flumen Araxen (Kur) in Phaetacarania (Georgiae parte orientali) teſtatur *Moſes Cho-*

renenſis (*geogr. p.* 360.) Hordeum nudum ſponte naſci in Balaſcham, provincia Indiae maxime boreali *Marcus Paulus ſaec. XIII.* vidit. (*Ramuſio viaggi* 2. *f.* 10. *a.*)

Triticum aeſtivum ſ. hybernum, (חִטָּה) quod laetiſſime et abundantiſſime in terra promiſſionis (*Deuter.* 8, 8.) proveniebat. Id ſine dubio ex India priſtini Ebraei. In Muſicani enim regione ſponte ſua creſcere teſtatur *Strabo* (15. *p.* 1017.). *Andreas Michaux* Triticum Speltam ſpontaneum invenit anno 1782 in Perſiae provincia Hamadan (*Lamarck. encyclopéd. méth.* 2, 560.).

Triticum Spelta (כֻּסֶּמֶת), quod ſerotinum frumentum (*Exod.* 9, 32.) vocatur et *Sorghum vulgare Perſ.* (דֹּחַן), quod peculiarem *Forskoleus* ſpeciem credidit, *Holcus Dochna* dictam. Et noſtrorum temporum Arabes سخن Sorghum appellant (*Celſ.* 1, 455.).

Ficus Carica (תְּאֵנָה) ex vulgaribus arboribus fructiferis earum terrarum, quas gens Iſraëlitica incoluit.

Ficus Sycomorus (שִׁקְמִים) in Aegypti et Palaeſtinae convallibus et paſcuis frequentiſſima. Cedrorum (אֲרָזִים) tantam copiam procreaſſe Salomo dicitur (2 *Reg.* 10, 27.) quanta Sycomororum ſit in convallibus. Tanquam materiem viliorem ligno cedrino *Eſaias* (9, 10.) Sycomoros memorat: unde, quanto in errore verſatur *Sick-*

Ierus (Geſch. der Obſtcultur, 117.) Moros habens eos Sycomoros, patet. De Sycomoro vid. *Warnekroſii collectanea in Repertor. für bibl. Lit.* 11, 7. 12, 3.

Solanum inſanum (חָדָק) citatur *Mich.* 7, 4. et *Proverb.* 15, 19., quod ſpinis horridum ſit. Vocatur autem pari nomine arabico (حدق) frutex, in Phoenicia abundans, qui Melongenae ſatis ſimilis ſit *(Abu'l Fadli* apud *Celſ.* 2. *p.* 41. 42. *)*.

Zizyphus vulgaris (בַּעֲמוּץ) per totam Syriam abundans, velut vulgaris vepres Pinui Cembrae opponitur *(Eſ.* 55, 13. *)*.

Zizyphus Paliurus (חָרוּל) in arvis ſterilibus creſcens, *(Prov.* 24, 31. *)* unde et *Theophraſtus (hiſt.* 3, 17. *)* cum Rubo componit, et *Virgilius (ecl.* 5, 38. *)* dicit:

> Pro molli viola, pro purpurea narciſſo
> Carduus et ſpinis ſurgit paliurus acutis.

Vitis vinifera (גֶּפֶן) ſponte in Armenia et Georgia creſcens, ubi *Chardinus*, *Tournefortius* et *Güldenſtädtius* colles propemodum omnes ea obſitos invenerunt. *(Cf. Annales horticulturae, quas ſub titulo Gartenzeitung edidi, vol.* 3. *p.* 191. *)* Ibi et coluit Noa primus: provenit etiam per Syriam et Aegyptum inferiorem.

Nerium Oleandrum eſſe arborem illam, de

qua *Davides* (*pſ.* 1, 3.) canit, ad rivos plantatam ſemper virere, arbitratur *Haſſelquiſtius* (*it. Palaeſt.* 226.) qui frequentiſſimam eam invenit.

Bubon gummiferum exhibet Galbanum, (חֶלְבְּנָה) quod (*Exod.* 30, 34.) inter ſuffimenta citatur. Ex Abyſſinia, ubi ſponte provenit planta, Gummireſina haec Nilo provehitur.

Cuminum Cyminum (כַּמּוֹן) in Palaeſtina cultum (*Eſ.* 28, 25.).

Coriandrum ſativum (גַּד) cuius ſemina rotunda cum Manna comparantur (*Exod.* 16, 31.). Optimum ex Aegypto venire *Plinius* (20, 20.) teſtatur: ubi et hodienum colitur. (*Forsk. flor. aegypt. p. LXIV.*)

Linum uſitatiſſimum (פִּשְׁתָּה) ex antiquiſſimis inde temporibus in Aegypto colebatur (*Exod.* 9, 31.).

Lilium candidum (שׁוֹשַׁנָּה) ſunt amoeni convallium flores (*Cant.* 2, 1.). *Plinius* (21, 5.) Palaeſtinae vallem, Phaſelida nominat, tanquam liliorum feraciſſimam. Artifex tyrius, quem Salomo iuſſit templum exſtruere, columnarum templi apicibus formam liliorum dedit.

Narciſſus orientalis ſ. calathinus ſ. Ionquilla (חֲבַצֶּלֶת) intelliguntur (*Cant.* 2, 1.) iuxta ſententiam interpretum antiquorum Chaldaici et Arabici. Abundavit autem iis floribus Palaeſtina.

Acorus Calamus, var. indica eſt קָנֶה וְטוֹב

(Ierem. 6, 20.*)*, quam e remotiſſimis regionibus apportabant. In Guzurate et Goa provenire et coli, auctor eſt *Garcias (arom. c.* 32., apud *Cluſ. exot. p.* 200.*)*.

Allium aſcalonicum (שׁוּמִים)
— *Cepa* (בְּצָלִים)
— *Porrum* (חֲצִיר)
} *Num.* 11, 12.

Diospyros Ebenum (הָבְנִים). Inter mercimonia, tyriis navigiis apportata ex inſulis *(Ezech.* 27, 15.*)* lignum ebeni citatur. Creſcit autem ea arbor in Ceylonae ſylvis: quam inſulam tyriae naves attigerunt.

Amyris gileadenſis (בָּכְא 2 *Sam.* 5, 23.) ad explicationem ſaltem, quam *Abu'l Fadli (Celſ.* 1, *p.* 339.*)* exhibet. Balſamum ipſum, ex hoc frutice ſtillans בֹּשֶׂם dicitur *(Exod.* 30, 23.*)*.

Amyris Kaſal (Forsk. p. 80.*)* eſt arbor turifera, quae לְבוֹנָה largitur. Creſcit in Arabia. Exhibuit iconem mancam *I. Bauh. hiſt.* 1, 303. Exemplar arboris turiferae, quod *Adanſonius* apportavit, examinatum fuit a *Lamarkio (encycl.* 2, 626.).

Lawſonia inermis (כֹּפֶר). Flores racemoſi fragrantes *Cant.* 1, 14. laudantur. Eſt κύπρος *Dioſc.* 1, 125. *Cf. Belon. obſ.* 2, 74.

Laurus Caſſia (קִדָּה et קְצִיעוֹת *Exod.* 30, 24. *Pſ.* 45, 9.) ob ſuavitatem odoris celebratur. Ar-

bor in Ceylona creſcens corticem largitur, quam tyriae naves advehebant.

Laurus Cinnamomum (קִנָּמוֹן *Exod.* 30, 23.). De Caſſia et Cinnamomo antiquiſſima relatio apud *Herodot.* 3, 110. 111. Ibi avium ope ſemina propagari refertur, quod egregie confirmat nuperrimus teſtis *Thunbergius* (*reſa* 4, 185.).

Fagonia arabica (דַּרְדַּר *Geneſ.* 3, 18.). Eſt tribulus ille, quibus ager, cui Iehova maledicebat, abundare debebat. *Forskoleo* teſte (*flor. ar. p.* 88.) ſpinas fert longiſſimas verticillatas.

Amygdalus communis (שָׁקֵד) per totum Orientem vulgaris, ſaepius citatur in libris veteris teſtamenti. Quin et virgae, quas Iacobus ex arbore לוּז refecuit, ad antiquiſſimorum interpretum ſententiam, ad amygdalum referuntur (*Geneſ.* 30, 37.).

Pyrus Cydonia (תַּפּוּחַ) et *Cant.* 2, 3. 5. 7, 8. et aliis locis ob fragrantiam laudantur. In Palaeſtina ſat frequens arbor.

Punica Granatum (רִמּוֹן) in Palaeſtina (*Deut.* 8, 8.) et Aegypto (*Num.* 20, 5.) vulgaris, fructus fert colore pulcherrimos, quibuscum genae amaſiae componuntur (*Cant.* 4, 3.) et e quibus vinum ipſum conficitur (*Cant.* 8, 2.). Labitur opinione *Sicklerus* (*l. c. p.* 119.) dum malum punicum pro perſico malo habet. Iucundiſſimos certe fructus punicae eſſe, patet e teſtimoniis, quae

Bergius (von Leckereyen, me interprete, tom. 1, *p.* 255.) congeſſit. Perſica mala multo ſerius e Perſia in Aſiam minorem et Aegyptum migrarunt. Fallitur inſuper *Sicklerus*, dum eadem mala cum fructibus Cordiae Myxae ſ. περσαίας Aegyptiorum commutat.

Myrtus communis (הֲדַס).

Rubus ſanctus (סְנֶה *Deut.* 33, 16.), quem *Tournefortius* in Oriente invenit, in Arabiae monte Sinai ea copia creſcit, ut inde is nomen acquiſiverit.

Capparis ſpinoſa (אֹרֶן *Eſ.* 44, 14.). Eſt ſaltim inſignis inter hebraicum nomen et vocem arabicam أرطى conſenſus, quam poſteriorem *Abu'l Fadli (Celſ.* 1, *p.* 192.) ita exponit, ut ad nullam aliam facile plantam reſpicere poſſis.

Ciſtus creticus largitur Ladanum, (לט) quod Iſmaëlitae et Gilead cum balſamo provehebant (*Geneſ.* 37, 25.). De ladano hircorum id depaſcentium barbis inhaerente *Herodot.* 3, 112. *Plin.* 12, 17.

Corchorus olitorius (מַלּוּחַ *Iob.* 30, 4.) olus Arabum ſatis commune. *Cf. Abdollatif mem. Aegypt. p.* 8. *Alpin. de plant. Aeg. f.* 39. 40.

Nigella ſativa. (קֶצַח *Eſ.* 28, 25.) Rabbini eam vocem ſic explicant, et hodienum Nigellae ſemina in Oriente pro condimentis ciborum habent.

Thymbra ſpicata fine dubio Hyſſopus eſt Salomo-

nis. Namque Arabs Iſaac ebnen Amram زوفا ſuum ad Hieroſolymas frequentiſſimum ita deſcribit, ut de hac ſpecie dubitationi fere nullus ſuperſit locus (*Bochart. hieroz.* 1, 674. ed. *Roſenmüller.*). *Haſſelquiſtius* exiſtimavit, *Gymnoſtomum truncatum* fuiſſe, quod is muſcus muros et rudera Hieroſolymitana habitet.

Bombax goſſypinum et *Goſſypium arboreum*, ex antiquis inde temporibus in Aegypto culta, lanam xylinam largiuntur, e qua pretioſam byſſum Aegyptii texuerunt (*Cf. Forſterum de byſſo veterum, Lond.* 1776. 8.). Duplici nomine, בַּד antiquo copioſe, בּוּץ recentiori ſemel *Paral.* 15, 23. ea byſſus citatur. Byſſum Ebraeorum flavam fuiſſe, teſtatur *Pauſanias* (5, 5.), *Herodotus* (3, 106.) easdem arbores deſcribit. Male fabuloſus *Philoſtratus* (*vit. Apollon.* 2, 20.) folia ſalicis ſimilia facit.

Pterocarpus ſantalinus exhibet lignum depraedicatum ſantalinum, (אַלְגֻּמִּים) quod tyriae naves e Ceylona apportabant. Nec poſtmodum id lignum in Palaeſtina unquam occurrebat (1 *Reg.* 10, 11.). *Koenigius* eam arborem primus in Ceylona et Indiae montibus detexit (*Linn. ſuppl. p.* 318. 319.).

Cicer Lens (עֲדָשִׁים).

Vicia Faba (בּוֹל).

Hedyſarum Alhagi (קִימּוֹשׁ, קְמֶשׁוֹן). *Pro-*

verb. 24, 31. *Celsius*, auctoritate R. Melech fretus *(hierob.* 2, 207.) Urticam habet. Sed Rabbinus *Petachia*, ubi de montibus Ararat loquitur, hoc nomine manifesto Hedysarum Alhagi describit *(itiner. ed. Wagenseil. p.* 191. 192.).

Artemisia iudaica s. *Abrotanum* (לַעֲנָה *Ierem.* 9, 15.).

Pinus Cedrus sine dubio אֶרֶז est, cedrus Dei, altissima arbor, quam Ebraei cognoscunt, materies optima. Regerit quidem *Celsius*, Salomonis iussu *(2 Paral.* 2, 18.) 80,000 hominum in montes abiisse ut ligna haec succiderent, nostris vero temporibus pauciſſimas cedros in Libano supereſſe. At infirmatur ea obiectio, si observamus, *Vateri* et *Wettii* inquisitionibus auctoritatem librorum Paralipomenorum satis labefactatam esse, neque numeros in iisdem obvios ad amussim intelligendos esse. Dein etiam fieri facile potuit, ut ante hos 3000 annos sylvae cedrorum montes obtegerent, dum hodie paucae supersunt.

Pinus Cembra (בְּרוֹשׁ) ab Esaia cum cedro ob venustatem et altitudinem semper nominatur. Etiamnum frequens in Libano est.

Pinus Picea dicitur עֵץ הַשֶּׁמֶן ob terebinthinae copiam, quae inde elicitur.

Fagus Castanea forte תִּדְהָר et *Buxus sempervirens* תְּאַשּׁוּר est, quas *Esaias (41, 19.)* inter elegantes numerat arbores.

Iuglans regia ſemel (*Cant.* 6, 10.) nomine אֱגוֹז citatur.

Quercus Ilex (תִּרְזָה *Eſ.* 44, 14.).

Quercus Eſculus (אַלוֹן *Ezech.* 44, 6.) in Baſanitica regione frequens, ad navigiorum materiem adhibita.

Cupreſſus ſempervirens dicitur גֹּפֶר fuiſſe, quo Noa ad arcam conſtruendam uſus fuit. Creditur ob levitatem commodiſſimam materiem fuiſſe.

Platanus orientalis intelligitur ab antiquiſſimis interpretibus ſub עַרְמוֹן, quae *Ezech.* 31, 8. ob frondes venuſtas laudatur.

Ricinus communis ſine dubio eſt קִיקָיוֹן, ſub cuius umbra cubavit Ionas.

Cucumis Dudaim ob fragrantiam et bellam formam eſſe דּוּדָאִים Leae (*Geneſ.* 30.) videtur. Rabbini quidem cum ſcriptoribus medii aevi plerisque *Atropam Mandragoram* eſſe arbitrantur. Quorum ſententias expoſuit *Hieron. Tragus p.* 891. 892. Neque tamen de hac radice dici poteſt, vel fragrantem eſſe vel eſui gratam.

Cucumeres Melones et *Chate* (אֲבַטִּחִים et קִשְּׁאִים) anxie deſiderarunt Iſraelitae in deſerto (*Num.* 11, 5.). Utraque ſpecies, *Forskoleo* et *Denonio* teſtibus etiamnum frequenter in Aegypto colitur.

Cucumis prophetarum פַּקָּעוֹת (2 *Reg.* 4, 39.)

esse videntur: namque Colocynthides in Palaestina haudquaquam proveniunt.

Pistacia vera, cuius fructus בָּטְנִים nomine *(Genes.* 43.*)* tanquam Palaestinae peculiares Iacobus iubet in Aegyptum avehi.

Pistacia Terebinthus nominibus אל, אֵלָה et אֵלוֹן frequenter occurrit.

Pistacia Lentiscus mastichen largitur, quae צֳרִי dicta, cum pistaciis et balsamo nominatur.

Excoecaria Agallocha lignum aloës est, quod אֲהָלִים *(Num.* 24, 6.*)* dictum ob odoris suavitatem laudatur.

Salix babylonica s. *aegyptiaca* (עַרָבִים).

Borassus flabelliformis s. Lontarus domestica Gärtn. largitur, teste Herberto de Iager apud *Kämpfer amoen. exot.* 668. *bdellium* בְּדֹלַח *(Genes.* 2, 13. *Num.* 11, 7.*)*, quod in Paradiso terrestri fuit. Crescere autem hanc palmam in Arabia felici et Persiae litoribus australibus testatur praeter Kämpferum *Forskoleus flor. arab. p. CXXVI.*

Iuniperus Oxycedrus (רָתָם *Ioh.* 30, 4. 1 *Reg.* 19, 5.). Sed *Forskoleus (flor. arab.* 214.) huc trahit Genistae speciem, quam *Raetam* dicit, *Spartium* forte *angulatum*. Neque tamen altitudo ea est, ut sub umbra sedere quis possit.

Populus alba (לִבְנָה)

Acacia vera s. *arabica Willd.* (שִׁטָּה) ob

materiem praeſtantiſſimam et olim et nunc etiam celebrata, noſtris temporibus ſimili nomine تمر Arabibus dicitur.

Phoenix dactylifera (תָּמָר).

En floram biblicam, quatenus coniectura probabili plantarum nomina conſequi poſſumus. Ditior omnino eſt Homericâ, haec tamen maiore certitudine definiri poteſt.

CAP. II.

FLORA HOMERICA.

Olea europaea. Binae varietates occurrunt: oleaſter (φυλίη) et olea culta (ἐλαία *Od.* 5, 477.). In hortis Laërtis et Alcinoi haec laudatur. Euphorbum, Panthei filium formoſum componit poëta cum olea, in agris humidis creſcente et floribus albis onuſta (*Il.* 17, 53.). Ad ſinum Phorcyos Ithacenſem olea erat umbroſa ſacra (*Od.* 13, 102. 122.). Ulyſſis thorus coniugalis e trunco oleae umbroſae conſtructus erat (*Od.* 23, 190.). Varia inſtrumenta ex oleae ligno fabrefacta erant: clava Cyclopis (*Od.* 9, 320.), trabes, qua Ulyſſes monſtro oculum extorſit (*Od.* 9, 378.), ſecurium denique manubria (*Od.* 5, 236. *Il.* 13, 612.).

Fraxinus excelſior (μελία) et nemoribus montoſis provenit (*Il.* 16, 767. 13, 178.). E ligno lanceae et iacula ſculpebantur (*Il.* 2, 543. 5, 666.),

quae ideo saepius τὰ μειλινὰ aut μελίαι appellantur: unde et bellicosi viri et fortes vocantur ἐϋμμελίαι (*Il.* 4, 47.).

Crocus sativus cum hyacintho et loto inter fragrantes flores numeratur, quibus Iupiter tellurem ornaverit (*Il.* 14, 347.). *Gladiolus communis* est is hyacinthus.

Scirporum species variae sub σχοίνῳ intelliguntur, qui fluviorum ripas vestit (*Od.* 5, 463.).

Cyperus forte *mucronatus* aut *longus*, in Italia et Graecia frequentes sunt κύπειρον Homericum, quod perperam a *Voſſio* ad Galangam refertur.

Cyperus Papyrus funes largiebatur, qui τῶν βυβλίνων nomine, ad portas occludendas adhibebantur (*Od.* 21, 391.). Cf. *Theophr. hist.* 4, 9.

Arundo Donax, δόναξ nomine obvenit. E culmis eius graminis heroës Homerici sagittas pararunt (*Il.* 11, 584.) quemadmodum nostrae aetatis Itali fistulas inde aliaque conficiunt utensilia.

Fueritne Arundo an Eriophori quaedam species, qua Achillis tentorium tectum erat, ambigo. E paludibus autem λαχνήεντα illum ὄροφον collegerunt (*Il.* 24, 450.).

Frumenti species ab Homeridis memoratae sunt praeprimis *Triticum hybernum* s. *aestivum* (πυρὸς), quod cum *Hordeo vulgari* (κριθῇ) utplurimum coniungitur (*Od.* 4, 604. 9, 110.).

Penelopes anſeres tritico ſaginantur *(Od.* 19, 536.*)*. Ipſos Hector equos tritico paſcit, vino ſimul propinato *(Il.* 8, 188.*)*. *Galenus* arbitrans, non ſine noxa equos tritico veſci, μικρούς πυρούς i. e. τίφην ſ. *Secale* intelligit *(facult. alim.* 1, 313.*)*. Variae regiones, ut Buprafion *(Il.* 11, 755.*)*, Argos *(Il.* 15, 372.*)*, Dulichion *(Od.* 14, 335.*)* et Syriae inſula *(Od.* 15, 405.*)* ob tritici praeſtantiam celebrantur. Hordeum inſuper, κριθῆ in κρῖ contracto, hac voce appellatur, additis epithetis λευκοῦ et εὐρυφυοῦς *(Od.* 4, 41. 604. *Il.* 5, 196.*)*.

Triticum Spelta aut *Zea* Hoſt. vocantur ὄλυρα et ζεία. Utraque pro pabulo equis datur *(Il.* 5, 196. 8, 560. *Od.* 4, 41.*)*. Hinc *Herodotus* de Aegyptiis refert, animalium more veſci ὀλύρᾳ, quam alii ζέαν appellent *(*2, 34.*)* *Galenus (expoſ. voc. Hipp. p.* 478.*)* utrumque idem habet, ut et *Dioſcorides* (2, 113.*)*, *Plinius* fere ſolus (18, 8.*)* discrimen agnoſcit inter utramque ſpeciem, quod, ſi *Hoſtium (gram. auſtr.* 3. *t.* 29. 30.*)* ſequimur, defendi poteſt. *Triticum* enim *Spelta* habet internodia ſpiculas aequantia margine glabra; *Tr. Zea* vero internodia ſpiculis longiora margine piloſa.

Ficus Carica (ἐρινεὸς) ſaepius occurrit. Lycaon, Priami filius, ipſe in patris horto putaſſe ficus dicitur.

Cornus maſcula (κρανείη) Fructus Circe Ulyſ-

ſis comitibus, velut ſuillum pabulum, exhibuit (*Od.* 10, 242.). Sylvarum dicitur arbor, ταν-ύφλοιος (*cortice protenſo*) *Il.* 16, 767.

Viola odorata et *Apium graveolens* (σέλινον) prata Calypſus nymphae adeo ornabant, ut Hermes ipſe mirabundus pedem figeret (*Od.* 5, 72.). Apium vocatur paludoſum (ἑλεόθρεπτον *Il.* 2, 776.). Diis infernis ſacrum, in iſthmicis ludis ad conficienda victorum ſerta adhibebatur (*Pindar. iſthm.* 2, 23. 8, 137.).

Tamarix gallica (μυρίκη) frutex humilior, trunco tamen ſatis valido, appellatur (*Il.* 6, 39. 21, 18.).

Zizyphus Lotus (λωτὸς), cuius ἄνθινον εἶδαρ (fructum florentem) Ulyſſis comites hactenus ceperunt, ut ipſorum patriae oblivīſcerentur (*Od.* 9, 83.), eadem arbor eſt, cuius fructus in Barbaria *Fontaneſius* noſtris temporibus guſtavit (Cf. *antiqu. bot. p.* 51.).

Vitis cultura Homeridarum tempore latiſſime vigebat per Aſiam minorem et aegaei maris inſulas. In hortis Alcinoi inſulae Scheriae uvae ſolis calore torrefactae largiebantur dulce vinum (*Od.* 7, 121. Cf. *Seumii ambulationem ad Syracuſas*, 2, *p.* 236.). Pramnium vinum dulce etiam fuiſſe videtur, nomen merito derivatur a monte Carico, Pramne (*Villoiſon ſchol. ad Il.* 11, 638. Cf. *hiſtoriam meam medic.* 1. *p.* 162.). In Laërtis

hortis vineae adeo feraces erant, ut Ulyſſi, infanti, a patre quinquaginta vites promitti potuerint (*Od.* 24, 342.). Achillis clypeus vindemiae iconem referebat (*Il.* 18, 561.).

Ulmus campeſtris (πτελέα) in Iliade bis occurrit (6, 419. 21, 242.). Nymphae monticolae eas arbores ſepulcro Eetionis circumponunt.

Moly, quod Hermes Ulyſſi, velut antidotum ebrietatis commendat (*Od.* 10, 305.) in maximam iamdudum contentionem venit, varieque expoſitum fuit. Nigram ipſi poëta tribuit radicem, lacteum florem, effoſſu difficile habet. *Theophraſtus* (*hiſt.* 9, 15.) paullo curatius hanc plantam definiens, radicem contendit eſſe rotundam, ceparum more, folia ſcillae ſimilia, neque effodi adeo aegre, ac Homerus perhibeat. Optimum provenire apud Pheneum Arcadiae et Cyllenen: praeſtans eſſe antidotum. Unde efficitur, Allii ſpeciem eſſe. Simili plane ratione Moly ſuum deſcribit *Dioſcorides* (3, 54.) flore albido, foliis anguſtis et radice exigua. Quibus *Plinius* (25, 4.) addit, Graecos auctores florem flavum pingere, quum Homerus album pronunciet. Incertum tamen eſt, quosnam auctores Graecos Plinius ſubintelligat. Hunc vero ſequens *Car. Cluſius*, ineunte ſaeculo XVII., Allii ſpeciem quamdam Moly declaravit, quod folia radicalia lanceolata et flavum florem habebat (*App. alt. ad ſtirp. rar. in*

Exot.). Cluſii auctoritate niſus *Io. Bauhinus (hiſt. plant.* 2, *p.* 562.) Allium id, e pyrenaeis montibus acceptum, verum Moly veterum pronunciavit: cuius veſtigiis adhaeſit *Linnaeus*, dum Allium id nomine triviali *Moly* inſigniret.

Nihilominus verum Homericum Moly ab ipſo *Cluſio (ſtirp. hiſt.* 2, 37. *p.* 191.) optime indicatur, quem ſequitur *Io. Raius (hiſt.* 2, *p.* 1122.). Plantam hanc Cluſianam cum plurimis aliis neglexit *Linnaeus*, ſed eadem eſt omnino cum ipſius *Allio nigro* et *A. monspeſſulano Gouani (illuſtr. t.* 16.). Omnes enim a veteribus, excepto uno Plinio, indicatae notae ad hanc ſpeciem iure referuntur: radix nigra, folia latiuscula radicalia, flos lacteus: quid, quod ipſae radices, dum exaruit planta, aegerrime effodiuntur. Creſcit autem per totam Europam auſtralem et in ipſis balearicis inſulis, quarum una ſine dubio Aeaea, Circes domicilium, fuit.

Aſphodelus in Odyſſea, ut planta infernorum occurrit. Haud procul a rupe leucadica (Gibraltar hodie) ad Oceani undas et portas Solis, regio inſomniorum incipit, ubi homines beate vivunt ad inſtar Deorum, ubi et prata florent aſphodelorum (*Od.* 11, 539. 24, 13. 14.). Per auſtralem autem Hiſpaniam, *Cluſio (hiſt.* 2, 39. *p.* 196.) et *Löflingio (ſpan. Länder, p.* 25.) teſtibus, vaſti campi *Aſphodelo ramoſo* conſiti, obſervantur.

Tubera radicis a priſca Graecorum gente comedebantur (*Heſiod. op. et dies*, 40.) et *Porphyrius* meminit (*vit. Pythag. p.* 195.), Pythagoram etiam hoc cibo veſci ſolere. Sacer itaque aſphodelus is apud Graecos veteres exiſtimabatur, unde et ad tumulos plantari conſuevit (*Porphyr. apud Euſtath. ad Od.* 10, 573.).

Lauri nemuscula memorantur in Sicilia (*Od.* 9, 183.)

Arbores fructiferae in hortis Alcinoi et Laërtis ſunt *Pyri*, quae ὄγχνας, *Mali*, quae μῆλα et *Punicae*, quae ῥοιὰς ferunt. Pyra eo nomine appellari, ob adſtringentem indolem (διὰ τὸ ἄγχειν), *Euſtathii* eſt ſententia, nimis artificioſa, et non ſatis plauſibus digna (*Euſt. ad Od.* 7, 120.).

Crataegî probabiliter ſpecies, quae forte *Azarolus* fuit, ſemel nomine ἀχέρδου (*Od.* 14, 10.) occurrit, quum arbuscula ſpinoſa facile manus laedat (ἄχερος, ἧς οὐχ ἅψασθαί ἐστι χειρί. *Euſtath. ad h. l.*).

Rubi forte ſpecies βάτος eſt (*Od.* 24, 230.), ſed poteſt etiam quivis frutex ſpinoſus intelligi.

Papaver ſomniferum (μήκων) in hortis colebatur (*Il.* 8, 306.). In Aegypto a priſtinis inde temporibus caulis largiebatur ſuccum, opium noſtrum, quod νηπενθὲς dictum, Helena a Polydamna accepit (*Od.* 4, 220.).

Piſum ſativum (ἐρέβινθοι) et *Vicia Faba* (κύα-

μοι μελανόχροες) ferebantur Homeridarum aevo (*Il.* 13, 589.).

Trifolii ſpecies, quaenam ſit, quam λωτοῦ nomine (*Il.* 2, 778. *Od.* 12, 283.) pabulum equorum fuit, in contentione eſt.

Citrorum ligna, θύου nomine in Odyſſea (5, 60.) invenire voluerunt nonnulli: ipſe quoque *Voſſius* ita interpretatur. Vox illa tus etiam ſignificat, atque a *Dionyſio Periegete* (v. 937.) eodem ſenſu uſurpatur. *Theophraſtus* quoque ſub nomine θύας ſeu θυίας (*hiſt.* 5, 5.) arborem deſcribit, quae eſt Thuia articulata. Citrum medicam alio longe loco (4, 4.) Mali medicae nomine deſcribit. Iure etiam ambigendum eſt, cognoverint Graeci Citrum medicam ante Alexandri ἀνάβασιν. Namque ipſe *Athenaeus* (*deipn.* 3, 8.) licet fabulae malorum heſperiorum ab Hercule apportatorum meminerit, primum tamen citrorum veſtigium eum locum habet Theophraſti. *Plinius* autem (13, 16.), in lectica ſomniabundus forte, quae in Graecis auctoribus male legerat, nepoti dictans, omnia confundit. Locum eum Odyſſeae citros indicare perhibet, quod nonniſi ligna iunctim nominentur, cedri ac laricis. Laricem autem nequaquam reperimus eo loco: ipſeque *Plinius* opinione labitur, dum de Circe narrat, quae Calypſum reſpiciunt. Id bene iam animadvertit *Anguillara* (p. 48.).

Alnus oblongata Willd. (κλήθρη *Od.* 5, 64. 239.) axillis venarum in facie foliorum infera nudis a boreali *Alno glutinosa* differt: illa in australi Europa obvia.

Quercus Homericae ad duas potissimum species reducuntur: *Qu. Ilex*, cuius fructus ἄκυλα, et *Qu. Esculus*, cuius βάλανοι nominantur. Primus fere *Valer. Cordus* (*annot. in Dioſc.* 1, 144.) monuit, φηγὸν Graecorum quercum potius esse orientalem, quam fagum nostram sylvaticam. Esculus enim, non fagus, Iovi sacra fuit (*Il.* 5, 693.). Δρῦς vero utplurimum ilicem signat: maxime ubi nigra materiei medulla (τὸ μέλαν δρυὸς) memoratur (*Od.* 14, 12.).

Platanus orientalis semel voce πλατανιστοῦ (*Il.* 2, 307.) laudatur. Qui acera intelligunt, ad verba: ὅθεν ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ, et ad laticis aquosi ex acerum alburno stillantis indolem consilium transtulisse videntur. Neque tamen iure, quum ὅθεν non ad arborem, sed ad solum umbrosum referendum sit: sic enim *Cicero* vertit:

„Sub platano umbrifera, fons unde emanat aquai.“

Aceris nomen insuper longe aliud apud Graecos, σφένδαμνος nimirum.

Caricis species quaedam θρύον est, quae cum σχοίνῳ ad fluminum ripas provenit (*Il.* 21, 351.).

Pinus Picea aut alia forte species, quod uberius in flora *Theophrasti* diiudicabitur, est πεύ-

κη. Materies (*Il.* 23, 328.) laudatur, quod pluvia nunquam putrefcat.

Pinus Larix (πίτυς). Excelfa (βλωθρὴ) dicitur (*Il.* 13, 390. 16, 483.), quam in montium cacuminibus fuccidant ad trabes navigiorum.

Pinus Abies (ἐλάτη). Excelfa eft (*Il.* 5, 560.). Idam habitat (*Il.* 14, 287.): materiem largitur levem, ad trabes et repagula commodam (*Il.* 24, 450.). Ex ea etiam rami politi et ipfi mali navium conftruebantur (*Il.* 7, 5. *Od.* 2, 424.). *Theophraftus* (*hift.* 3, 10.) mafculam et femininam distinguit. Cf. etiam *hift.* 1, 13. Prior poteft etiam ad *Pinum Pinaftrum* referri, cuius folia cum criftis galearum comparat boeoticarum.

Cupreffus fempervirens femel (κυπάριττος εὐώδης *Od.* 5, 64.) memoratur. Lignum eft fuaveolens.

Salices (ἰτέαι) vocantur ὠλεσίκαρποι (*Od.* 10, 510, quod femina comata facillime delabantur, mafculae etiam arbores amenta tota citiffime amittant (Cf. *Theophr. hift.* 3. 2.).

Populus alba, ad fcholiaftarum fententiam eft Ἀχερωΐς, quod Hercules, ad infernos defcendens, ex Acheronte eam fecum adduxerit (*Il.* 13, 389. 16, 482.).

Populus nigra eft αἴγειρος. Aquam amat (*Od.* 17, 208.) et aetherea vocatur (*Od.* 7, 106.) ubi perperam *Voffius* populum albam habet.

Certiſſime autem noſtram ſpeciem intelligi manifeſto e *Dioſcoride* (1, 113.) elucet, qui reſinae fragrantis meminit, e gemmis arboris elicitae, quae ob flavidum colorem cum electro commutaretur.

Buxi ſempervirentis lignum ad iuga armentorum adhibebatur (*Il.* 24, 268.).

Phoenix dactylifera ſemel tantum (*Od.* 6, 163.) in Delo inſula memoratur.

Phucagroſtis maior Caulin. aut *Zoſtera marina*, utraque maris mediterranei incola, φύκου nomine inſignitur (*Il.* 9, 5.). Litus vocatur φυκόεν (*Il.* 23, 693.). Seriore aevo Fucorum ſpecies intelligebantur, qui partim a *Dioſcoride* (4, 100.) et *Theophraſto* (4, 7.) notantur.

CAP. III.

MONUMENTA ARTIS ANTIQUAE.

Pauculae ſunt plantae in artis antiquae reliquiis delineatae; eae autem nonnunquam tam negligenter ſculptae aut exaratae aut pictae, ut coniectura tantum conſequi, haud certo ſcire poſſimus, ad quamnam pertineant ſpeciem.

I. AEGYPTIORUM.

Aegyptiorum monumenta *lotum* mythicam frequentiſſime habnet. Eſt ea *Nelumbium ſpecioſum*

Willd. ſ. *Cyamus Smith.*, ſacra Aegyptiis planta, quod elegantiſſima foliorum rotundorum forma, pulcherrimus flos et myſticus ortus quotidianus e Nili undis ad divinam naturam ſpectare videretur. Iſis ipſa loti folio coronata conſpicitur (*Pococks Reiſe*, 1. *tab.* 60. 61.). E loto Oſiris ortus, in foliis loti tanquam in navigiis natare dii veteres dicebantur. Harpocrates loto inſidebat: in ipſis numismatibus Ptolemaeorum ea planta occurrit (Cf. *antiqu. meas bot. p.* 56.). Fructus edebantur (κύαμος αἰγύπτιος), ſed, ſacerdotibus et Pythagoricis, eorum aemulis, interdictum putabatur, ne fabis his veſcerentur (*Cic. divin.* 1, 30. Cf. *Smith's exot. bot. n.* 7. *tab.* 31. 32.).

Perſaeae arboris etiam et *Papyri* partes exhibent monumenta Aegyptia. Illa Iſidi ſacra (*Plutarch. Iſ. et Oſir. p.* 378.) huius iconibus ſtatuisque et ipſarum mumiarum integumentis appingitur. Arbor ea cum primis Aegypti incolis ex Aethiopia advenerat (*Diodor. Sicul.* 1, 34. *Schol. Nicandr. ther.* 764. *p.* 51.), ob cordatam foliorum formam et gratum fructuum ſaporem praeſertim grata. Eſt autem *Cordia Myxa*, quod *Schreberus* eruditiſſime probavit (*Uſteri's Magaz.* 5, 14.). Fructus μυξάρια ſunt (*Diodor. l. c. Heſych.* μυοξία), in quibus interpretes tantopere deſudarunt.

Scilla maritima, κρομμύου nomine, Aegyp-

tiis cariſſimum et antiquiſſimum remedium contra Typhonis peſtem, aërem paludoſum, Peluſii graſſantem, et hydropes inde ortos exhibuit. Hinc Peluſii templum κρομμύου fuit (*Lucian. Iupit. trag. p.* 152. *Sext. Empir.* 3, 224.). Typhonis oculus ipſe bulbus allegorice ab Aegyptiis nominabatur. Eo hieratico ſermone conſcriptos plures de hiſtoria naturali libros ſemet vidiſſe teſtatur *Heliodorus* (*aethiop.* 4, 142.), *Plutarchus* etiam et *Iamblichus* (*myſter. Aegypt.* 7, 150.) haud paucas eiusmodi appellationes evulgarunt.

Sycomorus in antiquo opere caelato, quod *Nordenius* (*voy. en Egypt.* 1. *t.* 58.) exhibet, unica fere eſt.

II. GRAECORUM.

Incredibilis ac paene divina illa Graecorum vis in arte ſculpendi, caelandi et pingendi ſolas fere deorum imagines aut hiſtoriae patriae capita aut etiam animalium icones complectebatur, plantas autem fere neglexit. Neque tamen deſunt, utut pauca, plantarum veſtigia.

De antiquiſſimo Achillei clypei artificio, in Iliade deſcripto iam ſermo fuit. Similia fere ſcutum Herculis Heſiodeum continet. Λάρναξ quoque Cypſeli, in templo Junonis Olympiae ſervatus, caelata opera plurima habebat, inter quae Atlas

conſpiciebatur, Heſperidum mala portans: Bacchus etiam in antro cubans, quod circumſteterunt vites et mali et punicae (*Pauſan.* 5, 18. 19.).

Sacrae Diis arbores et herbae cum eorum ſimulacris plerumque ſimul fingebantur. Apollini laurus ſacra; Bacchus pampinis, Ceres ſpicis frumenti, Pan pinuum ramis coronati. Iovi eſculus (*Virgil. georg.* 2, 15.): Diti cupreſſus (*Plin.* 16, 33.): Veneri myrtus: Cybeli pinea arbor: Oſiri hedera (*Diod. Sic.* 1, 17.): Apollini tamarix (*Nicandr. theriac. v.* 613. *ſchol.*): Hermeti populus nigra ſacrae.

„Populus Alcidae gratiſſima, vitis Iaccho,
„Formoſae myrtus Veneri, ſua laurea Phoebo.“

(*Virg. ecl.* 7, 61.).

Ipſum plantarum ortum poëtae et Graeci et Romani Diis tribuerunt. Earum celeberrima exempla haec ſunt:

Hyacinthi Spartani formoſiſſimi mors Apollini amoris furore agitato adſcribitur. Ortus ex eo flos VV ſeu AIAI inſcriptas literas habuit, quoc tum in Delphinium Aiacis, tum in Gladiolum communem quadrat (*Ovid. metam.* 10, 212. f.).

„Flos oritur, formamque capit, quam lilia; ſi non
„purpureus color hic, argenteus eſſet in illis.
„Non ſatis hoc Phoebo eſt, is enim fuit auctor honoris.
„Ipſe ſuos gemitus foliis inſcribit, et *ai ai*
„flos habet inſcriptum, funeſtaque litera ducta eſt.“

Similiter fabulam narrant *Apollodorus* (3, 10 3.) et *Lucianus* (*dial. deor.* 14.). Ex Ai

cis autem Telamonii cruore natum esse florem, cum *Nicandro* (*Athen.* 15, *p.* 683.) alii fabulantur.

Narcissus, sui ipsius amore flagrans, in florem cognominem mutatus est (*Pausan.* 9, 31. *Ovid. met.* 3, 510.). Esse vero Narcissum poëticum, patet ex *Ovidii* versibus:

„Croceum pro corpore florem
„inveniunt, foliis medium cingentibus albis."

Lauri ortus e Daphnes mutatione ab *Apollonio* (*argon.* 1, 12.) et ab aliis (*Eustath. ad Homer. Il.* 1, 14. *Geopon.* 11, 2.) et in ipsis gemmis (*Maffei* 2, *t.* 44.) celebratur.

Heliadum, Solis filiarum, mutatio in populos nigras, quae electrum exsudent, satis nota est (*Virgil. aen.* 10, 190. *Diodor. Sic.* 5, 23. *Ovid. metam.* 2, 340.). Alii volunt, alnos inde ortas fuisse (*Strabo* 5, 329.).

Hamadryadum fabula, a *Pindaro* primo excogitata (*Schol. Apollon. argon.* 4, 479.), cuique arbori suam tribuebat nympham, cuius vita ἰσόδενδρος sit. Inde cognomen id in Orphico hymno (1, 13.) iuniorem prodit originem. *Virgilius* tamen (*ecl.* 10, 62.) eas cognoscit.

Dryadum nomen et Epimelidum ab Arcadibus primis Naiadibus tributum fuit (*Pausan.* 8, 4.).

Mintham pellicem in Mentham mutatam esse

a Plutone, cecinit *Oppianus* (*halieut.* 3, 386.) Cf. et *Strab.* 8, 530.

Cupreſſus e Cypariſſo, Apollinis amaſio, nimis lugente (*Ovid. met.* 10, 136.). Plures Cupreſſi aliis Eteoclis filiae dicuntur (*Geopon.* 11, 4.).

Pinus puella fuit a Borea et Pane pariter adamata, ab illo vero trucidata (*Long. paſtor.* 2, *p.* 37. *Geop.* 11, 10.).

Violam primam ortam fuiſſe, cum Iona, Xuthi filium, Nymphae eſſent coronaturae, *Nicander* fabulatur (*Athen.* 15. *p.* 683.).

Roſa vel e Veneris ſauciae vel ex Adonis cruore (*Bion.* 1, 66. *Geop.* 11, 17.).

Anemonen e lacrimis Veneris (*Bion.* 1, 66.).

Αἷμα ῥόδον τίκτει, τὰ δὲ δάκρυα τὰν Ἀνεμώναν.

Adonin ipſam aeſtivalem e cruore Adonis, quem Venus deperibat, *Ovidius* canit (*metam.* 10, 725.).

Myrrha, Cinyrae filia, in patrem amore furens, mutata fuit in cognominem arbusculam (*Id.* 10, 490.).

Clytie nympha in florem verſa, quem Heſperin habeo matronalem (*Id.* 4, 267.)

Leucothoë virgo, ab Apolline adamata, in arborem turiferam mutata (*Id.* 4, 250.).

Myrtus e Myrſine puella occiſa (*Geop.* 11, 6.).

Tandem *Pherenicum*, poëtam Heracleoten

epicum celeberrimum fuiſſe his metamorphoſeon fabulis ferunt. Oxylum, Hamadryadis ſororis concubitu genuiſſe cecinit Ficum, Cornum, Fagum, Populum, Ulmum, Vitim, et omnes has arbores Hamadryadas vocari: unde *Hipponactem* dixiſſe aiunt, ficum eſſe vitis ſororem (*Athen.* 3, 5.).

In operibus ipſis antiquorum variae plantae ob formarum elegantiam aut ob uſum praeſtantem figurantur. *Acanthum mollem*, quem *Vitruvius* caſu ſculptoribus innotuiſſe refert, et poculis et columnis et aliis inſtrumentis caelatum addebant (*Virgil. ecl.* 3, 45.). *Ferula tingitana*, cuius ſuccum pretioſum, Silphii nomine, maximi aeſtimabant, Cyrenes incolae in numis ipſorum cum Batti antiſtitis imagine figurare conſuerunt (*Schol. Ariſtoph. plut.* 218.).

CAP. IV.

FLORA HIPPOCRATICA.

Poſt Herodotum primus fere profaicus auctor, cui ſupereſt, Hippocrates Cous putatur. Librorum tamen ipſius nomine circumlatorum collectio variis omnino auctoribus remotiorum temporum adſcribenda eſt. Etenim ex Aſclepiadum familia, qui templo Coo praefecti erant, ſeptem fere Hippocratis nomini appellantur: eorum primus, Gno-

fidici filius, Miltiadi tempore aequalis, ultimi autem, Thymbraei et Praxianactis filii, Ptolemaei Philadelphi tempore vixerunt. Per totum id ducentorum quinquaginta annorum ſpatium compoſiti ſunt libri illi, qui unius Hippocratis, Heraclidis filii nomen gerunt (Cf. *hiſt. meam med.* 1, *p.* 366 f.).

Univerſa plantarum cognitio his medicis auctoribus ſolummodo valet ad medicamenta inde petenda. Nusquam deſcriptio occurrit, qualem noſtra tempora eam volunt. Nomina nonnunquam omittuntur ipſa, e. g.: „Planta, cuius folium Aro ſimile „eſt, ſed album et lanuginoſum, atque hederae fo„lium magnitudine aequat“ (*ulc. p.* 878.).

Alibi (*morb. mul.* 1. 626.) „dulcis ὁλοκωνίτις“ citatur. *Galenus* (*expoſ. voc. Hipp.* 534.) aliter eam vocem explicare nequit, quam per oleris cuiusdam ſylveſtris ſpeciem. Hanc plantam *Melch. Guilandinus* arbitratur (*ad Conr. Geſner. inter Matthiol. epiſt.* 2, 85.), Cyperum eſculentum eſſe. Ipſi etiam *Conr. Geſnerus* adſtipulans, Moly omnino Dioſcoridis adiungit (*ib. p.* 92.). Sed refutat uberrime et ſufficienter *Matthiolus* (*ib. p.* 96.). Sic bis (*morb. mul.* 2, 644. *epid.* 5, 1151.) „radix“ κατ' ἐξοχήν laudatur. *Galenus* (*l. c.* 554.) arbitratur, plantam intelligi ſine caule, flore ac fructu, cuius terna folia duos digitos lata humi procumbant. E qua quidem explicatione nemo poterit plantarum ſpeciem deter-

minare: itaque ſumma florae Hippocraticae difficultas inde patet.

Neque tamen eo minus experiamnr, quid, *Erotiano*, *Galeno*, *Theophraſto* et *Dioſcoride* adiuvantibus, in his obſtaculis praeſtare poſſimus.

Blitum capitatum (βλίτον, *affect.* 526.) oleribus adnumeratur, quae alvum ducant: confirmatur id *Dioſcoridis* teſtimonio (2, 143.).

Amomum Cardamomum (καρδάμωμον, *morb. mul.* 1, 603.) ante Alexandri ἀνάβασιν Graecis ignotum fuiſſe videtur. Libri etiam, in quibus memoratur, Ptolemaeorum aevum ſapiunt.

Amomum Zingiber, *Meneſtheo* et *Xenocrati* dicitur Ἰνδικὸν φάρμακον (*morb. mul.* 2, 666.). Alii vero perhibuerunt, plántam eſſe Piperi ſimilem, cuius fructus μυρτιδανὲς audiat.

Piper nigrum (πέπερι, *vict. acut.* 401. *morb.* 3, 494.).

Olea europaea. Κοτινὰς (*morb.* 3, 495.) videtur fructus oleaſtri eſſe (*Galen. expoſ. voc. Hipp.* 506.).

Salvia officinalis, *cretica* et *triloba.* Tres hae ſpecies ἐλελίσφακον videntur ſignificare, quod ſaepius occurrit.

Iris florentina (ἶρις, *morb. mul.* 2, 673.).

Cyperus longus (κυπείρον, *vict. acut.* 409.). Eius radices odoratae officinales.

Andropogon Nardus (σχοῖνος εὔοσμος, *morb. mul.* 2, 673.).

Panicum italicum (κέγχρον, *morb. mul.* 1, 619.).

Hordeum vulgare. Varietas eius, κριθὴ Ἀχιλλητὶς (*morb.* 3, 496.), laudatur. Distinguit eam *Theophraſtus* (*hiſt.* 8, 4.) ſpicis ipſi folio inſidentibus et granis ſatis ponderoſis.

Rubia tinctorum (ἐρυθρόδανος, *vict. acut.* 407.).

Convolvulus Scammonea (σκαμμωνίον, *morb. mul.* 1, 597.)

Hyoscyamus albus (ὑοσκύαμος).

Atropa Mandragora (μανδραγόρα, *fiſtul.* 890.).

Anchuſa officinalis (ἄγχουσα, *ulc.* 879.).

Anagallis arvenſis (ἀνάγαλλις *ib.*).

Solanum nigrum (στρύχνον, *ulc.* 875.).

Cyclamen europaeum (κυκλάμινος *morb. mul.* 1, 612.). Draſticum ſuccum exhibebant.

Verbaſcum Boerhaavii (φλόμος *ib.*).

Viola odorata (λευκοΐον τὸ μέλαν, *nat. mul.* 570. Cf. *antiqu. meas bot. p.* 4, 5.).

Zizyphus vulgaris (ξάμνος, *affect.* 525. Cf. *Dioſcor.* 1, 119.

Bupleurum rotundifolium dicitur quibusdam βούπρηστις (*morb. mul.* 1, 619.) eſſe. *Theophraſtus* (*hiſt.* 7, 8.), *Plinius* (22, 22.)

et *Galenus* (*l. c.* 450.) olus ſylveſtre habent βούπρηστιν.

Tordylium officinale ſ. *Liguſticum peloponnenſe* complectitur σέσελι (*vict. acut.* 387. *fiſtul.* 884.). Illud dicitur *Dioſcoridi* (3, 63.) creticum, hoc (3, 62.) Seſeli peloponneſiacum.

Peucedanum officinale (πευκεδανὸν).

Conium maculatum (κώνειον).

Athamanta cretenſis (δαῦκος) cuius ſemina roborantia dicuntur et calefacientia.

Athamanta Meum nonnullis videtur μόδου ῥίζη eſſe (*vict. acut.* 408.). Sed *Caelius Aurelianus* (*acut.* 3, 8.) interpretatur bryoniam.

Cuminum Cyminum (κύμινον αἰθιοπικὸν, *morb. mul.* 1, 603.).

Cachrys cretica (κάχρυς, *nat. mul.* 578.).

Cachrys ſicula (ἱππομάραθρον, *nat. mul.* 572.).

Crithmum maritimum (κρῆθμον, *morb. mul.* 1, 591.).

Smyrnium Olus atrum (ἱπποσέλινον, *morb. mul.* 1, 603.).

Anethum Foeniculum (μάραθρον, *morb. mul.* 1, 597.).

Ferula tingitana (σίλφιον), cuius ſemen φύλλον, vel λιβυκὸν vel αἰθιοπικὸν dicitur (*morb. mul.* 2, 626. 651. 670. *nat. mul.* 578.). Optimum Silphium erat Cyrenaicum (Cf. *annales meos hiſt. med.* 1.). Multo ſerius innotuit ὀπὸς Μήδικος, e

Ferula Aſa foetida, cuius meminerunt *Strabo* (11. *p.* 797.) et *Euſtath.* ad *Dionyſ. Perieget. v.* 1017.

Bubon Galbanum (χαλβάνη *vict. acut.* 402.).

Thapſia Aſclepium. Acris et cauſticus ſuccus, θάψος draſticum purgans conſtituit, ſaepius obvium.

Apium Petroſelinum (σέλινον, praeſertim ἥμερον.).

Apium graveolens (σέλινον ἄγριον, *affect.* 529. vel σίον.). Cf. *Anguillara p.* 122.

Pimpinella Aniſum (ἄννησον, *morb.* 3, 490.).

Paſtinaca Opopanax (πάνακες, *vict. acut.* 406.). Seriores addito Ἡρακλείῳ id distinxerunt ab Ἀσκληπίῳ (*Laſerpitio hirſuto*) et χειρωνίῳ (*Laſerpitio Chironio*). Sed L. Chironium L. valde dubium eſt. *Gouanus* enim (*illuſtr. p.* 20.) contendit, idem eſſe cum Paſtinaca Opopanace. Addit etiam ſe ex hac planta nullum principium reſinoſum elicere potuiſſe. Quod conceditur, quum clima monſpeliacum a graeco longe differat (Cf. *Savigny in Encycl.* 4, 719. 720.).

Atriplex hortenſis (ἀνδράφαξις l. ἀτράφαξις, *morb. mul.* 1, 597.).

Beta vulgaris (σεῦτλον, *vict. acut.* 404. Τεῦτλον *morb. mul.* 1, 609.). Utraque planta olerum ad inſtar edebatur.

Sambucus Ebulus (ἀκτῆ, *morb.* 2, 468.). Folia alvum laxare dicebantur.

Rhus coriaria (ῥοῦς ἐρυθρὴ, *nat. mul.* 572.).

Tamarix gallica (μυρίκη, *haemorrh.* 894.).

Scilla maritima (σκίλλη, vel etiam σχίνος, *morb. mul.* 2, 670. Cf. *Plutarch. Pericl.* 153. *Galen. l. c.* 576.).

Aſphodelus ramoſus (ἀσφόδελος *ulc.* 882.).

Narciſſus poëticus (νάρκισσος). Bulbi officinales erant (*Dioſc.* 4, 162.).

Acorus Calamus var. indica (κάλαμος μυρεψικος *morb. mul.* 2, 651). Quae in Guzurate ſponte creſcit, poſt Alexandri demum expeditionem Graeciam adlata fuit.

Daphne Cneorum (κνῆστρον) *Galeno* ſic explicante.

Daphne Gnidium. Semina (κόκκοι Κνιδίοι) draſtica.

Erica arborea ſ. *ſcoparia* (ἐρίκη, *nat. mul.* 572.).

Polygonum Perſicaria πολύκαρπον (*morb. mul.* 1, 615.) eſſe videtur, quum *Galenum* cognomen illi κραταιόγονον putat. Hoc autem *Dioſcorides* (3, 138.), *Plinius* (27, 8.) et *Galenus* (*fac. ſimpl.* 7, 94.) ita exponunt, ut manifeſta ſit Linnaeana ſpecies.

Laurus Cinnamomum et *Caſſia*, κινναμώμου et

καττίης nomine semel occurrunt (*morb. mul.* 1, 609.).

Ruta graveolens (πήγανον).

Saxifraga Cotyledon (κοτυληδὼν).

Gypsophila Struthium (στρουθίον, *nat. mul.* 571.). In Andro insula litus habitare.

Sedum Anacampseros (τηλέφιον, *nat. mul.* 573.). Cf. *Dioscor.* 2, 217. *I. Bauh. hist.* 2, 682.

Sedum album s. *acre* (ἐπίπετρον, *ulc.* 875.).

Euphorbia Characias (τιθύμαλος).

Euphorbia Apios et *Peplis* videntur succum acrem praebuisse, qui πέπλου et πεπλίου nomine toties occurrit. Similem substantiam, μηκώνιον s. μήκωνα λευκὴν largiebatur forte *Euphorbia Paralias* (Cf. *Föes. oecon. Hipp. p.* 249.).

Sempervivum tectorum (κριθάνθεμον, τὸ ἐπὶ τῶν οἰκιῶν φυόμενον, *nat. mul.* 570.).

Myrtus communis (μυρσίνη, *morb. mul.* 1, 599.) cuius baccae adhibebantur.

Punica Granatum. Fructuum cortex adstringens σίδειον dicitur, grana vero κόκκωνες (*morb. mul.* 1, 606.).

Crataegus Azarolus forte est ἀμαμηλίς (*morb. mul.* 1, 607. Fructus cum melle componitur. *Athenaeo* teste (14, 370.) est dulcis et ἀπυρηνὸς: arbor cum malis simul floret. *Galeno* haud facile adsentiri licet, dum (*facult. simpl.* 6, 83.) ἀμαμηλίδα eamdem habet ac ἐπιμηλίδα et

Arbutum Unedonem. Haec enim autumno floret, nec cum malis componi poteſt.

Sorbus domeſtica, cuius fructus οὔα appellantur (*vict. acut.* 405.).

Roſa canina (κυνόσβατος *ulc.* 875.).

Potentilla argentea eſt πεντάφυλλον illud, quod albidum et tomentoſum Tormentillam altitudine ſuperat (*ulc.* 880. Cf. *Grimmii interpretat. germanicam.*).

Tormentilla erecta (πεντάφυλλον μέλαν.).

Capparis ſpinoſa. Foliis et radicis cortice cauſticis utebantur externe (*fiſt.* 890. *Dioſc.* 2, 167. *Galen. fac. ſimpl.* 7, 88.).

Ciſtus creticus (κιστὸς, *morb. mul.* 1, 614.).

Delphinium Staphis agria (σταφὶς ἀγρία, *nat. mul.* 584.).

Nigella ſativa (μελάνθιον, *ſteril.* 675. Cf. *Dioſc.* 3, 93.).

Paeonia officinalis (γλυκυσίδη χηραμὶς et μέλαινα, *morb. mul.* 1, 611.).

Anemone coronaria (ἀνεμώνη, *morb. mul.* 1, 598.).

Aconitum Cammarum (κάμμαρον, *loc. in hom.* 411.). *Dioſcorides* ſaltem Hippocratis κάμμαρον idem exiſtimavit ac ἀκόνιτον (*Erotian. gloſſ.* 214.). Hecates Aeetae filiae inventum aconitum (*Diodor. Sic.* 4, 45.).

Nelumbium ſpecioſum (κύαμος αἰγύπτιος.).

Ranunculum creticum et *grandiflorum* complectitur βατραχιον, quod (*nat. mul.* 570.) ob acrem indolem commendatur.

Helleborus orientalis eſt celeberrimus ille ἑλλέβορος μέλας, qui optime proveniſſe in inſula Anticyra, haud procul ab Euboea, et in Olympo Aſiae minoris dicitur. Ibidem et *Tournefortius* noſtram ſpeciem obſervavit, quae a viridi foliis ſubtus piloſis, caule ramoſo et floribus ſubrubicundis differt (*Lamarck. encycl.* 3, 93. *Hayne offic. Gewächſe, t.* 2.). Melampodium dicebatur, quod vatem illum antiquum Melampum Proeti filiabus huius radicis ope medicinam feciſſe ferebant (*Dioſc.* 4, 151.). Quid, quod *Pauſaniae* (10, 37,) teſtimonio, Amphictyones, Solonis tempore Cirrham obſidione tenentes, fontem fluminis Pliſti ea radice venenarunt.

Teucrium Scordium (σκόρδιον.).

Teucrium Pſeudhyſſopus (ὕσσωπος, *morb.* 3, 490.)

Teucrium Polium (πόλιον.).

Mentha Pulegium (γλήχων, *morb. mul.* 1, 606. et χλωρὴ dicta, *affect.* 525.).

Mentha ſativa (μίνθος, *affect.* 529.) et ἡδύοσμον (*nat. mul.* 570.).

Origanum creticum (ὀρίγανον, *morb. mul.* 1, 609.).

Origanum Dictamnus (δίκταμνος κρητικὸς. Cf. *Dioſc.* 3, 37.).

Marrubium Pſeudo Dictamnus (δίκταμνος.).

Marrubium creticum ſ. *peregrinum* (πράσιον, *ulc.* 878.)

Satureia capitata (θύμος).

Thymbra ſpicata (θύμβρα).

Ocimum Baſilicum (ὤκιμον, *affect.* 529.).

Seſamum orientale (σήσαμον).

Vitex Agnus (ἀγνὸς).

Lepidium latifolium (κάρδαμον, *morb. mul.* 1, 495.) et καρδαμίς (*ulc.* 876.), quod, *Galeno* auctore, idem eſt ac σκυρίδιον.

Iſatis tinctoria. Folia epithematibus inſerviebant.

Eryſimum officinale (ἐρύσιμον).

Cheiranthus Cheiri (λευκοΐον. Cf. *antiqu. meas bot. p.* 10.).

Sinapis nigra (νάπυ).

Malva rotundifolia (μαλάχη) Olus veſcum, cum Mercuriali et Blito componitur (Cf. *Heſiod. op. et dies*, 40.).

Geniſta aſpalathoides Lam. (μέλαινα ῥίζα, *morb. mul.* 2, 660.) *Galenus* (*l. c.* 520.) ἀσπάλαθον ἀρωματικὸν explicat: hic autem, niſi fuerit Geniſta canarienſis (quod negat *Valer. Cordus annot.* 1, 6.) eſt ſaltem haec ſpecies a *Poireto* in Barbaria inventa.

Anthyllis cretica (ἐβένος, *vict. acut.* 407. Cf. *Dioſc.* 1, 129.).

Cicer lens (φακὸς).

Piſum ſativum (ἐρέβινθος). *Dioſcorides* (2, 126.) diſertis verbis κριὸν (*Cicer arietinum*) ab ἐρεβίνθῳ distinguit.

Vicia Faba (κυαμὸς ἑλληνικός, *morb. mul.* 1, 608.).

Pſoralea bituminoſa (τρίφυλλον, cf. *Dioſc.* 3, 123.).

Lupinus albus (θερμὸς).

Trifolium arvenſe forte λαγώπυρος ille eſt (*ulc.* 878.) quem λαγώπους legeris; folium, addit auctor, oleae ſimile ſed minus.

Trigonella Foenum graecum (βουκέρας, *morb. mul.* 1, 617.) *Galenus* (*l.* α. 414.) idem putat ac αἰγοκέρας et τηλίδα.

Hypericum Coris (ὑπερικὸν, *morb. mul.* 1, 610.) ſi ſaltem idem eſt ac *Dioſcoridis* planta (3, 171.).

Carthamus tinctorius (κνηκὸς).

Artemiſia Apſynthium (ἀψύνθιον).

Artemiſia chamaemelifolia (ἀρτεμισία).

Gnaphalium ſanguineum (βάκχαρις, *vict. acut.* 401.). Cf. *Dioſc.* 3, 51.).

Inula viſcoſa (κονύζα, *morb. mul.* 2, 650.) Sed ſequitur corruptus locus: ὅμοιον δὲ ἐστι σελίνῳ οὐλῷ. Namque nullius Inulae aut Conyzae cum

Apio ſimilitudo adeſt. Corrigit *Bodaeus* a *Stapel* τῷ ἑλενίῳ, quod melius. Inveniſſe ſe hanc plantam in Dalmatia et prope Riminum teſtatur *Anguillara p.* 213.

Inula Helenium (ἑλένιον, *nat. mul.* 572.).

Tuſſilago Farfara (βηχίον). Cf. *Dioſc.* 3, 17.

Matricaria Parthenium (παρθένιον).

Matricaria Chamomilla (εὐάνθεμον, *morb. mul.* 1, 625.) *Galenus* idem putat ac χαμαίμηλον: alio loco (*nat. mul.* 570.) ἄνθεμον χλωρὸν aut ἠράνθεμον dicitur.

Anthemis Cotula. (παρθένιον τὸ μικρόφυλλον, *ulc.* 877.).

Centaurea Centaurium (κενταύριον).

Brotera corymboſa Willd. (χαμαιλέων μέλας, *ulc.* 879.). Acris ſuccus officinalis erat. Specioſa planta Thraciae incola, apud *Moriſonum* (*hiſt.* 3. *ſect.* 7. *t.* 33. *f.* 17.) icone conſpicitur.

Ariſtolochia cretica (ἀριστολοχία).

Cytinus Hypociſtis (ὑποκίστις, *nat. mul.* 572.).

Arum maculatum (ἄρον μέγα, *morb.* 3, 493.).

Arum Dracunculus (δρακοντίον, *intern. adſect.* 532.). Radix ῥίζα λευκή.

Corylus Avellana: thaſiae nuces (*morb.* 3, 490.).

Urtica dioica (ἀκαλύφη et κνίδη).

Xanthium orientale (ξανθίον, *morb. mul.* 2.

673.). Nonne tamen melius cum *Calvo* legeris: διὰ τοῦ ἀσπαλάθου ξανθῆς ῥίζης?

Pinus Pinea: fructus κοκκαλοὶ, *vict. acut.* 409. Cf. *Athen.* 2, 16. *p.* 57.

Cucumis ſativus (κολοκύνθις). Cf. *Ariſtot. probl.* 20, 14.

Cucumis prophetarum (σικύη), quam *Galenus* et βουβάλιον dici ait.

Cucumis Melo (σικύος πέπων, *adfect.* 529. Cf. *Athen.* 2, 27.

Cucurbita Citrullus (ἕτερος πέπων *ib.*).

Ricinus communis (κρότων *morb. mul.* 2, 649.). Idem docet eſſe *Galenus* ac κίκι. *Herodotus* (2, 94.) τὰ σιλλικύπρια vocat, quae Aegypti nominent κίκι.

Hippophaë rhamnoides (ἱπποφαὲς).

Populus graeca (αἴγειρος κρητικὴ *nat. mul.* 571.). Commendantur gemmae reſinoſae fragrantes κόκκων nomine (Cf. *Stapel. ad Theophr.* 3, 14. *p.* 218.).

Mercurialis annua (λινοζώστις). Olus veſcum.

Piſtacia Terebinthus (τέρμινθος, *fiſtul.* 888.).

Tamus communis (ἄμπελος ἀγρία, ἣν ἔνιοι καλοῦσι ψιλώθριον, *fiſtul.* 889. Cf. *Dioſc.* 4, 163. Μόδον *vict. acut.* 403. *Caelius Aurelianus* (*acut.* 3, 7.) Bryoniam interpretatur.

Ruſcus aculeatus (μυρσίνη ἀγρία, *ulc.* 880. Cf. *Dioſc.* 4, 129.).

Celtis auſtralis (λωτὸς. Cf. *antiqu. meas bot. p.* 49.)

Veratrum album (ἑλλέβορος λευκὸς.).

Acacia vera Willd. (ἄκανθος αἰγυπτίη, *morb. mul.* 1, 614.)

Adiantum Capillus (ἀδίαντον, *ſiſtul.* 888.).

Zoſtera marina (βρύον θαλάσσιον, *nat. mul.* 570.).

CAP. V.

PRISCORUM PHILOSOPHORUM RES HERBARIA.

Quum Aſiae minoris incolae, libertate, victus copia et commercio navigationis gaudentes, primum philoſophari coepiſſent, Deorum natura et mundi ortus et generatio hominum, animalium et plantarum, eos praecipua admiratione adfecerunt. Coeperunt enim, ut cum *Ariſtotele* (*metaph.* 1, 2.) loquar, ab admiratione omnes, priſcique philoſophi φιλόμυθοι fuerunt, quod μύθοι eum animi adfectum producunt, deductis effectibus, quae ſub ſenſus cadunt, e divinis, quae haud obſervantur, cauſſis. Paullatim fere, ſi ad verum res exigatur, mythologia Homeridarum et Heſiodi abiit in coſmogoniam Ionicorum: de iisdem rebus et eodem fere modo ac poëtae, philoſophabantur ſapientiae antiſtites.

Prius autem phyſicam plantarum doctrinam, quam hiſtoriam earum naturalem coluerunt. Variarum, quas monſtrant corpora naturalia, formarum cognitione deſtituti, alieni a ſpecierum et generum informatione et a conſtructione ſyſtematum, multo faciliorem et generis humani infantiae magis congruam inceſſerunt viam, qua ortum et generationem crediderunt poëtice explicare. Quum inſtrumenta et encheireſes eos laterent, quibus fabrica plantarum interna detegitur, ſubſtiterunt fere in comparandis animalibus, quae ipſis propiora videbantur, cum plantis, et in revelandis legibus, quas ſequuntur divinae naturae et animalia et plantas regentes. Prior itaque phyſiologia plantarum poëſeos potius philoſophicae pars fuit, quam ratiociniorum concentus, quae ex obſervationibus proficiſcerentur.

Sapientiae omnis antiſtes THALES Mileſius, in univerſo corporum ambitu, quae viribus internis moventur, nil niſi animas, daemones et divinas naturas invenit. (*Ariſtot. de anim.* 1, 2. 5.). Ut in Iliade (14, 200.) Oceanus Deorum pater Dearumque omnium, materque fertur Tethys, ita ex aqua Thales omnium rerum ortum deduxit. Arbitratur autem Ariſtoteles, nutrimentorum humidam naturam et ſeminum omnium ortum e guttula liquida ii opinioni anſam praebuiſſe (*metaph.* 1, 3.).

Primum omnium, quos memoria novit, ORPHEUM de herbis curioſius aliqua prodidiſſe, *Plinius* (25, 2.) teſtatur. Neque tamen thracico illi hierophanti, Oeagri filio, adſcribere potueris, quae impoſtorum caterva, divo illius nomine abutens, multo ſerius conſarcinavit. (Cf. *hiſt. meam medic.* 1, *p.* 116.).

PYTHAGORAS Samius, clarus ſapientia, primus volumen de herbarum effectibus compoſuiſſe, Apollini Aeſculapioque et in totum Diis immortalibus inventione et origine adſignata, Plinio dicitur (*l. c.*) A Perſidis Aegyptique Magis eos effectus accepiſſe, adeoque ad hos attonita antiquitas fuiſſe fertur, ut adfirmaret etiam dictu incredibilia. Sic aquam congelari docuit Pythagoras plantis, quas *Coraceſiam* et *Calliciam* appellavit, dubio in his et ipſo *Plinio* (24, 17.). Ex Aegypti ſacerdotibus hauſit Pythagoras cum *Epimenide* Cnoſſio Scillae maritimae uſum, quem in ſua ipſius vita protrahenda, aceto condito bulbo, praeſtantiſſimum inveniſſe dicitur: aceto enim ſcillitico ad centeſimum et decimum ſeptimum usque annum vitam prolongaſſe (*Pſeudo-Galen. de euporiſt.* 463.) Braſſicae quoque laudes non parcius ab ipſo celebrabantur (*Plin.* 20, 9.). Laudatiſſimum ipſi et aniſum, maxime adverſus ſcorpiones vino bibitum (*Plin.* 20, 17.). Sinapi principatum habere ex his, quorum ſublime vis feratur, iudicavit, quoniam non

aliud magis in nares et cerebrum penetret (*Plin.* 20, 22.).

Empedocles Agrigentinus, e Pythagorae quidem ſchola profectus, peculiarem tamen elementorum quatuor doctrinam poëmatibus prodidit. E terra et igne potiſſimum plantas oriri, ſurſum per ignem, deorſum in terram creſcere (*Ariſt. de anim.* 2, 4.). Id quod *Theophraſtus* ita exponit (*cauſſ.* 1, 13.): aethera diffundi per ramos, terram per radices. Ea autem elementaris theoria eſotericis maxime tradebatur, qui, iam initiati, materialismum haud amplius reſpuebant.

Exoterici vero nil niſi priſcam poëticam philoſophiam, quae populo placeret, ab ipſo hauſerunt. Animatas eſſe plantas, quin animalia ſtatuebat, quod nutent et ramos habeant directos, qui inflexi ſi remittantur, ilico repetant locum ſuum ac rectitudinem (*Plutarch. phyſic. phil. decret.* 5, 26.). Priores etiam ortu animalibus eſſe plantas, μηδαμῶς enim ὁλοκλήρους et ἀσυμφυέσι τοῖς μορίοις διεζευγμένας eſſe, quum in animalibus partes iam coalitae, vitaque eiusmodi propria cuiusvis partis in animalibus deſit (*Ib.* 5, 19.). Hinc etiam recte dicere potuit: ſe quondam fruticem, avem et piſcem fuiſſe (*Diogen. Laërt.* 8, 77. *Clem. Alexandr. ſtrom.* 6, 627. *Athen.* 8, 17. *p.* 365.), quod cum Pythagorae metempſychoſi congruit. Eam autem doctrinam imbibiſſe, et inde patet, quod

laurum putaverit digniſſimam arborem, in quam homo transiturus ſit (*Aelian. hiſt. anim.* 12, 7. *Plutarchi ſympoſ.* 3, 1, 2.). Eſſe vero ſexum utrumque mixtum in plantis et unitum, ſecedere tandem, dum e plantis animalia fiant (*Ariſt. gener. anim.* 1, 23. ad quem locum explicandum cf. *Philopon. h. l.* et *Sturzii Empedocl. p.* 357.). Ceteroquin animam ineſſe plantis ſuam, quae intelligentia et γνώσει, appetitu et ſenſatione polleat (*Ib.* 1, 1.). Ipſa ratione frui, *Sextus Empiricus* (*adv. Mathem.* 8, 286.) adducto Empedoclis ipſo verſu, teſtatur. Hinc etiam ὠοτοκεῖν, ova parere more animalium, dixit, et folia cum capillis beſtiarum et piſcium ſquamis congruere (*Ariſt. meteor.* 4, 9. *gener. anim.* 1, 23. *Theophr. cauſſ.* 1, 16.). Radicem vicem capitis et oris gerere, cum nutrimenta accipiat (*Themiſt. ad Ariſt. de anim.* 2, 4) quae Ariſtoteles fere repetit.

Similia fere tradidit Anaxagoras Clazomenius, Hippocrati Heraclidis filio tempore aequalis. Terram eſſe matrem, patrem plantarum vero ſolem. Animalia eſſe plantas, intelligentia et γνώσει praedita. Ipſum quoque ducere ſpiritum, quem ex aëre foliis abſorbeant iterumque exhalent (*Pſeudariſt. de plant.* 1, 1. 2.).

Democritus quoque Abderites, peragratis ab ineunte adoleſcentia Perſide et Aegypto, Magos conſectatus, mirabiles et magicas herbarum virtu-

tes celebraſſe dicitur (*Plin.* 24, 17.). Compoſuit etiam librum, in quo incognitas illas et mirabiles tradidit vires. Eſſe e. g. herbam, cuius contactu illatae ab ave quadam exiliret cuneus a paſtoribus arbori adactus: quae, etiamſi fide carent, admiratione tamen implent, coguntque confiteri, multum eſſe, quod vero ſuperſit (*Plin.* 25, 2.). Neque abeſt ab his Democriteis ſuspicio ſerioris, Alexandrinae forte, originis, quum φυσικὰ καὶ μυστικὰ, quae ipſius nomen ferunt (*ed. Pizimentii Patav.* 1573. 8.), Saporem, Perſarum regem, e quarto ſaeculo, nominent. Exſtaſſe tamen praeterea et phyſiologiam plantarum Democriteam *Theophraſti* et *Diogenis* temporibus, inde patet, quod ille (*cauſſ.* 2, 16.) opinionem Democriti adleget: plantas rectas aut ſtrictas vita breviore gaudere et maturius florere: Diogenes autem diſertis verbis eos libros nominet (9, 47.).

Fuiſſe hos eosdem libros, quos *M. Varro* legerit (*de re ruſt.* 1, 1.) quosque excerptos habemus in Geoponicis, credibile eſt. Democriti Georgica citat *Columella* (11, 3.). Serioris tamen multo aetatis eſſe hos libros, patet e loco Geopon. 10, 73. ubi pruna armeniaca βερίκοκκα, τέρμινθον τερέβινθον vocat, ac ſi Latinus fuerit ſaeculorum primorum aerae noſtrae.

E Democriti adſeclis *Apollodorus* plantam ſenſitivam, Aegyptiam aut Arabicam, obſervavit, quae

tactum fugeret, collabentibus foliis (*Plin.* 24, 17.). *Averrhoa* ſit *Carambola* ſive *Mimoſa polyacantha*, ambigitur.

CAP. VI.

ARISTOTELES.

Summus ille Graecorum philoſophus, totam rerum naturam amplexus, a ſepiarum et nautilorum aliorumque oſtracodermatum ſtructura et generatione, ad elephantum usque et dipodes et canes aureos immenſo ingenio ac ſagacitate incredibili omnia perçontatus, ad conſpectum totius naturae et adſinitatum obviarum ea applicavit. Tantum abeſt ut plantas neglexerit, ut potius duos integros libros de iisdem conſcripſiſſe ipſe fateatur. Theoriam vegetabilium vocat hos libros (*hiſt. anim.* 5, 1.) et alio loco (*de brevit. vit. c.* 6.) uberius ea ſemet explicaturum eſſe in libris de vegetabilibus pollicetur. Citant eos libros *Diogenes Laërtius* (5, 25.) *Athenaeus* (14, 18. *p.* 652.) et ſcholiaſtes *Nicandri* (*v.* 645. *p.* 42.).

Neque tamen genuini illi libri etiamnum exſtant, neque cum gravitate, dignitate et eruditione Ariſtotelis vilis illa compilatio congruit, quam *de plantis* vulgo inter Ariſtotelicos libros reperimus, quod mox uberius probabitur.

Ariſtoteles ipſe, antequam Platonis ſchola aperta eſſet, eorum temporum more, radices et herbas quaeſiviſſe et officinam inſtituiſſe fertur, unde Epicuro φαρμακοπώλης audiit (*Athen.* 8, 13. *p.* 354.). Nec negari poteſt, et in genuinis ipſius ſcriptis experientiam rei herbariae apparere haud vulgarem, maxime vero ratiocinia ſpecioſa de natura plantarum ac conſenſu cum animalibus aut differentia ab iisdem. Incredibili ingenii vi ac ſolida ſubactaque doctrina inquiſivit tum in gradus et adfinitates organismorum, tum in functiones plantarum et phaenomena ſingularia, quae ex ipſius ſyſtemate philoſophico exponere ſatagebat.

Intimo animo Ariſtoteles ingentem illam ideam conceperat de ſerie continua organismorum, qua ſenſim perfectiores abeunt in minus perfecta. „Natura," inquit, „continuo progreditur ab inanimatis ad animalia, per viva quidem, quae tamen haud „animalia ſunt, ut ſatis exigua ſuperſit differentia vicinorum ſatis ſibi corporum. Inter marina animalia plura ſunt, quorum membra ſoluta vitam protrahunt, ſicut ἐπίπετρον dictum (*Sedum acre*) „clavis appenſum diu vitam protrahere poteſt. „Talia marina corpora quorſum pertineant, ambigitur" (*part. anim.* 4, 5.). Et alio loco (*hiſt.* 8, 1.) eadem repetit, addita ὀστρακοδερμάτων cum plantis comparatione. Eſſe eadem omnino plantas, reſpectu animalium reliquorum gradantium

nuncupanda. Senſum etiam alia marina corpora minime, alia perobſcure manifeſtare. Tertio loco (*generat. anim.* 3, 11.) plantas conſiderat velut ὀστρακοδέρματα terreſtria, haec vero velut plantas marinas. Quanto ζωτικότερον ſit aqua terrâ, tanto vivaciora etiam eſſe oſtracodermata plantis. Cum inſectis etiam plantas comparat, quod illorum membra ſeiuncta pariter ac plantarum partes poſſint vitam protrahere. Apparere id praeprimis in ἀποφυτείᾳ vegetabilium: eas enim partes omnes vivere, quae ἀρχὴν τῇ δυνάμει ἐνοῦσαν in ſe contineant (*de brevit. vit. c.* 6.).

Inſignem credit differentiam utriusque regni ſtatui poſſe, quod plantae nullis excrementis (περιττώμασι) gaudeant; unde et radicem attrahere nonniſi praeparata iam nutrimenta: terra enim, et calore eius uti velut ventriculo (*part. anim.* 2, 3.). Exiguum περίττωμα, quo plantae gaudent, ſuavem producere ipſi videtur odorem, quem in plantis pluribus, in animalibus vero perpaucis animadverteris. Calida enim et ſicca eſt plantarum natura, ſicut *Anaxagoras* iam monuerit, terram matrem, ſolem vero plantarum patrem eſſe. Unde exponenda ipſi videtur fragrantia frequentior herbarum, fructuum et ſuccorum, quae ſub ferventiori Iove et in terra aridiore gignuntur (*problem.* 13, 4.).

Unicum agnoſcit *Ariſtoteles* totius vegetationis

finem, fructuum generationem. Hinc etiam, quo imperfectiora animalia, eo magis plantis hoc respectu similia ipsi videntur (*hist. anim.* 8, 1.). Omnis nutritio, omneque plantarum incrementum ad fructificationem tendere ipsi videtur (*gener.* 1, 8.). Semen quoque plantarum hactenus differre a seminibus animalium, quod illa non ex omnibus partibus proveniant, sed quod per se subsistant et in aliud abeant individuum (*gener. anim.* 1, 18.).

Radicem plantarum et oris et capitis vicem gerere, si aliena liceat componere organa, si iisdem gaudeant functionibus (*de anim.* 2, 4.). Sensum in attractione nutrimentorum et in nutritione ipsa negandum plane non esse, hinc etiam *vivere* plantas (*de anim.* 2, 2.).

Sexus differentiam in plantis nullam agnovit *Aristoteles*, ut gradus iterum ad minus perfecta animalia statuat: namque et in his iam connubium sexus utriusque in eodem individuo observatur (*gener. anim.* 1, 23.). Mixtio haec utriusque sexus ab *Empedocle* iam adsumta, axiomatis loco ab Aristotele collocatur (*gener. anim.* 3, 10.).

Sed liceat ad singulas transire observationes. Eminet autem ea praecipue de seminibus vetustioribus, facilius germinantibus quam recentiora, quod haec contineant περίττωμα et debiliora sint (*probl.* 20, 17.). Quae de olerum seminibus hic intelli-

git, nos praeprimis de cucumerum aliorumque pinguibus feminibus experti fumus. Radiculas (ῥαφανίδες) eo acriores esse, quo tenuiores sint (*probl.* 20, 11. Cf. *Athen.* 9, 2.). . Si quis σέλινον radice tenus circumfoderit et καχρύδια circumposuerit, multo maiores et crassiores fieri radices. Ea καχρύδια vertunt Geoponici (12, 23.) in ἄχυρα, ut vel paleae sint vel hordeum tostum (*problem.* 20, 8.). . Quae florent, fructu nonnunquam carere videntur, ut σίκυος (*Cucumis Melo*) et κολοκύνθις (*Cucumis sativus*) et ῥόα (*nonne ῥοῦς Cotinus?*) seu sorba ἄκαρπα, sed his tamen fructum esse: pericarpium esse florem in Cucumere Melone (*probl.* 20, 3.). Rosas umbilico aspero (*germine hispido*) instructae (*nonne R. muscosa aut moschata*) suavius olere quam quibus germen laeve sit (*probl.* 12, 8.). Inquirit etiam in rationem, cur ἱπποσέλινον (*Smyrnium Olus atrum*) bienne sit? (*probl.* 20, 7.)

Non desunt tamen exempla, ubi genio aevi sui et mirabilium amori indulget. Sic rutam pulcherrimam et plurimam enasci arbitratur, si ficui inseratur, quod fide omnino vacat (*probl.* 20, 18.).

PSEUDO-ARISTOTELES DE PLANTIS.

Haud necessarium arbitror, quod *Iul. Caes. Scaliger* immensam eruditionis supellectilem, integrique voluminis laborem in eo collocaverit, ut

ſuppoſititios eſſe hos libros multoque iunioris aetatis, doceret. Namque cuivis, qui vel primis tantummodo labris linguae graecae rudimenta guſtaverit, vel pauciſſimos Stagiritae genuinos libros legerit, luce meridiana clarius apparere neceſſe eſt, *tum* ſumme indignam eſſe tanto philoſopho ratiocinationem *(ſi quae ſunt)* et ipſius orationis rationem, *tum* nec Graece primitus ſcriptos eſſe hos libros, ſed e, neſcio quo medii aevi, ſcholaſtico libello verſos tandem in Graecam linguam. Fuerit is interpres ineptus aut impoſtor, *Maximus Planudes (ut Scaligero)* aut *Theodorus Metochita (ut mihi)* aut *Gennadius*, aut alius quispiam Graeculus ſaeculorum XIV et XV, perinde eſſe videtur.

Ineptum voco interpretem, aut, ſi mavis, auctorem, quod nullibi „lucidi ordinis“ amor, nullibi ſubacta doctrina, nusquam demum gravitas ſermonis ac orationis dignitas apparet.

Nugis ſcholaſticis de anima vegetabilium incipit, iisdem paullo intermiſſis dein pergit, iisdem denique finem orationi imponit. Nullum apparet argumentum cuiusvis capitis, nullus finis totius orationis, nulla cognitio plantarum. Ubi enim, ut paucula exempla abſurditatis adferam, de plantis vel annuis vel perennibus negatur, abrupta protinus oratione, addit: „Neque poſſumus haec „omnia ſcire, niſi per ſyllogismos.“ Et paullo

poſt: „Non debemus perſcrutari definitiones per „ſingulas.“ Sermo barbarus: φιτρὸν ponit pro καυλῷ. De antiquorum rei herbariae ſcriptorum libris loquens, barbare ſatis adiungit: πῶς ἂν ἐπιμελῶς σκοπήσωμεν τὰς βίβλους αὐτῶν, ἃς ἔγραψαν, καὶ δυνηθείημεν διερευνῆσαι τοῦτον τὸν μυελὸν ἐρεύνῃ συνοπτικῇ. En ridiculam dictionem, quae Ariſtotelica eſſe debebat! Idiota de limpido vitis latice loquens cum pice eum comparat: in quibusdam plantis eſſe humorem ἀρχέγονον, ſicut in Origano et planta, quae dicatur ὀπιγαΐς. Quot verba, tot ineptiae! Ὀπεγαΐς certe corrupta ex Arabibus mutuo accepta vox!

Genicula ſeu nodos graminum ſua potius lingua quam graece nominat δεσμούς, eosque *(quidne abſurdius fingi poteſt!)* cum nervis animalium componit. Ariſtoteles, ut memoravimus, ſexum utrumque haudquaquam diſtinctum eſſe in plantis contenderat: noſter Pſeudariſtoteles omnino diſtinctum ſexum tradit. Maſculas plantas enim ſemper eſſe aſperiores et duriores et horridiores, femininas debiliores et magis fructiferas. Vitam plantarum nullam eſſe, ſenſus enim cauſſam vitae eſſe. *(En philoſophum!)* Quae ἄψυχα ſint, ψυχὴν οὐκ ἔχειν: ζωὴν eſſe τὸ μέσον, et quae ſunt reliquae eiusmodi barbarae nugae.

Piget fere ac taedet adiungere, quae Oedipum poſcunt, ut exponantur: βελένιον τὸ δήλητήριον,

μεταφυτευόμενον εἰς Αἴγυπτον ἢ Παλαιστίνην, γίνεσθαι βρώσιμον (Cf. *Matthiol. epiſt. lib.* 5. *p.* 211.): ἀρτεμισίαν, quae inſeratur in ſylveſtrem Artemiſiam. *(Ecquis unquum haec audivit!)* ἀγρίαν μορέαν τὸ συκόμορον: μορέαν in multas arbores inſeri poſſe. Sed ſufficit his ſubſiſtere, ut quam futilis et contemtu dignus ſit is liber, quam parum cum Ariſtotelicis comparandus, pateat.

CAP. VII.

RHIZOTOMI.

Peculiare hominum genus, quod a radicibus effodiendis nomen habet, a tota antiquitate Graeca ſatis celebratum, neque indignum prorſus noſtra attentione, licet maxima eorum pars, literarum rudis, ſuperſtitioni dedita, radicibus et herbis magicas tribueret virtutes, goëtica arte eas ſecaret, praepararet ac venderet. Namque qui rhizotomi erant, φαρμακοπῶλαι etiam nominabantur, ἐπιτραγῳδοῦντες, ut *Theophraſtus (hiſt.* 9, 9.) ait, inventa ſua oſtentantes. Praeceperunt enim alias radices vento averſo, alias corpore peruncto effodere, alias noctu, interdiu alias. Aggravare nonnullas caput aut oculos laedere, unde allia comedere et vinum ſorbere neceſſe ſit, priusquam adgrediantur radices. Precari autem in ſe-

cando, nec ἄτοπον ipſe Theophraſtus iudicat. Ineptum autem vult praeceptum rhizotomorum, quod enſe acuto ter circumſcribi radix debeat, aut quod circumſaltare ac plurima περὶ ἀφροδισίων fabulari. Inepta exiſtimat praecepta, quod, qui helleborum ſecet, debeat aquilam cavere tam a dextra, quam a ſiniſtra, ortum ſolis ſpectare et plurima precari.

Ea tamen ſuperſtitioſa barbaries rhizotomorum non impedivit quosdam, quin curatius in naturam inquirerent vegetabilium bonasque publicarent de iis obſervationes. Exſtiterunt iam *Theophraſti*, magis etiam *Athenaei* et ſcholiaſtarum temporibus opera ῥιζοτομικὰ, quae citare ii ſcriptores haud ſuperfluum putarent.

Thrasyam Mantinenſem primum vocat *Theophraſtus* (*hiſt.* 9, 18.) et δεινότατον τὰ περὶ τὰς ῥίζας, qui naturas plantarum et vires indagans, eamdem plantam modo pharmacum eſſe, modo non eſſe, pro ratione hominis, qui ea utatur, praecepit. Ipſe etiam ἄπονον τὴν ἀπόλυσιν, ope toxici ex papavere et cicuta parati, invenit (*ib.* 9, 17.). Quod imitati Hiſpani e ſola cicuta (*herba Apio petroſelino ſimili*) id toxicum praepararunt (*Strabo* 3, *p.* 251.).

Thraſyae discipulum Alexium, magis peritum in medicina iudicat *Theophraſtus* (9, 17.).

Eudemus φαρμακοπώλης in ſe ipſo tentavit

herbarum virtutes (*Theophr. hiſt.* 9, 18.). De oleribus ſcripſit (*Athen.* 9, 2. *p.* 369.) et braſſicam distinxit in tres ſpecies, ἁλμυρίδα καὶ λειόφυλλον καὶ σελινούσιον, illam ſuaviſſimam, hanc criſpam. Fuerit idem Rhodius, qui de phyſica ſcripſerit, Ariſtotelis discipulus, neſcio (*Simplic. in Ariſt. phyſic.* 1. *f.* 21.)

Aristophilus, et is φαρμακοπώλης Plataicus, ad coitum remedia habuit (*ib.* 9, 19.).

Videntur ex his rhizotomis nonnulli phyſicae ipſi et oeconomiae operam dediſſe, ut ex variis *Ariſtotelis* et *Theophraſti* locis patet. Sic Cleidemus, qui de cauſſa coruſcationis et fulminis ratiocinatus eſt (*Ariſtot. meteor.* 2, 9.), morbos plantarum indagaturus, ficum ſcabie, oleam lichene, viti τῷ ἑρεῖν affici prodidit (*Theophr. cauſſ.* 5, 12.). Ex iisdem etiam partibus conſtare plantas ac animalia docuit (*Theophr. hiſt.* 3, 2.). Serenda eſſe frumenta occidentibus vergiliis (*Theophr. cauſſ.* 3, 28.).

Phyſicus etiam Menestor fuiſſe videtur, cum de humore vegetabilium praeceperit, quem ὀπὸν vocaſſe dicitur (*Theophr. hiſt.* 1, 3.). Is de mori fructificatione nonnulla prodidit (*Theophr. cauſſ.* 1, 21.). Aquatiles plantas natura calidiores eſſe, quod gelu non enecentur (*ib.* 1, 26.). Nimis pinguem terram plantis nocere ob ſiccitatem facile contractam (*ib.* 2, 5.).

Phyſicus fuit HIPPON, quem *Ariſtoteles (de anim.* 1, 2.) citat. Omnes ſylveſtres plantas cicures reddi poſſe et vice verſa, obſervavit, unde ſpecie haud differre iure effecit (*Theophr. hiſt.* 1, 6.).

DIOGENES quoque, ſive fuerit Apolloniates, ſive alius, quem *Ariſtoteles (de gener. et corrupt.* 1, 6.) nominat, ex aqua putreſcente et mixtione cum terra plantas oriri docuit (*Theophr. hiſt.* 3, 2.).

LEOPHANES quis fuerit, latet. *Ariſtoteles (gener. anim.* 4, 1.) eum nominat, dum de ſubligando teſte alterutro ad procreandam ſobolem loquitur. *Theophraſtus (cauſſ.* 2, 6.) citat eius ſententiam, quod humus atra optimum plantarum nutrimentum ſit.

ANDROTION oeconomus fuiſſe videtur. Namque quae de oleae et myrti amicitia (*Theophr. cauſſ.* 3, 15.) et de purgatione neceſſaria earum arborum (*hiſt.* 2, 8.) reliquit, eo fere redeunt. Eius de ficuum ſpeciebus locum citat *Athenaeus* (3, 3.) γεωργικὸν nominat librum (3, 7.).

Hi omnes Theophraſto priores. Quonam vero aevo vixerint ῥιζοτομικῶν auctores ſequentes, haud facile erui poteſt.

EUMACHUS Corcyraeus (*Athen.* 15, 8. *p.* 681.).

ANACREON (*Schol. Nicandr. ther. v.* 590. *p.* 39.).

MICTON (*ib. v.* 617. *p.* 40.).

LIBER II.
REI HERBARIAE INCREMENTA.

CAP. I.
THEOPHRASTUS ERESIUS.

Hiſtoricae cognitionis fundamenta egerant et medici et rhizotomi: philoſophi de natura vegetabilium ratiocinantes viam muniverant, qua incedi poterat, ſi quis phyſiologiam plantarum ardentiori agitare ſtudio cuperet: maxime vero Ariſtoteles ſcholam ſuam eo ardore inquirendi imbuerat, ut quivis ex eadem progrediens ſchola naturam perſcrutari ac nova moliri geſtiret. Quid quod tantus naturae amor in tota Peripateticorum ſchola viguit, ut ipſi riſui *Luciani* obnoxia eſſet (*Vit. auct. p.* 386.).

Celeberrimus autem omnium verus rei herbariae parens, Theophrastus fuit Ereſius, de quo uberius agere noſtrum eſt.

VITA THEOPHRASTI.

Ereſius fuit, ex inſula Lesbo, Melanthae fullonis filius. Nomen ipſius Tyrtamum fuiſſe, ab Ari-

ſtotele autem in Theophraſti mutatum, ferunt varii auctores, diſertis vero maxime verbis *Strabo* (13, 918.) et *Diogenes* (5, 38.), ipſo adnuente *Cicerone* (*orat.* 19.) qui divinitate loquendi nomen inveniſſe eum teſtatur.

Annus, quo natus fuit, ſine dubio idem computatur, quo proelium ad Leuctram commiſſum eſt, nimirum Ol. CII. 3 = 370. ante Chr.

Praeceptores nominantur a *Diogene* (5, 36.) Leucippus, cives ipſius (ergo non Eleates) Plato et Ariſtoteles. Cum hoc vero tanta pietate et familiaritate coniunctus fuit, ut omnibus ille eum diſcipulis praetulerit, ipſe quoque in teſtamento iuſſerit, dilecti praeceptoris imaginem in templo eſſe erigendam (*Diogen.* 5, 51.).

Quum Ariſtoteles in Chalcidem ſeceſſiſſet, noſter illi in ſcholae regimine ſucceſſit, quod Ol. CXIV. = 324. ante Chr. accidit (*Diogen.* 5, 36.). Tanta autem fuit ipſius auctoritas, tanta gloria in regenda Peripateticorum ſchola, ut bis mille ad eum confluerent diſcipuli: tanta etiam apud Athenienſes exiſtimatio, ut, quum ipſum Agnonides impietatis accuſaſſet, parum abfuerit, quin accuſator crimen in ſe ipſum retorquere cogeretur. Apud exteros etiam in tam excelſum famae theatrum evectus eſt, ut Ptolemaeus Lagides eum Alexandriam invitaret (*Diogen.* 5, 37.).

Sophocle, Amphiclidae filio legem ſanciente,

ne quis philoſophus ſcholae praeeſſet, niſi ſenatui populoque Athenienſi placeret, omnes fere philoſophi et ipſe Theophraſtus in exilium abierunt, quod Ol. CXVIII. 3. = 306 ante Chr. accidit (*Athen.* 13, 9. *p.* 610.). Abolita autem ea lege et Sophocle punito reverſi ſunt exules et cum iis noſter (*Diogen.* 5, 38.).

Summam ſenectutem attigiſſe et plusquam centum annos vixiſſe, facile ex ipſius verbis in praefatione ad *characteres* effeceris, ubi ſemet XCIX annos natum librum conſcripſiſſe, fatetur. At iampridem animadverſum eſt, probabiliter pro ἐννενήκοντα legendum eſſe ἑβδομήκοντα. Namque *Diogenes* (5, 40.) anno LXXXV aetatis e vita diſceſſiſſe manifeſto teſtatur. Accidit id Ol. CXXIII. 3 = 285 ante Chr.

Aegre tamen, annorum licet pondere confectus, tuliſſe fertur, ſe vitam cum morte commutare debere, quum vivere coepiſſet. Ipſius enim dictum adlegatur: ἡμεῖς, ὁπότ' ἀρχόμεθα ζῆν, τότ' ἀποθνήσκομεν (*Diogen.* 5, 41.). Et *Ciceroni* (*tuſc. quaeſt.* 3, 28.) moriens accuſaſſe naturam dicitur, quod cervis ac cornicibus vitam diuturnam, quorum id nihil intereſſet; hominibus, quorum id maxime interfuiſſet, tam exiguam vitam dederit: quorum ſi aetas potuiſſet eſſe longinquior, futurum fuiſſe, ut, omnibus perfectis artibus, omni doctri-

na hominum vita eruditetur: queſtum igitur fuiſſe, ſe tum, cum illa videre coepiſſet, exſtingui.

Tantus autem, etiam poſt obitum, amor fuit civium erga eum, ut Athenienſes πανδημεὶ pedibus funus ipſius ſequerentur (*Diogen.* 5, 42.). Vitae enim genere fuit ſuavi, moribus optimis, facundia propemodum divina, patriae amore tanto, ut bis eam a tyrannis liberaſſe dicatur (*Plutarch. adv. Colot.* p. 1126.). Maxime beneficum eum et prudentiſſimum et laboris tolerantiſſimum vocat *Diogenes* (5, 36.). *Cicero* (*acad. quaeſt.* 1, 9.) ita moratum habet, ut prae ſe probitatem quamdam ac ingenuitatem tulerit. Neque tamen eo minus fregiſſe quodammodo auctoritatem veteris disciplinae: ſpoliaſſe enim virtutem ſuo decore, imbecillamque reddidiſſe, quod negaverit in ea ſola poſitum eſſe, beate vivere.

Quae utut ſint, facundia tamen ſermonis et incredibili fere vi dicendi omnes fere ſcholarum veterum antiſtites vicit: unde τρυφὴν ἰδίαν nominare eum *Cicero* conſuevit (*Plutarch. Cic.* 872.). De Demoſthene etiam magnifice profecto et libere iudicavit, dignum eſſe urbe ſua oratorem (*Plutarch. Demoſth.* 850.). Ferunt inſuper, dum orationes haberet aut lectiones, nullam omiſiſſe corporis figuram, nullam vultus ſpeciem aut manuum motum, quibus argumenta augere potuerit: ſemper etiam

corporis nitido et exacto cultu apparuiſſe (*Athen.* 1, 17. *p.* 21.).

Quum rei herbariae perquam ſtudioſus eſſet, hortum privatum coluiſſe, poſt Ariſtotelis e vita diſceſſum dicitur, Demoſthene Phalereo, familiari ipſius in hoc ſibi cooperante (*Diogen.* 5, 39.). Eum hortum aedesque omnes horto adiacentes amicis teſtamento legavit, iis, qui voluerint in eo una vacare literis atque ſimul philoſophari; ea tamen lege, ut neque illum alienent, neque ut proprium quisquam poſſideat, ſed veluti ſacrum quoddam eodem iure ab omnibus poſſideatur. Nominavit autem, quos communiter uti eo horto praecepit, Stratonem et Calliſthenem, Neleum et Hipparchum, Demaratum et Melantam, Demotimum et Pancreonem, Nicippum et Callinum (*Diogen.* 5, 53.).

SCRIPTA THEOPHRASTI.

Libri ipſius adeo numeroſi et ex omni doctrinae genere tanta copia ornati, ut diverſos eorum titulos 227 *Diogenes* numeret. Inter eos haud pauci ſatis ampli fuerunt, ut πρώται προτάσεις, quae octodecim; quaeſtiones quae viginti quatuor, poſteriorum analyticorum et de animalibus, quorum utrumque ſeptem libros comprehendit.

Nobis vero quum praeter novem (qui decem fuerant) libros de *hiſtoria* et ſex libros *de cauſſis*

plantarum pauca etiamnum ſuperſint, fatum ſcriptorum deperditorum enarrandum eſt.

Legaſſe ipſum omnes libros Neleo, Coriſci filio, verba teſtamenti manifeſto docent *(Diogen.* 5, 53.*)*. Inter eos *Ariſtotelis* etiam fuiſſe ſcripta teſtatur *Strabo (*13, 906. 907.*)*. Quum Neleus dein Scepſin Troadis migraſſet, bibliothecam etiam Ariſtotelicam et Theophraſteam eo avehi curavit: poſteris ſuis reliquit, indoctis hominibus, qui, nulla adhibita cura, ſub clavibus retinuerunt *(Strabo ib.)*. Ab ipſo autem Neleo Ptolemaeum Philadelphum libros plerosque mercatum Alexandriam transferri iuſſiſſe, *Athenaeus* auctor eſt (1, 1. *p.* 3.*)*. Si *Straboni* fides habenda, plurimi tamen ſuperfuerunt Nelei heredibus: namque, quum Attalicorum regum ſtudium intellexiſſent, quibus Scepſis parebat, conquirentium libros ad inſtruendam Pergami bibliothecam, inepti Nelei heredes bibliothecam ſub terra occultarunt, ubi blattis et humore vitiatos poſteri tandem Apelliconti Teio ingenti pretio vendiderunt. Tenebatur is Apellicon librorum amore potius quam ſapientiae ſtudio: itaque eroſarum particularum quaerens inſtaurationem, in nova transtulit libros exempla, lacunas non recte implens, ediditque libros ἁμαρτάδων πλήρεις. Quum ſtatim poſt mortem Apellicontis, Sylla Athenas cepiſſet, is etiam huius bibliothecae potitus eſt: a quo Tyrannio Grammaticus, Φιλαριστοτέλης im-

petravit, ut ſibi eius uſus permitteretur: acceſſerunt etiam bibliopolae nonnulli, ineptis uſi librariis, qui vitioſe transſcriptos libros et Romae et Alexandriae vendiderunt. Confirmat Apellicontis malam fidem *Athenaeus* (5, 14. *p.* 214.) et *Plutarchus* (*Sylla*, 468.) inter bibliopolas eos nominat Andronicum Rhodium, qui vulgaſſe ea exemplaria, quae Romae et Alexandriae circumferebantur, dicitur (Cf. *Porphyr. vit. Plotin. c.* 24.).

Quae cum ita ſe habeant, dolendum ſane eſt, hominum incuria magis quam iniuria temporum eos libros haud integros ad poſteritatem veniſſe: nec facile ex ipſis, quae ſuperſunt, exemplis manuſcriptis poſſe textum reſtitui.

Exſtant autem codices manuſcripti in bibliothecis Medicea, Veneta, Pariſina, Oxonienſi et Leidenſi. Eorum integer videtur Venetus, quem Beſſarion ſcribi iuſſerat (*Villoiſon anecd. graec.* 2, 251.); manci autem maxime Pariſini.

Editiones paucae ſunt. Princeps, quam coram habeo, Aldina eſt, ſine anno et loco impreſſa. Titulus: Τῶν ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ περιεχομένων ὀνόματα καὶ τάξις· Θεοφράστου etc. Sequuntur enim in eodem volumine *Ariſtotelis* et *Alexandri* Aphrodiſienſis problemata et *Theophraſti* metaphyſica. Aldus Manutius opus totum Alberto Pio Principi dicavit. Praeter novem libros de hiſtoria planta-

rum adeſt etiam fragmentum decimi de *viribus radicum.*

Secunda editio Ioannis eſt *Oporini*, quae Baſil. 1541. fol. lucem vidit. Textum Aldinae cum interpretatione latina habet, nec plauſibus noſtris digna videtur.

Tertiam Dan. *Heinſius* curavit Lugd. Bat. 1613. fol. Textum mendoſiſſimum, licet codice duntaxat uno aut altero adhibito, emendare, Caſauboni praeprimis auxilio, ſtuduit: Gazae verſionem adiunctam correxit, ac pleraque praeſtitit, quae ab homine erudito, ſed ἀβοτανολογήτῳ exſpectari poterant.

Sequutus tandem eſt Io. *Bodaeus a Stapel*, rei herbariae peritus et doctiſſimus vir, qui in ſola hiſtoria plantarum ſubſiſtens, eam 1644. fol. ita edidit, ut ampliſſimos adderet commentarios, textum et verſionem variis locis emendaret. Sed interpretatio antiqua Theodori Gazae ſatis negligens et mendoſa eſt, ut e. g. 3, 18. τῆς ῥοῦ (*Rhois Coriariae*) *fluidarum* reddat. Omiſſa ſunt fere omnia (*e. g.* 4, 7.) quae interpres non intelligeret.

HISTORIA PLANTARUM THEOPHRASTI.

Difficillimum opus molior aleaeque plenum periculoſae. Explicationem enim et determinationem periclitor plantarum omnium, quas rei herbariae parens nominat, ut, qualis fuerit cognitionum eius

temporis ambitus, pateat. Defudarunt in eo opere a priſtinis inde temporibus doctiſſimi viri, quorum labores vicit fere *Bodaeus a Stapel*, cuius commentarii dictu difficile eſt, quantum auxilii mihi tulerint, quantum foeneraverint lucis. Neque tamen et id opus omne ita abſolvit, ut nihil ſuperſit negotii. Namque innumera loca obiter ſolummodo legit, textui mire corrupto nimis confiſus eſt, plantarum ipſarum haud ſufficientem cognovit copiam: haud raro etiam a *Plinio*, peſſimo Theophraſti interprete, ſeductus male plantas definivit.

Ipſe Theophraſtus in deſcribendis, quas memorat, plantis longe profecto alienus eſt a noſtrorum temporum ratione. Neque enim certum quemdam ordinem ſervat, ſolum fere uſum ſequens aut patriam ac locum, quem occupant. Aquatiles enim ſeorſim, et paraſitas, et olera et arbores ſylveſtres et frumenta tractat; ſaepius repetitis verbis, ſaepius regrediens ad id, de quo iam ſermo fuerat.

Dein naturam ipſam parum cognovit, nunquam peregrinatus fuiſſe videtur. De ipſis graecis plantis vel vulgaribus aliorum fide narrat, ut ὥς φασι; οὕτως λέγουσι οἱ περὶ Ἀρκαδίαν, οἱ περὶ Ὄλυμπον, toties occurrat. Ubi nihil certi ſcit, quod ſaepius fit, ingenue addit, περὶ τούτου δὲ σκεπτέον. Hinc errores haud pauci occurrunt: e. g. ubi de ἀράκῳ (*Lathyro tuberoſo*) et ἀραχίδ-

νη (*Lathyro amphicarpo*) (*hiſt.* 1, 11.) perhibet, nulla utrique eſſe folia.

Nomina ipſa ambigua ſunt, nec certis legibus definita. Ipſe enim (*hiſt.* 4, 11.) fatetur, προσαγορεύεσθαι ἄλλοις ὀνόμασι plantam. Ipſe ἀφάκην modo Leontodon Taraxacum (*hiſt.* 7, 8.) modo Lathyrum Aphacam, ἀπαρίνην modo Galium Aparinen, modo Arctium Lappam vocat. Τριβόλου nomine tria diverſa genera occurrunt. Ἀνδράχνη ſignificat modo Arbuti ſpeciem, modo Portulacam. Σκόρπιος modo Spartium villoſum, modo Arnicam ſcorpioidem aut Ranunculum Thoram.

Huc accedit, quod nullam fere prodat generis aut ſpeciei informationem, niſi unico fere loco (*hiſt.* 8, 4.) ubi hordei et tritici differentiam collocat in feminum ſeriebus circa ſpicam, quae in illo omnino, in hoc autem nequaquam obſerventur. Ceteroquin transmutationem ſpecierum ipſorumque generum adeo certam habuit, ut multus ſit in Ocimi et Serpylli (*cauſſ.* 5, 8.), Zeae et Tritici (*hiſt.* 2, 5.), Menthae ſylveſtris et ſativae (*hiſt.* 2, 5. *cauſſ.* 5, 8.) transmutatione explicanda.

His praemiſſis ingenue fateor, plantas quasdam a Theophraſto nonniſi obiter memoratas a me haudquaquam exponi poſſe, e. g Ἴκμη, in lacu Orchomenio (*hiſt.* 4, 11.), Θησεῖον (*hiſt.* 7, 11.), quod *Timachidas* (*Athen.* 15, 10) cum

mali floribus comparat et Ariadnes coronam inde textam fuiſſe refert.

Linnaeani autem ſyſtematis ordinem ſequi licet.

Hippuris vulgaris (ἵππον *hiſt.* 4, 11.) in lacu Orchomenio.

Liguſtrum vulgare (κήλαστρον *hiſt.* 1, 15. 3, 4.). In locis montoſis creſcere, ſempervirens eſſe, tarde florere et virgas pro baculis inſervire refert.

Phillyrea anguſtifolia (ἀφάρκη *hiſt.* 1, 15. 3, 6.).

Phillyrea latifolia (λακάθη *hiſt.* 3, 4. 6.). Cf. *Sibthorp. flor. graec. t.* 2.

Fraxinus Ornus et *rotundifolia* forte (*hiſt.* 3, 11.) deſcribuntur μηλέας nomine, cuius duas dari ſpecies ait traditque, quomodo inter ſe differant. Ornus ſine dubio arbor eſt quercui ſimilis, quae mel ſtillet (*Diodor. Sicul.* 17, 75. *Curt.* 6, 4. *Athen.* 11, 500. *Polyaen. ſtrat.* 4, 3, 32.). Cf. *Sibthorp fl. graec. t.* 3.

Salvia cretica (σφάκελος *hiſt.* 6, 2.) foliis anguſtioribus et

Salvia triloba (ἑλελίσφακος *ib.*) bene diſtinguuntur. Cf. *Sibthorp fl. graec. t.* 17.

Salvia Horminum (ὅρμινον *hiſt.* 8, 7.) una cum Seſamo ferebatur: ſemina Cumino ſimilia a nullo guſtari animali.

Piper nigrum (πέπερι *hiſt.* 9, 19.) cuius fruc-

tus ſoli, et albidi, cortice externo cincti, et nigri, cortice deſtituti, distinguuntur. Fabuloſus *Philoſtratus (vit. Apoll.* 3, 4.) plura narrat de Piperis cum Vitice ſimilitudine et de ſimiarum cultura, quod credulum vulgus delectare poteſt.

Crocum et odoratum et albidum et ſpinuloſum distinguit, inter primos veris flores numerat: alio loco *Crocum autumnalem (hiſt.* 6, 7.).

Gladiolus communis, ſine dubio ξίφιον illud eſt, quod *(hiſt.* 6, 7.) memoratur. Cf. *Sibthorp. fl. graec. t.* 37. Sitne etiam φάσγανον *(hiſt.* 7, 11.) cuius tubera comedantur, ambigo. De eo enim uſu noſtratibus nil innoteſcit.

Iris Siſyrinchium (σισυρίγχιον, *hiſt.* 1, 16. 7, 13.) per Graeciam frequens, id ſingulare habet, quod bulbus alter alteri ſuperpoſitus ſit. Cf. *Sibthorp. fl. graec. t.* 42. Is licet Ixiam Bulbocodium arbitretur σισυρίγχιον eſſe, bulborum indoles tamen multo magis huc trahenda eſt (Cf. *eamdem fl. graec. t.* 36.).

Iris florentina (ἶρις). Sed alia occurrit *(hiſt.* 7, 12.) flore minimo, quae forte *I. graminea* ſ. *iuncea.*

*Iris*ne *tuberoſa* ſit ἀκόνιτον *(hiſt.* 9, 16.) ἀγρωστίδι ſimile et ποώδες radice tuberoſa, ambigitur (Cf. *Schulze toxicol. vet. p.* 17. *Sibthorp. fl. graec. t.* 41.).

Schoenus nigricans (μελαγκράνις, *hiſt.* 4, 13.)

ob atrum feminum colorem, differt ab aliis craſſitie et altitudine culmorum.

Schoenus mucronatus (σχοῖνος ὀξύς *ib.*). Cf. *Sibthorp. t.* 43.

Cladium germanicum Schrad. Schoenus Mariſcus L. (ὁλόσχοινος *ib.*) cuius ſpicas faſciculatas, ovo ſimiles, ſatis bene deſcribit, ad πλέγματα maxime idoneas.

Cyperus comoſus Sibth. (κύπειρος ὁ ἕτερος *hiſt.* 4, 11. et σχοῖνος *hiſt.* 9, 19.) ob odoratas radices inſignis (Cf. *Sibthorp. fl. graec. t.* 44.)

Cyperus faſtigiatus (σάρι *hiſt.* 4, 9.) culmo trigono comaque Cyperum Papyrum aequare, ſtolones autem e radice digiti craſſitie propellere dicitur.

Cyperus Papyrus (πάπυρος *ib.*) optime deſcribitur.

Cyperus eſculentus (μνάσιον *ib.*). Idem (*c.* 10.) ſub nomine aegyptio μαλιναθάλλη occurrit. Id nomen bene derivatur a μάλα et ἀναθάλλω *Harduin. ad Plin.* 21, 15. Tubera deſcribuntur, qualia meſpili fructus, folia gladioli ſimilia; illa et cruda manducari et cum hordeo cocta bellariorum vicem gerere. Cf. *Column. phytobaſ. p.* 5. Trahine huc poteſt κάλαμος, cuius fructus ὀρόβοις λευκοῖς ſimiles affantur? (*Diodor. Sicul.* 2, 57.). Certe autem hi ſunt κάλαμοι, quorum radicibus veſci Rhizophagos tradit *Diodorus* (3, 23.).

Panicum italicum (κέγχρος *hiſt.* 8, 3.) φόβην χνοώδη comam hirſutam ſ. ſpicam gerere dicitur.

Panicum miliaceum (μέλινον *hiſt.* 8, 3.).

Sorghum forte *vulgare* eſt illud triticum giganteum, quod ultra Bactrianam provenire ac grana olivaceorum mole ferre dicitur (*hiſt.* 8, 4.). Idem forte eſt frumentum, cuius *Herodotus* (1, 193.) meminit, quod folia quatuor digitorum latitudinem habeant. Cf. *Bellon. obſ.* 2, 100. Idem vidit in India *Philoſtratus* (*vit. Apollon.* 3, 5.).

Andropogon Iſchaemum (ἴσχαιμον *hiſt.* 9, 15.) in Thracia creſcens.

Arundo Donax (κάλαμος αὐλητικὸς *hiſt.* 4, 12.) ubi et δόναξ et ζευγίτις, ob copulationem tibiarum ex eo confectarum nominatur. Inſigni copia creſcere ad Cephiſum. Optime et uberrime de his calamis commentatur *Harduin. ad Plin.* 16, 36.

Arundo Ampelodeſmon Cyrill. neapol. faſc. 2, *t.* 12. eſt φλειώ illa, quae et πλόκαμος dicitur (*hiſt.* 4, 11.) cuius foliis etiamnum Itali utuntur ad vinciendas vites et ad cribra, cuius radix lixivium praebet. Aliam φλοῦν indicam habet *Herodotus* (3, 98.).

Arundo Phragmites (χαρακίας *hiſt.* 4, 12.).

Arundo epigeios (κάλαμος ἐπίγειος *ib.*).

Stipa tenaciſſima vel *Lygeum Spartum* eſt λινόσπαρτον (*hiſt.* 1, 8.) quo ad conficiendas ſportu-

las et ſtoreas utuntur; alienum plane a σπάρτῳ *Ariſtotelis* (*hiſt. anim.* 9, 40.) cuius floribus apes laetentur, quod ſine dubio eſt *Spartium ſcoparium*. Claſſicus autem locus de Stipa noſtra extat in *Strabone* (3, 243.) ubi de σχοινοπλοκικῇ σπάρτῳ ſermo eſt, quae inter Saguntum et Setabin Hiſpaniarum uberrime creſcat.

Avena ſterilis (αἰγίλωψ, *hiſt.* 8, 7. 9.) ob culmorum copiam et molem terram extenuare dicitur.

Avena fatua (βρόμος, *hiſt.* 8, 9.).

Lolium temulentum (αἶρα, *hiſt.* 2, 5. 8, 7. 9.). In id Triticum ſativum mutari.

Saccharum cylindricum (ἀλωπέκουρος, *hiſt.* 7, 10.). Cf. *Dalechamp hiſt.* 1, 430.

Hordeum nudum (κριθὴ, μάλιστα τῶν γυμνοσπερμάτων, *hiſt.* 8, 4.). Aliae ſpecies ibidem, nimirum *H. hexaſtichon*, *vulgare* et *Zeocrithon* (τῶν μὲν κριθῶν αἱ μὲν εἰσὶ δίστιχοι) memorantur.

Secale villoſum forte eſt στελεφοῦρος (*hiſt.* 7, 10.) qui ſpicam gerat tritico ſimilem ſed hirſutam.

Secale cereale (τίφη *hiſt.* 8, 1. 2. 4.) tritico ſimile, ſed ſemen folliculis incluſum gerit. Secale cereale a Theophraſto primum memoratum, in Armenia ſponte naſci dicitur a *Clavijo* (*Hiſtoria del gran Tamorlan*, *p.* 103. Madr. 1782. 4.).

Triticum hybernum et *aeſtivum* (πυρὸς χειμο-

σπορούμενος καὶ τρίμηνος cauſſ. 4, 12.) probe diſtinguuntur. Illud eſſe multi- hoc pauciculme.

Triticum Zea (ζεία, *hiſt.* 8, 9.).

Triticum Spelta (ὄλυρα, *hiſt.* 8, 4.). De eadem ſub nomine πυροῦ θρᾳκίου πολυλλόπου (*cauſſ.* 4, 12.) loquitur.

Triticum repens (ἄγρωστις, *hiſt.* 1, 10. 2, 2. 4, 11. Radice gaudere γονατώδη, quae culmos denuo edat, qui ſi abſciſſi fuerint, eſſe herbam vulgarem inter culta. Nutrimentum, quod ſtolones cum radiculis praebent, antiquitus cognitum fuit. Hinc Aegyptios αὐτόχθονες hac ἀγρώστιδι nutritos, ac deinde, manibus eam geſtantes, Deos ſemper precatos fuiſſe, *Diodorus* narrat (1, 43.). Neque tamen negandum, poſſe et, hiſtorici viri negligentia, Papyrum intelligi.

Ficus Sycomorus (συκάμινος, *hiſt.* 4, 2.). Fructus e trunco ipſo. Cf. *Norden voy. en Egypte*, 1. *t.* 38.

Cornus maſcula (κράνεια, *hiſt.* 3, 4. 12.). fructus edules ferre et πρωϊβλαστότατον eſſe.

Cornus ſanguinea (θηλυκράνεια, *hiſt.* 3, 6. 12.) paullo ſerius florere, fructus ferre non edules, ligno gaudere flexili et laxo.

Rubia tinctorum (ἐρυθρόδανος, *hiſt.* 7, 9.). At alio loco (*hiſt.* 9, 14.) alia planta eodem nomine occurrit, foliis hederaceis, ſed rotundioribus, de qua certi aliquid definire nequeo.

Galium Aparine (ἀπαρίνη, *hiſt.* 8, 8.).

Plantago maior (ἀρνόγλωσσον, *hiſt.* 7, 9. 10.).

Plantago Cynops (κύνωψ, *hiſt.* 7, 8.).

Plantago Coronopus (κορωνόπους, *hiſt.* 7, 9.).

Potamogeton ſerratus (τρίβολος ἐν τοῖς ἑλώδεσι τῶν ποταμῶν, *hiſt.* 4, 11.).

Heliotropium europaeum (ἡλιοτρόπιον, *hiſt.* 7, 8.).

Anchuſa tinctoria (ἄγχουσα, *hiſt.* 7, 9.).

Convolvulus ſepium (ἰασιώνη, *hiſt.* 1, 21. *cauſſ.* 2, 25.) μονόφυλλον ἄνθος, διαγραφὴν ἔχον τῶν πλεόνων: humi ſerpere et arbores ſcandere vicinas.

Menyanthes trifoliata (μήνανθος, *hiſt.* 4, 11.). Haec eſt τρίφυλλος ea, quae paludes *Paxamo* indigitabat (*Geopon.* 2, 4.).

Lycium barbarum aut *europaeum* forte οἶσος (*hiſt.* 3, 17.).

Cordia Myxa (πέρσιον, *hiſt.* 2, 3. 4, 2.).

Cordia Sebeſtena (κοκκυμηλέα αἰγύπτια, *hiſt.* 4, 3.).

Verbaſcum nigrum (φλόμος μέλαινα, *hiſt.* 9, 13.).

Atropa Mandragora (μανδραγόρας, *hiſt.* 6, 2.).

Solanum Melongena (στρυχνὸς, quem crudum comedunt, *hiſt.* 7, 7.).

Solanum inſanum (στρυχνὸς μανικός, *hiſt.* 9, 12.).

Phyſalis ſomnifera (στρυχνὸς ὑπνώδης, *ib.*).

Viola odorata (ἰωνία μέλαινα, *hiſt.* 6, 6.).

Cuſcuta europaea (ὀροβάγχη, *hiſt.* 6, 8.). Ab ea plantas circumvinciri et angi, unde nomen. Fuit fine dubio haec ὀροβάγχη, quam et ὀσπρολέοντα vocat *Sotion* Tiberii tempore (*Geopon.* 2, 42.) et quam deſcribit *Paxamus* (*ib.* 2, 43.).

Ceratonia Siliqua (κερατωνία, *hiſt.* 1, 18.). Vocatur etiam σῦκος αἰγύπτιος (*hiſt.* 1, 23. 4, 2.) cuius fructum manifeſto ἔλλοβον, leguminoſum habet et folia ſempervirentia.

Rhamnus Alaternus (φυλίκη, *hiſt.* 1, 15.).

Rhamnus lycioides eſt forte ξάμνος ὁ μέλας (*hiſt.* 3, 17.).

Zizyphus vulgaris (ξάμνος λευκὸς, *ib.*).

Zizyphus Paliurus (παλίουρος, *ib.* 4, 3.). Cf. *Anguillara p.* 54.

Zizyphus Lotus (λωτὸς Λιβυκὸς, *hiſt.* 4, 3.). Sed *Celtim auſtralem* ſimul deſcribit, ut *Anguillara* (*p.* 74 f.) recte obſervat.

Evonymus europaeus (εὐώνυμος, *hiſt.* 3, 18.).

Hedera Helix (κιττὸς, *ib.*).

Beta vulgaris (τεῦτλον, *hiſt.* 7, 2.).

Aſclepias procera intelligitur (*hiſt.* 4, 9.) ubi aegyptia planta deſcribitur, parallelis foliis gaudens, qua medici πρὸς τὰ γυναικεῖα utantur. Cf. *Proſp. Alpin. de plant. Aeg. c.* 25. *Norden voy. en Egypte*, 1, *t.* 59.

Eryngium planum (ἠρύγγιον, *hiſt.* 6, 1.).

Bupleurum forte *rotundifolium* eſt βούπρηστις, olerum ſpecies (*hiſt.* 7, 8.).

Coriandrum ſativum (κορίαννον, *hiſt.* 7, 3.).

Ferula tingitana (σίλφιον, *hiſt.* 6, 3.) eſt libyca illa planta, quae ὀπὸν κυρηναϊκὸν largiebatur. Folium μάσπετον dictum, cum Apio Petroſelino comparatur, ſemen ob alas membranaceas φύλλον dicitur. Eam ſpeciem, alienam a perſica Aſa foetida, primus deſcripſit *Hermannus* (*parad. bot. p.* 165.) ſimul etiam *Rivinus* (*pentap. reg.*). Longe aliena eſt a perſica, quam *Kämpferus* (*amoen.* 536.) delineavit, quaeque eadem fere cum ea eſſe videtur, quam *Proſp. Alpinus* (*exot.* 210. f.) e feminibus thracicis eduxerat. Perſicam ſpeciem f. *Aſam foetidam*, in Caucaſo naſci et a pecudibus adamari Ariſtobulus refert apud *Arrianum* (*exp. Alex.* 3, 28.). In Media provenire *Strabo* (11, *p.* 797.) vid. ſupra ad *Hippocr.* De ſilphio cf. *Laurence new ſyſtem of agriculture*, *p.* 384—400. Noſtra enim folia magis laciniata habet, quibus ad Petroſelini ſimilitudinem accedit. Nitida etiam ſunt et e petiolis latiſſime vaginantibus ſurgunt. Perſica autem ſpecies, quae noſtram Aſam foetidam largitur, habet foliola integriuscula obtuſiuscula alternatim ſinuata.

Ferula communis et *meoides* ſub nomine νάρθηκος καὶ ναρθηκίας (*hiſt.* 6, 2.) egregie deſcribuntur. Utraque biennis, foliorum decompoſito-

rum capillaceorum vaginis latiſſimis, floribus luteis et ſeminibus Anetho ſimilibus inſignitur. Illa autem maior, folia habet longiſſima, haec minor foliola appendiculata ſetacea. Cf. *Dodon. pempt.* 2. *p.* 321. In inſulis Archipelagi creſcit etiam ***Ferula glauca***, νάρθηξ noſtratibus Graecis dicta (*Tournefort. it.* 1, 93.).

Laſerpitium ferulaceum (μαγύδαρις, *hiſt.* 6, 3.) cum Ferulis componitur, ſed tenerius eſt Ferula tingitana, ſucco deſtitutum: ſemina tamen pariter alata. Deſcribitur egregie a *Tournefortio* (*it.* 2. *p.* 121.). Cf. *Didym. in Geopon.* 2, 35.

Laſerpitium latifolium (πάναξ χειρώνιον, *hiſt.* 9, 12.). Folia ſimilia λαπάθου dicuntur, pro quo Nicandri ſcholiaſtes legit ἀμαράκου: melius illud, namque plantae noſtrae folia multo magis cum Rumice quam cum Origano Maioranoide comparantur. Bene eam ſpeciem delineavit *Dodonaeus* (*pempt.* 2. *p.* 309.).

Laſerpitium hirſutum (πάναξ Ἀσκληπιὸν, *hiſt.* 9, 12.) cuius folium Thapſiae ſimile et caulis articulatus praedicatur. *Haller ſtirp. helv. t.* 19. *Column. ecphr.* 1, 86.

Laſerpitium formoſum Willd. puto ὀρεοσέλινον eſſe (*hiſt.* 7, 6.) quum cum Anetho comparetur.

Peucedanum officinale (πευκέδανον, *hiſt.* 9, 18.).

Tordylium officinale (σέσελι, *ib.*).

Athamanta cretenſis (δαῦκος, *ib.*). Sed ma-

nifeſto corruptus locus, namque δαφνοειδὴς de nullo δαύκῳ dici poteſt.

Cachrys panacifolia (λιβανωτὶς καρπιμὲς, *hiſt.* 9, 12.) ita distinguitur, ut ad ſimilitudinem foliorum cum Apio graveolenti reſpiciatur. Pictam habet *Moriſonius* (*vol.* 3. *ſ.* 9. *t.* 1. *f.* 4.). In monte generoſo Comenſi ſe inveniſſe hanc λιβανωτίδα autumat *Anguillara* (*p.* 91.) vocari ab incolis Liviſtico ſalvatico.

Oenanthe pimpinellifolia (οἰνάνθη, *hiſt.* 6, 7.).

Thapſia Aſclepium (θαψία, *hiſt.* 9, 10.). Primus delineavit *Matthiolus* 545.

Paſtinaca Opopanax (πάναξ Ἡράκλειον, *hiſt.* 9, 12.). Folium magnum latum τρισπιθαμαῖον et radices tuberoſas deſcribit, quas *Gouanus illuſtr. p.* 20. etiam habet.

Smyrnium Olus atrum (ἱπποσέλινον, *hiſt.* 7, 6.) radice atra magna, foliis Apii graveolentis ſimilibus ſed latioribus.

Anethum graveolens (ἄνηθον, *hiſt.* 7, 6.).

Apium Petroſelinum (σέλινον.).

Apium graveolens (σέλινον ἔλειον, *hiſt.* 7, 6.).

Rhus Coriaria (ῥοῦς, *hiſt.* 3, 18.). Egregie deſcribuntur folia pinnata villoſa, infloreſcentia, fructus et uſus ad rem coriariam.

Drypis ſpinoſa (δρυπὶς, *hiſt.* 1, 16.). Sed *Anguillara p.* 147. *Echinophoram ſpinoſam*, alii *Salſolam Tragum* volunt.

Sambucus nigra (ἀκτῆ, *hiſt.* 3, 13. Egregia deſcriptio.

Leucoium vernum (λευκοΐον, *hiſt.* 6, 7.) ob radicem bulboſam praecocemque florem nil aliud eſſe poteſt.

Narciſſus calathinus forte τὸ κρίνον διανθὲς, quod alterum florem alteri inſertum gerit (*hiſt.* 1, 21.).

Narciſſus orientalis (νάρκισσος ἢ λείριον, *hiſt.* 6, 6.).

Pancratium maritimum (ἡμεροκαλὲς, *hiſt.* 6, 1.).

Crinum aſiaticum videtur illud bulborum genus fuiſſe, quod, in India creſcens, capillos ſub exterioribus ſquamis gerat (*hiſt.* 7, 13.). Eo enim modo *radix toxicaria* a *Rumphio* (*herb. amboin.* 6. *p.* 155.) deſcribitur.

Bulbocodium vernum (βόλβου κώδιον, *hiſt.* 6, 7.).

Allium Porrum (πράσον, *hiſt.* 7, 4.).

Allium ſativum (σκόροδον, *ib.*).

Allium Scorodopraſum (*ib.*).

Allium aſcalonicum (σκόροδον ἀσκαλώνιον, *ib.*). Alio autem loco (*hiſt.* 1, 16.) nomine γητύου ἀκεφάλου occurrit. Cf. *Athen.* 9, 3.

Allium nigrum (μῶλυ, *hiſt.* 9, 15.).

Allium Schoenopraſum (σκόροδον σχιστὸν, *hiſt.* 7, 4.).

Lilium candidum (κρίνον, *hiſt.* 6, 6.).

Lilium chalcedonicum forte τὸ Φλόγιον, *hiſt.* 6, 7.

Erythronium Dens Canis (λείριον τὸ πορφυροῦν, *ib.*).

Scilla hyacinthoides eſt bulbus ille ſub ſquamis lana farctus, ad litora creſcens (*hiſt.* 7, 13.). *Plinius* (19, 2.) neſcire ſe fatetur, quid ſit. Inveniſſe tamen in exemplaribus *eriophoron* id appellari. *Dodonaeus* (692.) *Lanariam plumoſam* et *Scillam hyacinthoidem* delineat.

Aſphodelus ramoſus (*hiſt.* 7, 12.).

Anthericum graecum (ἀνθέρικον, *hiſt.* 1, 7. 7, 12.).

Aſparagus aphyllus (ἀσπάραγος, *hiſt.* 1, 16. 6, 1, 3.). Cf. *Tournefort. it.* 1, 88. Sparogam a Sclavoniae incolis vocari *Anguillara p.* 113.

Loranthus europaeus (στέλις, *cauſſ.* 2, 23.).

Acorus Calamus var. indica (κάλαμος εὔοσμος, *hiſt.* 9, 7.). Cf. *I. Bauhin. hiſt.* 2, 729. 730.

Veratrum album (ἑλλέβορος λευκὸς, *hiſt.* 9, 11.).

Muſa paradiſiaca (*hiſt.* 4, 5.) ubi arborem eſſe in India refert, foliis duos cubitos longis, ſtruthiocamelorum pennis ſimilia.

Oryza ſativa (ὄρυζον, *ib.*) cum Zea componit, granum cartilagineum eſſe. De cultura Oryzae

apud Indos prima relatio *Ariſtobuli* apud *Strabonem* (15, 1014.).

Rumex Patientia (λάπαθον, *hiſt.* 7, 2.).

Colchicum autumnale (ἐφήμερον, *hiſt.* 9, 16.). Sed videtur etiam ἀσπάλαξ (*hiſt.* 1, 11.) eſſe, quod talpae bulbum effodere conſueſcunt.

Amyris Kataf Forsk. (λιβανωτοῦ δένδρον, *hiſt.* 9, 3.). De eo etiam *Herodot.* 3, 107.

Amyris gileadenſis (βαλσάμου δένδρον, *hiſt.* 9, 6.). Deſcribit et *Pauſanias* (9, 28.) myrti magnitudine, foliis Origani Maioranoidis. Cytiſo et Terebintho ſimilem facit *Strabo* (16, *p.* 1107).

Epilobium alpeſtre (οἰνοθήρα, *hiſt.* 9, 20.).

Acer Pſeudoplatanus (σφένδαμνος, *hiſt.* 3, 6. 10.). Cf. *Bellon. obſ.* 1, 17.

Acer creticum (γλῖνον, *hiſt.* 3, 11.).

Diospyros Lotus (διόσπυρος, *hiſt.* 3, 13.) cum Ceraſo comparatur.

Diospyros Ebenaſter ſ. *Melanoxylon* (ἔβενος, *hiſt.* 4, 5.). Sed ſimul graecam tractat, de qua vide ſub Anthyllide.

Daphne ſericea ſ. *oleaefolia* (*hiſt.* 1, 16. 4, 11.) ad lacum Orchomenium creſcere dicitur.

Daphne Cneorum (κνέωρον, *hiſt.* 1, 16. 6, 2.).

Erica ſcoparia ſ. *arborea* (ἐρείκη, *hiſt.* 1, 23.).

Polygonum forte *maritimum* aut *divaricatum* eſt περδίκιον illud radice ampla, quod a perdicibus id quaerentibus nomen habeat (*hiſt.* 1, 11.). Ἑλ-

ξίνη saltem cognominem adferunt *Dioscorides* (4, 86.) et *Galenus* (*sac. simpl.* 6, *p.* 173.).

Butomus umbellatus (βούτομος, *hist.* 1, 11.) 4, 11.) maxime in lacu Orchomenio. Cf. Pseudo-*Democrit. in Geopon.* 2, 6.

Laurus Cinnamomum et *Cassia* (*hist.* 9, 5.) describuntur quidem peregrinatorum fide, sed pleraque falsa. Frutices enim credit, in convallibus crescere refert etc.

Cassyta filiformis sine dubio τὸ συριακὸν βοτάνιον est, quod Καδύτας appellatur, arboribus, vepribus ac aliis plantis innascens (*causs.* 2, 23.). Miram eam vocat et paradoxam, qualem *Forskoleus* (*flor. aegypt. arab. p.* 84.) Volutellae aphyllae nomine, in Arabia inventam describit.

Cercis Siliquastrum (κερκὶς, *hist.* 1, 18.) inter leguminosas numeratur.

Hyperanthera Moringa (βαλάνου δένδρον, *hist.* 4, 2.) describitur trunco παρεστραμμένῳ, foliis myrti sed longioribus.

Rhododendron ponticum ea arbor esse videtur, quae, rosas floribus gestiens, mare ponticum (τὴν ἔξω θάλατταν) accolit (*hist.* 1, 21.).

Arbutus Unedo (κόμαρος, *hist.* 1, 15. 3, 16.) cuius fructus μεμαίκυλον dicitur, folium laurino et ilicino simile sempervirens, flores myrtinis similes racemosi terminales.

Arbutus Andrachne (ἀνδράχνη, *hist.* 1, 15. 3,

16.). Ob paniculae pedunculos hiſpidos fructum ἐκπαπποῦσθαι refert. Sine dubio lacuna in textu eſt. Forte de κοκκυγίᾳ (loco κοκκυμηλέας) ſermo erat, cuius *(Rhois Cotini)* fructus ἐκπαπποῦται.

Tribulus terreſtris et *Fagonia cretica* (*hiſt.* 6, 1. 5.), nomine τριβόλου deſcribuntur. Ille foliis cicerinis gaudet, haec etiam φυλλάκανθος, ſero proveniens et in ſiliqua ſemen gerit.

Sedum Anacampſeros (ἐπίπετρον, *hiſt.* 7, 8.), ſed ἄνανθος, vitio forte librarii, dicitur.

Agroſtemma flos Iovis (Διὸς ἄνθος, *hiſt.* 6, 6.).

Agroſtemma coronaria (φλὸξ, *ib.*).

Lychnis chalcedonica forte πόθος, *hiſt.* 6, 7.

Euphorbia Paralias (ὁ μυρτίτης καλούμενος τιθύμαλλος λευκὸς, *hiſt.* 9, 12. et μήκων ſempervirens, *hiſt.* 1, 15.), foliis gaudere dicitur anguſtis ſetaceis, montoſa amare et fructum κάρυα appellari.

Euphorbia Peplis (ὁ παράλιος κόκκος, *hiſt.* 9, 12.), foliis ſubrotundis.

Euphorbia orientalis (ὁ ἀρρὴν τιθύμαλλος, *hiſt.* 9, 12.), foliis oleae ſimilibus.

Euphorbia antiquorum, *hiſt.* 4, 5. bene deſcribitur. Idem eſt καυλὸς fortibus ſpinis, ſucco copioſo ficulnei ſimili, quem in India Ariſtobulus invenit *(Arrian. exped. Alex.* 6, 22.).

Rhizophora Mangle (*hiſt.* 1, 12. 4, 5.) fide peregrinatorum deſcribitur. De ea narrat et *Oneſicritus* apud *Strabonem* (15, 1016.).

Sempervivum tectorum (ἀείζωον, *hiſt.* 1, 16, 7, 14.).

Punica Granatum (ῥοιὰ). Fructus immaturus κότινος (*cauſſ.* 1, 16. *Galen. comp. medic. ſec. loca*, 7, 256.).

Cactus Opuntia (*hiſt.* 1, 12.). Opus Locridis patria: ficus indica quoque appellatur.

Prunus domeſtica (κοκκυμηλέα, *hiſt.* 1, 18.).

Prunus inſiticia (σποδιὰς, *hiſt.* 3, 7.), quae ſit velut prunus ſylveſtris.

Prunus Ceraſus (κέρασος, *hiſt.* 3, 13.). Videtur tamen haud adeo vulgaris in Graecia fuiſſe, licet egregie Theophraſtus deſcribat deſquamationem corticis, florem et fructum.

Prunus Padus (πάδος, *hiſt.* 4, 1.). *Amygdalus communis* (*hiſt.* 7, 12.).

Pyrus Cydonia, cuius duplex varietas, στρουθίον, Cydonia oblonga et κυδωνίον, Cydonia maliformis (*hiſt.* 2, 3.) recenſentur. Cf. *Athen.* 3, 81.

Pyrus cretica (ἴψος ὀψιβλαστότατον, *hiſt.* 3, 6. manifeſto autem κολυτέα τῆς Ἴδης *hiſt.* 3, 17.). Frutex eſt, folio laurino, ſubtus cano-tomentoſo nervoſo: nec florem nec fructum ferre dicitur. Deſcripſit tamen et florem et fructum *Alpinus exot.* c. 2.

Pyrus Amelanchier (συκῆ Ἰδαῖα, *hiſt.* 3, 17.).

Pyrus torminalis (μέσπιλος ἀνθηδὼν, *hiſt.* 3, 12.) ob inciſum folium et ſpinarum defectum.

Pyrus Aria (ἀρία, *hiſt.* 3, 6.). Bene deſcribit *Anguillara p.* 81.

Meſpilus Cotoneaſter (μέσπιλος, σητάνειος, *hiſt.* 3, 12.).

Meſpilus Pyracantha (ὀξυάκανθα, *hiſt.* 3, 4. 6.).

Crataegus Azarolus (κράταιγος, *hiſt.* 3, 15.). Male *Athenaeus* (2, 11.) pro Ceraſo habet, quod animadvertunt *Bodaeus p.* 131. et *Leſebure de Villebrune ad Athen. p.* 187.

Sorbus domeſtica (οἴη, *hiſt.* 3, 12.).

Spiraea ſalicifolia (σπειραῖα, *hiſt.* 1, 23. Cf. *Cluſ. hiſt.* 1. *p.* 84.).

Roſa centifolia (*hiſt.* 6, 6.) ad Philippos ſponte creſcere dicitur: ſponte creſcere in Macedonia iam *Herodotus* teſtatur (8, 138.). Et noſtris temporibus inventa eſt ad Kubam in Schirwan Perſiae borealis (*Marſchall von Bieberſtein Beſchreib. der Länder am Kaukaſus*, *p.* 78.): odoratiſſima Cyrenaica vocatur, quae forte *R. moſchata:* ſed ſempervirens etiam memoratur (*hiſt.* 1, 15.), qualis in climate auſtrali eſſe omnino poteſt. Totus frutex ῥωδωνία vocatur, ſicut ἰωνία, κριωνία.

Rubus fruticoſus (βάτος, *hiſt.* 1, 15.) ſempervirens.

Rubus caeſius (*hiſt.* 3, 18.) repens.

Rubus idaeus (*ib.*) erectus.

Tormentilla erecta (πεντάφυλλον, *hiſt.* 9, 14.).

Papaver Rhoeas (ῥοιὰς, *hiſt.* 9, 13.).

Glaucium phoeniceum (μήκων κερατίτις, *ib.*).

Chelidonium maius (χελιδόνιον, *hiſt.* 7, 14.).

Corchorus olitorius (κόρχορος, *hiſt.* 7, 7.). Cf. *Plin.* 21, 53. *Anguillara p.* 92. eamdem credit cum ἀναγάλλιδι Dioſcoridis, de quo vehementer dubito.

Ciſti duae ſpecies, inter quas *C. creticus* flore purpureo (*hiſt.* 6, 2.) obiter memorantur: mala lectio κισσοῦ pro κίστου.

Tilia europaea (φίλυρα, *hiſt.* 3, 10. 5, 4.) manifeſto eſt, quae folio, cortice, materie, flore fructuque inſigniter cum noſtra congruit.

Tilia alba forte ea eſt, quae folia ampliora et ἐκλευκότερα (candicantia) habere (*cauſſ.* 2, 26.) dicitur. Non Americam enim ſolummodo, ſed Hungariam etiam incolere, *Kitaibelus* nuper (*pl. hungar. t.* 3.) docuit. Graecia itaque incolam eam credere nil vetat.

Nymphaea alba (σίδη, *hiſt.* 4, 11.) in lacu Orchomenio.

Nymphaea lutea (νυμφαία, *hiſt.* 9, 13.).

Nymphaea Lotus (λωτὸς, *hiſt.* 4, 10.).

Nelumbium ſpecioſum (κύαμος, *hiſt.* 4, 10.). Et huius et Loti deſcriptionem vide apud *Herodot.* 2, 92.

Anemone nemoroſa (ἀνεμώνη λειμωνία, *hiſt.* 6, 7. 7, 8.

Anemone coronaria forte alia ἀνεμώνη, quibus ad ſerta conficienda utebantur.

Ranunculus forte *Ficaria* eſt ἀφία (*hiſt.* 7, 8.), quae ſimul cum foliis florem promit.

Helleborus orientalis (ἑλλέβορος μέλας, *hiſt.* 9, 11.).

Teucrium Polium (πόλιον, *hiſt.* 1, 16.).

Teucrium creticum (ἑλένιον, *hiſt.* 6, 6.). Miſſam ſibi e Cephalonia teſtatur *Anguillara p.* 172.

Teucrium Chamaedrys (χαμαίδρυς, *hiſt.* 9, 10.).

Satureia capitata (θυμὸς, *hiſt.* 6, 2.). Hunc thymum laudat praeprimis *Galenus* (*antid.* 1, 427.) ut optimam mellis materiam.

Satureia Thymbra (θύμβρα, *ib.*). Cf. *Bellon. obſ.* 1, 2.

Meliſſa cretica (καλαμίνθη, *cauſſ.* 2, 22.).

Mentha ſylveſtris (σισύμβριον, *hiſt.* 2, 5. *cauſſ.* 2, 22.).

Mentha ſativa (μίνθος, *ib.*).

Marrubium peregrinum et *creticum* (πράσιον, *hiſt.* 6, 2.). Duae hae ſpecies ſatis bene distinguuntur.

Marrubium Pſeudo-Dictamnus (ψευδοδίκταμνος, *hiſt.* 9, 16.).

Origanum Maioranoides (ἀμάρακος, *hiſt.* 1, 15.).

Origanum creticum (ὀρίγανον λευκὸν, *hiſt.* 6, 2.).

Origanum heracleoticum (ὀρίγανον μέλαν, *ib.*).

Origanum Dictammus (δίκταμνος κρητικὸς, *hiſt.* 9, 16.).

Origanum Tourneſortii (δίκταμνος τρῖτος, *ib.*) ob folia hirſutiora, qualia Mentha ſylveſtris habet, diverſum. Cf. *Tourneſort. it.* 1, 91.

Thymus vulgaris (ἔρπυλλος, *hiſt.* 6, 7.).

Lavandula Spica (ἴφυον, *hiſt.* 6, 6.). Ex auctoritate *Heſychii*, qui (*ad h. v.*) λαβαντίδα, i. e. Lavandulam dicit. Cf. *Bod. ad Theophr. p.* 669.

Ocimum Baſilicum (ὤκιμον, *hiſt.* 7, 3. et aliis locis.). Diu quidem, maxime ob radicem ligno-ſam haeſitavi, effetne haec planta, neque tamen alii adſignare poſſum, quae Theophraſtus illi tri-buit. Cf. *Schol. Nicandr. alex.* 280., ἡδυόσμῳ ὅμοιον. *Tragus* (*ſtirp. hiſt.* 2, 25.) perperam Polygonum Fagopyrum eſſe vult, quod pabulum fuerit, priusquam ſiliquas proferat, metendum (*Varro r. r.* 1, 31.). Certiores nos tamen facit *Belonius* (*obſ.* 2, 40.), ocimum in oriente li-gneſcere, in triplo maiorem excreſcere altitudinem acolerum loco comedi. Cf. *Amoreux in act. ſoc. reg. agricult.*, *Paris* 1789. p. 62 f.

Seſamum orientale (σήσαμον).

Melampyrum arvenſe (μελάμπυρον, *hiſt.* 8, 6.).

Antirrhinum maius (ἀντίῤῥινον, *hiſt.* 9, 21.). Sed corruptus locus, quum Aparines ſimile habe-tur. Bene tamen, fructus μόσχου ξίνας habere.

Orobanche tinctoria (αἱμόδωρον, *hiſt.* 8, 8.).

Acanthus ſpinoſus (ἄκανθος, *hiſt.* 1, 16.).

Alyſſum ſativum (ἐρύσιμον, *hiſt.* 8, 3.).

Braſſica Eruca (εὔζωμον, *hiſt.* 1, 9. 7, 3.). Oleribus olim adnumerata, ut Lactuca comedebatur.

Braſſica Napobraſſica (γόγγυλις, *hiſt.* 7, 4.).

Raphanus ſativus (ῥαφανὶς, *ib.*). Et maior et minor varietas.

Heſperis triſtis (ἔσπερις, *cauſſ.* 6, 28.). Cf. *Plin.* 21, 7.

Portulaca oleracea (ἀνδράχνη, *hiſt.* 7, 3.).

Althaea officinalis (ἀλθαία, *hiſt.* 9, 17.).

Lavatera arborea forte μαλάχη ſ. ἄλιμον (*hiſt.* 1, 4. 4, 20.).

Spartium Scorpius (σκόρπιος, *hiſt.* 6, 1. 3. Cf. *Anguillara*, *p.* 143.).

Ononis antiquorum (ὄνωνις, *hiſt.* 6, 5.).

Anthyllis cretica (ἐβένη, δένδρον θαμνῶδες, ὥσπερ ὁ κύτισος, *hiſt.* 4, 5.). Ebenum hanc creticam primus ſtabilivit *Honorius Bellus* (*ad Cluſ. hiſt. app. p.* 309.), dein *Proſp. Alpinus exot.* 2, 32. addita icone *p.* 278.

Phaſeolus vulgaris (δόλιχος, *hiſt.* 8, 3.). Iam tum ex India forte cum Alexandri militibus adlatos fuiſſe phaſeolos, patet e deſcriptione Theophraſti et e loco *Galeni* (*fac. alim.* 1. *p.* 317.), ubi a *Diocle* inde Caryſtio, Theophraſto tempore aequali, deſcriptos fuiſſe refert.

Dolichos forte *Catiang* (*hiſt.* 4, 5.). Fuiſſe legumen quoddam in India, quod Graeci φάκος appellaverint, foeno graeco ſimile.

Arachis hypogaea (σύγγον, *hiſt.* 1, 1. 11.). Fructum ſub terra ferre, βλαστὸν exilem, radicem longam et veſcam, colligi Nilo redundante et aras eo coronari.

Lathyrus ſativus (λάθυρος, *hiſt.* 8, 3.).

Lathyrus Aphaca (ἀφάκη, *hiſt.* 8, 5. 8.).

Lathyrus amphicarpos (ἀραχίδνα, *hiſt.* 1, 1. 11.). Ridiculum, Solanum tuberoſum a *Cluſio* huc relatum fuiſſe. Lathyrum tuberoſum habet *Columna ecphraſ.* 1, 136. *p.* 301.

Lathyrus tuberoſus (ἄρακος, *hiſt.* 8, 8.). Cf. *Galen. fac. alim.* 1, *p.* 316.

Vicia Faba (κύαμος, *hiſt.* 8, 3.).

Cicer arietinum (ἐρέβινθος, *hiſt.* 8, 3. κρίος 8, 5.).

Piſum ſativum (ὁ πίσος, *hiſt.* 8, 3. ἐρέβινθος ἐροβιαῖος, 8, 5.).

Piſum Ochrus (ὠχρὸς, *hiſt.* 8, 3.).

Biſerrula Pelecinus (πηλεκῖνος, *hiſt.* 8, 8.) inter Lathyros ſpontanea. *Coronillam* habet *Securidacam Cluſ. hiſt.* 2, 236. 237.

Colutea cruenta (κολουτέα πρὸς Λίπαραν, *hiſt.* 1, 18. 3, 14. 17.).

Glycyrrhiza aſperrima (γλυκεῖα ῥίζα σκυθικὴ, *hiſt.* 9, 13.). Narrat, hac radice veſci Scythas

cum hippace. Idem adfirmat *Pallaſius (Reiſe*, 1. *app. n.* 121.), qui hanc ſpeciem frequentiſſimam in deſerto ad Iaikum invenit, quae a Calmuccis avide comedatur et theae loco infundatur.

Ervum Ervilia (ὄροβος). Pabulum boum cultum. Cf. *Ariſtot. hiſt. anim.* 3, 21. *Galen. ſac. alim.* 1, *p.* 304.

Aſtragalus creticus Lam. (τραγάκανθα, *hiſt.* 9, 1.). Prius ſoli Cretae peculiarem putaſſe, iam vero et in Achaide Peloponeſi inventum fuiſſe. Hanc eſſe veram ſpeciem gummiferam, *Tournefortius* docuit, invenit etiam nuper in Caucaſo *Marſchallius (Beſchr. der Länd. am Cauc. p.* 78.).

Medicago ſativa (μηδική, *hiſt.* 8, 8.).

Medicago arborea (κύτισος, *hiſt.* 4, 20.). Cf. *antiqu. bot. p.* 37.

Citrus medica (μηλέα μηδική ἢ περσική, *hiſt.* 1, 22. 4, 4.). Bene deſcribitur, ſed optime proveniſſe in Graecia haud videtur, quum edules fructus non haberentur, ſed ob ſolam ſpiritus εὐοσμίαν in ore ſervarentur. Serebatur in vaſis fictilibus perforatis, ut radicem agere tutius poſſet.

Lactuca ſativa (θριδακίνη, *hiſt.* 1, 16. 7, 4.). Plures aderant varietates; candida, quae dulcior ac tenerior; rotundicaulis, Laconica, folio criſpo ſpinoſo (quae forte *L. criſpa*) et laticaulis, adeo gigantea, ut pro valvis hortorum haberetur.

?Prenanthes purpurea est *Tabernaemontano* (1, 319.) λιβανωτὶς ἄκαρπος, (*hist.* 9, 12.).

Tragopogon crocifolius (τραγοπώγων, *hist.* 7, 7.), folio croceo, calyce ampliſſimo et pappo plumoso.

Sonchus maritimus (σόγκος 7, 9.) folio ſpinuloso.

Leontodon Taraxacum (ἀφάκη, *hist.* 7, 8.), primo vero florens, per totum annum durat.

Cichorium Intybus (κιχώριον, *hist.* 1, 16. et aliis locis.).

Helminthia echioides (πίκρις, *hist.* 7, 11.).

Hyoseris lucida (ὑποχοίρις, *hist.* 7, 11.).

Carthamus tinctorius (κνῆκος, *hist.* 6, 3. 4.).

Carthamus mitiſſimus (κνῆκος μαλακώτερος καὶ λειότερος, *hist.* 6, 4.).

Carthamus arboreſcens ſine dubio gigantea illa κνήκου ſpecies eſt, quae (*hist.* 6, 4.) memoratur.

Carthamus lanatus (ἀτρακτυλὶς ἢ Φόνος, *hist.* 6, 4.), qui vulneratus ſuccum edat cruentum. Cf. *Column. ecphraſ.* 2. *Anguill. p.* 149.

Onopordon Acanthium (ἄκανος, *hist.* 1, 16. 6, 1. 4. 9, 13.). Cf. *Honor. Belli epiſt.* ad *Cluſ. p.* 310. Ὀνόγωρον dicit *Nicander*, *ther.* 71. E Creta advectum deſcribit *Anguillara p.* 189.

Carduus leucographus (λευκάκανθος, *hist.* 6, 3.).

Carduus arvenſis (ἡ ἄκανθα ἡ κεάνωθος, *hiſt.* 4, 11.). Cf. *Column. ecphraſ.* 1, 12. *Anguillara p.* 141.

Scolymus maculatus (σκόλυμος, *hiſt.* 6, 4.). Edulis tum radix tum floris baſis ipſa. Diu arbitratus ſum, noſtram Cynaram Scolymum intelligi, donec *Anguillarae* optimi *(p.* 135.*)*, *Cluſii (hiſt.* 1, *p.* 153.*)* et *Beckmanni (Geſch. der Erfind.* 2, 209.*)* argumenta perpenderim. Docuerunt ii enim, Scolymum Linnaeanum, Bononienſibus *Eringio* dictum, radiceque veſca praeditum, omnino eumdem eſſe cum Theophraſteo, alienum autem a Dioſcorideo, quippe qui magis cum noſtra Cynara congruat. Id eryngium *Plinii (*22, 8.*)* eſſe, maxime probabile eſt.

Cynara Cardunculus (κάκτος, *hiſt.* 6, 4.). Edules petioli foliorum. Cf. *Athen.* 2, 28.

Arctium Lappa (ἀπαρίνη *altera*, *hiſt.* 7, 14.).

Carlina acaulis (χαμαιλέων λευκὸς, *hiſt.* 9, 13.).

Acarna gummifera (ἰξίνη, *hiſt.* 6, 4. 9, 1.). Maſtichinum largiri laticem ſanguineum. Cf. *Column. ecphraſ.* 1. Bene deſcribit, qualem in Umbria invenerit, *Anguillara p.* 138. Cf. *Alpin. exot. c.* 54. *ic. p.* 124. 125.

Acarna cancellata (πτέρνιξ, *hiſt.* 6, 4.). Capitula florum involucris ſpinuloſis et ſeminibus pappoſis demtis, comedi. Hanc et antecedentem ſpe-

ciem Cretae incolae et hodie amant. Σκαλίον vocari, Scaleram autem ab incolis Tarenti *Anguillara* teſtatur *p.* 137. Cf. *Alpin. exot.* 2, 21. *p.* 255.

Santolina forte *Chamaecypariſſus* (ἀβρότονον, *hiſt.* 6, 7.).

Gnaphalium Stoechas (ἐλίχρυσον, *hiſt.* 7, 3. 9, 21.).

Inula viſcoſa et *Pulicaria* (κόνυζα ἄῤῥεν καὶ θῆλυ, *hiſt.* 6, 2.). Cf. *Schol. Theocrit. id.* 7, 68.

Senecio vulgaris (ἠριγερὼν, *hiſt.* 7, 8.).

Doronicum ſcorpioides (θηλύφονον, σκόρπιος, *hiſt.* 9, 19.). Folia Cyclamini ſimilia, radix ſcorpionem refert (Cf. *Column. ecphr.* 2, 18. *p.* 36.).

Centaurea benedicta (ἄκορνα, *hiſt.* 1, 16. 6, 4. forte et ἄκορος, *hiſt.* 1, 22.), folio ſpinoſo, flore flavido et λιπαρῷ. Cf. *Anguillara p.* 146.

Centaurea Cyanus (μήκων Ἡρακλεία, *hiſt.* 9, 13.). *Fab. Columna* ſaltem huc refert (*phytob. p.* 74. *t.* 21.).

Brotera corymboſa Willd. (χαμαιλέων μέλας, *hiſt.* 9, 13.). Primus eam in Sclavonia et Apulia viderat, delinearique curavit optimus *Anguillara p.* 139. 140.

Echinops Ritro (ἔχινος 6, 3.). Cf. *Anguillara p.* 142.

Orchis Morio (ὄρχις, *hiſt.* 9, 19.).

Ariſtolochia cretica (ἀριστολοχία, *hiſt.* 9, 13. 22.). Cf. *Nicandr. ther.* 510.

Typha latifolia (τύφη, *hiſt.* 1, 8. 4, 11.). Sed corruptus locus: pro ἄφυλλος enim ἀφυλλάνθης legendum. *Bod. ad Theophr. p.* 464.

Phucagroſtis maior Caulin. (φυκοῦ γένος τῇ ἀγρώστιδι ὅμοιον, *hiſt.* 4, 7.). Cf. *Caulin.* in *Uſteri's Annal.* 11, 33. Aliud nomen *Cymodoceae aequoreae* largiuntur huic plantae auctores *annalium bot. angl. vol.* 2. *p.* 96.

Alnus oblongata Willd. (κλήθρα, *hiſt.* 3, 4.).

Cocos nucifera (κοκκιόφορα, *hiſt.* 4, 2.). A vulgari phoenice hanc palmam differre, quod fruticoſa ſit, fructum ferat rotundum, mole inſignem et latice gratiſſimo plenum. Primus *Anguillara* (*p.* 70.) fructum hunc verum cognovit.

Poterium ſpinoſum (φλέως, στοίβη καλουμένη, *hiſt.* 6, 1. 5.).

Thelygonum Cynocrambe (φύλλον θηλύγονον καὶ ἀῤῥηνόγονον, *hiſt.* 9, 19.).

Arum Colocaſia (ἄρον, *hiſt.* 7, 11.). Cf. *Anguillara p.* 127.

Arum Dracunculus (δρακοντίον, *ib.*).

Corylus Avellana et *tubuloſa Willd.* diſtinguuntur *hiſt.* 3, 15. Eſſe enim, quae rotundam et aliam, quae oblongam nucem ferat.

Carpinus Betulus (ζυγία, *hiſt.* 3, 4. 6. 10.), *Plinio* (16, 15.) et *Vitruvio* (2, 9.) ita vertentibus.

Quercus Ilex (πρῖνος, *hiſt.* 3, 16.).

Quercus coccifera (πρῖνος, ἡ τὸν Φοινικοῦν κόκκον φέρει, *hist.* 3, 8.).

Quercus Cerris (ὀξύη ἀγρία). Namque folium habet solidum πολυσχιδὲς (l. δισχιδὲς), προμηκέστερον ἀπίου καὶ ἐξακανθίζον (*laciniae foliorum sunt mucronatae*). Καρπὸς βαλανῶδες ἐν ἐχίνῳ (*calyx hispidus crinitus*) καὶ οὐχ' ὡς ἡ Διὸς βάλανος ἀκανθώδης (*hist.* 3, 6.). *Caesalpinus* (*de plant.* 2, 3.) non sine difficultate *Fago sylvaticae* tribuit. Cf. *Bellon. obs.* 1, 41.

Quercus Suber (φελλὸς, *hist.* 3, 16.).

Quercus Pseudo-Suber Santi (ἀλιφιλοιὸς, *hist.* 3, 9.). Cf. praesertim *Dalechampii* descriptionem apud *Bod. p.* 154.

Quercus Aegilops (αἰγίλωψ, *hist.* 3, 9.).

Quercus Esculus (φηγὸς, *hist.* 3, 9.).

Quercus Ballota Desfont. (ἡμερὶς, *hist.* 3, 9.). De ea quercu loquitur *Strabo* (3, 215.).

Quercus Tournefortii (πλατύφυλλος, *ib.*).

Quercus saginea (σμίλαξ Ἀρκαδῶν, *hist.* 3, 16. Haec forte est παιδέρως *Pausaniae* (2, 10.) humilis, Sicyoni peculiaris, foliis subtus canis, minoribus quam Qu. Esculi. Cf. *Desfontaines in annal. phys. gall.* 38, 375 f.

Iuglans regia (καρύα περσικὴ, *hist.* 1, 18. 3, 7.).

Fagus Castanea (Διὸς βαλανὸς εὐβοϊκὴ, *hist.* 1, 18. καστανάϊκὸν κάρυον, *hist.* 4, 10.).

Morus nigra (συκάμινος, *hiſt.* 1, 19.).

Oſtrya vulgaris (ὀστρύα, *hiſt.* 3, 4. 10.).

Pinus Abies (ἐλάτη). Graeci noſtrates, Pontus euxini accolae, ἐλάτης nomine inſigniunt *Pinum orientalem* (*Tournefort. it.* 2, 104.).

Pinus Larix (πίτυς). Hanc ſolam regerminare e caeſo trunco, ut in Lesbo acciderit, incenſo monte Pyrrhaeo (*hiſt.* 3, 10.).

Pinus maritima (πεύκη Ἰδαία, *hiſt.* 3, 10.).

Pinus halepenſis (πεύκη παραλίος, *ib.*).

Pinus picea (πεύκη.).

Pinus Pinea (πεύκη κωνοφόρος, *hiſt.* 2, 3. *cauſſ.* 1, 23.).

Thuia articulata (θυίον, θυία, *hiſt.* 5, 5.). In agro Cyrenenſi copioſam eſſe Cupreſſo ſimilem, radicem denſam, materiem denſiſſimam. Invenerunt in collibus Barbariae et *Shawius* et *Vahlius* (*ſymb.* 2. *f.* 48.) et *Fontaneſius* (*fl. atlant.* 2. *t.* 252.). Male ſagaciſſimus cetero *Anguillara* (*p.* 47.) ad Sabinam refert.

Cucumis ſativus (κολοκύνθις.).

Cucumis Melo (σίκυος.).

Cucurbita Pepo (σικύα.).

Cucurbita Citrullus (πέπων.).

Salix Helix (ἰτέα ἕλιξ, *hiſt.* 3, 13.).

Salix riparia (ἰτέα μέλαινα, *ib.*).

Salix alba (ἰτέα λευκὴ, *ib.*).

Salyx babylonica (ἐλαιάγνος, *hiſt.* 4, 11.).

Humida loca amans, folio incano, flore populi ſimili, fructu nullo. Cf. *Rauwolf itin. p.* 112.

Viſcum album (ἶξία, *cauſſ.* 2, 23.).

Iuniperus communis (ἄρκευθος.).

Iuniperus nana (κεδρὶς, *hiſt.* 1, 15. 16.). Non arboreſcit.

Iuniperus Oxycedrus (κέδρος, *hiſt.* 1, 16. 3, 12.). Nomine ἀρκεύθου μεγάλης deſcribit *Dioſcorides* (1, 103.). Cf. *Anguillar. p.* 45. 46.

Taxus baccata (μίλος, *hiſt.* 3, 10.).

Buxus ſempervirens (πύξος, *hiſt.* 3, 15.).

Phoenix dactylifera (φοῖνιξ).

Cycas circinalis (κύκας, *hiſt.* 2, 8.). Inde panes confici.

Chamaerops humilis (χαμαιριφὲς, *hiſt.* 2, 8.). In Creta et Sicilia inveniri, e radice germinari, inſervire ad ſportulas et vitilia. *Anguillara p.* 71. Cefaglione appellari in Sicilia.

Tamus communis (ἄμπελος Ἰδαία, *hiſt.* 3. 17.) folio rotundo minori integro.

Populus alba (λευκὴ) et *nigra* (αἴγειρος, *hiſt.* 3, 14.).

Piſtacia Lentiſcus (σχῖνος, *hiſt.* 9, 1.).

Piſtacia Terebinthus (τέρμινθος, *hiſt.* 3, 15.).

Smilax aſpera (σμίλαξ, *hiſt.* 1, 16. 3, 18.) φύλλον εἰς ὀξὺ προῆκον καὶ παραγωνίζον.

Ruſcus aculeatus (κεντρομυρρίνη, *hiſt.* 3, 17.).

Ruſcus racemoſus (θραύπαλος, *hiſt.* 3, 7. 4, 1.).

Ruſcus Hypophyllum (δάφνη Ἀλεξανδρείη ἐπιφυλλοκάρπος, *hiſt.* 1, 16. 3, 17.).

Acacia Senegal (ἄκανθος λευκὴ, *hiſt.* 4, 3.). Huius flores eſſe adſpectu pulcros (ſulfureos) et odore ſuaves: coronis ideo implecti, quod et teſtatur *Hellanicus* apud *Athen.* 15, 678.

Acacia arabica (ἄκανθος μέλαινα, *ib.*). Illam cortice albo, hanc fuſco inſigniri, utramque gummi largiri et egregiam materiem. Hanc materiem cum ligno lotino componit *Herodotus* (2, 96.) et ad navigia ſtruenda adhiberi teſtatur.

Acacia Catechu (ἄκανθος τῆς Ἀρίας χώρας, *hiſt.* 4, 5.) quae lacrimam fundat.

Mimoſa polyacantha (ὕλημα ἴδιον περὶ Μέμφιν, *hiſt.* 4, 3.). Totus aſpectus ſpinis horridus, folia filicina, quae ſi quis tetigerit, collabi et poſt aliquod tempus iterum erigi. Nulla, quod ſciam, Mimoſa Africae incola eſt, quae ſenſitiva ſit, praeter hanc ſpeciem, quam *Brucius* nomine *Ergett el Krone* (*Reiſe*, 5, *t.* 7.) delineavit.

Polypodium vulgare, in arborum truncis quandoque inveniri (*cauſſ.* 2, 23.).

Athyrium Filix femina (θηλύπτερις, *hiſt.* 9, 20.).

Aſplenium Trichomanes (τριχομανὲς, *hiſt.* 7, 13.). Stipite nigro, foliis parvis oppoſitis.

Aſplenium Hemionitis (ἡμιόνιον, *hiſt.* 9, 19.).
Scolopendrium officinale (σκολοπένδρον, *ib.*).
Adiantum Capillus (ἀδίαντον, *hiſt.* 7, 13.).

Fucus bulboſus Turn. (Φύκους γένος, ὃ καλοῦσιν ἔνιοι πράσον, ἄλλοι δὲ ζωστῆρα, *hiſt.* 4, 7.) latifolius, colore herbido, radice denſa bulboſa extus hirta ſupra ſquamata.

Fucus aculeatus Turn. (τὸ δὲ τριχῶδες, ὥσπερ τὸ μάραθρον, *ib.*).

Fucus ſaccharinus (πράσον, *ib.*). Naſci in oceano extra Herculis columnas, mira magnitudine, oriri autem velut ex umbilico. Eſt hic cotyledon, quali Fucum delineavit *Gunnerus flor. Nor v.* 2, *t.* 9. *f.* 4. 5.).

Fucus cartilagineus (Φύκους γένος κάλλιστον ἐν Κρήτῃ, ᾧ βάπτουσιν τὰς ταινίας καὶ τὰ ἔρια, *ib.*).

Fucus tamariſciſolius Turn. F. *Myrica Gmel. fuc. t.* 3. (δρῦς, ἧς Φύλλον μυρικωδέστερον καὶ λεπτὸν, πολὺ δὲ καὶ οὐκ ἀνόμοιον τοῖς τῶν ὀσπρίων λοβοῖς, κοῖλον δὲ ἔνδοθεν· ἡ δὲ μορφὴ σκολιωτέρα, ἀκρέμονας ἔχει σκολιωτέρας καὶ βραχυτέρας καὶ πυκνωτέρας, *ib.*).

Fucus ſiliquoſus (ἐλάτη, ἧς Φύλλον προμηκέστερον καὶ παχύτερον, ἡ δὲ μορφὴ μονόκαλος καὶ ὀρθή, *ib.*). In ramis animalcula marina reſidere.

Fucus forte *volubilis* ſ. *ſpiralis Barrel. ic.* 1303. eſt ἄμπελος ποντία, *ib.*

Fucus turbinatus Gmel. fuc. p. 97. *t.* 5. *f.* 1. (συκῆ ποντία ἄφυλλος, *ib.*).

Fucus palmatus Gmel. t. 30. (φοῖνιξ ποντία, *ib.*).

Fucus membranifolius Woodv. in *Linn. transact.* 3, *t.* 15 f. *F. Palmetta fl. dan.* 827. poteſt δάφνη ποντία eſſe.

Ulva Lactuca (ἄλλο δὲ βότρυον, ὃ φύλλον ἔχει ποῶδες τῇ χρόᾳ, πλατὺ δὲ καὶ οὐκ ἀνόμοιον ταῖς θριδακίναις, *ib.*).

Tuber cibarium Sibth. eſt ὕδνον, maxime κεραύνιον, κράνιον, γεράνειον (*hiſt.* 1, 9.) de quo et *Athen.* 2, 21.

Agaricus forte *delicioſus* ſ. *campeſtris*, μύκης (*hiſt.* 1, 8.).

Helvella forte *eſculenta* aut *Morchella eſculenta* erit πύξος ſ. ut legit *Athenaeus*, πέζια (*hiſt.* 1, 9.).

En totum vegetabilium, quae cognoviſſe Theophraſtus videtur, ambitum, in quibus definiendis ſi nonnunquam lapſus fuero, excuſandus eſſe videor et mancis deſcriptionibus et corrupto textu et ipſis auctoris erroribus. Etenim longe alienus Theophraſtus a praeceptoris more fuit, qui omnia, quotquot deſcripſit, ipſe etiam examinare ſategit. Noſter vero peregrinatorum fide aut relationibus,

quas vulgus ferebat, nixus, plurimas immiſcuit fabulas, quae ſi ipſius fidem ſuperare videbantur, *περὶ τούτου δὲ σκεπτέον* plerumque adiunxit.

PHYSICA VEGETABILIUM.

Hiſtoriam plantarum naturalem Theophraſtus obiter et quaſi aliud agens tractavit, calamo eas fugaci delineans properavit ad rationes vegetationis, in quibus exponendis et ad artes, praeſertim ad hortorum et agrorum culturam applicandis omnis eſſe ſtudebat.

In *nominibus* partium deligendis curioſus fuit, eaque ſtudioſe definivit, quod ſatis laudandum, quum novo ſaepe et prius haud uſitato ſignificatu voces uſurpet. De definitionibus tamen agens (*hiſt.* 1, 6.) *οὐκ ἀκριβολογητέον* inquit *τῷ ὅρῳ, ἀλλὰ τῷ τύπῳ λεπτέον τοὺς ἀφορισμούς*. Accidentales tamen et eſſentiales differentias probe agnoſcit: ſylveſtres enim et urbanas, floriferas et non floriferas, arbores, frutices et herbas haud naturali et eſſentiali modo inter ſe differre manifeſto docet.

Foliorum formas non male expreſſit, plerumque tamen ſimilitudines adfert, *προσεμφερὲς τῷ τῆς πτελέας, δάφνης, ἐλαίας*. Ad marginem praecipue reſpexit, *ἐντομὰς* distinxit ab *εὐσχίστοις* foliis: *μίσχον* (petiolum) fere ubique deſcripſit. (*hiſt.* 1, 16.).

Arbores primus vocat μονοστελεχεῖς, Frutices vero (φρύγανα) πολυστελεχεῖς ἀπὸ ῥίζης: posse tamen et olera arboreſcere, quae δενδρολάχανα iccirco vocentur, et myrtum fruteſcere, ni continuo purgetur (*hiſt.* 1, 5.). Βρύον fere ſemper gemmas, βλάστημα autem germen e ſemine aut gemma prodiens (pouſſe ou rejetton Gallorum) ἔλικα capreolum, ἀκρέμονας ramos aut ὄζους vocat.

De fructibus agens pauciſſimas arbores ὄσπρια ferre aut gymnoſpermas eſſe exiſtimavit: ἑλλοβοσπέρματα (*ſiliquoſas*) optime distinxit ab ἐμφλοιοσπέρμασι et παπποσπέρμασι (*hiſt.* 1, 18. 7, 3.).

Ipſam vero plantae definitionem haud auſus eſt proferre: bene enim perſpexit, adeo variam eſſe vegetabilium indolem, ut paucis verbis character eorum exprimi nequeat. (Ὅλως δὲ πολύχουν τὸ τῶν φυτῶν καὶ ποικίλον καὶ χαλεπὸν εἰπεῖν καθ' ὅλον, *hiſt.* 1, 2.). Neque radicem enim neque caulem neque florem neque fructum omnibus ſingulisque plantis tribui poſſe.

Ceteroquin, veterum philoſophorum more, a comparatione animalium cum plantis proficiſcitur, ut et fabricam plantarum et partium uſum exponat. Hinc ad humidum radicale et calidum primigenium omnia reducere conatur (*hiſt.* 1, 3. *cauſſ.* 1, 13.).

Quum Ariſtoteles in animalibus ad fibras et venas ubique conſilium transtulerit, noſter ſimili ratione haec principia in herbarum phyſicam intro-

duxit. Definivit autem *fibram* (ἶνα) longitudinale quid et continuum et fiſſile neque regerminans (ἀπαράβλαστον): *venas* vero eſſe maiores et denſiores et ramoſiores fibris. Inter utrumque principium ſemper carnem ſ. telam cellularem inveniri. Lignum maxime conflari ἐξ ἰνὸς καὶ ὑγροῦ. Progredi in folia et fibras et venas: e fibrillis ſolis conſtare folia graminea, ubi παράλληλαι progrediantur. Sic flores et fructus modo e fibris et carne, iam e fibris et cortice conflari (*hiſt.* 1, 17.). Venas et fibras omnium εὐγενεστάτας in abiete invenit (*hiſt.* 5, 2.). E quo quidem apparet, ἶνας Theophraſti eſſe faſciculos vaſorum ſpiralium, ſub ſenſus cadentes, atque ligni prima rudimenta conſtituentes, qui omnino non dividuntur. Venas autem habet vaſa peculiaria ſ. interſtitia textus celluloſi, quae humores peculiares vehunt.

Corticem plantarum, imprimis arborum, dividi in duas partes, epidermidem (ἐπιπολῆς) et corticem proprium (φλοιὸς κύριος.). Hunc maxime neceſſarium eſſe vitae, ut detracto eo pleraeque arbores intereant (*hiſt.* 4, 18. *cauſſ.* 5, 24.). Corticem facile ſecedere a ſubiacente ligno, quum humores adſcendant (*hiſt.* 1, 4. 5, 1.).

Ligni duritiem variam eſſe pro ſoli differentia. Quae enim in montium cacuminibus creverint, multo meliorem habere materiem, quam quae in paludoſis locis et udis (*hiſt.* 1, 11.). Unde et

materiem Macedonicam praeſtare Euboïca (*hiſt.* 5, 3.). Duriſſimum lignum buxi credit et celtis (*hiſt.* 5, 4.). Duriorem etiam habet ligni partem eam, quae proxime medullam ambeat, μήτρα aut ἐγκάρδιον dictam (*hiſt.* 5, 5. 6.).

In medullae uſu ſibi conſtare noſter haud videtur. Modo enim in ea ἀρχήν τινα καὶ οἰκείαν ὑγρότητα quaerit, et, ut Arcades referant, medulla penitus exemta, arborem neceſſario interituram eſſe perhibet (*cauſſ.* 5, 24.). Iam vero haud neceſſariam eſſe ac eſſentialem partem, quum cavi trunci ferre tamen et flores poſſint et fructus (*hiſt.* 4, 19.). Palmis nullam medullam, neque concentrica eſſe ligni ſtrata, bene iam animadvertit (*hiſt.* 1, 9.).

Foliorum virorem exponere quidem nequivit; memoratu tamen digna explicatio, quam de ſempervirentibus foliis exhibet: eſſe ea plerumque minoris molis et anguſtiora et pinguia et ſuaveolentia (*hiſt.* 1, 13.). In Aegypto et Delta praeprimis tantum non omnes ſemper arbores vireſcere. Nullam eſſe rationem inter frondeſcentiae tempus et defoliationis: plura fero germinare aut frondeſcere, quae praecocius tamen folia perdant. Ante florum et fructuum proventum varias arbores deiicere folia (*hiſt.* 1, 15.).

Nutriri plantas per folia egregie iam obſervavit. Nonnullos arbitrari, quod ſupinae foliorum faciei advehatur nutrimentum per partem

pronam, hanc enim ἔνικμον ἀεὶ esse καὶ χνοώδην. Quod non recte fieri existimat, nullos enim esse meatus, quae folium penetrent, sed utramque paginam absorbere nutrimenta aërea *(hist.* 1, 16.*)*.

Folia seminalia s. cotyledones probe iam differre animadvertit a reliquis, formam enim esse rotundiorem simplicioremque, quae praecedere debeat angulosam et compositam *(causs.* 2, 22.*)*. In eo *Göthium* τὸν πάνυ habet adsectam *(von der Metamorphose der Pflanzen, p.* 11.*)*.

De crescendi modo plura eximie observavit. Radicem ubique primo propelli: eam hyeme et autumno, τὸν βλαστὸν vero vere et aestate augeri *(causs.* 1, 13.*)*. Alternam esse actionem crescendi et fructificandi. Quae enim in ampliorem succrescant magnitudinem, raro fructus perficere, et dum hoc fiat, augmentum plantarum suspendi *(causs.* 2, 14.*)*. Bulbos ceparum et alliorum recta deorsum radices pellere, nec, ut tubera versus latera *(hist.* 1, 10.*)*.

De duplici sexu plantarum multa occurrunt, quae tamen cum nostris ratiociniis haud facile congruunt. Vidit quidem flores masculos melonum terminales, sed simplices eos dicit, et tolli debere, quod βλάστησιν impediant. Ibidem distinguit palmarum feminas a maribus *(hist.* 1, 22.*)*. Sic et *Leontinus in Geopon.* 10, 4. Ὁ δὲ φοῖνιξ ἐρᾷ καὶ δριμέως ἑτέρου φοίνικος. *Plin.* 13, 4. *Ammian.*

Marcell. 24, 3. *Achill. Tat.* 1, *p.* 57. Nihilominus perverſam habuiſſe de eo ſexu ſententiam, vel inde patet, quod ubique fere arbores et ſylveſtres et urbanas distinguat in feminas et mares. Has eſſe nodoſiores illis, ut pateat ex κραvείας cum θηλυκραvείᾳ comparatione (*hiſt.* 1, 13.). Hinc etiam non mirum eſt, ſi mares fructibus onuſtos ipſe memorat (*hiſt.* 3, 6.).

In caprificatione multus eſt. Antiquum illum Graeciae morem, inſecta, quae ψῆνες dicuntur, ficubus apponere, ut inde ſemina gignantur matura, ſtrenue defendit, quod e putredine ζωοποιὸς ἡ φύσις poſſit ſemina perficere. In ſolo macro autem et aquilonio haud deſiderari caprificationem, quia propter alimenti penuriam ſponte fructus ficcentur. Hinc etiam pulveris inſperſionem iuvare (*cauſſ.* 2, 12. 13. 5, 1.). Nec in Italia tamen nec in Laconia neceſſariam eſſe hanc methodum (*hiſt.* 2, 9.). Cf. *Pontederae anthol.* 2, 33—35. *Olivier voy. dans l'empire Othom.* 2, *p.* 171.

Quam parum lucida fuerit Theophraſti ſententia de ſexu plantarum, vel inde effici poteſt, quod amenta maſcula avellanae (ἴουλος) cum gallis Quercus cocciferae comparat nec eſſentiales habet partes aut flores (*hiſt.* 3, 7. 8.).

De vitalitate ſeminum obſervationes haud paucas inſtituit. Genera iam quidem ultra quadriennium haud durare perhibet (*hiſt.* 7, 6.), multo

diutius tamen leguminoſa. Et eſſe in Cappadocia et Media locos, ubi per quadraginta et quod excurrit annos ſemina poſſint durare.

His accedunt *obſervationes ſingulares phyſicae*, quarum inſignis copia apud Theophraſtum invenitur.

Creſcere plantas plurimas ἀπὸ δακρύων, e gemmis aut bulbillis, qui in malo arbore miram faciem beſtiarum praebeant, mediam enim eſſe turgidiorem, fructiferam, laterales vero graciles folii- et frondiferas (*hiſt.* 1, 13.). A ſemine ſolo creſcere coniferas: et quae e ſeminibus ſolummodo creſcant et propagentur, neceſſario deteriores fieri, haudquaquam easdem ſaltem qualitates ſervare, quam quae ἀπὸ παρασπάδος, παραφυάδος aut ῥάβδων. Phoenicem, quae nusquam niſi ſeminibus propagetur, propagari tamen capite ſecto in Babylonia (Cf. *Houttuyn's Pflanzenſyſt.* 1, 130.). Cupreſſum et laricem rariſſime e caudice aut radicibus progerminare, fieri autem id in Creta et Tarrha (*hiſt.* 2, 3. 8.).

Generationem plantarum in locis, ubi ante non fuerunt, tum ex avium auxilio, quae ſeminibus veſcantur (*cauſſ.* 2, 24.) tum e fluviorum ripas inundantium graviditate declarat (*hiſt.* 3, 2.).

Soli et terrae efficaciam in plantarum indole mutanda magna fecit. In agro Elephantino nec vitim nec ficum folia perdere (*hiſt.* 1, 6.): apud

Gortynam Cretae esse platanum sempervirentem (*hist.* 1, 15.): punicam in Aegypto mutari in dulcem, circa Solos Ciliciae omnes fructus esse ἀπυρήνους (*hist.* 2, 3.). In Melo insula, quae sata sint, frumenta intra triginta aut quadraginta dies meti incipere. Quamobrem dicere incolas consuevisse: μέχρι τούτου δεῖ σπείρειν, ἕως ἂν εἴδῃ τις δράγμα. In Chalcia Rhodiorum insula hordeum, quod cum reliquis frugibus satum sit, meti iterumque seri ac tandem cum iisdem frugibus meti solere. Segetes Salaminis longe prius perfici quam in ceteris Atticae tractibus (*hist.* 8, 3.). E Sicilia in Achaiam advectam fuisse tritici speciem bimestrem, quae vero ὀλιγόχοος sit et ὀλιγόγονος. Ponderosissimum triticum ferre et Siciliam et Boeotiam (*hist.* 8, 4.).

Terram generatim eo fertiliorem esse, quo arctius partes mistae sint. Namque πλυντρίδα, qua fullones utantur, sterilem fere esse, fertiliorem fabulosam, λευκόγειαν (*caus.* 2, 5.). Sales plantis in totum nocere: consuescere tamen Indos palmarum proventum salis irrigatione promovere (*caus.* 2, 7. 3, 22.). Cf. *le Goux de Flaix in Bibl. oecon. phys. ann.* 3. *p.* 236. f.

Aëris et anni temporum efficaciam in producendis plantarum vicissitudinibus egregie observavit. *Vernum* tempus incipit ab ortu Arcturi acronyctico (πρὸ Ἀρκτούρου) Martio et terminatur ortu heliaco Pleiadum (ἐπὶ Πλειάδι) Maio. Inde

aestas, in duas divisa partes, quarum altera ad Sirii heliacum ortum (ἐπὶ κυνί) Iulio, altera ad ortum usque Arcturi heliacum (ἐπὶ Ἀρκτούρῳ) Septembri progreditur. Unde coepit *autumnus*, occasu pleiadum heliaco (μετὰ δύσιος Πλειάδων) Nov. terminatus. Neque tamen desunt menses in Theophrasto; γαμηλιῶν (Ian.), μουνιχιῶν (Mart.), θαργηλιῶν (Apr.), σκιροφοριῶν (Mai.), ἑκατομβαιῶν (Iun.), μεταγειτνιῶν (Iul.), βοηδρομιῶν (Aug.), πυανεψιῶν (Oct.).

De *morbis plantarum* exponendis optime meritus est. Praecipue vero frigoris effectus summo studio persequitur (*causs.* 5, 18.) licet tempestivas hyemes prodesse arboribus autumet: μὴ χειμασθέντα γὰρ κακοβλαστότερα γίνεσθαι (*hist.* 4. 16.). Omnibus arboribus, praesertim fico et viti, communem esse σκωληκισμὸν. Oleam autem pati praeterea ἥλον, quem et μύκητα aut λοπάδα appellitent, quod a solis ardore oriatur. Ficum σφακελισμῷ radicum affici, quem, dum ramos corripiat, κράδον appellari. Scabiem arbores maxime infestare, quum ἐπὶ Πλειάδι (Maio) pluviae parum ceciderit. Vitem obnoxiam esse ῥοάδι καὶ ἀστροβολισμῷ, oleam ἀραχνίῳ et καυθμῷ (*hist.* 4, 17.).

Seminum vitium commune habet ἐρυσίβην rubiginem, proprium esse ciceri σφακελισμὸν; triticum infestari καυθάριδι et cuminum ἅλμαις. Ru-

biginem frequentiorem esse in convallibus, quae vento nequaquam perflentur (*causs.* 5, 11.).

Ad horti et agri culturam pleraque pertinent, quae in libris de cauſſis plantarum tractat. Maxime artificia quaedam exponere ſtudet, ut rutam seri cum ficulnei ligni fragmentis (*causs.* 5, 7.): olera terra obruta teneriora reddi et ſapidiora (*causs.* 5, 5.): ex amygdala amara dulcem gigni, dum circumcidatur (*causs.* 1, 21.). Explicat etiam varia miraculoſa: quod ſtatuae ex oleae ligno fabrefactae ſudare videantur (*causs.* 5, 4.): quod oleaſter Megarenſis continuerit κνημίδας (*hiſt.* 5, 3.) etc.

CAP. II.

SCHOLA ALEXANDRINA.

Ptolemaeorum liberalitate et incredibili fere eruditionis omnigenae ſtudio factum eſt, ut Alexandriam, aëre ſaluberrimo gaudentem et commercio per omnem terrarum orbem extenſo florentem, confluerent et viri docti et qui doctrinam adfectarent. Etenim regiis ſumtibus in Muſeo, regiarum aedium parte, nutriti, peregrini fere fuerunt, qui, munificentia regis adlecti, otio literario ibi indulſerunt (*Strabo* 14, 991. 17, 1143.). Glorioſa Attalorum et Ptolemaeorum aemulatione tam immenſa librorum cuiusvis generis copia Alexandriae

coacervata fuit, ut bonarum artium magiſtri et ſtudioſa iuventus ſolum id fere officium duxerint atque in eo vitam fere conſumſerint, quanam ratione libri veterum ſint exponendi ac commentariis illuſtrandi (*Galen. comm. 2. in libr. de nat. hum. p.* 16. 17. *Ammian. Marcell.* 22, 16.).

Praeter uſum ingentis bibliothecae non defuiſſe Alexandriae rerum naturalium muſea videntur. Namque ab ipſo inde Philadelpho φιλιστορουντι et ob corporis infirmitatem novis ſemper ſtudiis incumbente (*Strabo* 17, 1138.), omnes fere Ptolemaei commercium et navigationem inſigniter promoverunt. Non κινναμωμοφόρον ſolummodo regionem, ſed ipſam etiam Taprobanen (*Ceylonam Dionyſ. Perieg. peripl. v.* 593.) et Erythiam (*Maderam ib.* 558.) et Heſperios Aethiopes (*Senegambiam*) frequentarunt navigia, resque naturales non paucas inde Alexandriam advexerunt (*Athen.* 14, 654. *Dio Chryſoſtom. orat. ad Alex. p.* 372 ſ.). Ipſorum regum exemplo, hisque egregiis ſubſidiis hiſtoriae naturalis ſtudium acerrimum eſſe Alexandriae debuiſſet, quum ipſe Ptolemaeus Evergetes commentarios de rebus naturalibus ſcripſerit, unde de phaſianis e Media Alexandriam adlatis locum excerpſit *Athenaeus* (*l. c.*).

Aliter tamen accidit: nec res herbaria nec animalium hiſtoria, proſperrime ab *Ariſtotele* agitata, ſperatos progreſſus Alexandriae fecerunt. Quod

praeprimis ſtudiorum rationi tribuendum eſt. Namque, qui libris legendis, transſcribendis et exponendis omnem fere vitam impendebant, neglexerunt naturam ipſam adeo, ut σχολαστικοῖς ſolis inhaererent (*Galen. comm. 2. in libr. de nat. hum. p. 29.*). Quum ipſi reges ludos Muſarum et Apollinis inſtituiſſent, quibus, qui vicerit, Olympicorum victorum more, coronaretur (*Vitruv. 7, praef.*) disputationes etiam ſophiſticas, grammaticas argutias, criticos commentarios omnibus aliis ſtudiis antepoſuerunt. Quae *Clearchus* apud *Athenaeum* (10, 457.) de griphis ac aliis ingenii luſibus fere puerilibus narrat, Alexandrinum ſcientiarum ſtudium egregie nobis pingunt. Hinc hiſtoriae naturalis dignitas mox adeo labefactata fuit, ut nil niſi mirabilia quaererent, veterumque ſcripta, φιλοκερδούντων hominum malitia et incuria ſatis corrupta aut interpolata exponere et grammatice illuſtrare ſtuderent.

Ipſius Theophraſti libri tantum abeſt, ut integri ab Alexandrinis lecti fuerint, ut potius et Nelei incuria et mala Apellicontis fide corrupti exſtiterint. Hinc neceſſarii erant commentarii, quibus *Andrantus* quidam inclaruit, difficilia exponere in Theophraſto ſibi ſumens (*Athen.* 15, 4.).

Otio etiam et opulentiae magiſtrorum tribuendum eſt, quod herbarum et radicum inveſtigationem contemtam tradiderint vel indoctis hominibus,

φαρμακοπώλαις aut ῥιζοτόμοις, qui, diducta, ut *Celſus* refert, medicina in tres partes, a medicis et bonarum artium magiſtris ſeparabantur. Empirica autem ſchola ſibi ſola eum vindicat honorem, ῥιζοτομίαν iterum ab indigno liberaſſe contemtu, ac de re herbaria doctrinam alacri ſtudio agitaſſe.

Quamlibet omnium propemodum ſectarum ſcholae Alexandriae floruerint, eodem regum patrocinio fruentes, peripatetica tamen alias fere omnes antecelluit, ut et celeberrimi Lycei adſeclae eo confluxerint.

Phanias Ereſius, Theophraſto fere tempore aequalis, quum ipſum Ariſtotelem audiiſſet (*Athen.* 2, 12.) libros reliquit περὶ φυτῶν (*id.* 2, 14.), e quibus locum ſumme memorabilem *Athenaeus* ſervavit (2, 20.). Dari enim Phanias docuit, plantas, ut filices, fungos et tubera, quae τῇ σπερματικῇ κορυνήσει καὶ σπερματώσει careant. Doctiſſimo *Lefeburio* (*Le banquet d'Athénée p.* 234.), qui antheras κορυνήσει et pollen σπερματώσει intelligi arbitratur, adſentiri nequeo. Germen enim, quod in Citris cum ἠλακάτῃ Theophraſtus comparat, cum κορύνῃ illa componitur et σπερμάτωσις facultatem ſignificat ſemina producendi. Alium locum Phaniae *Athenaeus* (3, 8.) male intellexiſſe videtur: loquitur enim de κέδρῳ ſpinis armata, unde ad Citrum id transferri debere grammaticus exiſtimat, quum κέδρος ipſa (*Iuniperus Oxycedrus*)

omnino folia acuta ſpinoſa habeat. Idem Phanias primus videtur, qui σταφυλίνου nomen pro Dauco Carota uſurpaverit (*Athen.* 9, 2.); licet, qui eum exceperunt, Paſtinacam etiam ita nominaverint.

Diocles Caryſtius, ſecundus aetate famaque ab Hippocrate (*Plin.* 26, 2. *Galen. diſſect. matr.* 213.) ῥιζοτομικὸν conſcripſit (*Schol. Nicandr. ther. v.* 647. *Athen.* 2, 13.). Experientiae ſoli in determinandis herbarum facultatibus confiſus (*Galen. fac. alim.* 1, 303.) phaſeolos δολιχῶν nomine bene cognovit (*ib.* 317.) Hippomarathrum foliis longiſſimis, ſeminibus Coriandri distinxit (*Plin.* 20, 23.), quod *Cachrys Moriſoni* eſſe videtur.

Diphilus Siphnius, qui ſub Lyſimacho Alexandri ſucceſſore vixerit (*Athen.* 2, 11.) temporis ordine ſequitur. De alimentorum facultatibus ſcripſit, medicus *Athenaeo* dictus (2, 12.) Poëma fecit, e quo plura grammaticus Naucratites loca adducit (2, 14. 27.). Maxime memorabilis eſt differentia, quam inter fungos edules et noxios ſtabilivit: illos eſſe teneros, graciles et maxime friabiles, hos autem lividos et duros, elixosque aquam piceo colore tingere (*Athen.* 2, 19.). Primus Diphilus aſparagos edules memoravit, quos ὄρμενον vocavit, poſtea ἀσφάραγον κράμβης dictum (2, 22.). Primus perſica mala, τὰ περσικὰ

κοκκύμηλα memoravit (3, 7.). Caſtaneas appellavit σαρδιανοὺς βαλάνους (2, 13.). Ceraſorum etiam meminit, quae Theophraſto iam innotuerant (2, 11.). Staphylinum idem deſcripſit (9, 2.).

Clearchus Peripateticus, in commentariis de re herbaria, fructus *Pruni inſiticiae* deſcripſit βραβύλων et κοκκυμηλῶν nomine (*Athen.* 2, 10.).

Asclepiades Myrleanus, Alexandriae florens, *Prunum Chamaeceraſum*, quae in Bithynia provenit, memoravit (*Athen.* 2, 11.).

Euthydemus Athenienſis in libro de oleribus melonem vocavit σικύαν ἰνδικήν, quod tum iam ſemina ex India adferrentur (*Athen.* 2, 18.).

Solon Smyrnaeus, de re herbaria et de victus ratione ſcripſit (*Plin.* 20, 20. 21. *Galen. compoſ. med. ſec. loca*, 3, 202.).

Apollonius Memphites, Stratonis Berytii discipulus (*Galen. diff. pulſ.* 4, *p.* 51.) περὶ βοτάνων ſcripſit (*Schol. Nicandr. ther. v.* 559.).

Epicurum de herbis ſcripſiſſe *Diogenes* Laërtius teſtatur (10, 27.).

Singulare dein ſtudium reges, Pergamenus ultimus, *Attalus* Philometor et *Mithridates* Eupator in herbarum cultura et experimentis circa earum facultates collocarunt. Ille in horto coluit venenatas plantas, Hyoscyamum, Aconitum, Co-

nium, Helleborum, quarum virtutes et noxas ſtudioſe inveſtigavit, antidotis ſimul exhibitis (*Plutarch. Demetr.* 897. *Galen. antid.* 1, 425.). Iisdem experimentis inclaruit Mithridates, cui uni excogitatum dicitur, quotidie venenum bibere, praeſumtis remediis, ut conſuetudine ipſa innoxium fieret (*Plin.* 25, 2. *Appian. bell. Mithridat.* 248 ſ.). Commentarios, quos doctiſſimus ſua aetate et maximus regum reliquerat, in victoris Pompeii manus venerunt (*Plutarch. Pomp.* 639.). Eius auctoritatem regiam habet planta Eupatoria *Plinio* (25, 6.), nobis Agrimonia dicta. Iidem inſcripſit *Cratevas* rhizotomus aliam plantam *Mithridatiam*, cui folia duo a radice acantho ſimilia, caulis vero inter utraque ſuſtinens roſeum florem (*Plin. ib.*). Quam *Anguillara* (*ſemplici, p.* 174.) in agro Foroiulienſi viderat, *Caeſalpinus* (*de plant.* 10, 18.) Erythronium Dentem Canis eſſe docuit. Primum id certe exemplum praemii, quod Linnaeus tanti aeſtimavit, ut unicum id et immortale praedicaret. Noſtris etiam temporibus cum Commerſonio Schreberus regis illius nomen plantae ſatis ſingulari, ad Dorſteniam accedenti, quam Tambouriſſam Sonneratus appellaverat, dederunt.

Et horum regum exemplo et empiricae ſcholae dominio ῥιζοτομίας et rei herbaria ſtudium magis incenſum fuit.

Cratevas, Rhizotomus fere celeberrimus, huius aevi omnino eſt. Inter praeclaros rei herbariae auctores ab *Epiphanio* (*haereſ.* 1, *p.* 3.) relatus, a *Dioſcoride* (*praef.*) laudatus, quod ἀκριβεστέρως plantas deſcripſerit, taxatur tamen a *Plinio*, quod pinxerit effigies plantarum, quae vero fallaces fuerint, et coloribus tam numeroſis, praeſertim in aemulatione naturae, degeneraſſe transſcribentium variam ſortem (25, 2.). Ipſe etiam *Dioſcorides* (3, 140.), Cratevam, quae ab aliis audierit, de plantis referre, perhibet.

Eius operis, quod ῥιζοτομουμένων nomine a variis ſcriptoribus citatur (*Schol. Nicandr. ther. v.* 529. *Epiphan. haer.* 1. *p.* 3.) codex exſtat etiamnum in bibliotheca Veneta, ubi Aloyſius *Anguillara* eo uſus fuit (*Ei. libr. de' ſemplici. Vineg.* 1561. 8.). Doctiſſimus Carolus *Weigelius* transſcripſit, dum Venetiis degeret, eum codicem, mecumque fragmenta nonnulla communicavit, e quibus liquet, recte *Dioſcoridem* de eo iudicare, quod ἀπαραση-μειώτους plurimas liquerit herbas. Praeter nomen enim et uſum nil deſcriptionis adeſt.

In nominibus ipſis ſatis facilis fuiſſe videtur. Φλόμου enim nomine, quo antiqui Verbaſcum appellaverant, inſignivit umbellatarum genus, forte Athamantam, iique duas adſignavit ſpecies, alteram foeniculi, coriandri folio alteram (*Schol. Nicandr. ther. v.* 856.). Bryoniam a quibusdam

σταφύλιον, ab aliis ἄμπελον ἀγρίαν, ab aliis autem χειρώνειον appellari (*ib. v.* 858.). Περιστερεῶνα ſ. περιστεροέντα herbam, quae noſtra eſt Verbena officinalis, primus fere dixit (*ib. v.* 860.) Dorycnium dixit Halicacabum (*Convolvulus Dorycnium*) (*Dioſc.* 4, 75.), quam egregie delineavit *Alpin. exot.* 73. Helenium aegyptium deſcripſit, quod *Teucrium* videtur *creticum* (*Dioſc.* 3, 28.). *Sium anguſtifolium* primus fere nominavit (*Dioſc.* 2, 154.). *Lunariam annuam* nomine θλάσπεως ἑτέρου, ὃ καὶ σίνηπι περσικὸν, deſcripſit (*Dioſc.* 2, 186.). Sideritidem Heracleam dixit, quae noſtrum forte eſt Phellandrium Mutellina (*Dioſc.* 4, 35.). Baccharim Dioſcoridis (*Gnaphalium ſanguineum*) ſub nomine ἀσάρου (*Anguillara p.* 27.); Αἰγίπυρον (*Theocrit. id.* 4, 25.) nominat, quam *Anguillara* doctiſſimus (*p.* 145.) credit eſſe Ononidem antiquorum.

Θερηπίδιον deſcripſit ἐπὶ λίθων καὶ ὀστράκων παρὰ θάλασσαν φυόμενον θριδακώδη ἰσχνὸν καυλὸν ἔχον, quod *Anguillara p.* 171. ubique per Sclavoniam reperiſſe teſtatur. Fueritne id *Fucus Palmetta* Gmelin. vel *alatus?*

Ἱππομανὲς, de quo iam *Theocrit.* (*id.* 2, 48.) dicit, φυτὸν εἶναι παρ' Ἀρκάσι, *Crateuas* ita expoſuit, ut ad *Daturam Metel* conſilium transferre poſſis (*Anguillara p.* 233. 234.).

Cum eodem iungendus NICANDER Colopho-

nius, Damnaei filius, Apollinis Didymaei ſacerdos, qui Georgica ſua Attalo tertio Philometori dicavit (*Suid. v.* Νίκανδρος. *Cic. de orat.* 1, 16.). In eo poëmate Buniada primus dixit, quae alias γόγγυλις (*Braſſica Napobraſſica*) appellata fuerat (*Athen.* 2, 19.) primus φιστάκια (*piſtacias*) συριακὰ introduxit (*Athen.* 14, 17.) de ſtaphylino (*paſtinaca*) egit (*Athen.* 9, 2.) et de fungis letiferis (*ib.* 2, 11.). Aliud poëma, ὑακίνθου nomine, etiam periit (*Schol. Nicandr. ther. v.* 585.).

Quae ſuperſunt, θηριακῶν et ἀλεξιφαρμάκων nomine ad nos venerunt. Venena et antidota, tum animalia tum vegetabilia in iis tractantur, hexametris difficilibus et non ſatis concinnis, dictione aſpera et dorica praeſertim dialecto, qua imitatus eſſe Antimachum quemdam dicitur (*Schol. Nicandr. ther. v.* 3.).

Editio ἀλεξιφαρμάκων optima eſt, quam *Schneiderus* Halae 1792. curavit, ſcholiis et commentario doctiſſimo ditatam. Theriaca et Alexipharmaca ſimul prodierunt, *Soteris* cura Coloniae 1530. 4. cum ſcholiis, absque iis, ſtudio *Bandini* Florent. 1564. 5.

Scholia continent inſignem notitiarum literariarum copiam, ipſae vero plantae male plerumque illuſtrantur. Sic (*alex. v.* 405.) Smyrnium cum Ferula communi comparant: alio loco (*ther. v.* 311.) Ericae folia tribuuntur hederacea.

Plantae, quae occurrunt, tum antiquae ſunt, quas repetere ſuperfluum eſſet, tum primum a noſtro nominatae, in quibus parum ſubſiſtere licet.

Valerianam celticam ſ. *tuberoſam* primus nomine Νάρδου θυλακίτιδος (*alexiph.* 403.) proferre videtur. Epitheton enim, quo ab indica discriminatur, id docet.

Anchuſa italica (ἄγχουσα θριδακινὶς, *ther.* v. 838.).

Onoſma orientalis (λύκαψος ὁρμηνόεις, *ib.* 840.).

Verbaſcum forte *Lychnitis* (θρυαλλὶς ἑρευθήεις, *ib.* 896.).

?*Convolvulus Dorycnium* (δορύκνιον, *alex.* 376.). Sed de lacteo ſucco nil nobis innoteſcit. Cf. *Schulze toxicol. vet. p.* 20. Invenit in Apulia *Anguillara p.* 270.

Coriandrum teſticulatum (κόριον δυσαλθὲς, *ib.* 157.). Cf. *Schulze p.* 31.

Echium rubrum (ἐχίειον, *ther.* 65. 637.).

? *Chironia Centaurium* (χείρωνος ῥίζα, *ther.* 500.).

Campanula Rapunculus (ἔρινος, *ib.* 647.). Cf. *Column. phytob. p.* 83. *t.* 23.

Tordylium officinale (ὄρδειλον, *ib.* 841.).

Caucalis orientalis (καύκαλις, *ib.* 843.).

Daphne oleaefolia (χαμαιλέα ἀειθαλὴς, *alex.* 48.).

Colchicum autumnale (ἐφήμερον, *ib.* 849.).

Polygonum divaricatum (πουλύγονον, *ib.* 264.).

Ruta graveolens (ἐυτὴ, *ib.* 306.).

? Oxalis Acetoſella (ὀξαλὶς, *ther.* 840.).

Cotyledon Umbilicus (κοτυληδὼν, *ib.* 680.).

Euphorbia ? Paralias (μήκων θυλακὶς, *ib.* 850.).

Aconitum Napellus. De eo narrat (*alex.* 36.), quod mures ſoleant radicem circumlambere, quod confirmatur a *Pallaſio* (*nov. ſpicil. glir. p.* 219.).

Aiuga Chamaepitys (χαμαιπίτυς, *alex.* 65.).

Origanum Onites (ὀνίτις ὀρεία, *ib.* 56.).

Meliſſa Nepeta (πολύκνημον, *ib.* 57.).

Meliſſa cretica (ὑδρήλη καλάμινθος, *ther.* 60.).

Meliſſa officinalis (μελισσοβότος, *ib.* 677.).

Thymus Tragoriganum (τραγορίγανος, *alex.* 310.).

? Thymus Zygis ſ. *Satureia graeca* (κονίλη, *ther.* 626.), ἀγρωρίγανον idem vult *Dioſc.* (3, 34.).

Ononis antiquorum (ὄνωνις πολύγωνος, *ther.* 872.).

Trifolium creticum (μελίλωτος, *ther.* 896.).

Doronicum ſcorpioides (σκορπιόεις, *alex.* 145.).

Piſtacia vera (πιστάκια, *theriac.* 891.) primo fere noſtro dicta inter Graecos, quae repetuntur ab *Athenaeo* (14, 649.) mutante in φιστάκια: a *Damogeronte* vero (*Geopon.* 10, 12.) in ψιττάκια. Hic etiam primus in Terebinthum inferi docet. Cf. omnino *Niclas ad Geopon. l. c.*

Heraclides Tarentinus, celeberrimus auctor, inter primarios rei herbariae ſcriptores laudatus *Dioſcoridi* et *Epiphanio* et *Galeno*, Mantiae discipulus, Empiricus, huius temporis eſt. Primus nomine ὕλης ἰατρικῆς uberrimum opus de re medicamentaria conſcripſit, aliud συμποσίου nomine (*Athen.* 3, 33.), ſed deſcriptionem plantarum omnino omiſiſſe *Dioſcoridi* dicitur.

Petronius ἐν ὑλικοῖς laudatur ab *Erotiano* (*expoſ.* 260.) et ab *Epiphanio* (*haereſ.* 1. *p.* 3.).

Andreas medicus dictus cum *Crateva* curatius botanicam partem materiae medicae expoſuiſſe fertur (*Dioſc. praef.*). Νάρθηκα nominat opus *Schol. Nicandr. ther.* 684. Alienus videtur ab Andrea Chryſari filio, qui nomina babylonica, arabica et chaldaica introduxit ac ſuperſtitiones pueriles (*Galen. fac. ſimpl.* 6, 68. *expoſ.* 484.). Orchidem Morionem dixit Serapiada, ob multiplicem bulbi uſum (*Dioſc.* 3, 142.). Carduum parviflorum κίρσιον dixit, ob auxilium adverſus varices (*Dioſc.* 4, 119.).

Iolaus Bithynius, iidem Epiphanio dictus et ſcholiaſti *Nicandri* (*ther.* 683.) deſcriptionem tamen plantarum mancam dedit (*Dioſc. praef.*).

Antonius ξιζότομος (*Galen. compoſ. med. ſec. loc.* 3, 184.). Fuitne idem Antonius Cous cuius ἄλυσσον (Marrubium Alyſſon) *Galenus* (*antid.* 2, 11.) citat? Cf. *Dodon. p.* 88.

Asclepiodorus Alexandrinus, magna induſtria et vulgares et rariſſimas conquiſivit plantas (*Suid. voc.* Ἀσκληπιόδωρος).

Dalion, herbarius (*Plin.* 20, 17.).

Dionysius Uticenſis, ῥιζοτομικὰ ſcripſit (*Schol. Nicandr. ther.* 520.). Pinxit etiam herbas, Cratevae more (*Plin.* 25, 2.). Transtulit *Magonis* Carthaginenſis libros de re ruſtica in graecam linguam, Sextilio Praetori dicatos (*Varro de re ruſt.* 1, 1.). Ii libri γεωργικῶν nomine citantur ab *Athenaeo* (14, *p.* 648.).

Pamphilus, grammaticus potius fuiſſe videtur: commentatus eſt in *Nicandri* ophiaca (*Suid. v.* Παμφ.) *Athenaeo* ſaepius dictus (2, 12. 3, 7.). Inter ſcriptores tamen rei herbariae citatur ab *Epiphanio*, icones herbarum dediſſe *Suidas* teſtatur. Superſtitioſus idem forte μιγματοπώλης, qui nec ſomno quidem viderit plantas, quas deſcripſerit (*Galen. fac. ſimpl.* 6, 68. *comp. med. ſec. loc.* 7, 266.), e quo Geoponica multa habent excerpta, de δαμασκηνοῖς prunis (10, 39.) deque modo, quo ſemina, in diſitas regiones amandanda, terrae immittuntur, ut prius germinent (10, 86.).

Tryphonis hiſtoria plantarum ab *Athenaeo* (3, 5.) citatur.

Mnesitheus Cyzicenus (*Oribaſ. coll.* 4, 4.), περὶ ἐδεστῶν ſcripſit (*Athen.* 2, 16.). Confudit

tamen τίφην et ὀλύραν (*Secale et Speltam*) (*Galen. fac. alim.* 1, 312.).

Amerias Macedo in ῥιζοτομικῷ laudatus ab *Athenaeo* (15, 8.).

Iulius Bassus Tylius, *Epiphanio* dictus.

Glaucias Empiricus, de herbis edulibus ſcripſiſſe videtur (*Athen.* 2, 28.). *Plinio* dicitur (20, 23.) circa carduos diligentiſſimus.

Icesius, ſcholae Eraſiſtrateorum reſtitutae antiſtes (*Strabo* 12, 869.) non parvae auctoritatis medicus (*Plin.* 27, 4.) περὶ ὕλης ἰατρικῆς ſcripſit (*Athen.* 15, 8.).

Menodorus, ipſius amicus (*Athen.* 2, 18.). Idem forte cum *Metrodoro*, qui ἐπιτομὴν τῶν ῥιζοτομουμένων edidit (*Plin.* 20, 20.) pictis ſimul effigiebus plantarum (*id.* 25, 2.).

Sextius Niger. Epiphanio laudatus, περὶ ὕλης ſcripſit (*Erotian.* 244.), e quo quidem libro multa transſcripſit Dioſcorides Phacas (*Galen. expoſ.* 402.). Vitio ipſi vertit Dioſcorides, quod vulgares licet plantas non male delineaverit, confuderit tamen rariores, atque alias pro aliis venditaverit.

In eumdem errorem lapſi ſunt alii Alexandrini, qui cum naturam ignorarent, ſolisque grammaticis argutiis inſudarent, peſſima inde orta fuit confuſio. Niceratum quemdam et Diodotum nominant *Dioſcorides*, *Plinius* et *Epiphanius*, qui

eodem modo erraverint. Petronius Diodotus ἀνθολογούμενα ſcripſiſſe dicitur (*Plin.* 20, 8.).

Id vel maxime elucet ex *Athenaei* Naucratitis lectione, qui nec ipſas patriae plantas vulgares unquam vidit, omnia e libris ſumſit, quos nonnunquam male intellexit. Namque Theophraſti locum de φύκους genere ita pervertit ut fungum putet (2, 19.). Confundit Corylum Avellanam cum Διὸς βαλάνῳ (2, 13.). Sub nomine Connari deſcribit Zizyphum Iuiubam (14, 17.). Primam tamen mentionem facit Philadelphi coronarii ex *Apollodoro* (15, 8.). Coſmoſandalum putaverim Cypripedium Calceolum (15, 10.), quod iam intellexit *Conr. Geſnerus* (*epiſt.* 3. *f.* 96 *b.*)... Echinopoda (3, 8.) habeo Geniſtam luſitanicam vel Spartium horridum (*Alpin. exot. p.* 14.). Eius meminit etiam *Plutarchus* (*ſympoſ.* 1. 4. *p.* 621.).

CAP. III.

RES HERBARIA SUB ROMANORUM IMPERIO.

Quum Roma Graeciae potita eſſet, accepit a Graecis victis literarum disciplinas, maxime vero eloquentiae et hiſtoriae patriae ſtudium agitari coepit, quippe quod ipſis reipublicae negotiis foveretur. Alias autem disciplinas nec eo ardore nec

nova plane ac ſua ratione coluerunt: in iis fere ſubſtiterunt, quae a Graecis acceperant: neque aliquid, ut cum *Strabone* (3, 257.) loquar, addiderunt. Ubi itaque Graeci lacunas reliquerunt, a Romanis refarcinatio earum haud exſpectanda: omnes denique voces artium Graecam originem agnoſcunt.

Hiſtoriae naturali hactenus duntaxat operam dederunt, quatenus ad vitae victusque commoda pertinet. Varii ſcriptores collegerunt aut interpretati ſunt, quae Graeci reliquerant, ſed de ſuis pauca aut nulla addiderunt. Quod *Dionyſius* Halicarnaſſenſis (2, 91.) de mythologia refert, multo maiore fuiſſe ſuperſtitione repletam apud Romanos, quam apud Graecos, id valet etiam de hiſtoria naturali.

Optimus ille Marcus *Cato*, cuius auctoritati, ut cum *Plinio* loquar, cenſura ac triumphus minime conferunt, tanto plus in ipſo erat (29, 1.); exemplo Curii, herois frugaliſſimi incitatus, luxu ſemet abdicavit, praedium ipſe coluit et filiis inſtituendis et vitibus arboribusque plantandis vitam fere conſumſit (*Plutarch. Cato*, 340 f.). De re ruſtica, quam tantopere amavit, reliquit commentarium, etiamnum ſuperſtitem, et cura *Schneideri*, eruditiſſimi et optimi viri, pereleganter editum.

Quanquam vulgo notiſſimum ſit eius odium erga Graecos philoſophos, quod tantum fuit, ut

filium a Graecis literis revocaverit, vaticinatus, quum disciplinis Graecis imbuti fuerint Romani, imperium orbis terrarum amissuros esse, ut omnem etiam philosophiam Graecanicam ludibrio ex ambitione habuerit (*Plutarch. Cato*, 350. *Plin.* 7, 30.); haud tamen plane alienus ab eruditione fuit Graecorum. Ipse enim, quum quondam Athenis degeret, orationem Graecam ad populum habuit: scripta ipsius e Graecis auctoribus plura continent: ac e Thucydide Demostheneque hausit decus orationis et lepores (*Plutarch. l. c.* 343.).

Communi sui aevi confessione optimus agricola ac fine aemulo (*Plin.* 14, 4.); fundo suburbano arbustum maxime convenire iudicavit. *Pira* primum *volema* (*Martyn. ad Virg. georg.* 2, 88.), *Aniciana*, *sementina*, *tarentina*, *mustea* et *cucurbitina*: *Mala struthea* et *cotonia* (Pyrus Cydonia varr.), *Quiriniana*, *Scantiana*, *conditiva* et *punica*: *oleas orchites* (*Martyn. ad Virg. georg.* 2, 86.) et *sorba* (*Cato*, *c.* 7.): *vites Aminaeas* (*Voss. ad Virg. georg.* 2, 97.) *Margentinas*, *Apicias*, *Lucanas*, *helvolas* et *geminas Euganeas* (*c.* 6.): *ficus Marisseas*, *Africanas*, *Herculanas*, *Saguntinas*, *hibernas* et *Telinas atras* recenset. In horto coronamenti omne genus et bulborum, myrtos, laurum Delphicam et Cypricam, nuces calvas (Inglandes, Praeneſtinas et avellanas) coluit (*c.* 8.). Salice Graeca (quae forte babyloni-

ca) vites vincivit (*c.* 41.). Veratrum nigrum circa vites plantavit (*c.* 116.). Brafficae genera tria, levem nimirum latifoliam magnoque caule; crifpam apiacon (felinuntiam) et lenem minutis caulibus teneram et omnium acerrimam cognovit (157.). *Ocinum* pro pabulo, viciam, fabam, foenum Graecum, ervum feruit (37.). Sed fementes exfugere hordeum, foenum Graecum et ervum: ftercorare autem lupinum, fabam et viciam docuit (38.).

Inſitionis varios modos bene cognovit, ipſamque ablactationem, quae vitibus ſemet contingentibus fiebat (41.). In aulas etiam, aut in qualos pertuſos vel calyces (*vaſa fictilia*) plantavit ramulos, ut propagarentur arbores fructiferae (52.).

Sequitur Catonem Marcus Terent. Varro, qui ſub magno Pompeio contra Mithridatem prima meruit ſtipendia, ubi corona navali decoratus fuit (*Plin.* 7, 30.). Dein Pompeii copiis in Hispania legatus praefuit (*Cic. ad Dolab.* 9, 13, *Caeſ. bell. civ.* 1, 38.). Tandem cum Caeſare conſuetudine iunctus curam comparandorum et digerendorum librorum, quos Caeſar congeſſerat, ſuscepit (*Suet. Caeſ.* 44.). Bene meritus miles in otio literario delituit, donec fundus eius Caſinas ab Antonio diriperetur (*Cic. philip.* 2, 40.). Quo facto Tuſculanum migravit, ubi plus quam octoginta annos natus deceſſit.

Libros *de re ruſtica*, qui ſuperſunt, a *Schnei-*

dero τῷ πάνυ editos, anno conſcripſit octogeſimo, ut ipſe teſtatur, „ſarcinas collecturus, priusquam „proficiſceretur e vita.“ Tum ex omni Graecarum literarum disciplina, tum e ſua ipſius experientia regulas collegit, quas ſequi debeat, qui agro hortoque colendo, fundoque rite adminiſtrando, operam dat.

Inter pabula refert etiam ocimum, quod viride ſecandum ſit antequam generet ſiliquas (1, 31.): dein erviliam (1, 32.) cannabim, ſpartum (1, 23.). Roſeta concidit radicitus in virgulas palmares, ut viviradix fiat (1, 35.). Ablaqueationem bene ita deſcribit: Eſt altera ſpecies ex arbore in arborem inſerendi nuper animadverſa in arboribus propinquis. Ex arbore, e qua quis vult habere ſurculum, in eam, quam inſerere vult, ramulum traducit et in eius ramo praeciſo ac diffiſſo implicat (1, 40.). Medicam et Cytiſum ſerit pro pabulo; illa Medicago ſativa, haec arborea (1, 42. 43.). Taxandus itaque *Sicklerus (Geſchichte der Obſtz.* 320.) qui Citrus Medicam ſubintelligit. Nimis ſubtilem arbitror *Anguillaram*, qui *(p.* 83.*)* quod ſtatura non tam alta ſit, quam faciunt Graeci, dubitat eamdem eſſe Cytiſum cum Medicagine arborea. At continuo demeſſa pabulo, haud eam ſtaturam adipiſci potuit. Ceraſum, quam Graeci iam cognoverant, primus noſter e Romanis memorat: brumalibus diebus ſeri (1, 39.). Ea arbor a Lucullo

poſt Mithridaticam victoriam triumpho Romam primum advecta fuit (*Plin.* 15, 25.).

Diophanes Bithynus, Iulio Caeſari aequalis, interpretationem graecam librorum Magonis, auctore Dionyſio Uticenſi, in ſex librorum epitomen redegit (*Colum.* 1, 1.) et Deiotaro regi miſit (*Varro* 1, 1.). Ex ea epitome multa ſervarunt Geoponici: inter ea mirabilia plura de inſitione ficuum in platanos, mororum in caſtaneas, eſculos, malos, terebinthos, pyros, ulmos et populum albam, unde mora fieri alba (*Geop.* 10, 76.).

VIRGILIUS.

Immortalis poëta, Publius Virgilius Maro, Mantuanus, inter rei herbariae ſcriptores omnino recenſendus eſt. „Tantus enim amor florum“ fuit, ut innumeris fere locis, maxime Georgicorum, eas praedicet. Quum agraria largitione celebri patrimonium ſuum Andinum perdidiſſet, Neapolin tendit, ubi ruſticari in campis phlegraeis aut liborinis (*Plin.* 18, 11.) et ſumma poëmata canere perrexit. In gratiam Maecenatis receptus, ab Auguſto Imp. magni aeſtimatus, Romam tamen ſemper vitavit, donec tandem, Aeneide confecta, Graeciam tenderet, ut divinum opus per otium expoliret. Brunduſii tamen deceſſit aetatis anno 52. Iuxta viam ad Puteolos tumulus eſt, lauro et Polypodii vulgaris varietate viterbienſi obumbratus.

Martynii et *Voſſii* eruditione illuſtrata elegantiſſima poëmata inſignem continent copiam plantarum, quae tamen ulteriori etiamnum indigent examine. Experiamur, quid conferri et noſtra opera poſſit ad explicandas iuventutis noſtrae pariter ac virilis aetatis delicias.

In *Amomo* Virgilii, quod manifeſte (*georg.* 4. 25.) *aſſyrium* vocat, exponendo deſudarunt tot tantique viri, ut diſſuadeatur fere quivis novus conatus. Et plurimas quidem difficultates gignit *Dioſcoridis* deſcriptio (1, 14.) qui fruticem eſſe bryoniae foliis et leucoii floribus, creſcere autem tum in Armenia tum in Media tradit. Quod *Plinius* fere (12, 13.) repetit. Poſſemus quidem cum *Salmaſio* (*exerc. Plin.* 284.) autumare, ἄμωμον eſſe ſaepius aroma quodvis ſincerum et incorruptum. Hoc vero caſu certa quaedam ac determinata planta intelligi videtur. Longiſſima certe abfuit a veritate Euric. *Cordus*, qui (*botanol. p.* 19.), Amonum idem cum Anaſtatica credit hierochuntica, defenſus a filio Valerio (*in Dioſc.* 1, 14.) quod folia conſpici in ſiccata planta nequeant. Refutarunt hanc opinionem iure ſuo Amatus *Luſitanus* (*in Dioſc.* 1, 14.) et Ant. Muſa *Braſavolus* (*exam. ſimpl. p.* 156.). Ad veritatem vero proxime accedere Andr. *Caeſalpinus* pluribus videtur, qui *Piper Cubebam*, quod Garcias ab Orto (*arom. hiſt.* 1, 23.) primus deſcripſerit, pro Amomo veterum habet (*Caeſalp.*

de plant. 2, 23.). At ea ſpecies Piperis nec in Armenia, nec in Media creſcit, nec faciem eam habet, quam Amomo Dioſcorides tribuit. Ad primum reſpondet I. *Bauhinus (hiſt.* 2, 197.), plures fructus et plantas indicas a veteribus nominatas fuiſſe ab emporiis, e quibus proxime eas habuerint. Siquidem multis aliis exemplis conſtat, Armeniam et Pontum delata fuiſſe aromata indica, unde denique Romam transvecta fuerint. Nec a *Busbequii (legat. turc.* 1, *p.* 34.) inde temporibus quisquam in Armenia ſimilem Amomo plantam invenire potuit. Quod faciem Piperis Cubebae a deſcriptione Dioſcoridis plane alienam attinet (nam illud folia cordata integra et flores omnino nullos habet) Io. Bauhinus ſentit, Dioſcoridem nunquam vidiſſe plantam, ſed peregrinatorum fide hanc dediſſe deſcriptionem. Adiungam verba Aloyſii *Anguillarae*, e rariſſimo libello: *ſemplici (Vineg.* 1561. 8.) *p.* 34. „Oggi nel regno di Benin ed a „Manicongo ſi trova una ſorte di Pepe, laquale i „Portugheſi chiamano Pimenta del Rabo . . l'iſteſ„ſo ſi trova anco in Soria ed è chiamato Pepe ſa„vatico. E queſto un ſottofrutice con foglie di vi„te et fiori in graſpi di color bianco, che dopo il „loro diſfiorire laſciano alcuni grani grandi come „un granello di veſcia di ſapore acutiſſimo.“ Caſtor *Durantes (herbar. p.* 24.) pingit quidem Amomum, ſed forte ex imaginatione, quae Atriplicis

potius ſpecies eſt. Tandem *Pluknetius (mant. p. 27.) Arbusculam bacciferam circumplicatilem* huc trahit, quae *Ciſſus* eſt *vitiginea*. Eam autem verum ſiſtere Amomum, Arabes ſecuturus deinde evincam.

Liguſtrum vulgare (ecl. 2, 18.).

Fraxinus Ornus (Rigida ornus, *ecl.* 6, 71. ſterilis, *Georg.* 2, 111. Antiqua ſummis in montibus, *aen.* 2, 626.).

Valeriana celtica (baccar, *ecl.* 4, 20.).

Valeriana Saliunca, Allion. pedem. t. 70. *f.* 1. eſt *Saliunca humilis*, *ecl.* 5, 17. Accedit ea proxime quidem ad Val. celticam, ſed differt foliis cuneiformibus tridentatis, quae integerrima obtuſa in V. celtica ſunt, floribusque ſubcapitatis, qui racemoſi in V. celtica ſunt. Creſcit copioſe in Apennino monte. Cf. *Plin.* 21, 7.

Gladiolus communis eſt *Hyacinthus* Virgilii, ſuave rubens *ecl.* 3, 63. ferrugineus, *georg.* 4, 183. Ob nectaroſtigmatis lineas AI, Aiacis nomen legebant veteres in flore: unde exponendi verſus:

„Dic, quibus in terris inſcripti nomina regum
„naſcantur flores.“ *(ecl.* 3, 100.)

Martynus (georg. p. 432.) male Lilium Martagon huc trahit. Cf. *Theocrit. id.* 10, 28. *et ſchol. Plin.* 21, 11. *Anguillara p.* 154 f. Optimus *Sibthorpius fl. graec. t.* 38. varietatem habet, quam

Gl. triphyllum dicit, elegantiſſimo nectaroſtigmate conſpicuam.

Crocus ſativus, autumno florens, ob ſtigmatum colorem, *rubens* dicitur *georg.* 4, 182.

Lolium temulentum (infelix, *ecl.* 5, 37.).

Avena ſterilis (ib.).

Cornus maſcula (bello bona, *georg.* 2, 447.).

Cerinthe maior (ignobile gramen, apibus tamen gratum, *georg.* 4, 63.).

Zizyphus Paliurus (ecl. 5, 40.).

Zizyphus Lotus; Diospyros Lotus: (Genus haud unum, *georg.* 2, 84.) *Lotus* vero *corniculata*, ovibus grata, *georg.* 3, 394.

Ferula communis. (Silvanus florentes ferulas quaſſans, *ecl.* 10, 25.).

Cicuta viroſa. (Fiſtula ſeptem compacta cicutis, *ecl.* 2, 36. 10, 85.). E fiſtuloſis caulibus poſſunt tibiae confici.

Bubon gummiferum. (Galbanum, *georg.* 3, 415. 4, 264.).

Apium graveolens. (Virides apio ripae, *georg.* 4, 121. amarum, *ecl.* 6, 68.).

Anethum graveolens (bene olens, *ecl.* 2, 48.).

Hedera Helix (modo pallens, *ecl.* 3, 39. 4, 124. iam nigra dicta 2, 258. Solet enim quandoque folia habere nervis albis pallentia.).

Viburnum Lantana (lentum, *ecl.* 1, 25.).

Tamarix gallica (myrica, *ecl.* 4, 2.).

Sambucus Ebulus (*ecl.* 10, 27.).

Narciſſus poëticus (purpureus, *ecl.* 5, 38.).

Narciſſus ſerotinus (ſera comans, *georg.* 4, 122.).

Lilium candidum (Silvanus grandia lilia quaſſans, *ecl.* 10, 25.).

Daphne Cneorum (Caſia, *ecl.* 2, 29. viridis, *georg.* 4, 30. humilis apibus grata, *georg.* 2, 213. Cf. *Martyn.* ad h. l. *Anguillara p.* 31.).

Diospyros Ebenum. (Sola India nigrum fert Ebenum, *georg.* 2, 116.). Distinxerunt quidem aethiopicum, quod africanum putarunt, ab indico: ſed *Herodotus* (3, 97.) manifeſto aethiopicum Indiae ipſi tribuit.

Amyris Kataf (Turifera arbor, *georg.* 2, 139. Solis eſt turea virga Sabaeis, *georg.* 2, 117.).

Arbutus Unedo (depulſis hoedis dulcis, *ecl.* 3, 82.).

Roſa damaſcena (Paeſti bis florens, *georg.* 4, 119.).

Papaver ſomniferum (veſcum, quod terram emaciat, *georg.* 1, 212.; lethaeum, *georg.* 1, 78. 4, 545.).

Tilia europaea (pinguis, apibus grata, *georg.* 4, 183. 144.).

Aconitum Napellus (*georg.* 2, 152.)

Reſeda Luteola (croceum lutum, *ecl.* 4, 44.).

Delphinium Aiacis (vaccinia nigra, *ecl.* 2, 18. mollia, *ecl.* 2, 50.).

Ranunculus hirſutus Ait. *Philonotis* Retz. (Sardoa herba, *ecl.* 7, 42.). *Dioſc.* 2, 206. Χυοωδέστερον dicit aliis ſpeciebus. Vidiſſe ſe hanc plantam in Etruria ad flumen, quod e Carrara venit, iuxta Venzam, teſtatur optimus *Anguillara p.* 178.

Satureia capitata (Thymus hyblaeus, *ecl.* 7, 37. Cecropius, *georg.* 4, 270.).

Satureia Thymbra (Thymbra graviter ſpirans, *georg.* 4, 31.).

Thymus Serpyllum (Serpylla late olentia, *georg.* 4, 30.).

Thymus vulgaris (apibus gratus, *ecl.* 5, 77.).

Origanum Dictamnus (*aen.* 1, 412.

„Dictamnum genitrix Cretaea carpit ab Ida,
„puberibus caulem foliis et flore comantem
„purpureo, non illa feris incognita capris
„gramina, cum tergo volucres haeſere ſagittae.").

Meliſſa officinalis (Melisphyllum, *georg.* 4, 63.).

Verbena officinalis (*ecl.* 8, 65.).

Acanthus mollis (*ecl.* 3, 45. *georg.* 4, 122.). Xyſtos hortorum eo decorare conſuerunt Romani, quod et ex *Plin. iun. epiſt.* 5, 6. patet, ubi *Acanthus mollis* in plano et, paene dixerim, *liquidus*! dein *lubricus* et *flexuoſus* vocatur.

Cheiranthus incanus (pallens viola, *ecl.* 2, 46. Cf. *Martyn. ad bucol. p.* 66.).

Althaea officinalis (hibiſcus viridis, *ecl.* 2, 30. gracili hibiſco fiſcellam texere, *ecl.* 10, 71 Caulium fibrae, cannabina methodo ſeparatae, fila praebent mollia, ſubtilia, fortia, candida, quae rite parata materiem praebent textoribus perutilem *Cavan. diſſ.* 2, *p.* 94.).

Bombax goſſypinum ſ. *Goſſypium arboreum* (nemora aethiopum molli canentia lana, *georg.* 2, 120. .

Spartium iunceum (Geniſtae lentae, *georg.* 2, 12.).

Lupinus albus (triſtis, *georg.* 1, 75.).

Ervum Ervilia (*ecl.* 3, 100.).

Medicago arborea (Cytiſus apibus et capris grata, *ecl.* 10, 30.).

Citrus medica (Heſperidum mala, *ecl.* 6, 68.

„Media fert triſtes ſuccos tardumque ſaporem
„ſelicis mali . . . . . .
„Ipſa ingens arbos, faciem ſimillima lauro etc.“
(*georg.* 2, 126.).

Cichorium Endivia (Intubum potis gaudet rivis, *georg.* 4, 120.)

Cichorium Intybus (Amaris intuba fibris, *georg.* 1, 120.)

Aſter Amellus, *georg.* 4, 271:

„Eſt etiam flos in pratis, cui nomen Amello
„fecere agricolae, facilis quaerentibus herba: etc.“

Cf. *Martyn.* ad h. l. *p.* 450. ubi delineavit.

Centaurea Centaurium (centauria graveolentia, *georg.* 4, 270.). Cf. *Cluſ. hiſt.* 2. *p.* 10. Succus radicis croceus graveolens.

Calendula officinalis (caltha luteola, *ecl.* 2, 50.).

Arum Colocaſia, *ecl.* 4, 20.

Carex acuta, *georg.* 3, 231. Conf. *Martyn.* ad h. l. *p.* 323 f.

Typha latifolia (ulva paluſtris, *georg.* 3, 175. *ecl.* 8, 87.).

Pinus Pinea (pinus in hortis, *ecl.* 7, 65.).

Pinus Picea (abies in montibus altis, *ecl.* 7, 68. *Voſſ.* ad h. l.

Quercus Ilex (arguta, *ecl.* 7, 1.).

Quercus Robur (Eſculus, *georg.* 2, 15. Cf. *Martyn. ad h. l.*).

Acacia vera Willd. (ſemper frondens acanthus, *georg.* 2, 119.).

Cupreſſus ſempervirens (cypariſſus idaea, *georg.* 2, 84. *aen.* 3, 680.).

Salicem capream Anguillara p. 86. credit eſſe *Siler* Virgilii, *georg.* 2, 12. licet *Plin.* 24, 10. ſemina medicamentum praebere perhibeat, unde *Caeſalpinus (plant.* 2, 50.) Evonymum europaeum divinat.

Salix vitellina (lenta salix, *ecl.* 5, 16.) flores apibus grati, *ecl.* 1, 55.

Salix argentea, (glauca, *georg.* 4, 183.).

Ruscus aculeatus (horridus, *ecl.* 7, 43.).

Phucagrostis maior Caulin. (alga vilis proiecta, *ecl.* 7, 4.).

Populus alba. (Herculeae coronae umbrosa arbor, *georg.* 2, 66. Alcidae gratissima, *ecl.* 7, 61.).

Pistacia Terebinthus (aen. 10, 631.).

Poëtae ceteroquin ignoscendum, si nec generis nec speciei veram informationem habet. Insitionem enim et in alienis generibus succedere arbitratur: prunum lapidosis cornis *(georg.* 2, 32.) mala platanis, pira ornis, quercum ulmis inseri *(georg.* 2, 70.).

COLUMELLA.

Non multo post Virgilium, quem maximi facit, Tiberii aetate, quod ipse *(de re rust.* 11, 3.) testari videtur, L. Iunius Moderatus Columella vixit, Gaditanus, in Baetica saltem provincia, a patruo Marco Columella, diligentissimo agricola et doctissimo educatus (2, 16. 5, 5.). Ipse usu longo et experientia doctus, assidua etiam praestantissimorum auctorum lectione instructus, itinera multa suscepit, ut Ciliciam viderit et Syriam (2, 10.): prudens vir et a praeiudiciis sui aevi alienus, qui ipse contra astrologos scripsit (11, 1.).

In libris 12 de re ruſtica a *Schneidero* noſtro optime editis, inſitionis rationem primus egregie exponit. Omnem enim furculum poſſe omni arbori inſeri, cui cortice et fructu ſimilis ſit (3, 11.). Liber decimus continet poëma de plantis hortenſibus, intellectu fere difficilius, quam Nicandri verſus. Nihilominus et hic plura mihi clarius videre videor.

Inter plantas oleraceas et culinares recenſet primus fere *Siſer*, quod Daucus certe Carota eſt.

Paſtinacam ſativam eodem nomine, ut etiam *Staphylini*.

Chaerephyllum quod *Scandix Cereſolium*.

Panax: Laſerpitium Chironium.

Olus atrum: Smyrnii ſpecies ſaepius iam dicta.

Apium graveolens.

Aſſyria radix, quae forte *Sium Siſarum*.

Beta pede candida: vulgaris.

Atriplex hortenſis.

Hyacinthi nivei et coerulei, qui ſine dubio alieni a Virgilianis, videntur ad noſtrum Hyacinthum orientalem referri debere.

Allii ſativi varietatem habet *Ulpicam*, quam et punicum dicit et ἀφροσκόροδον: praeterea *Porrum* ſativum et capitatum et *Cepam aſcalonicam*.

Aſparagi hortenſis, quem ruſtici vocent *Corrudam*, cultum uberius indicat, ut et *Capparidis*,

quam culturam omnem reſpuere Graeci autumaverant.

Satureiam hortenſem distinguit a *Cunila transmarina*, quae *Sat. capitata* eſt. *Mentham ſylveſtrem* pariter ac Graeci, in M. ſativam transire arbitratur.

Erucam (Braſſica Eruca) *Naſturtium* (Lepidium latifolium) *Lepidium* (ſativum) *Sinapi* (nigram forte) *Rapas* et *Napos* et *Raphanos* optime cognoſcit.

Primus, quod ſciam pruna *armeniaca* nominat 10, 404. 2, 15.

Inter legumina *Phaſellum (Phaſeolum vulgarem* 2, 10.) *Cytiſum (Medicaginem arboream* 5, 12.) *Geniſtam (Spartium iunceum* 4, 31.), Lupinos et Fabas aliaque in vulgus nota habet.

Inula eius I. *Helenium* eſſe videtur.

Cynara Scolymus egregie deſcribitur *libr.* 10:

„Haec modo purpureo ſurgit glomerata corymbo,
„myrtiolo modo crine viret deflexaque collo
„nunc adoperta manet, nunc pinea vertice pungit,
„nunc ſimilis calatho ſpinisque minantibus horret,
„pallida nonnunquam tortos imitatur acanthos."

*Humulus*ne noſter *Lupulus* intelligatur ſequentibus verſibus, ignoro:

„Quaeque tuas audax imitatur Nyſie viteis,
„nec metuit ſenteis, nam vepribus improba ſurgens
„achrados indomitasque bryonias adligat ulmos."

Ulmi atiniae gallicae nomine praedicatur *Carpinus Betulus*, cuius folia bubus iucundiora foliis ulmi campeſtris ſint (5, 6.).

Rumpotinum vocat (5, 7.) arbuſtum gallicum vitibus ſuſtentandis idoneum, quod repetit *Plinius* (14, 1. 24, 18.). Eſt autem *Acer Opalus* vel *campeſtre*.

Salix viminalis et *perticalis* (vitellina) distinguuntur (4, 31.).

Cucumeres (forte *Melones*) ſub terra, ſimo coacervato praecoces fieri, praecociores ſub ſpecularibus, quales Tiberius Caeſar per totum annum habuerit. Cucurbita alexandrina Citrullus eſſe videtur (11, 3.).

Inter frumenta denique *adoreum* celebrat (Triticum Spelta) *Hordeum hexaſtichon* et *diſtichon* et *Siliginem* (Secale cereale). (2, 6. 9.).

* * *

DIOSCORIDES.

Celeberrimus omnium, quotquot exſtant veterum de plantarum hiſtoria et materia medica ſcriptorum, ſingulare etiam ſtudium meretur, ſi de fatis rei herbariae ſermo eſt. Etenim per ſedecim, et quod excurrit, ſaecula, huic uni fere tanta tributa eſt auctoritas, ut ab eo proficiſcerentur, in eius verba iurarent, quicunque vel rei herbariae operam impenderent, vel medicamentorum cogni-

tionem ſibi comparare ſtuderent. Ad ſaeculi decimi ſeptimi usque initium rei herbariae univerſum ſtudium et academicum et privatum ſolius fere Dioſcoridis verbis comprehenſum ac finitum, liberalius tum demum agitari coepit, cum immenſa botanices augmenta, peregrinationes per disſitas regiones doctae, ac examen curatiſſimum ipſius naturae manifeſto docerent, quam anguſti ſint limites cognitionis, quae ſoli huic ſcriptori, utut doctiſſimo, fidat.

Pedacium *Dioſcoridem* Anazarbeum Neronis certe aetate vixiſſe, inde patet, quod Areus Aſclepiadeus, cui libros ſuos dicavit, Licinii ſ. Lecanii Baſſi conſulis amicus fuerit (*Galen. comp. med. ſec. gen.* 5. *p.* 293. *Tacit.* 15, 33.). Ipſe fatetur ſtipendia meruiſſe ac exercitus romanos ſequutum fuiſſe (*praef.*). Graeciam certo, Italiam totam, Aſiam minorem, forte et Galliam narbonenſem ipſe peragravit, plantasque plurimas in iis provinciis collegit. Multo maiorem autem copiam fide aliorum deſcripſit.

Περὶ ὕλης ἰατρικῆς exſtant libri, quorum codices manuſcripti celeberrimi ſervantur: 1) Viennae; huic adiunctae ſunt icones, quae vero haud praeſtantes ſunt. Earum ſpecimina inſeruit *Dodonaeus* ſtirpium hiſtoriae, ut facile videas, veterum plantas inde parum lucis accipere: e. g. Arctium *p.*

149, Coronopus *p.* 109, Lotus aegyptia *p.* 573, Stoebe *p.* 123. Scriptus esse fertur saec. 6. (*Lambec. bibl. caesar. vindob. lib.* 2. *p.* 489. 519 f. *Weigel.* in *Baldingers Journ.* 32. *p.* 10 f.). Is est, quem Busbequius, orator austriacus Constantinopoli ad Matthiolum misit: nomine Cantacuzeni ab hoc citatus. 2) Parisiis servatur codex, a *Salmasio* (*exercit. Plin. p.* 254.) laudatus, *saec.* 9. scriptus. Adiunctae sunt icones, ac nomina tum arabica, tum coptica, unde in Aegypto scriptus esse efficitur. (Cf. *Millinus in Journ. d'hist. nat. N.* 20. *p.* 281.). 3) Neapolitanus iam Viennae servatur (*Kollar suppl. ad Lambec. bibl. vindob. p.* 33 f.). Antiquior is primo putatur. Cf. omnino *Weigelius l. c.* 4) Leidae sunt tres.

Editus est hic liber primum ab Aldo Manutio 1499. Venet. et satis vitiose quidem. Repetita fuit haec editio, Venet. 1518. 4. Ianus Cornarus emendatius textum edidit Basil. 1529. 4. Cum interpretatione Marc. Vergilii Colon. 1529. fol. Multo puriorem prioribus textum restituit Iac. Goupylus, editum cum versione Paris. 1549. 8. quem sequutus demum Ian. Anton. *Sarracenus* plenissimam dedit et castigatissimam editionem Frcf. 1598. fol. Hac ultima editione et ego utor: aegerrime autem semper tuli, nullum rei herbariae peritum virum utilissimo huic scriptori operam impendisse.

Numeroſiſſimi exſtant, ut ſtudiorum ratio per ſaecula iuſſit, in Dioſcoridem commentarii, quorum copioſiſſimus fere *Matthioli* eſt, aeque fere utilis eſt *Caeſalpini* et Aloiſ. *Anguillarae.* Barthol. *Marantae* etiam, Valerii *Cordi*, Remb. *Dodonaei*, Io. *Manardi* et Fabii *Columnae* auxilio uti debet, qui plantas Dioſcoridis explicare ſatagit. Indicem locupletiſſimum nominum omnium, quae viri clariſſimi introduxerunt, Caſp. *Bauhinus* in pinace exhibuit, cuius frater Io. *Bauhinus* incredibili fere induſtria et ſtudio ſummo innumeras Dioſcoridis plantas expoſuit. Minima profecto fides habenda Leon. *Fuchſio*, Amat. *Luſitano*, *Ruellio*, *Tabernaemontano*, *Trago* et *Dalechampio*, qui, vel quod alieni a rei herbariae eſſent peritia, vel quod Italiam nunquam perſcrutati eſſent, plerumque fere errant et lectores ſeducunt. Barthol. *Maranta* nemo uberius, luculentius et diſertius explicuit rationes illuſtrandi et exponendi Dioſcoridis.

Italiae, „magnae frugum parenti, magnae virûm," ea laus tribuenda, quod rei herbariae rudimenta, poſt literas reſtitutas, prima poſuerit, quod *Matthiolos*, *Caeſalpinos*, *Anguillaras*, *Columnas* excitaverit, qui auguſtae patriae plantas colligerent, collectas cum veteribus compararent, comparatas exponerent. Quodſi ii viri nonnullas plantas Dioſcoridis vel penitus ſilent, vel perperam

explicant, quodſi ipſe etiam, qui per quatuor fere luſtra in principibus artis meae totus ſum, ſubinde lapſus fuero, vitio id auctori ipſi vertendum, qui non noſtro eoque ſyſtematico modo plantas deſcribere, ſed habitu quodam ſeu nota aliqua peculiari duntaxat indigitare conſuevit.

Quodſi enim ordinem ſpectes, qui alioquin lucis aliquid foenerare potuiſſet, nullus fere in Dioſcoride eſt, licet aromaticas arbores et gummiferas alimentaque et cerealia ſeorſim tractet. Ob nominis ſaepius adfinitatem plantas alieniſſimas coniungit, ut Medium et Epimedium, Althaeam cannabinam cum Cannabi, Hippophaeſtum (Cnicum ſtellatum) cum Hippophaë, Salſolam Tragum cum Hyperico hircino et Pimpinella Saxifraga (Tragio), Parnaſſiam cum Tritico etc.

Deſcriptiones adeo mancae ſunt, ut variarum plantarum nomen tantummodo, praetereaque nihil, exſtet. Quae fuerit Cinna (4, 32.) gramen in Cilicia noxium, ignoro. Talium plantarum deſcriptionem tentavit Barthol. *Maranta* (*method. cogn. ſimpl.* 2, 14.) licet haud ubique felici eventu. Ubique comparat *Dioſc.* habitum, folia, flores cum aliis plantis, nonnunquam ſatis inepte: ſic Elichryſo largitur folia Abrotani, Cnici folia habet ἐντετρημένα, Symphyto officinali eadem periodo tribuit καῦλον κοῦφον καὶ δασέα. Non raro a vocum ſignificatu aberrat, ut nulla ipſi fuiſſe certa no-

menclatio videatur: ſic λόβος non legumen ſolum, ſed quemvis fructum, non ſemel quoque florem ipſum σκιάδιον umbellam, ſed et ſtrobilum Origani et capitulum notat. Quod quidem bene *Galenus* animadvertit (*ſimpl. facult.* 11, *p.* 144.), vocum ſignificatum Dioſcoridem ignoraſſe, et ipſe rogat (*praef.*) ne τὴν ἐν λόγοις δύναμιν lector ſpectet.

Eadem planta nonnunquam vel eodem nomine bis, ut Bromus, vel diverſis etiam, ut Lonicera Caprifolium, occurrit. Errores plurimos, quos incuria produxit, commiſiſſe palam eſt. Sic e ferulacea arbore euphorbium ſtillare (3, 96.), Onoſmam echioidem flore fructuque carere (3, 147.) ſemina filicum vermiculos eſſe (3, 121.) perhibet.

Inſignis tamen theſaurus plantarum italicarum et graecarum, nonnunquam bene obſervatarum, accuratam meretur enumerationem.

? *Amomum hirſutum* Lam. Tsjana Kua *Rheed. mal.* 11, *t.* 8. (κόστος). Tres facit Dioſcorides (1, 15.) ſpecies, quarum una *arabica* eſt, levis, alba, odorata; indica altera, craſſa, levis, nigra, ferulacea; ſyriaca tertia buxea, nigra, graveolens. Primus animadvertit Ant. Muſa *Braſſavolus* (*exam. ſimpl.* 238.) nullam coſti ſpeciem recentioribus cognitam eſſe. Sperat, Alphonſum Ferrariae Ducem verum coſtum apportari iuſſurum. At ſpes eum adeo fefellit, ut et noſtrae etiamnum of-

icinae nullum omnino verum coſtum poſſideant; coſtum dulcem enim, quem venditant, eumdem eſſe cum Canella alba iamdiu comperi. Indicus coſtus forte eſt radix *Amomi ſylveſtris*, quae, etſi ıtra non ſit, tamen obſcuri, fuſci eſt coloris et no-doſa (*Rumph. amboin.* 6. *t.* 63.). Quae ſyriaca ſit ſpecies, plane ignoro (Cf. *Lam. encycl.* 1, 136.). Zedoariae radicem eamdem eſſe cum Coſto, per-ıibet *Anguillara p.* 34. Cf. *Niclas ad Geopon.* 7, ı3. . . *? Amomum Zedoaria* (καρδάμωμον 1, 5.) . . *Amomum Zingiber* (ζιγγίβερι 2, 190.). Ex Ara-bia traglodytica apportabatur.

Phillyrea latifolia (φιλλυρέα 1, 125.). Fo-ia oleae ſimilia ſed latiora: fructum cum Lentiſco comparat. Cf. *Sibthorp. fl. graeca t.* 2. . . *Ros-narinus officinalis* (λιβανωτίς 3, 89.). . . *Sal-via Horminum* (ὅρμινον 3, 145.). Cf. *Sibthorp. fl. graec. t.* 20. . . *Salvia argentea* (αἰθιωπίς 4, ı05.). Cf. *Sibthorp. fl. graec. t.* 27. . . *Piper nigrum* (πέπερι 2, 189.).

Valeriana Dioſcoridis, *Sibthorp. fl. graec. t.* 33., foliis omnibus pinnatis, radicalium foliolis ovatis dentato-repandis, radice tuberoſa, quam ad Limyrum fluvium Lyciae Hawkins, Sibthorpii comes, invenit: eſt ſine dubio φοῦ *Dioſc.* 1, 10. Namque, naſci in Ponto, Smyrnio Oleri atro ſimi-lia habere folia, flores ex albo-purpuraſcentes, ra-dicem digiti minoris craſſitudine: quae omnia cum

elegantiſſima Baueri apud Sibthorpium icone conſentiunt. . . *Valeriana celtica* (νάρδος κελτικὴ, 1, 7.). In Liguriae alpibus et Iſtria provenire. Cf. *Plin.* 12, 12. *Iacqu. coll.* 1, *p.* 24. . . *Valeriana tuberoſa* (νάρδος ὀρεινὴ ἡ καὶ θυλακίτις 1, 8.). Manifeſto corruptum eſſe textum, *Caeſalpinus* (4, 3.) iam divinavit et *Anguillara* (*p.* 24.) emendare ſtuduit. Optima eſt correctio, quam *Matthiol. p.* 35. ſuadet: loco οὔτε δὲ καυλὸν οὔτε καρπὸν οὔτε ἄνθος φέρει legendum οὔτε δὲ καυλὸς οὔτε καρπὸς οὔτε ἄνθες συμφέρει (ſed ſola radix). Delineavit *Alpinus exot.* 132. Folia eryngio ſimilia perhibentur, at molliora, neque ſpinoſa, dein vero nullum adeſſe caulem dicitur, adferri autem e Cilicia. Certe Dioſcorides plantam nunquam viderat. . . *Crocus ſativus* (κρόκος 1, 25.). Optimum eſſe corycium, tum lycium. . . *Gladiolus communis* (ξίφιον 4, 20.). Cf. *Sibthorp. fl. graec. t.* 37. . . *Iris germanica* (ἶρις 1, 1.). Cf. *Anguillara p.* 17. *Sibthorp. t.* 40. . . *Iris foetidiſſima* (ξύρις 4, 22.). Cf. *I. Bauhin. hiſt.* 2, 73. . . *Schoenus mucronatus* (ὀξύσχοινος 4, 52.). Gramen marinum cyperoides *I. Bauh. hiſt.* 2, 498. Cf. *Sibthorp. fl. graec. t.* 43. . . *Schoenus nigricans* (σχοῖνος μέλας *ib.*). *Scheuchz. agroſtogr. t.* 7. *f.* 12—14. . . *Cladium germanicum* Schrad. Schoenus Mariſcus L. (ὁλόσχοινος σαρκωδεστέρα 4, 52.). Cf. *Hoſt. gram.* 3. *t.* 53. . . *Cyperus longus* (κύ-

πειρος 1, 4.). Cf. *Jacqu. coll.* 3, 191. Huc et νάρδος συριακὴ 1, 6. ζέρνα dicitur *Pſeudo-Democrito Geopon.* 12, 6. . . *Andropogon Schoenanthus* (σχοῖνος εὔοσμος 1, 16.). . . *Andropogon Nardus* (νάρδος ἰνδικὴ 1, 6. ni fuerit *Valeriana Spica* Iones in *act. beng.* 2, 433. Sed dubito, quod ſemper graminis ſpeciem faciunt veteres. . . *Phalaris aquatica* (φάλαρις 3, 159.). Qui Ph. canarienſem, praeeunte *Trago* (2, 669.) credunt, negligunt altitudinem bipalmarem non quadrare, neque patria huius graminis eo aevo cognitam fuiſſe. . . *Arundo Donax* (δόναξ 1, 114.). . . *Arundo Calamagroſtis* (καλαμάγρωστις 4, 31.). . . *Avena ſterilis* (αἰγίλωψ 4, 139.). . . *Avena ſativa* (βρῶμος 2, 116. 4, 140.). . . *Triticum repens* (ἄγρωστις 4, 30.). . . *Triticum Zea* (ζεία 2, 111.). . . *Triticum Spelta* (ὀλύρα 2, 113.). . . *Lolium perenne* (φοίνιξ 4, 43.).

Globularia Alypum (ἄλυπον 4, 180.). Cf. *Actuar. meth. med.* 5, 8. ubi et deſcriptio. . . *Dipſacus fullonum* (δίψακος 3, 13.). . . *? Penaea mucronata.* Ut Dioſcoridis (3, 99.) et noſtris temporibus Sarcocolla e Perſia advehitur, hunc fruticem autem id gummi largiri Linnaeus autumat. . . *Parietaria officinalis* (ἑλξίνη 4, 86.). Cf. *Caeſalpin.* 4, 38. . . *Sanguiſorba officinalis* σιδηρίτις ἑτέρα 4, 34.). Cf. *Column. ecphraſ.* 1, 37. *p.* 124. Hermodorum Liſtarchum primum

fuisse, qui hanc plantam detexerit, adfirmat *Anguillara p.* 257. et insulis Archipelagi eam σιδηρίτιδα etiamnum nominari. . . *Galium Aparine* (ἀπαρίνη 3, 104.). . . *Galium verum* (γάλλιον 4, 96.). . . *Rubia tinctorum* (ἐρυθρόδανος 3, 160.). Ravennae, in Caria et Galilaea ferebatur. . . *Plantago media* (ἀρνόγλωσσον μικρὸν 2, 153.). . . *Plantago altissima* (ἀρνόγλωσσον μείζον 2, 153.). . . *Plantago Coronopus* (ὀλέστιον 4, 11.). . . *Plantago Psyllium* (ψύλλιον 4, 70.). . . *Hypecoum procumbens* (ὑπήκοον 4, 68. . . *Trapa natans* (τρίβολος ἔνυδρος 4, 15.). . . *Potamogeton natans* (ποταμογείτων 4, 101.).

Heliotropium europaeum (ἡλιοτρόπιον 4, 193.). . *Myosotis scorpioides* (μυοσώτις 2, 214.). *Lithospermum officinale* (λιθοσπέρμον 3, 158.). . . *Lithospermum fruticosum* (ἄγχουσα τρίτη 4, 25.). Cf. *Alpin. exot. t.* 68. *Barrel.* 1168. *Galenus* (*facult. simpl.* 5, 71.) ὀνόκλειον vocat et aliam, quae forte Anchusa tinctoria est, ἀλκιβιάδιον. . . *Anchusa italica* (ἄγχουσα 4, 23.). . . *Anchusa tinctoria* (ἄγχουσα ἑτέρη 4, 24.). . . *Symphytum officinale* (σύμφυτον 4, 10.). . . *Cynoglossum officinale* (κυνόγλωσσον 4, 129.). . . *Borago officinalis* (βούγλωσσον 4, 128.). . . *Onosma echioides* (ὄνοσμα 4, 147.). . . *Echium italicum* var. γ. Lycopsis monspeliaca *Morison. hist.* 284. (λύκοψις 4, 26.). . . *Echium rubrum*

(ἔχιον 4, 27.). Cf. *Cluſ. hiſt.* 2, 144. 145. . . *Cyclamen hederaefolium* (κυκλάμινος 2, 194.). . . *Hottonia paluſtris* (στρατιώτης χιλιόφυλλος 4, 103.). *Matthiolus* (797.) peſſime huc Phellandrium aquaticum retulit. In ſimili errore verſatur *Amatus Luſitanus* (446.) et *Maranta* ridet etiam eos, qui aliter ſentiant (2, 15. *p.* 178.). . . *Anagallis arvenſis* (ἀνάγαλλις 2, 209.). Phoeniceam habet et coeruleam, alteram putat marem eſſ feminam alteram. . . *Plumbago europaea* (τριπόλιον 4, 135.). Cf. *Column. ecphraſ.* 161. Qui After Tripolium arbitrantur (*Matthiol* et *alii*) negligunt comparationem foliorum cum Iſatidis foliis. . . *Convolvulus ſepium* (σμίλαξ λεία 4, 145.). Μαλακόκισσος *Pſeudo-Democrit. Geopon.* 12, 6. . . *Convolvulus Imperati* (κράμβη θαλασσία 2, 148.). Cf. *Rauwolf. it. p.* 54. et *Caſſian. Baſſ. geopon.* 12, 1. . . *Convolvulus Scammonia* (σκαμμωνία 4, 171.). . . *Campanula Medium* (μέδιον 4, 18.). . . *Campanula Erinus* (ἔρινος 4, 29.). Cf. *Caeſalpin.* 9. 31. . . *Polemonium coeruleum* (πολεμώνιον 4, 8.). . . *Lonicera Caprifolium* (κυκλάμινος ἑτέρα, κισσάνθεμον ἢ κισσόφυλλον 2, 195.). . . *Lonicera Periclymenum* (περικλύμενον 4, 14.). . . *Coris monſpelienſis* (κόρις 3, 174.). . . *Verbaſcum Thapſus* (φλόμος θήλεια 4, 104.). . . *Verbaſcum ſinuatum* (φλόμος ἄῤῥην *ib.*). . . *Verbaſ-*

cum Lychnitis (τρίτη Φλομὶς, λυχνίτις *ib.*). Reliquae autem ſunt verae Phlomides. . . *Verbaſcum ferrugineum* (ἄρκτιον, ἀρκτοῦρος 4, 106.). Non credo eſſe Celſiam Arcturum, quae multo anguſtiora Verbaſcis folia habet: ἄρκτιον autem largiora habere debet. . . *Hyoscyamus reticulatus* (ὑοσκύαμος ὁ ἄνθη ὑποπόρφυρα φέρει, φύλλα σμίλακι ὅμοια, σπέρμα μέλαν καὶ τοὺς κυτίνους σκληροὺς καὶ ἀκανθώδεις 4, 69.). Cf. *Camerar. hort. p.* 77. . . *Hyoscyamus aureus* (ὑοσκ. οὗ τὰ ἄνθη μηλοειδῆ, φύλλα καὶ λόβοι ἁπαλώτερα, σπέρμα ὑπόξανθον, ὥσπερ ἐρύσιμον *ib.*). . . *Hyoscyamus albus* ὁ τρίτος λιπαρὸς, οὗ τὰ ἄνθη λευκὰ, *ib.*). . . *Phyſalis ſomnifera* (στρύχνον ὑπνωτικὸν 4, 73.). Primus delineavit *Alpinus exot. c.* 33. . . *Phyſalis Alkekengi* (ἀλικάκαβος 4, 72.). . . *Solanum nigrum* (στρύχνος κηπαῖος 4, 71.). Eſſe herbam innocentis guſtus. Varietates orientales in Aegypto comeduntur. . . *Solanum inſanum* (στρύχνος μάνικος 4, 74.). . . *Lycium europaeum* (λύκιον 1, 132.). Cf. *Rauwolf. it. n.* 285. *Haſſelquiſt. it.* 498. Berberin creticam putat eſſe *Alpinus* (*exot. c.* 11.); ſed ſuccum ex eadem elici non invenit. . . *Chironia Centaurium* (κενταύριον μικρὸν ἢ λιμναῖον 3, 9.). . . *Cordia Myxa* (περσέα 1, 187.). . . *Zizyphus vulgaris* (ζάμνος 1, 119.). . . *Zizyphus Paliurus* (παλίουρος 1, 121.). . . *Rhamnus infectorius* et *ſaxatilis*

(ξάμνος ἑτέρα λευκοτέρα καὶ τρίτη μελαντέρα 1, 119.). Cf. *Anguillara p.* 54. . . *Cuſcuta Epithymum* (ἐπίθυμον 4, 179.). Eadem forte Poterio ſpinoſo (στοίβη ſ. φλέω, φέω) adnaſcens, *Plinio* (26, 8.) Hypopheo appellatur. . . *Viola odorata* (ἴον 4, 122.). . . *Hedera Helix* (κισσὸς 2, 20.). Tres eſſe potiſſimum differentias, albam, nigram, quam διονύσιον dicant, et ἕλικα dictam, candicantibus foliis praeditam. *Tournefortius* (*it.* 2, 14. 15.) orientalem varietatem fructibus auratis bene deſcripſit. Nil niſi varietatem eſſe *Anguillara* (*p.* 180. 181.) bene animadvertit. . . *Illecebrum Paronychia* (παρωνυχία 4, 54.). . . *Vinca maior* et *minor* (κληματὶς 4, 7. Sed miror, in Aegypto tantummodo indigenam dici, quum per totam Europam auſtralem proveniat. Cf. *Dodon.* 405. 406. . . *Nerium Oleander* (νήριον 4, 82.). *Roſae laureae* nomine deſcribit *Apuleius* (*metam.* 4, *p.* 64.). . . *Periploca anguſtiſolia*, *Billard. ic. plant. ſyr. dec.* 2. *n.* 17. (ἀπόκυνον 4, 81.). Canes trucidare expertus eſt *Anguillara p.* 274. . . *Aſclepias Vincetoxicum* (ἀσκληπιὰς 3, 106.). . . *Aſclepias nigra* (κιρκαία 3, 134.). Folia Solano nigro ſimilia, flores nigricantes, ſemina corniculis incluſa, naſci locis petroſis. *Anguillara* (*p.* 229.) deſcribit plantam huic ſimilem in Apulia inventam. . . *Chenopodium Botrys* (βότρυς 3, 130.). . . *Chenopodium album* (κυνοκράμβη 4, 192.). . . *Atri-*

plex Halimus (ἅλιμος 1, 120.). Cf. *Anguillara p.* 57. . . *Salsola Tragus* (τράγος 4, 51.). . . *Salsola polyclonos* (ἕμπετρον ἢ Φακοειδὲς, ἁλυκὸν ἐν ὀρεινοῖς καὶ παραλίοις 4, 181.). *Barrel.* 275. . . *Cressa cretica* (ἀνθυλλὶς, ἧς τὰ φύλλα φακῷ ὅμοια καὶ μαλακὰ, κλωνία σπιθαμῆς ὕψος 3, 153.). Cf. *Alpin. exot.* 156. Posset quidem reduci ad Arenariam peploidem, sed haec non spithamea aut dodrantalis est nec fruticosa. . . *Gentiana lutea* (γεντιάνη 3, 3.). . . *Lagoecia Cuminoides* (κύμινον ἄγριον 3, 69.). *Eryngium planum* (ἠρύγγιον 3, 24.). . . *Bupleurum longifolium* (καυκαλὶς 4, 123.). Media folia transire caulem, flores bryoniae quadantenus similes esse, in montibus crescere. . . *Bupleurum fruticosum* (σέσελι αἰθιοπικὸν 3, 61.). Bene describit, ut invenerit prope Massiliam, *Anguillara p.* 212. . . *Tordylium officinale* (σέσελι κρητικὸν 3, 63.). . . *Caucalis orientalis* (καύκαλις 2, 169.). *Bellon.* 3, 49. . . *Daucus Gingidium* (γιγγίδιον 2, 167. Cf. *Plin.* 20, 5. *Galen. fac. simpl.* 6, 166. *Anguillar. p.* 106. . . *Daucus mauritanicus* (σταφυλῖνος ἄγριος 3, 59.). In umbellae centro πορφυροειδές τι esse (flores abortivos centrales carnosos). . . *Ammi copticum* (ἄμμι αἰθιοπικὸν 3, 70. Cf. *Anguill.* 130. . . *? Bunium Bulbocastanum* (βούνιον 4, 124.). Sed de tubere nulla fit mentio: forte *Peucedanum Silaus?* . . *Bunium aromaticum*

(ψευδοβούνιον, θάμνον σπιθαμιαῖον ἐν Κρήτῃ 4, 125.). . . *Conium maculatum* (κώνειον 4, 79.). Corruptum textum arbitratur *Anguillara p.* 273. et κοριάνδρου loco νάρθηκος φύλλα legendum esse. . . *Selinum Oreoselinum* (ὀρεοσέλινον 3, 76.). Sed caulis tantum modo σπιθαμιαῖος dicitur. Credit *Anguillara (p.* 123.) Scandicem Cerefolium esse, sed id σκάνδυξ est. . . *Athamanta cretensis* (δαῦκος κρητικὸς 3, 83. . . *Athamanta Matthioli* (μέον, τὸ καλούμενον ἀθαμαντικὸν 1, 3.). Cf. *Matthiol.* 25. . . *Peucedanum officinale* (πευκέδανον 3, 92.). . . *Crithmum maritimum* (κρίθμον 2, 157.). . . *Cachrys Libanotis* (λιβανωτὶς πρώτη, ἧς τὰ φύλλα μαράθρῳ ὅμοια, τὸ δὲ σπέρμα σφονδυλίου 3, 87.). . . *Cachrys Morisoni* (ἱππομάραθρον, σπέρμα κάγχρυϊ ὅμοιον, 3, 82.). Descriptio apud *Anguillaram p.* 124. *(Finocchio salvatico).* . . *Ferula communis* (νάρθηξ 3, 91.). . . *Ferula tingitana* (σίλφιον λίβυκον 3, 94.). . . *Ferula Asa foetida* (σίλφιον μηδικὸν 3, 94.). . . *Ferula persica* largitur forte σαγαπηνὸν, ὀπὸν πόας ναρθηκοειδοῦς, γενομένης ἐν Μηδίᾳ (3, 95.). . . *Laserpitium Libanotis* (λιβανωτὶς ἑτέρα 3, 87.). . . *Laserpitium silaifolium* (δαῦκος ἕτερος, οὗ τὰ φύλλα σελίνῳ ἀγρίῳ ὅμοια 3, 83. . . *Laserpitium latifolium* (πάναξ χειρώνιον 3, 57.). Linnaeus novam speciem *L. Chironium* fecit, quae vero eadem esse dicitur ac *L. latifolium. Lam. encycl.* 3,

423. . . *Laſerpitium hirſutum* (πάναξ Ἀσκληπιὸν 3, 56.). . . *Heracleum Sphondylium* (σφονδύλιον 3, 90.). . . . *Heracleum gummiferum Willd., hort. berol.* 1, *t.* 53. 54. (ἀγασυλλὶς, ἡ τὸ ἀμμωνιακὸν φέρει 3, 98.). . . *Liguſticum Leviſticum* (λιγυστικὸν 3, 58.). Imperatoriam Oſtruthium credit *Anguill.* 211. . . *Liguſticum peloponneſenſe* (σέσελι πελοποννησιακὸν 3, 62.). . . *Sium anguſtifolium* (σίον 2, 154.). . . *Sium Siſarum* (ἐλαφοβόσκον 3, 80.). Cf. *Column. phytobaſ. p.* 71. . . *Siſon Ammi* (σίσων 3, 64.). . . *Bubon gummiferum* (μετώπων 1, 71.). . . *Cuminum Cyminum* (κύμινον 3, 68.). Καρναβάδιον dixerunt feriores, ut *Florentinus, Geopon.* 9, 28. ad quem locum vide *Niclas.* . . *Oenanthe pimpinellifolia* (οἰνάνθη 3, 135.). . . *Phellandrium Matellina* (σιδηρῖτις τρίτη, φύλλα κοριάνῳ ὅμοια, ἐνερεύθη, ἄνθη δὲ φοινικᾶ 4, 35.). *Columna* perperam pro Sanicula habet. . . *Coriandrum ſativum* (κόριον 3, 71.). . . *Scandix odorata* (μύῤῥις 4, 116.). Cf. *Column. ecphraſ.* 1, 33. *p.* 112. . . *Scandix Cereſolium* (σκάνδυξ 2, 168.). Mirum, huius oleris Theophraſtum non meminiſſe, quum tamen ſatis copioſe ab Athenienſibus coleretur. Cf. *Ariſtoph. acharn. act.* 2. *ſc.* 4. ubi Euripidi obiicitur, a matre, quae Scandica vendiderit, natum eſſe. Cf. *Gall. noct. att.* 15, 20. *Plin.* 22, 22. . . *Seſeli elatum* (3, 60. σέσελι μασσαλεω-

τικὸν). Cf. *Gerard. gallopr.* 253. Sequens huc trahit *C. Bauhin. ad Matth. p.* 550. Ipſe Matthiolus vero *Daucum Viſnagam. . . Seſeli tortuoſum* (ἱππομάραθρον ἕτερον 3, 82.). . . *Thapſia Aſclepium* (θαψία 4, 157.). . . *Paſtinaca ſutiva* (σίσαρον 2, 139.). Cf. *Column. phytob. p.* 68. *Anguillara p.* 112. . . *Paſtinaca Opopanax* (ὀποπάναξ 3, 55.). Eademne cum L. Chironio L. ut duae potius plantae, haec nimirum et L. latifolium, ſub ea denominatione comprehendantur? . . *Smyrnium Olus atrum* (ἱπποσέλινον 3, 78.). . . *Smyrnium perfoliatum* (σμύρνιον, ὅπερ ἐν Κιλικίᾳ πετροσέλινον καλοῦσι, γενόμενον πλεῖστον ἐν τῷ Ἀμανῷ ὄρει. Φύλλα ὅμοια τῷ ἱπποσελίνῳ, ἀλλὰ πλατύτερα, ὑπολίπαρα, ῥωμαλέα 3, 79.). . . *Anethum graveolens* (ἄνηθον 3, 67.). . . *Anethum Foeniculum* (μάραθρον 3, 81.). . . *Carum Carvi* (κάρος 3, 66.). . . *Pimpinella Saxifraga* (τράγιον ἕτερον 4, 50.). Cf. *Column. phytob. p.* 61. *t.* 17. *Rauwolfius it. p.* 123. Aſtragali ſpeciem huc trahit, quam *Billarderius* (*ic. pl. ſyr. n.* 9.) ſub nomine *A. emarginati* delineavit. Sed, quae in Libano monte creſcit, plantula, Dioſcoridi haud adeo nota ac vulgaris eſſe potuit. . . *Pimpinella dioica* forte eſt λιβανωτὶς ἄκαρπος 3, 87. Alia ſaltem eſt planta ac Theophraſti, Cachrydi Libanotidi ſimilis, ſine flore et fructu. . . *Pimpinella Aniſum* (ἄννησον 3, 65.). . . *Pimpinella per-*

egrina (δαῦκος τρίτος 3, 83.). Cf. *Column. ecphr.* 1, 32. *p.* 109. . . *Apium graveolens* ſativum et ſylveſtre (σέλινον κηπαῖον καὶ ἐλειοσέλινον 3, 74. 75.). . . *Rhus coriaria* (ῥοῦς βυρσοδεψικὴ 1, 147.). . . *Sambucus nigra* (ἀκτῆ 4, 174.). . . *Sambucus Ebulus* (χαμαιάκτη 4, 175.). . . *Tamarix gallica* (μυρίκη 1, 116.). . . *Parnaſſia paluſtris* (ἄγρωστις ἐν τῷ Παρνασσῷ 4, 32.). Folia hederacea, flos albus.

Narciſſus Pſeudonarciſſus et *poëticus* (νάρκισσος, ἄνθος λευκὸν, ἔσωθεν δὲ κροκῶδες, ἐπ' ἐνίων δὲ πορφυροειδὲς 4, 161.). . . *Pancratium illyricum* vel *Narciſſus orientalis* (βολβὸς ἐμετικὸς 2, 201.). . . *Allium Ampelopraſum* (ἀμπελόπρασον 2, 180.). . . *Allium Porrum* (πράσον 2, 179.). . . *Allium ſativum* (σκόροδον 2, 182.). . . *Allium arenarium* (ὀφιοσκόροδον *ib.*). Cf. *Bauhin. hiſt.* 2, 599. . . *Allium Scorodopraſum* (σκοροδόπρασον 2, 183.). . . *Allium Cepa* (κρόμμυον 2, 181.). . . *Allium nigrum* (μῶλυ 3, 54.). . . *Lilium candidum* (κρίνον βασιλικὸν 3, 116.). . . *Lilium Martagon* (ἡμεροκαλλὶς 3, 137.). Cf. *Anguillara p.* 231. . . *Uvularia amplexifolia* (ἰδαία ῥίζα, ὀξυμυρσίνῃ τὰ φύλλα ἔοικε, παρ' αὐτὰ δὲ ὡς ἕλικες μικραὶ πεφύκασιν, ἐξ ὧν καὶ τὸ ἄνθος 4, 44.). Vaccinium Vitim idaeam *Columna* credit et *Anguillara* (*p.* 259.). . . *Erythronium Dens Canis* (σατύριον ἐρυθρόνιον 3, 144.). . . *Ornithogalum ſta-*

chyoides (ἐφήμερον 4, 85.). Folia lilii ſed anguſtiora, flores candidi. Longe aliud certe eſt ac ἐφήμερον Theophraſti, nec plauſibus digni, qui vel Lyſimachiae ſpeciem *(C. Bauhin.)* vel Lilium Martagon *(Matthiol.)*, vel Convallariam maialem *(Fuchſ.)*, vel Digitalem etiam *(Column.)*, vel Convallariam verticillatam *(Caeſalp.* 5, 33.) putarunt. Per Europam auſtralem, praeſertim in Gallia narbonenſi noſtra ſpecies in nemoribus invenitur, delineata a *Rudbekio (camp. elyſ.* 2. *p.* 134. *f.* 3.). . . *Ornithogalum nutans* (ὀρνιθόγαλον 2, 174.). Stamina dilatata campanae more, ut C. Bauhinus, vocat alterum florem alteri innatum. . . *Scilla maritima* (σκίλλη 2, 202.). . . *Aſphodelus ramoſus* (ἀσφόδελος 2, 199.). . . *Anthericum Liliaſtrum* (φαλάγγιον 3, 122.). Florem Lilii candidi, ſed minorem, habet, radicem συνελκομένην, faſciculatam. . . *Convallaria latifolia* (πολυγόνατον 4, 6.). Folia laurinis latiora, pedunculis axillaribus multifloris. Errarunt, qui C. Polygonatum dixerunt, quum hoc habeat pedunculos ſubunifloros; nec C. multiflora eſt, quippe quae magis boreales amat regiones. . . *Hyacinthus orientalis* (ὑάκινθος 4, 63.). . . *Hyacinthus ? comoſus* quibusdam eſt βόλβος ἐδώδιμος 2, 200. . . *Aloë perfoliata* (ἀλόη 3, 25.). Folia eſſe ſcillae ſimilia, ſed craſſa ſpinuloſa deflexa, flores albidos. In Stoechadibus inſulis copioſe provenire *Quique-*

ranus de laud. Provinc. 59. Ἠπατίτιδα iam cognoſcit *Didymus in Geopon.* 6, 6. . . *Acorus Calamus* (ἄκορον 1, 2.). Varietas indica nomine καλάμου ἀρωματικοῦ 1, 17. deſcribitur. . . *Bambuſa arundinacea.* Inveniri ſaccharum ſali ſimile ad culmos arundinum in India et Arabia (2, 104.). Huc etiam pertinet Nearchi apud *Strabonem* (15, 1016.) teſtimonium, mel in arundinibus ſine apibus apud Indos parari. Unde liquet, quantopere differat ſaccharum veterum Graecorum Romanorumque a noſtro. Id ſenſit primus fere *Manardus* (*ep.* 2. *p.* 23 f.) contradicentibus *Matthiolo*, *Mundella* (*p.* 234. 235.) aliisque. Bene illuſtravit hanc rem *Salmaſius* (*homon. hyl. iatr. p.* 109.). *Garcias* autem *ab Orto* primus fere docuit, Bambuſam revera mellis concreti ſpeciem per genicula transſudare, quae ſaccharum verum veterum fuerit (*hiſtor. arom.* 1, 12.). Cf. Chriſt. *a Coſta* (*hiſt. arom.* 6. Noſtri ſacchari, e conquaſſatis Sacchari culmis expreſſi, veſtigium primum inveniſſe mihi videor in *Moſis Chorenenſis* geographia Armenica (*p.* 364.) qui ad Gondiſaporam, Euphrati adiacentem, optimum coli ſaccharum adfirmat. Quum is ſcriptor ſaeculo quinto medio vixerit, ante haec tempora ſolo melle illo Bambuſae concreto utebantur. Saraceni id ab Euphrate demum Cyprum et Graeciam transportarunt (*Bongars geſta Dei per Francos*, 2, *p.* 270.). Cf. de melle Bambuſae Phil.

Ruſſel in philoſ. transact. 80, *p.* 273 ſ. — Prima forte Bambuſae mentio apud *Herodotum* (3, 98.) ubi navigia e καλάμοις ſtrui refert. *Cteſias* (*de indicis rebus apud Phot. cod.* 73.) duo genera καλάμου facit, marem ſine medulla et feminam eo praeditam, hanc ſine dubio *Calamum Rotang*, illam *Bambuſam* noſtram. Repetit ea *Plinius* (16, 36.). . . *Oryza ſativa* (ὄρυζα 2, 117.). . . *Rumex Patientia* (λάπαθον κηπευτὸν 2, 140.). . . *Rumex acutus* (ὀξυλάπαθον *ib.*). . . *Rumex obtuſifolius* (λάπαθον ἄγριον, *ib.*). . . *Rumex divaricatus* (ὄξαλις ἢ ἀνάξυρις, *ib.*). . . *Rumex aquaticus* (βρεταννικὴ ἢ βεττονικὴ 4, 2.). Cf. *Plin.* 25, 3. . . *Leontice Leontopetalum* (λεοντοπέταλον 3, 110. Cf. *Barrel.* 1029. . . *Leontice Chryſogonum* (χρυσόγονον 4, 56.). Cf. *Moriſ.* 2. *ſ.* 3. *t.* 15. *f.* 7. *Rauwolf. it. n.* 119. . . *Colchicum autumnale* (κολχικὸν 4, 84.) . . *Aliſma parnaſſifolium* (ἄλισμα 3, 169.). Ob folia anguſtiora et flores albos huc potius quam ad A. Plantaginem aut aliam ſpeciem pertinet. Nec aliud eſt δαμασώνιον *Galeni antid.* 1, 433. licet ſemipedem altum illud tantummodo praedicat.

Epilobium roſeum Schreb. (ὄναγρα, 4, 118.). . *Veratrum album* (ἑλλέβορος λευκὸς 4, 150.). . . *Lawſonia inermis* (κύπρος 1, 124.). Cf. *Rauwolf it. n.* 60. *Haſſelquiſtius it.* 502. L. *ſpinoſam* etiam huc trahit. . . *Diospyros Ebenum*

(ἐβένος 1, 129.)... *Amyris gileadenſis* (τὸ βαλσάμου δένδρον ἐν μόνῃ Ἰουδαίᾳ 1, 18.)... *Amyris Kaſal* Forsk. (τὸ λιβάνου δένδρον 1, 81.). Vid. ſupra floram biblicam. Ex eadem arbore *Cancamum* (1, 23.) fumi, olim (*antiqu. bot. p.* 87.) demonſtravi. Optime eodemque modo turiferam arborem *Diodorus* (5, 41.) deſcribit. Distinguit *Dioſcorides* (1, 83.) *mannam turis* a ture ipſo, illam eſſe micas concuſſu eliſas. *Galenus* (*meth. med.* 13, 175.) ὑπόσεισμα eſſe λιβανωτοῦ perhibet et adſtringentem ii tribuit virtutem... *Erica arborea* (ἐρείκη 1, 117.)... *Daphne Gnidium* (χαμέλαια 4, 172.)... *Daphne Cneorum* (θυμέλαια 4, 173.)... *Polygonum Hydropiper* (ὑδροπέπερι 2, 191.)... *Polygonum Perſicaria* (κραταιόγονον 3, 139.)... *Polygonum maritimum* (πολύγονον ἄῤῥεν 4, 4.)... *Polygonum incanum* (πολυγόνου θῆλυ 4, 5.). Ochreae ciliatae deſcribuntur, φυλλαρίοις ἐοικυίαι ἑξοχαὶ πίτυος περί τοῖς γόνασιν ἐν κύκλῳ... *Polygonum dumetorum* (ἑλξίνη 4, 39.). Huc magis quam ad Convolvulum arvenſem referenda eſſe videtur.

Laurus nobilis (δάφνη 1, 106.)... *Laurus Cinnamomum* (κιννάμωμον 1, 13.)... *Laurus Caſſia* (κασσία 1, 12.). Speciem habet nigro-purpuraſcentem, roſarum odore, medico uſui praeprimis commodam, ζίγεις dictam. Ea vox arabica eſt ﺯﻨﺠﻔﺮ *rubor*. *Galen.* (*antidot.* 1, 434.) γί-

ζι dicit ſpeciem, cinnamomo proximam, quae forte בצם *e trunco* arboris ſumta ſit. . . *Rheum Rhaponticum* (ῥᾶ 3, 2.). Nil niſi radicem deſcribit craſſam extus nigricantem, intus ſubrufeſcentem, ἄοσμον, ſeu potius εὔοσμον. Venire autem e regionibus trans Boſphorum: ubi et *Ammianus Marcellinus* (12, 7.) a fluvio quodam hanc radicem nomen habere perhibet. Qui crediderunt, Centauream eſſe Rhaponticam (*Dodon.* 389.), patriam non agnoverunt, namque haec in Helvetiae Italiaeque alpibus provenit, neque qualitates habet, quas Dioſcorides ſuae ῥᾶ adſcribit. *Matthiolus* optime (*comm.* 475 ſ.) et Proſp. *Alpinus* (*exot.* 2, 4. p. 187. 188.) differentias docuerunt inter hanc radicem et Rhei barbari, quod ab Alexandri Tralliani inde temporibus innotuit. Noſtram ſpeciem *Scribonius Largus* (167) radicem Ponticam dicit.

Hyperanthera Moringa (δένδρον τῆς βαλάνου μυρεψικῆς 4, 160.). Sed cum Tamarice comparat arborem, quod falſum. . . *Anagyris foetida* (ἀνάγυρις 3, 167.). Cf. *Cluſ. hiſt.* 1, 93. . . *Ruta graveolens* (πήγανον 3, 52.). . . *Styrax officinale* (στύραξ 1, 79.). Arborem cum Pyro Cydonia non immerito comparat: optime creſcere in Piſcidiae montibus, quod et teſtatur *Strabo* (12, p. 856.) et *Moſes Chorenenſis* (*geogr. Armen. p.* 353.). . . *Saxifraga Hirculus* (τράγον, ᾧ δολί-

ζεται νάρδος κελτικὴ 1, 7.). Cf. *Cluſ. exot.* 1, 33. . . *Cotyledon Umbilicus* (κοτυληδὼν 4, 92.). *Bellon. obſ.* 1, 53. . . *Cotyledon ſerrata* (κοτυληδὼν ἑτέρα 4, 93.). . . *Gypſophila Struthium* (στρούθιον 2, 193.). . . *Gypſophila ? faſtigiata* (σύμφυτον πετραῖον 4, 9.). Sed dubius haereo. . . *Saponaria Ocimoides* (ὠκιμοειδὲς 4, 28.). . . *Trianthema fruticoſum* Vahl. (ἀκάκαλις 1, 118.). Frutex dicitur aegyptiacus, cuius fructus tamaricis ſimilis. Nullum alium cognoſco, qui huc trahi poſſit. *Amatus* quidem *Luſitanus* perperam olim *Ericam baccantem*, Luſitaniae propriam, alii *Empetrum nigrum* intellexerunt. . . *Tribulus terreſtris* (τρίβολος χερσαῖος 4, 15.). . . *Sedum Anacampſeros* (τηλέφιον 2, 217.). Vehementer fallitur *Columna* (*ecphraſ.* 1, 39.) dum Zygophyllum Fabaginem huc trahit. . . *Sedum Cepaea* (κηπαῖα 3, 168.). . . *Sedum ſtellatum* (ἀείζωον τρίτον 4, 91.). . . *Ceraſtium aquaticum* ſ. *Stellaria nemorum* (ἀλσίνη 4, 87.). . . *Agroſtemma coronaria* (λύχνις 3, 14.).

Aſarum europaeum (ἄσαρον 1, 9.). . . *Peganum Harmala* (πήγανον ἄγριον 3, 53.). Cf. *Dodon.* 121. *Bellon.* 3, 50. . . *Lythrum Salicaria* (λυσιμαχία 4, 3.). . . *Agrimonia Eupatoria* (εὐπατώριον 4, 41.). . . *Reſeda Phyteuma* (φύτευμα 4, 130.). Neſcio, qui factum ſit, quod *Columna* (*ecphr.* t. 22.) Scabioſam ficulam hue

trahere potuerit. . . *Reseda alba* (σησαμοειδὲς μέγα 4, 152.). *Galenus* (*facult. simpl.* 8, 108.) ἀντικυρικὸν ἑλλέβορον vocat. . . *Euphorbia officinarum* (δένδρον εὐφορβίου 3, 96.) Sed male id habet ναρθηκοειδὲς. . . *Euphorbia Chamaesyce* (χαμαισύκη 4, 170.). Ramos palmares procumbentes, folia lenti similia, fructus sub foliis rotundos habet, sed florem nullum. Haec quadrant omnino ad nostram speciem. Cf. *Clus. hist.* 2, 187. . . *Euphorbia Peplis* (πεπλὶς 4, 169.). Folia portulacae, subtus rubentia, fructus in foliorum axillis. Cf. *Clus. l.* c. et *Scopol. carn. n.* 583. . . *Euphorbia Peplus* (πεπλὸς 4, 168.). Folia non bene cum rutaceis comparat. Cf. *I. Bauh. hist.* 3, 670. . . *Euphorbia Lathyris* (λάθυρις 4, 167.). Folia cum amygdalinis comparat, fructum esse tricoccum, τρίχωρον. Cf. *Matthiol. p.* 868. . . *Euphorbia Apios* (ἄπιος 4, 177.). Radix pyriformis, ramuli exigui, foliis exiguis. Cf. *Clus hist.* 2, 190. *Bellon. obs.* 1, 42. . . *Euphorbia Pityusa* (πιτυοῦσα 4, 166.). Caulis cubitalis, πολυγόνατος, foliolis pinum aemulantibus, flores exigui subpurpurascentes. Cf. *Moris.* 3. *s.* 10. *t.* 1. *f.* 25. . . *Euphorbia Paralias* (τιθύμαλος παράλιος 4, 165.). Folia conferta lini similia, flores albicantes, nasci in maritimis. Cf. *Dodon.* 270. . . *Euphorbia helioscopia* (τιθύμαλος ἡλιοσκόπιος 4, 165.). . . *Euphorbia platyphyllos* (τιθύμαλος πλατύφυλλος,

ib.). Cluſ. hiſt. 2, 190. . . *Euphorbia Cypariſſias* (τιθύμαλος κυπαρισσίας, *ib.*). . . *Euphorbia Myrſinites* (τιθύμαλος θῆλυς, *ib.*). Cf. *Cluſ.* 2, 189. . . *Euphorbia dendroides* (τιθύμαλος ὁ ἐν ταῖς πέτραις φυόμενος, *ib.*). Hanc ſpeciem per Liguriam et Etruriam invenit *Anguillara p.* 294. Cf. *Lobel. adverſ.* 150. . . *Euphorbia Characias* (χαρακίας, *ib.*). Nec E. amygdaloides, quum frutex ſit. Cf. *Cluſ.* 2, 188. . . *Sempervivum tectorum* (ἀείζωον τὸ μέγα 4, 89.). S. *arboreum*, quod in Cephalonia Anaſtaſiae nomine veniat, intelligit *Anguillara p.* 277. . . *Sempervivum ſediforme* (ἀείζωον τὸ μικρὸν 4, 90.). Cf. *Jacq. hort. vindob.* 1. *t.* 83. . .

Amygdalus Perſica (τὰ μῆλα περσικὰ 1, 164.). . *Prunus Armeniaca* (τὰ μῆλα ἀρμηνιακὰ, Ῥωμαϊστὶ δε πραικόκια 1, 165.). . . *Meſpilus Pyracantha* (ὀξυάκανθα 1, 122.). . . *Roſa canina* (κυνόσβατον 1, 123.). . . *Rubus fruticoſus* (βάτος 4, 37.). . . *Rubus idaeus* (βάτος ἰδαία 4, 38.). . . *Tormentilla erecta* (πεντάφυλλον 4, 42.).

Capparis ſpinoſa (κάππαρις 2, 204.). . . *Papaver dubium* (μήκων ἑρσὰς 4, 64.). Vulgo P. Rhoeas habetur, ſed κεφαλὴ τρομήκης obſtat. Folia Origani, Braſſicae Erucae, Cichorii aut Thymi ſimilia declarantur, unde inconſtantiam auctoris effeceris. . . *Papaver ſomniferum* (μήκων ἥμερος, κηπευτὴ 4, 65.). . . *Papaver Rhoeas* (ἡ ἀγρία μήκων, ἐγκαθημένην ἔχων τὴν κωδίαν, ὁ καὶ πιθῖτις

καὶ ῥοιὰς ὀνομάζεται, *ib.*). . . *Papaver hybridum* (τρίτη ἀγρωτέρα μήκων καὶ μακροτέρα (μικροτέρα) τούτων, ἔχουσα τὴν κωδίαν ἐπιμήκη, *ib.*). . . *Papaver Argemone* (ἀργημώνη 2, 208.). . . *Glaucium luteum* (χελιδώνιον μέγα 2, 201.). Tum ex eo, tum e Glaucio phoeniceo parabatur fuccus Glaucii (3, 100.). Μήκωνα κερατίτιν f. θαλαττίαν vocat *Galenus* (*facult. ſimpl.* 7, 99.). . . *Nymphaea lutea* (νυμφαία ἄλλη 3, 159.). . . *Nymphaea alba* (3, 158.). . . *Nymphaea Lotus* (λωτὸς ὁ ἐν αἰγύπτῳ 4, 114.). . . *Ciſtus ladaniferus* (κίστου εἶδος λῆδον 1, 128.). Cf. *Tournefort. it.* 1, 29. 30. . . *Ciſtus villoſus* (κιστὸς ἄῤῥην 1, 126.). Poteſt et *C. incanus* eſſe. . . *Ciſtus ſalvifolius* (κιστὸς θῆλυ, *ib.*). . . *Paeonia officinalis* (γλυκυσίδη θήλεια 3, 157.). . . *Paeonia corallina* (γλυκυσίδη ἄῤῥην, *ib.*). . . *Delphinium Conſolida* (δελφίνιον 3, 84.). . . *Delphinium Aiacis* (δελφίνιον ἕτερον, οἱ δὲ ὑάκινθον, Ῥωμαῖοι βουκίνους (vaccinia) 3, 85.). . . *Delphinium Staphis agria* (σταφὶς ἀγρία 4, 156.). Pedicularia herba *Scribon. Larg.* 8. . . *Aconitum Lycoctonum* (ἀκόνιτον ἕτερον 4, 78.). Lycoctonum etiam dici, folia habere platani ſimilia, ſed multo magis inciſa et coloris obſcurioris. . . *Nigella ſativa* (μελάνθιον 3, 93.). . . *Nelumbium ſpecioſum* (κυάμος αἰγύπτιος 2, 128.). . . *Anemone hortenſis* (ἀνημώνη ἥμερος 2, 207.). . . *Anemone*

apennina (*ἀνημώνη ἀγρία*, *ib.*). Folia latiora et flos purpureus. . . *Clematis Vitalba* (*δαφνοειδὲς* 4, 148.). . . *Clematis Viticella* (*κληματῖτις* 4, 182.). . . *Thalictrum minus* (*θάλικτρον* 4, 98.). . . *Ranunculus Ficaria* (*χελιδόνιον τὸ μικρὸν* 2, 212.). . . *Ranunculus aconitifolius* f. *platanifolius* (*βατράχιον τέταρτον*, *ἄνθος γαλακτίζον* 2, 206.). . . *Ranunculus Seguieri* (*βατράχιον κορίου φύλλοις*, *ἄνθος ὑπόλευκον*, *ib.*). . . *Ranunculus hirsutus* (*βατράχιον χνοωδέστερον*, *πλεῖστον ἐν Σαρδονίᾳ γενόμενον*, *ib.*). . . *Ranunculus repens* (*βατρ. κορίου φύλλοις*, *ἄνθος μήλινον*, *ib.*). Vel hic vel R. *sceleratus* est *βατράχιον ἢ χρυσάνθεμον* Pseudo-*Democrit. in Geopon.* 12, 6. . . *Isopyrum fumarioides* (*ἰσόπυρον* 4, 121.). . . *Helleborus orientalis* (*ἑλλέβορος μέλας* 4, 151.). Folia platani similia, subaspera, flores purpurascentes. Optimum ex Anticyra et Helicone venire.

Aiuga Iva (*ἀνθύλλις ἑτέρα*, *χαμαιπίτυος τὰ φύλλα*, *δασύτερα δὲ*, *ἄνθος πορφυροῦν* 3, 153.). Cf. *Clus. hist.* 2, 186. Invenit in Creta *Anguillara p.* 237. . . *Aiuga Chamaepitys* (*χαμαιπίτυς* 3, 175.). . . *Teucrium Botrys* (*χαμαιπίτυς ἑτέρα*, *φυλλάρια λεπτὰ λευκὰ*, *ἀνθήλια μηλινὰ* 3, 176.). . . *Teucrium Pseudo-Chamaepitys* (*χαμαιπίτυς ἑτέρα*, *κλάδους ἔχουσα πηχυαίους ἀγκυροειδεῖς*, *ἄνθος λευκὸν* 3, 176.). Cf. *Clus. hist.* 2, 185. In Italia, Gallia narbonensi et Hispania non

rarum. . . *Teucrium Marum* (μάρον 3, 49.) . . *Teucrium Scordium* (σκόρδιον 3, 125.). . . *Teucrium Chamaedrys* (χαμαίδρυς 3, 112.). . . *Teucrium lucidum* (τεύκριον 4, 111.). Chamaedryi ſimile, foliis exiguis, ciceris ſimilibus. . . *Teucrium montanum* (πόλιον ὀρείνον 3, 124.). Graveolens, canum. . . *Teucrium Polium* (ἕτερον πόλιον θαμνωδέστερον, οὐχ' οὕτως εὔτονον τῇ ὀσμῇ 3, 124. . . *Teucrium creticum* ἑλένιον αἰγύπτιον 1, 28.). . . *Teucrium Pſeudhyſſopus* (ὕσσωπος ὀρεινὸς 3, 30.). Cf. *Column. ecphraſ.* 1, 14. *p.* 67. . . *Satureia graeca* (ἀγριορίγανον, καλούμενον τῷ Νικάνδρῳ κονίλη 3, 34.). . . *Satureia Thymbra* (θύμβρα 3, 45.). . . *Hyſſopus officinalis* (ὕσσωπος 3, 30.). . . *Verbena officinalis* (περιστερεῶν 4, 60.). . . *Verbena ſupina* (ἱερὰ βοτάνη 4, 61.). Cf *Cluſ. hiſt.* 2, 46. . . *Lavandula Stoechas* (στιχὰς 3, 31.). . . *Mentha ſylveſtris* (σισύμβριον 2, 153.). Huius forte varietas distinguitur ἡδυόσμου ἀγρίου nomine 3, 42. . . *Mentha ſativa* (ἡδυόσμον ἥμερον, μίνθη 3, 41.). . . *Mentha Pulegium* (γλήχων 3, 36.). . . *Mentha cervina* (πολύκνημον 3, 108.). Divinavit id unicus *Caeſalpinus* (11, 37.). . . *Lamium album* (λευκὰς 3, 113.). Cf. *Caeſalp.* 11, 31. . . *Lamium purpureum* (γαλιόψις 4, 95.). Neſcio, qualem plantam hoc nomine deſcribat *Anguillara p.* 278. . . *Betonica officinalis* (κέστρον 4, 1.). . . *Stachys germanica* (στάχυς

3, 120.). . . *Stachys heraclea* (σιδηρῖτις, οἱ δὲ ἡράκλειαν καλοῦσιν 4, 33.). . . *Ballota nigra* (βαλλωτῆ 3, 117.). . . *Marrubium vulgare* (πράσιον 3, 119.). . . *Marrubium Pſeudo-Dictamnus* (ψευδοδίκταμνος 3, 38.). Temere perhibet *Anguillara p.* 201. totum hoc capitulum ſuppoſititium eſſe. . . *Leonurus Marrubiaſtrum* (πυκνοκόμον 4, 176.). Cf. *Plin.* 26, 8. *Anguillar. p.* 298. . . *Phlomis fruticoſa* et *italica* (φλομίδες διπλαῖ, δασεῖαι, περιφυεῖς τῇ γῇ, στρογγύλα ἔχουσαι τὰ φύλλα 4, 104.). Cf. *Dodon.* 146. . . *Phlomis Lychnitis* (φλόμος ἀγρία), *ib.*). Folia Salviae ſimilia, flos aureus fulgens. . . *Clinopodium vulgare* (κλινοπόδιον 3, 109.). . . *Origanum Dictamnus* (δίκταμνος 3, 37.). . . *Origanum creticum* (δίκταμνος ἕτερος, Φύλλοις ἐοικὼς σισυμβρίῳ 3, 39.). . . *Origanum heracleoticum* (ὀρίγανος ἡρακλειωτικὴ 3, 32.). . . *Origanum Onitis* (ὀνῆτις 3, 33.). . . *Origanum Maioranoides* (σάμψυχον 3, 47.). In Cyzico, Cypro et Sicilia provenire et laudatiſſimum eſſe. . . *Thymus Serpyllum* (ἕρπυλλος 3, 46.). . . *Thymus vulgaris* (θυμὸς 3, 44.). . . *Thymus Zygis* (ἕρπυλλος ἄγριος, ὃς καὶ ζυγὶς καλεῖται 3, 46.). . . *Thymus Acinos* (ἄκινος 3, 50.). . . *Thymus Tragoriganum* (τραγορίγανος 3, 35.). Optime naſci in Co, Chio, Smyrna et Creta. Cf. *Alpin. exot. c.* 36. . . *Meliſſa officinalis* (μελισσόφυλλον 3, 118.). . . *Meliſſa cretica* (καλαμίνθη

ἐρεινοτέρα, ἔχει φύλλα ὠκίμῳ ὅμοια, ὑπόλευκα 3, 43.). Cf. *Barrel. ic.* 1166. . . *Meliſſa Calamintha* (καλαμίνθη τρίτη, ἧς τὰ φύλλα τῷ ἡδυόσμῳ ἀγρίῳ ὅμοια *ib.*). Sed poterit forte ad *Nepetam nudam* traduci: namque *Galenus* (*antidot.* 1, 430.) νέπετον καὶ καλαμίνθην eamdem credit. . . *Nepeta Nepetella* (καλαμίνθη, ἣ γλήχωνι ἔοικε *ib.*). Cf. *Anguillara p.* 202. . . *Ocimum Baſilicum* (ὤκιμον 2, 171.). . . *Antirrhinum ſpurium* (ἐλατίνη 4, 40.). Folia Polygoni dumetorum piloſa. . . *Antirrhinum purpureum* (ἀντίῤῥινον 4, 133.). . . *Antirrhinum repens* (ὄσυρις 143.). Idem eſt cum A. monspeſſulano, ut *Smithius engl. bot.* 1253. evicit. . . *Antirrhinum Aſarina* (χαμαίκισσος 4, 126.). Glechoma hederacea eſſe nequit, ob flores pallidos. . . *Orobanche elatior* (ὀροβάγχη 2, 172.). Differentes plantas eſſe Theophraſti et Dioſcoridis, vidit iam *Anguillara* (*p.* 89.). . . *Vitex Agnus* (ἄγνὸς 1, 135.). . . *Acanthus mollis* (ἄκανθος ἐν παραδείσοις 3, 119.). . . *Acanthus ſpinoſus* (ἀκάνθη ἀγρία 3, 120.).

Iſatis tinctoria (ἴσατις 2, 215. 216.). . . *Lepidium ſativum* (λεπίδιον 2, 205.). . . *Lepidium latifolium* (κάρδαμον 2, 185.). . . *Lepidium Iberis* (ἴβερις 1, 188.). Cf. *Damocratis* deſcriptionem apud *Gal. compoſ. med. ſec. gen.* 10, 310. *Dodon.* 714. *Anguillara p.* 120. . . *Thlaſpi campeſtre* (θλάσπι 2, 186.). . . *Cochlearia Ar-*

moracia (ἐαφανὶς ἀγρία 2, 138.). . . *Cochlearia Draba* (δεάβη 2, 187.). Cf. *Column. ecphraſ.* 1, 109. *p.* 270. At *Cluſ. hiſt.* 2, 123. huc haud pertinet. . . *Coronopus Ruellii* (κορωνόπους 2, 158.). . . *Alyſſum alpeſtre* (ἄλυσσον 3, 105.). *Columna*, licet ſibi in hoc frutice non conſtet, vult tamen Veronicam eſſe, in Φυτοβασάνῳ V. arvenſem *p.* 21. facit, quum ἄλυσσον tamen Φρυγάνιον dicatur, in ecphraſi vero *p.* 288. V. montanam. . . *Alyſſum ſativum* (μύαγρον 4, 117.). . . *Siſymbrium Naſturtium* (σισύμβριον ἕτερον, ἢ καρδαμίνη 2, 155.). . . *Eryſimum officinale* (ἐρύſιμον 2, 188.). . . *Braſſica Eruca* (εὔζωμον 2, 170.). . . *Braſſica oleracea ſylveſtris* (κράμβη ἀγρία 2, 147.). . . *Cheiranthus incanus* (λευκόϊον 3, 138.).

Erodium malacoides (γεράνιον ἕτερον 3, 131.). Poteſt tamen et *Geranium molle* eſſe. . . *Geranium tuberoſum* (γεράνιον φύλλῳ ἀνημώνης, ῥίζᾳ ὑποστρογγύλῃ γλυκείᾳ *ib.*). . . *Piſtia Stratiotes* (στρατιώτης 4, 102.). Cf. *Alp. aegypt. t.* 108. . . *Althaea cannabina* (κάνναβις ἀγρία 3, 166.). . . *Malva ſylveſtris* f. *mauritiana* (μαλάχη 2, 144.). . . *Malva Alcea* (ἀλκέα 3, 164.). . . *Lavatera arborea* (μαλάχη κηπευτὴ 2, 144.). . . *Lavatera olbia* f. *Malope malacoides* (ἀλθαία 3, 163.). Cum utraque non omnino congruit.

Fumaria officinalis (καπνὸς 4, 110.). Haec

eſt *fel terrae* Scribonii Larg. (227.), quam male *Rhodius* (*ad h. l.*) pro Chironia Centaurio habet. . . *Polygala amara* (πολύγαλα 4, 142.). . . *Spartium iunceum* (σπάρτιον 4, 158.). . . *Spartium ſpinoſum* (ἑτέρα ἀκακία ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ Πόντῳ 1, 133.). Cf. *Anguillara p.* 63., qui in Corſica invenit, *Matthiol. p.* 172. Huc et alter Aſpalathus 1, 19. Cf. *Alpin exot.* 12. . . *Geniſta aſpalathoides* (ἀσπάλαθος 1, 19.). Eumdem eſſe cum ligno rhodio, fide Conſtantini Rhodii, rhizotomi Cretenſis, perhibet *Anguillara* (*p.* 36.). Delineavit *Pona bald. p.* 16. Lignum rhodium alii Convolvulo ſcopario tribuunt: huius vero patria Teneriffa veteribus, ante Infantem Henricum, ignota fuit. . . *Ononis antiquorum* (ἄνωνις 3, 21.). Cf. *Dodon.* 743. . . *Anthyllis cretica* (τοῦ ἑβένου εἶδος θαμνῶδες, κυτίσῳ ὅμοιον 1, 129.). Cf. *Ponae bald. p.* 51. . . *Phaſeolus vulgaris* (σμίλαξ 2, 176.). . . *Orobus vernus* (ἀστράγαλος 4, 62.). Cf. *Column. phytob. p.* 48. *t.* 14. . . *Lathyrus Aphaca* (ἀφάκη 2, 178.). . . *Lathyrus Clymenum* (κλύμενον 4, 13.). *Column. ecphraſ.* 1, 49. *p.* 155. Scorpiurum vermiculatam habet, neſcio, quo demum iure. . . *Ervum Ervilia* (ὄροβος 2, 131.). . . *Coronilla Securidaca* (ἡδύσαρον 3, 146.). Cf. *Dodon.* 546. . . *Ornithopus compreſſus* (κατανάγκη 4, 134.). Male *Rauwolfius* (*it. tab. inter* 54 — 60.)

Plantaginem Lagopoda huc refert. . . *Scorpiurus ſulcata* (σκορπιοειδὲς 4, 195.). . . *Hedyſarum Onobrychis* (ὀνοβρύχις 3, 170.). . . *Indigofera tinctoria* (τὸ ἴνδικον βαφικὸν 5, 107.). Cf. *Beckmann Geſch. der Erfind.* 4, 475. . . *Aſtragalus Glaux* (γλαῦξ 4, 141.). Cf. *Cluſ. hiſt.* 2, 241. . . *Aſtragalus ſeſamoides* (σησαμοειδὲς μικρὸν 4, 153.). . . *Aſtragalus creticus* (τραγάκανθα 3, 23.). . . *Aſtragalus pugniformis* (καταναγκη ἑτέρα 4, 134.). . . *Aſtragalus Poterium* (ποτήριον 3, 17.). Planta ſpinoſa lanuginoſa, floribus albis, Tragacanthae ſimilis, radice gummifera. Nulla alia quam haec ſpecies eſſe poteſt. Cf. *Lobel. hiſt.* 492. *Cluſ. hiſt.* 1, 108. *Vahl. ſymb. bot.* 1, 65. . . *Pſoralea bituminoſa* (τρίφυλλον 3, 123.). Τριφύλλινον vocat *Galen.* (*antidot.* 1, 426.) ad Neapolin creſcere et vino conſervando inſervire. *Trifolium italicum* ſ. *creticum* (μελίλωτος 3, 48.). . . *Trifolium arvenſe* (λαγώπους 4, 17.). . . *Medicago ſativa* (μηδικῆ 2, 177.). . . *Medicago arborea* (κύτισος 4, 113.). . . *Glycyrrhiza glabra* (γλυκυῤῥίζα 3, 7.). *Plinius* (22, 9.) deſcriptionem male intellexit. Etenim, cum folia Dioſc. cum σχίνῳ (lentiſco) comparet, Plinius ἐχίνῳ ſine dubio legit, echinataque dixit. Male itaque *Gl. echinata* intelligitur, licet haec in Italia proveniat. . . *Lotus corniculatus* (λωτὸς ἥμερος 4, 111.). . . *Lotus rectus* (ἄγριος λιβυκὸς λωτὸς

4, 112.). Sed L. Dioſcoridis huc pertinere non videtur, quum et patria Libya et altitudo duos cubitos excedens contradicant. Haec forte λωτὸς ἀνδρομήκης (*Diodor. Sicul.* 3, 43.), quam Agatharchides in Arabia invenit, quamque cum medica herba et agroſtide comparat.

Hypericum Coris (ὑπερικὸν 3, 171.) κλωνάρια ὑποδασέα. . . *Hypericum Androſaemum* (ἄσκυρον 3, 172.). Cf. *Column. ecphraſ.* 1, 16. . , *Hypericum montanum* (ἀνδρόσαιμον 3, 173.). Cf. *Column. ecphraſ.* 1, 15. . . *Hypericum hircinum* (τράγιον 4, 49.). Conf. *Ponae bald. p.* 31.

Tragopogon crocifolius (τραγοπώγων 2, 173.). , *Sonchus oleraceus* (σόγχος 2, 159.). , . *Scorzonera tuberoſa* (κονδρίλλης ἕτερον εἶδος 3, 161.), Radicem et caulem eſſe ſucci plenum, ut Dioſc. teſtatur *Rauwolfius* (*itin.* 117.), qui circa Halepum invenit. . . *Lactuca perennis* (κονδρίλλη 2, 161.). *Anguillara p.* 109. Caccialepre eam vocari ait. . . *Lactuca viroſa* (θρίδαξ ἀγρία 2, 166. . , *Crepis virens* (ἱεράκιον μικρὸν 3, 73.). . . *Crepis biennis* (ἱεράκιον μέγα 3, 72.). C. Dioſcoridis eſſe nequit, cum caulem aſperum et ſpinuloſum habeat. . . *Lapſana communis* (λαμψάνη 2, 142.). . , *Cichorium Intybus* (σέρις ἀγρία θριδακωδεστέρα 2, 160.). . . *Cichorium Endivia* (σέρις κηπευτὴ στενόφυλλος *ib.*). . . *Arctium Lappa* (ἀρκεῖον 4, 107.). . . *Carduus leucographus* (ἄκανθα λευκὴ 3, 14.).

Deſcribit hoc nomine *Anguillara p.* 143. plantam, quam in Sclavonia et Umbria invenerit, et quae *Carthamus coeruleus* eſſe videtur. . . *Carduus arabicus* (ἄκανθα ἀραβικὴ 3, 15.). . . *Carduus parviflorus* (κίρσιον 4, 119.) . . *Carduus marianus* (σίλυβον 4, 159.). Cf. *Rauwolf. it. n.* 74. *Anguill. p.* 151. . . *Cnicus Caſabonae* (λευκάκανθα 3, 22.). Cf. *Schmidel. icon.* et *anal. t.* 51. . . *Cnicus ſtellatus* (ἱππόφαιστον 4, 163.). . . *Onopordon Acanthium* (ἀκάνθιον 3, 18.). . . *Carlina acaulis* (χαμαιλέων λευκὸς 3, 10.). . . *Carthamus lanatus* (ἀτράκτυλις 3, 107. . . *Staehelina Chamaepeuce* (χαμαιπεύκη 4, 127.). Cf. *Alpin. exot. c.* 35. . . *Chryſocoma Linoſyris* (χρυσοκόμη 4, 55.). Cf. *Caeſalp.* 12, 14. *Column. ecphraſ.* 1, 20. Mirum, *Anguillaram* (*p.* 264.) eam non cognoviſſe. . . *Santolina Chamaecypariſſus* (ἀβρότονον θῆλυ, θάμνος δενδροειδὴς, ὑπόλευκος, φύλλοις λεπτοσχιδέσιν, ὥσπερ σεριφίου περὶ τὰ κλώνια, πλῆρες ἄνθους, ἐπ' ἄκρου ἔχον κορυμβῶδες χρυσοειδὲς, εὐῶδες μετὰ ποσοῦ βάρους 3, 29.). Cf. *Cluſ. hiſt.* 1, 341. *Columna ecphr.* 1, 13. perperam hanc plantam ad πόλιον (3, 124.) traduxit. Cur *Anguillara p.* 166. malit ad Art. Abrotanum relegare, neſcio. Quadrant fere omnia. . . *Santolina maritima* (γναφάλιον 3, 132.). . . *Artemiſia Abrotanum* (ἀβρότονον ἄρρεν 3, 29.). . . *Artemiſia Santonica* (ἀψινθίου τρίτον εἶδος, ὃ σαντώνιον

καλοῦσι 3, 28.) σαρδώνιον legit *Anguillara p.* 166. Obſtat tamen *Galen. (facult. ſimpl.* 5, 69.), qui non ſemel tantum σαντόνικον dicit. . . *Artemiſia campeſtris* (ἀρτεμισία λεπτόφυλλος 3, 128.). . . *Artemiſia camforata* (ἀρτεμισία μονοκλῶνος εὐωδεστέρα 3, 127.). Cf. *I. Bauh. hiſt.* 3, 194. . . *Artemiſia pontica* (ἀρτεμισία λεπτοτέρα ἔχουσα τὰ φύλλα 3, 127.). *Artemiſia chamaemeliſolia* (ἀρτεμισία πλατυτέρα ἔχουσα τὰ φύλλα *ib.*). . . *Artemiſia Apſynthium* (ἀψύνθιον 3, 26.). . . *Artemiſia fragrans* (ἀψίνθιον, θαλάσσιον, τινες δὲ καὶ σεριφιον καλοῦσι, ὅπερ πλεῖστον ἐν τῷ περὶ Καππαδοκίαν Ταύρῳ ὄρει γεννᾶται, βαρύοσμος, 3, 27.). Poſſitne forte et *Artemiſia maritima* intelligi, aut *A. taurica* Willd.? Artemiſiam maritimam vult *Anguillara p.* 165. . . *Gnaphalium ſanguineum* (βάκχαρις 3, 51.). Herba fruticoſa, ſuaveolens, coronaria: folia tomentoſa latiuscula, caulis cubitalis, flores purpureo-albicantes. Eam ſpeciem invenerunt *Rauwolfius (it. p.* 285.) et circa Aleppum *Ruſſelius (Alepp. p.* 195.). Male autem interpretati ſunt, qui vel Digitalem Thapſi, ut *Lacuna* et *Matthiolus (p.* 538.) vel Inulam Vaillantii ut *Cluſius (hiſt.* 2, 21.) vel Salviam Sclaream, ut Leonicenus et *Caeſalpinus* (11, 37.) vel Baccharidis ſpeciem ut Linnaeus, crediderunt. . . *Gnaphalium Stoechas* (ἐλίχρυσον 4, 57.). . . *Gnaphalium Leontopodium* (λεοντοπόδιον 4, 131.).

Sed *Plantaginem creticam* facit *Alpinus exot. c.* 51., quae esse nequit, quod caules nominantur et planta dicitur διδακτυλιαῖος, summis quoque caulibus insidere fertur flos. Quae omnia haud quaquam cum Plantagine cretica congruunt. . . *Baccharis Dioscoridis* (κόνυζα μεγάλη 3, 136.). Cf. *Rauwolf. it. p.* 54. . . *Inula spiraeifolia* (κόνυζα μέση *ib.*). Cf. *Bauhin. hist.* 2, 1049. . . *Inula Pulicaria* (κόνυζα μικρὰ *ib.*). *Dodon.* 52. Haec est κόνυζα, quae paludes *Paxamo* indigitat (*Geopon.* 2, 4.). . . *Inula Helenium* (ἑλένιον 1, 27.). . . *Tussilago Farfara* (βηχίον 3, 126.). . . *Tussilago Petasites* (πετασίτης 4, 108.). . . *Senecio Iacobaea* (ἠριγερῶν 4, 97.). . . *Aster Amellus* (ἀστὴρ ἀττικὸς 4, 120.). . . *Anthemis Pyrethrum* (πύρεθρον 3, 86.). . . *Anthemis Cota*, *montana* et *Chrysanthemum monspelienſe* ἀνθέμιδος nomine (3, 154.) comprehenduntur. Namque radius modo albus, modo flavus, modo roseus indicatur. . . *Anthemis valentina* (βούφθαλμον 3, 156.). Namque folia foeniculi, flores flavi. . . *Chrysanthemum coronarium* f. *segetum* (χρυσάνθεμον 4, 58.). . . *Achillea Ageratum* (ἀγήρατον 4, 59.). . . *Achillea tomentosa* (ἀχίλλεια, ἄνθος χρυσίζον 4, 36.). . . *Achillea tanacetifolia* (ἀχίλλεια, ἄνθος πορφυρὸν *ib.*). . . *Achillea nobilis* (ἀχίλλεια, ἄνθος λευκὸν *ib.*). . . *Achillea Ptarmica* (πταρμικὴ 2, 192.). . . *Tagetes patula* (ὀθόν-

να 2, 213.). Cf. *Caeſalp.* 12, 43. . . *Centaurea Crocodilium* (κροκοδείλιον 3, 12.). Cf. *Anguillara p.* 141., qui e Crateva totum hoc caput ſumtum eſſe teſtatur. . . *Centaurea ? Cyanus* (μήκων ἀφρώδης ἡράκλεια 4, 66. Cf. *Column. phytob. p.* 74. *t.* 21. Gratiolam credit *Anguillara p.* 268. . . *Brotera corymboſa* (χαμαιλέων μέλας 3, 11.). Cf. *Belon. obſ.* 1, 16.

Orchis pyramidalis (ὄρχις, κυνοσόρχις 3, 141.). . *Orchis Morio* (ὄρχις ἕτερος, ὃν σεραπιάδα καλοῦσιν 3, 142.). . . *Orchis ? biſolia* (σατύριον 3, 143. Qui potuerit *Tulipa ſuaveolens* ſ. *praecox* (*Cluſ. hiſt.* 1, 150.) huc trahi, neſcio. . . *Serapias Lingua* (λογχίτις 5, 161.). Folia porri ſimilia ſubrubentia, flores fuſci ſeu ferruginei adſpectu referentes πιλίσκια, τῷ δὲ τύπῳ προσωπεῖα κωμικὰ κεχηνότα, dependet autem γλωσσάριον λευκὸν, ex hiatu: ſemen (*capſula*) trigonum lanciforme. Hanc plantam praeter *Caeſalpinum* optimum (10, 21.) omnes ignorant. Is autem in montibus Etruriae invenit et ſagaciſſime Lonchitidem Dioſcoridis eſſe divinavit. Cf. *Column. ecphraſ.* 1, 148. *t.* 322. ubi autem folia nimis anguſta ſunt. *Bauh. hiſt.* 2, 766. *Moriſ.* 3. *ſ.* 12. *t.* 14. *f.* 21. Irin tuberoſam huc trahit praeſtantiſſimus *Sibthorpius*, ſed ubi eſt γλωσσάριον λευκὸν ex hiatu corollae? Neque ſemina ſunt ὅμοια λόγχῃ vel in Serapiade. . . *Neottia ſpiralis* (ἐπιπακτὶς ἢ ἑλλεβορίνη 4, 109.).

Nulli alii Orchidearum adiudicare poſſum ob folia exigua. Ceterae autem notae reticentur. Certe non eſt Helleborine *Caeſalpini* (15, 30.), quae Cypripedium Calceolus eſſe videtur. . . *Ariſtolochia longa* (ἀριστολοχία μακρὰ 3, 6.). . . *Ariſtolochia rotunda* (ἀριστολοχία στρογγύλη 3, 6.). . . *Ariſtolochia Clematitis* (ἀριστολοχία κληματῖτις *ib.*). *A. baetica* (*Cluſ. hiſt.* 2, 74.) eſſe nequit, quippe quae purpureos flores, noſtra autem flavicundos habet. Loco ἀειζώου μικροῦ, cuius foliis ſimilia haec ſint, *Anguillara* bene ἀσάρου ponit (*p.* 193.). . . *Cytinus Hypociſtis* (ὑποκιστὶς 1, 127.).

Lemna minor (φακὸς ὁ ἐπὶ τῶν τελμάτων 4, 88.). . . *Typha latifolia* (τύφη 3, 133.). . . *Urtica urens* (ἀκαλύφη τραχυτέρα 4, 94.). . . *Urtica dioica* (ἑτέρα λεπτόσπερμος, *ib.*). . . *Xanthium ſtrumarium* (ξάνθιον 4, 138.). . . *Ambroſia maritima* (ἀμβροσία 3, 129.). . . *Myriophyllum ſpicatum* (μυριόφυλλον 4, 115.). . . *Thelygonum Cynocrambe* (φύλλον 3, 140.). . . *Poterium ſpinoſum* (στοίβη 4, 12.). Cf. *Tournefort. it.* 1, 61. Hon. *Bellus* ad *Cluſ. hiſt.* 2, 308. Hanc et κολυμβάδα dici et ad vinum conſervandum, ob aromaticam indolem, adhiberi, teſtatur *Galenus* (*antidot.* 1, 426.). . . *Arum Dracunculus* δρακοντίον 2, 196. . . *Arum italicum* (ἄρον 2, 197.). . . *Arum Ariſarum* (ἀρίσαρον 2, 198.). . . *Quercus coccí-*

fera (κόκκος βαφικὴ 4, 48.). . . *Croton tinctorius* (ἡλιοτρόπιον μικρὸν 4, 194.). Primus fere *Cluſius* (*hiſt.* 2, 47.) veram Dioſcoridis plantam delineavit, poſt eum *Tabernaemontanus* (*herb.* 2, 265.). Sed *Caeſalpinus* (11, 12.) et *Matthiolus p.* 894. toto coelo aberrant, dum modo Myosotidem modo Calendulam huc referunt. . . *Acacia vera* (ἀκακία 1, 133.). . . *Acacia Catechu* (λύκιον Ἰνδικὸν, ἐκ θάμνου τῆς λεγομένης λογχίτιδος· ἐστὶ δὲ εἶδος ἀκάνθης 1, 132.). Cf. *Garc. ab Orto hiſt. arom.*, 10. Meminit eius etiam *Galen. antidot.* 1, 424. . . *Ricinus communis* (κρότων 4, 163.). . . *Momordica Elaterium* (ἐλατήριον 4, 154.). . . *Bryonia dioica* (ἄμπελος λευκὴ 4, 184.). . . *Bryonia alba* (ἄμπελος μέλαινα 4, 185.). . . *Cucurbita Pepo* (πέπων 2, 164.). . . *Cucumis ſativus* (κολοκύνθη 2, 162. . . *Cucumis prophetarum* (κολοκύνθις 4, 178.). . . *Cucumis Melo* (σίκυς 2, 163.).

Hippophaë rhamnoides (ἱπποφαὲς 4, 163.). . . *Cannabis ſativa* (κάνναβις 3, 165.). . . *Piſtacia Terebinthus* (τέρμινθος 1, 91.). . . *Smilax aſpera* (σμίλαξ τραχεῖα 4, 144.). . . *Tamus communis* (ἄμπελος ἀγρία 4, 183.). . . *Rhodiola roſea* (ῥοδία ῥίζη 4, 45.). . . *Mercurialis annua* (λινοξῶστις 4, 191.). . . *Iuniperus Sabina* (βρύθυς 1, 104.). . . *Iuniperus Oxycedrus* (κέδρος 1, 105.). . . *Taxus baccata* (σμίλαξ 4, 80.). . . *Myriſtica*

moſchata. *Caeſalpinus* (2, 49.) credit νάσκαφθον (1, 22.) eſſe corticem externum huius fructus. . . *Ruſcus Hypogloſſum* (ἱππόγλωσσον 4, 132.). Cf. *Column. ecphraſ.* 1, 165. . . *Ruſcus aculeatus* (μυρσίνη ἀγρία 4, 146.). . . *Ruſcus Hypophyllum* (δάφνη ἀλεξάνδρεια 4, 147.). Cf. *Column. l. c.* . . *Ruſcus racemoſus* (χαμαιδάφνη 4, 149.).

Equiſetum ?ſylvaticum (ἵππουρις 4, 46.). Cf. *Pſeudo-Democrit. in Geopon.* 2, 6. . . *Equiſetum ?pratenſe* (ἵππουρις ἑτέρα 4, 47.). . . *?Marſilea quadrifolia* (ἐπιμήδιον 4, 19.). Planta aquatica ſine flore, foliis hederaceis. Certe Botrychium Lunaria non eſt, cui adiudicat *Columna* (*phytob. p.* 65.). . . *Polypodium vulgare* (πολυπόδιον 4, 188.). . . *Polypodium Filix mas* (πτέρις 4, 186.). . . *Polypodium Dryopteris* (δρυοπτερὶς 4, 189.). . . *Aſpidium Lonchitis* (λογχῖτις ἑτέρα 3, 162.). . . *Athyrium Filix femina* (θηλυπτερὶς 4, 187.). . . *Aſplenium Hemionitis* (ἡμιονῖτις 3, 152.). . . *Aſplenium Ceterach* (ἀσπλήνον 3, 151.). . . *Aſplenium Trichomanes* (τριχομανὲς 4, 137.). . . *Scelopendrium officinale* (φυλλῖτις 3, 121.). . . *Adiantum Capillus* (ἀδίαντον 4, 136.). Cf. ſchol. *Theocrit. id.* 13, 41. . . *?Marchantia conica* (λειχὴν 4, 53.). *Column. ecphraſ.* 1. *p.* 331. Poteſt tamen quoque ad Peltideam caninam reduci. . .

Parmelia iubata (βρύον κεδρινὸν 1, 20.). . . *Fucus aculeatus* (βρύον τριχῶδες θαλάσσιον 4, 99.)... *Fucus cartilagineus* (βρύον κρητικὸν 4, 100.). . . *Fucus ?ſanguineus* (ὑπομηκὶς καὶ φοινίσσον, *ib.*)... *Fucus ſaccharinus* (πλατὺ φῦκος, *ib.*).

Agmen claudat ἀνδρόσακες (3, 150.) crux exegetarum! De eo ſic: γίνεται μὲν ἐν Συρίᾳ ἐν παραθαλασσίοις τόποις, πόα δὲ ἐστι λεπτὴ (λευκὴ), λεπτόκαρφος, πικρὰ, ἄφυλλος, θυλάκιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχουσα περιεκτικὸν σπέρματος. Totidem fere verbis reddit *Plinius* (27, 4.) addens, folliculos in cirrhis gerere. Commentatores Dioſcoridis in varias de hoc vegetabili ſententias abierunt, in plures nemo praeter *Anguillaram*. Is enim (*p.* 237.) modo Cuſcutam, iam Iunci ſpeciem, nunc Coluteam arboreſcentem intelligit. *Matthiolus* (*p.* 645.) plantam depingit maritimam, orbiculis pedicellatis praeditam, qualem in Etruria invenerit Lucas *Ghinius*. Mox et *Lobelius* (*adverſ.* 165.) eamdem in chamis conchis maris Monſpelienſia litora adluentis inventum delineavit, *umbilici marini* nomine. Citavit eumdem *Androſacis Cotyledonis folioſi marini* nomine *Magnolius* (*bot. monſp.* 19.). Tandem autem Ant. *Gouanus* (*flor. monſpel. app.* 479.) docuit, ad regnum animale pertinere et *Madreporam Acetabulum Linn. ſyſt. nat.* eſſe.

Iidem opinioni, quam Matthiolus fovet, adſtipulatur etiam *Caeſalpinus* (16, 48.). Sed Eu-

ric. *Cordus (botanol. p.* 99.) et *Tragus* (810.) Cuſcutam eſſe perhibent: cui plura argumenta, praeſertim maritimam originem opponit Ant. Muſa *Braſſavolus*, qui ad litora maris adriatici frequens ἀνδρόσακες ſemet inveniſſe teſtatur *(exam. ſimpl. p.* 63. 64.). Ipſi adſentitur *Amatus Luſitanus (comm. in Dioſc.* 376. 482.). Quorum virorum argumentis victus *Madreporam Acetabulum Linn.* eſſe, fatendum eſt.

Non deſunt plura, quae ſatis obſcura manent, ab ipſo auctore non cognita aut male deſcripta. Exemplo adducam Μαλάβαθρον, quod (1, 11.) aliqui pro nardi indicae folio habeant. Eſſe autem peculiare quoddam genus folii, quod paludibus innatet, nulla radice fultum. Id collectum, ſtatim filo traiectum, reconditum ſervari. Repetit id *Plinius* (12, 26.), novo addito errore, in Syria nempe gigni id malabathrum. *Galenus* duobus locis *(ſac. ſimpl.* 7, 98. 114.) μαλάβαθρον et φύλλον μαλαβάθρου recenſet, congruere virtutem cum vi nardi. Mox uſus increbuit, φύλλα cum μαλαβάθρῳ eadem putare, quum *Plutarchus (Gryll.* 990.) dicat νάρδους καὶ φύλλα καὶ καλάμους ἀραβικούς. At vero in *Digeſt. l.* 39. *tit.* 4. *de publican. et vectig. l.* 16. distinguitur malabathrum a folio barbarico. His aliisque argumentis victus primus fere *Anguillara (p.* 29.) bene distinxit folium barbaricum, quod idem cum *Pipere Betle*,

Malabathrum autem dici *Tembul*. Idem Tembul vero tanquam Piperis ſpeciem quoque deſcribit. Falli autem et eum *Garcias* (*Cluſ. exot.* 175 — 177.) perhibet, Malabathrum enim Caſſiae ligneae (*Laurus Caſſiae*) eſſe folium, *folium* vero κατ' ἐξοχήν eſſe Betle Indorum. Cf. *Trew. in nov. act. nat. cur. vol.* 2. *app. p.* 385. Coram habeo etiam iconem *folii*, quod manifeſto Lauri Caſſiae eſt, et Betle dicitur, apud *Ramuſium* (*viaggi* 1, 363.).

* * *

Praeter hanc in materiam medicam introductionem adſunt alii etiam tractatus θηριακῶν etc., ut et νόθα dicta, quae ad graecas plantarum voces latinas etiam continent, ferioris certo originis, ut a monacho quodam compilata eſſe videantur.

PLINIUS.

Duumviri hi imperio totum orbem literarium per ſedecim et quod excurrit ſaecula regentes praecipuam merentur in rei herbariae hiſtoria attentionem. Plinius enim iisdem fere verbis plerumque, quibus Dioſcorides, plantas deſcribens, medio aevo gratior fuit Dioſcoride, quod non latine ſolum ſcripſerat, ſed quod ſuperſtitiones etiam plures et fabulas admiſcuerat. Cum literae reſtituerentur, neceſſarium quidem fuit, ab horum duumvirorum

operibus proficiſci, ſed errores genuit plurimos nimia antiquitatis auctoritas: quae reiecit etiam omne aetatis, fontiumque, e quibus hauſerint auctores, examen. Noſtrorum autem temporum libertas ii examini vel maxime favet, id quod nobis doctrinae ambitum, quem in romano ſcriptore inveneris, clare exponet.

Caius *Plinius Secundus*, maior dictus, patria Veronenſis, non Novocomenſis fuit (*Voſſ. hiſtor. lat.* 1, 29.): natus Tiberio Caeſare, anno aerae noſtrae 23., patre Celere, matre Marcella. Sub Claudio ſtipendia fecit in Germania, ſub Nerone et Veſpaſiano augur fuit et procurator in Hiſpania, demum vero praefectus claſſis Miſenenſis. Vir omni literarum disciplina ornatiſſimus, lectionis uberrimae ſegetem ditiſſimam in libros ſuos recepit, quod magis miraberis, ſi ſcieris, illum aetatis ſuae tempus impeditum diſtentumque qua officiis maximis, qua principum favore egiſſe. Sed erat, ut cum nepote Plinio iuniori (*epiſt.* 3, 5.) loquar, acre ingenium, ſtudium incredibile, ſumma vigilantia. Lucubrare a Vulcanalibus (ab autumno inde) incipiebat: in itineribus, quaſi ſolutus ceteris curis, ſtudio ſoli et lectioni vacabat. Ad latus notarius cum pugillaribus, cuius manus hieme manicis muniebantur, ut ne coeli quidem aſperitas ullum ſtudii tempus eriperet. Nam perire omne tempus arbitrabatur, quod ſtudiis non im-

pertiretur. Hac intentione tot volumina peregit, quot fere nemo Romanorum ſui temporis.

Ipſi viri clariſſimi morti gloria immortalis propoſita eſt, quod avido naturae ſtudio eam ſponte ſubierit. Fuit enim ingens illud Veſuvii montis incendium anni 79, quum ille claſſem Miſeni imperio praeſens regeret, quod ipſum adeo excitavit, ut Pomponianum peteret, proſpiciendi cauſſa e proximo, ecquid iam mare admitteret. Ibi ſulfuris fumo craſſioreque caligine ſuffocatus ſtatim concidit.

E tanti viri ſcriptis numeroſis ad nos ſolum pervenit opus *hiſtoriae naturalis*, libris 37., quibus ex bis mille voluminibus ſcriptorum romanorum pariter ac graecorum univerſam naturae varietatem amplecti conatus eſt. A libro inde duodecimo ad vigeſimum usque ſeptimum omnia tractat vegetabilia, plantas, arbores, fruges, gramina totamque rem ruſticam.

Optima editio totius operis eſt *Io. Harduini*, quam tribus voluminibus formae maximae comprehenſis, Galliarum regis iuſſu anno 1723 abſolvit. Quindecim codicibus manuſcriptis uſus eſſe dicitur. Rariſſima autem eſt et pulcherrima editio *Bellocirii Daneſii*, Pariſ. 1532. fol. Bene quoque de Plinio meruit *Dalechampius* in editione Lugdunenſi 1587. fol.

Praeter has praeſtantiores noſtri auctoris edi-

tiones commentarii etiam memorandi sunt, inter quos eminent Claud. *Salmasii* Plinianae exercitationes Ultrai. 1687. fol., omni eae quidem doctrinae genere abundantes, sed et malo in Plinium animo et sine ordine scriptae. Maxime autem vitio vertendum, quod a rei herbariae cognitione fere alienus sibi tamen sumserit de plantis veterum iudicare. Veteres commentatores, *Hermolaus Barbarus*, Nicol. *Leonicenus* aliique textum quidem castigarunt, ad fontes Plinianos primi respexerunt, sed rei etiam herbariae non satis experti fuerunt, ut eorum vestigia tuto sequi possimus.

Diu autem iam acriter Plinium perstrinxerunt, quod sine iudicio, ac omnino saepius sine linguae graecae interiore cognitione, undique corraserit, quae curiosa scituque digna ipsi visa fuerint, quod nonnunquam penitus falso aut negligenter saltem interpretatus fuerit Graecos. Id autem perspicere non potuerunt, qui medio aevo coeci eum ducem solum sequebantur. Quae enim reprehendit in maioribus suis, quod notas ipsas herbarum velut vulgares strictim tantum et nominibus indicaverint (27, 8.) id et in ipsum cadit. Licet plures et diffitas quidem Romani imperii provincias viderit, plantas tamen perpaucas solummodo, et vero rariores minime cognovit.

Plurimas quidem fatetur plantas in hortulo Antonii Castoris semet observasse, qui tertius fere post

Theophraſtum et Mithridatem regem peculiarem plantis alendis hortum conſtituit (25, 2.). Neque tamen rari ſunt errores graviſſimi, e cognitione plantarum manca orti. Confundit e. g. (12, 20.) Caſiam Romanorum (*Daphnen Cneorum*) cum Lauro Caſſia: fabam Graecam appellat Celtim auſtralem (16, 30.): oryzae florem tribuit purpureum (18, 7.): Gypſophilae Struthio lanuginoſum caulem et ſpinoſum (19, 3., ubi tamen defenditur a Paulo *Boccone muſ.* 1, 172.): liguſtrum neſcit an idem ſit cum celebri cypro, ſeu Lawſonia inermi (24, 10.): Myriophyllum cum Achillea Millefolio componit (24. 16.): ad gramina numerat, quam *Anguillara* (*p.* 94.). Sedum eſſe ſtellatum docuit. *Macer* ſ. Macis ipſi (12, 8.) cortex radicis cuiusdam maguae eſt.

Graeca ſua exemplaria adeo negligenter legit et interpretatus eſt, ut hippacem Scytharum, quae caſeus fuit (*Hippocr. morb.* 4, 508.) plantam crederet (25, 8.); ut μήκωνος ἀφρώδους folia, quae Theophraſtus Struthii (*Gypſophilae*) aequales habet, ſpeciem paſſerum (στρουθῶν) praebere nugaretur (20, 19.); ut in media hederae deſcriptione de ciſto loquatur, commutatis κισσῷ et κιστῷ (16, 34.); ut, ubi Theophraſtus perhibet, platanos eſſe raras (σπανίας) in Italia, noſter interpretetur, alias platanos eſſe in Italia alias in Hiſpania (12, 1.); ut, ubi de marrubio (πρασίῳ)

Graeci loquuti essent, ipse semper πράσον legerit et *porrum* interpretatus fuerit (22, 25. 24, 15. 27, 8.). Taceo plura, quae ipsi obiecta sunt, ut animadvertam, paucis duntaxat plantis vastissimo hoc opere locupletatam esse rem herbariam. Quae studio summo investigans tanquam novas, aut Plinio saltem peculiares inveni, hae fere sunt:

Salvia Verbenaca una cum Verbena supina (25, 9.) tractatur, adeo frequens per totam Europam australem, et mirum fuisset, si Plinius eius non meminisset. . . *Valeriana italica* Lam. est Nardus cretica (12, 12.) quam *Galen. compos. medic. sec.* loca 9, 4. etiam citat: sed descriptio Plinii ex Dioscoride de Phu desumta. Cf. *Ponae mont. bald. p.* 49. 50.

Eriophorum sine dubio *angustifolium* est arundo ea (19, 1.) e qua vestes conficiantur. . . *Stipa tenacissima.* Sparti usus per Hispaniam Africamque Carthaginensem uberrime (19, 2.) describitur, ut gramen id ocreatis cruribus textisque manicis, ligneisque conamentis convolvatur, maceretur et ad innumera vitae desideria adhibeatur. Cf. *Fischers Gemälde von Valencia* 1, 164. . . *Panicum miliaceum* et *italicum* (18, 7.) ita distinguuntur, ut illud a paniculis dictum, cacumine languide nutante, paullatim extenuato culmo, paene in furculum praedensis acervetur granis, cum longissima pedali phoba: *milii* vero (panici italici) co-

mae granum complexae fimbriato capillo curventur. . . *Panicum Dactylon* hoc nomine (24, 17.) alioque loco (25, 8.) *Canaria* appellatur, quod canes eam mandant. Cf. *Lobel. hiſt.* 12. *Cluſ. hiſt.* 2, 217. . . *Panicum verticillatum* eſt Miliaria (22, 25.). . . *Hordeum murinum* dicitur (27, 9.). Holcus, quae in ſaxis naſcatur ſiccis: ariſtas habere in cacumine, tenui culmo, ob id a quibusdam appellari *ariſtidam.* Cf. *Anguillara p.* 210. *Lobel. obſ.* 18.

Dipſacus piloſus, Gallidraga Xenocratis (27, 9.). Eadem eſt *Virga paſtoris*, *ſimilis Acanthae* Nyc. *Myrepſic.* (1, 11.). Cf. *Anguillar.* 142. . . *Galium Aparine*, Philanthropos (24, 17.) quod veſtibus manibusque adhaereat. . . *Ilex Aquifolium* cum Quercu Ilice confunditur (16, 6.). . . *Potamogeton puſillus* (26, 8.). Caſtor aliam noverat ſpeciem tenui folio, velut equinis ſetis etc.

Myosotis Lappula (25, 8.). Eſt et alia, quae ferat lappas minutas. . . *Pulmonaria officinalis*, Conſiligo (25, 8.). . . *Aſperugo procumbens* eodem nomine vocatur (26, 10.). . . *Primula vulgaris*, Dodecatheon (25, 4.). *Lobel. obſ.* 317. . . *Azalea pontica* dicitur Aegolethron (21, 13.) cuius floribus mel venenatum fiat. Cf. *Tournefort. hiſt. acad. Pariſ.* 1704. 351. . . *Convolvulus Cantabrica* (25, 8.). Cf. *Cluſ. hiſt.* 2, 49. . . *Capſicum annuum* ſine dubio eſt ea Piperitis, quam et

Siliquaſtrum vocat (20, 17.). Cf. *Dodon.* 716. . . *Rhamnus Alaternus* (16, 26.). . . *Rhamnus infectorius* eſt Calabrice (17, 8.). . . *Chenopodium Scoparia*, Scopa regia (21, 6.). . . *Atriplex hortenſis*, Chryſolachanum (27, 8.). . . *Samolus Valerandi* eodem nomine generico occurrit (24, 12.). Sed *Anguillara* (179. credit Anemonen Pulſatillam, quae a Bononienſibus ſui temporis ita vocetur. . . *Plumbago europaea* eodem nomine (25, 13.) vocatur. Alio autem loco (26, 7.) Tripolium appellatur. . . *Theſium Linophyllum* eodem nomine (22, 22.). Cf. *Anguillara* 211. . . *Celoſia criſtata* eſt Amarantus (21, 8.). . . *Ribes nigrum* eſt ſine dubio Cynosbatos (24, 13.). Idem vult piperis arborem italicam (16, 32.) *Dalechampius*, ſed dubito. . . *Bupleurum baldenſe* intelligit *Anguillara* (169.) ſub Bupleuro (22, 22.) capite Anethi, foliis longis multisque. . . *Sium Siſarum* (19, 5.). Siſer et ipſum Tiberius princeps nobilitavit, flagitans omnibus annis e Germania. . . *Scandix Pecten* (24, 7.). . . *Peucedanum Silaus* (26, 8.). Cf. *Anguill.* 219. . . *Rhus Cotinus*, Coccygiae nomine (13, 22. 16, 18.). . . *Viburnum Tinus* (15, 30.). . . *Staphylea pinnata*, Staphylodendron (16, 16.). . . *Statice Armeria* (26, 8.).

Lilium chalcedonicum, rubens dicitur lilium (21, 5.). . . *Convallaria bifolia* bis occurrit, Cy-

claminos tertia dicta (25, 9.) et Ceratia uno folio (26, 8.). . . *Berberis vulgaris* (26, 13.). Spina, appendix appellata, quoniam baccae puniceo colore in ea appendices vocantur. . . *Iuncus maximus* eſt Combretum (21, 6.). Herba Luziolae Italis appellata (*Caeſalp.* 4, 58. *Anguill.* 179.).

Daphne Thymelaea (12, 7.). . . *Acer platanoides*, laciniatum Ait. et maculatum deſcribitur (16, 15.). . . *Polygonum Convolvulus* eſt Centunculus (24, 15.). Herba, quae, quia multa eſt, et ubique naſcitur, πολύγονον appellatur. *Scribon. Larg.* 46.

Caeſalpinia pulcherrima eſt Nyctegretum, quam Democritus narraverit in Gedroſia creſcere, colore hysgini, folio ſpinae (*acaciae*): eam et nyctalopa vocari, quod e longinquo noctibus fulgeat. (21, 11.). . . *Saponaria Vaccaria*, eſt Condurdum (26, 5.). . . *Silena baccifera* eſt Cuculus (*Cucubalus*) 27, 8. Cf. *Cluſ. hiſt.* 2, 183. . . *Oxalis ſtricta*, Oxys (27, 12.). Cf. *Lobel. obſ.* 495. . . *Lychnis ſylveſtris*, Malundrum ſ. Melandryon (26, 7.). Cf. *Cluſ.* 1, 394.

Reſeda alba, nomine eo generico occurrit (27, 12.). Cf. *Lobel. adverſ.* 76.

Pruni plures ſpecies nominantur, maxime vero *Chamaeceraſus* (15, 25.). *Mahaleb* etiam nomine Vaccinii (16, 18.). *Pyrus torminalis* (15, 21.). . . *Roſae* campana, praeneſtina et ala-

bandina (21, 4.). . . *Geum rivale* fere *Petilium* illud (21, 8.), quod circa vepres naſcatur, inflexo floris cacumine, flore roſeo: ſed autumno naſci dicit. . . *Geum urbanum* eo nomine (26, 7.) occurrit. *Fragaria veſca* (25, 9.) ſecundum codices antiquos eſt pentaphyllum illud fraga ferens, ſed exſtant aliae lectiones, ubi de *Trifolio fragifero* loqui videtur. Cf. *Leonicenum de Plinii error. f.* 3. 6. Antiquius, quam Plinii, eſt *Ovidii* teſtimonium de fragis aureae aetatis (*metamorph.* 1. *v.* 104.)

„Arbuteos fructus montanaque fraga legebant."

Spiraea Ulmaria eſt Rhodora (24, 17.). . .

Actaea ſpicata (27, 7.). Cf. *Lobel. obſ.* 389. . . *Caltha paluſtris*, Chamaeleuce 26, 6.). Cf. *Anguill.* 212. . . *Ranunculus Thora.* Limeum (27, 10.). Cf. *Anguill.* 213. . . *Ranunculus polyanthemos*, eodem nomine (27, 12.).

Lamium maculatum, Leuce (27, 11.). Cf. *Caeſalpin.* 11, 31. . . *Nepeta italica* (25, 15.). . . *Nepeta Scordotis* a Pompono Laeto, Pompeii liberto deſcripta (25, 6.). Bene delineavit Proſp. *Alpinus exot.* 283. . . *Teucrium Scorodonia* eſt alterum Scordium (25, 6.). Cf. *Lobel. obſ.* 262. . . *Vitex trifolia* eſt Caryophyllon (12, 7.) piperis grani ſimile: quod egregie deſcribit *Rumphius* (*herb. amboin. p.* 49. 50. *t.* 18. 19.). . . *Rhinanthus Criſta galli* eſt Alectorolophus (27, 5.).

Anguill. 219. . . *Euphraſia Odontites* eo nomine (27, 12.). . .

Dentaria enneaphylla (27, 9.). Cf. *Column. ecphraſ* 1, 307. . . *Braſſicae oleraceae* plures varietates recenſentur, Sabellica, Pompeiana etc. (25, 8.).

Ononis Natrix eo nomine (27, 12.). Cf. *Lobel. obſ.* 493. . . *Anthyllis Barba Iovis* eo nomine (16, 18.). . . *Cytiſus Laburnum* (16, 18.) eodem nomine bene deſcribitur. . . *Hedyſarum Alhagi* forte Occhi illud Oneſicriti eſt, e quo mel defluat, ſed ficis ſimilis frutex appellatur (12, 8.). . . *Trifolium italicum*, Oxytriphyllum (21, 9.). Cf. *Scribon. Larg.* 163.

Carduus leucographus (27, 11.). . . *Cnicus Eriſithales* (26, 13.). Cf. *Dalechamp.* 1094. . . *Gnaphalium gallicum* eſt Impia (24, 17.). Cartafilago *Anguill.* 203. . . *Bellis perennis* eodem nomine (26, 5.). . . *Chrysanthemum ſegetum*, Bellium (21, 8.). . . *Inula Bubonium* forte After (27, 4.). Cf. *Cluſ. hiſt.* 2, 24. *Scopol. carniol. t.* 58. *Galenus* βουβώνιον dicit (*facult. ſimpl.* 6, 79.). . . *Centaurea nigra*, Hyoſiris (27, 9.). Cf. *Anguill.* 216. . . *Calendula officinalis*, Caltha (21. 6.).

Ariſtolochia Piſtolochia (25, 8.). Cf. *Cluſ. hiſt.* 4, 72.

Ari plures ſpecies recenſentur (24, 16.).

Arum *Dracunculus*, *italicum*, *Ariſarum* et *tenuifolium*. Cf. *Lobel. adv.* 260. . . *Pinus Pinaſter*, Tibulus (16, 10.). . . *Pinus Cembra*, Taeda (16, 10.). . . *Fagus ſylvatica* (16, 6.). . . *Acacia latronum* forte eſt ſpina lacrimarum pretioſa in gente Ariana (12, 8.). . . *Amarantus tricolor* eſt Gromphaena (26, 7.). . . *Ephedra diſtachya*, Polygonum quartum (27, 12.). Cf. *Cluſ. hiſt.* 1, 91. . . *Myrica Gale*, Chamaeleagnus (24, 11.). Cf. *Dodon.* 780. . . *Humulus Lupulus*, Lupus ſalictarius (21, 15.).

Lycopodium Selago (24, 12.) eodem nomine. . . *Conferva glomerata* in alpinis fluminibus 27, 8.). . . *Boletus ſuaveolens* (16, 8.). Ceterae omnes e Theophraſto, Dioſcoride, Crateva aliisque ſaepe aliis nominibus excerptae.

GALENUS.

Vir, cuius ſummum ingenium, eruditio vaſtiſſima et uberrima fertilitas omnem antiquitatem maxima cepit admiratione, nec rem herbariam intactam reliquit. Patre natus Nicone, architecto Pergameno, a prima inde iuventute optimis praeceptoribus in literarum disciplinam traditus fuit: pater ipſe φιλογεωργὸς experimenta inſtituit, ut transmutationem frumentorum in lolium obſervaret. Ea omnino veritatem eius transmutationis confirmaſſe perhibet *Galenus:* triticum in lolium, hor-

deum in avenam ſterilem abiiſſe (*facult. alim.* 1, 318.). Galenus Aſiam minorem, Aegyptum, Graeciam totam Italiamque percurrens, Palaeſtinam ipſe adgreſſus ſt, ut balſami fruticem inveſtigaret, quum balſamum illud frequenter adulterari comperiſſet (*antidot.* 1, 424. 433.). Imperatoris Marci Aurelii medicus per aliquod tempus, in patria Pergamo ultimam aetatem degit.

Ipſius tempore Imperatores romani in Creta plantarum utilium feraciſſima botanicos aluerunt, qui herbas radicesque ſedulo lectas Romam transmitterent (*antidot.* 1, 424.). Neque tamen iis poſſe penitus confidere ipſe fatetur, ſed oportere medicum peregrinari, ut plantas officinales in locis natalibus obſervet, colligat et vere distinguere diſcat (*ib.* 428.). Taxat eos, qui medicamina omnia ſimplicia e Creta petant, ac reſpuant, quae a Cretenſibus botanicis lecta non fuerint: creſcere enim per Italiam aliasque regiones plurimas plantas, eademque virtute pollere, quam Cretenſes, quod ἀμαράκου et μάρου exemplis oſtendit (*ib.* 431.).

Cinnamomum cum caſſia ſatis congruere: ſemetipſum integram arborem Cinnamomi Romae viciſſe, e qua Marco Aurelio antidotum paraverit (*ib.* 433.). Crocum in antro Corycio optime creſcere, ut ipſe expertus fuerit (*ib.*).

Carpaſium praedicat Cinnamomo non multo in-

ferius, optimum creſcere circa Sidam Pamphiliae: cortex id vel radicis vel trunci eſſe debuit (*antidot.* 1, 434. *facult. ſimpl.* 7, 89.). Neque idem eſt cum Cubebis, ut *Amat. Luſit.* (*comm.* 13.) perhibet. Cf. *Cluſ. exot.* 185. Equidem, rite collatis omnibus, quae veteres de carpeſio tradiderunt, opinioni adſentior *Anguillarae* (150.), qui radicem eſſe *Ruſci Hypophylli* arbitratur. Ea enim amaro-aromatica eſt, et roborantium vice ab ipſo demum *Riverio* (*obſ. cent.* 3, 53.) adhibita fuit. Graeci ſeriorum ſaeculorum manifeſto Cubebas intellexerunt (*Nic. Myrepſic. antid.* 1, 133.).

Secalen vidit *Galen.* (*fac. alim.* 1, 312.) in Thracia frequenter cultam, ubi βρίζα ab incolis vocabatur. Panem tamen eſſe inferioris indolis, meliorem, qui e Spelta in Phrygia paretur: hordeum nudum (γυμνόκριθον) in Cappadocia coli (*fac. alim.* 1, 316.). Alexandriae ſemet vidiſſe iuvenem, qui per plures annos ſolis phaſeolis et ochris vixerit (*ib.* 316.).

Ἕλυμον vocat Panicum italicum, quod cum μελίνῃ ſ. Panico miliaceo componit (*fac. alim.* 1, 314. *fac. ſimpl.* 6, 83.). Cochleariam Drabam (θλάσπι) optimam in Cappadocia gigni (*antidot.* 1, 435.). Eodem loco Centauream Rhaponticam nomine ῥήου praedicat (*fac. ſimpl.* 8, 106.). Boletos eſculentos distinguit (*facult. alim.* 2, 335.). Ὀποκάλπασον habet, ſubſtantiam Myrrhae ad-

mixtam venenatam, quae enecaverit homines quosdam inſcitia eam ſumentes (*antidot.* 1, 425. *de compoſ. medic. ſec. loc.* 1, 154.). Idem videtur *Dioſcorides* intelligere, dum ὀπὸν καρπάσου tanquam venenum ſoporiferum adfert (*alexipharm. c.* 13.). Et *Paullus Aegineta* καρπησίας ὀπὸν dicit (*lib.* 5, 44.). Haec venenata ſubſtantia nec cum καρπησίῳ ſupra memorato, nec cum καρπησίῳ Byzantinorum confundenda eſt. Nobis fere ignota eſt, niſi quandoque et noſtrae myrrhae admixta quaedam ſubſtantia reperiatur, quam *Schulzius* ſapore igneo et venenata indole obſervavit (*toxicol. veter. p.* 52.).

Chryſobalanum, aroma roborans (*de compoſ. med. ſec. loc.* 8, 281.) commendat, cumque eo *Actuarius* et Nic. *Myrepſicus*, nomine ξανθοβαλάνου (349.). Non defuerunt, qui pro *nuce moſchata* habuerint, refutati a *Cluſio* (*exot.* 179.). Nonne potius nux eſt *Semecarpi Anacardii*, cuius deſcriptionem et uſum vide apud *Roxburghium* (*coromand.* 1, *p.* 13. *t.* 12.)?

Neque tamen raro *Gal.* verſatur in erroribus. Styracem in calamis gigni (*antid.* 1, 435.), Acaciam veram ſimilem eſſe τῇ λευκῇ ἀκάνθῳ, quae aut Carduus eſt leucographus aut Gnicus Caſabonae (*facult. ſimpl.* 5, 72.) perperam autumat.

Libellus περὶ ἀντιβαλλομένων, ſi modo genuinus, errorum plenus eſt. Ἐλένιον e. g. σελίνον di-

cit ἀρωματικὸν ac pro Gentiana ſumi perhibet: pro Rheo Centaurium maius, quod et ſuadet Nic. *Myrepſicus (antidot.* 1, 1.) Rheum enim Rhapontiſcum ſerioribus temporibus fere ignotum fuit, ut Centauream Rhaponticam aut Centaurium ii ſubſtituerent. Cetera omnia e Dioſcoride, quem ubique citat.

Optima operum editio, quam ſequor, eſt baſileenſis 1538. vol. 1—5. fol.

LIBER III.

REI HERBARIAE DECREMENTUM.

CAP. I.

ROMANA AC GRAECA BARBARIES.

Veterum Graecorum Romanorumque res herbaria 1200 circiter ſpecies complexa, in iis fere ſubſtitit, quae vel in medicina aliisque artibus adhibentur, vel curioſa ac mirabilia videbantur. Unicus fere *Theophraſtus* naturam vegetabilium vitaeque rationes paullo curatius inveſtigans, haud tamen ultra prima rudimenta progreſſus fuit. Nomenclatura veterum vaga, nulli legi ſubiecta: deſcriptiones mancae, plurimae aliorum fide traditae, poſteritatis ſtudium inſigniter impediverunt.

Dioſcoridis tamen et *Plinii* auctoritas per ſaecula inconcuſſa fuit, temporum labe et hominum deſidia potius ſtabilita, quam ipſarum rerum veritate.

Generis humani ruina ſaeculo tertio et quarto aerae noſtrae e luxurie et mollitie incredibili, e tyrannide crudeliſſima imperatorum Romanorum, e

turpiſſima illa orientali pſeudoſophia totum terrarum orbem infeſtante, profecta praecipites ſecum traxit omnes ſcientias. A tertio inde ſaeculo per univerſum Romanorum imperium doctrina vera nulla, nulla ingenii libertas, nulla ſtudiorum ingenuitas. Servilis hominum deſidia, ab arbitrario tyrannorum imperio oppreſſa, in eo tota fuit, ut veteres transſcriberet et in epitomen rèdigeret. Artes omnes atroci tyrannidi inſervierunt: orientali ſuperſtitione ſeductum humanum genus eas duntaxat artes coluit, quae deſidiae, avaritiae, ſervili genio et luxuriei faverent.

Acceſſit inſanus ille ac ſtupidus furor indignorum hominum, qui Chriſti nomen uſurpabant, in omnes paganiſmi reliquias: bibliothecarum incendia et librorum cuiusvis generis dilapidatio: atrociſſimae demum perſecutiones eorum, qui ethnicorum cognitiones et eruditionem ſervare ſtuderent.

Nota haec omnia ac centies repetita, uberius demum a me expoſita ſunt in *vol. 2. hiſtoriae medicae*. Ex iis vero miſera rei herbariae ſors per ſe iam patet. Per plurima enim ſaecula ſoli fere medici, ignarum illud et ignavum vulgus, fuerunt, qui ſuo, i. e. barbaro et rudi modo rem herbariam colerent. Simplicia ſic dicta e plantis petita, nominibus vagis ſaepiusque falſis aut barbaris ſaltem praedita, adhibuerunt, ac in levibus futilibusque libris conſignarunt.

Taedet paene, pauca tantummodo e foeda illa farragine adducere.

Scribonius Largus, Claudii Caef. medicus, opusculum de compoſitione medicaminum ſatis barbare conſcripſit, quod immenſo Io. *Rhodii* ſtudio Patavii 1655. 4. editum, pauca continet, quibus Plinii coaevi ſcripta illuſtranda ſunt. . . Herbam (12.) quam πολύνευρον, ipſe *nervalem* appellat, aliam non arbitror, quam *Plantaginem maiorem*. . . Herba *urceolaris* (39.) quam *Plinius Valerianus* (2, 18.) *Vitraginem* dicit, eſt *Parietaria officinalis*. . . *Cotyledona Umbilicum* eo nomine vocat, folia habere cymbalis ſimilia et in parietibus humidis creſcere (55.). . . *Symphytum officinale* ſatis perverſe et Inulam ruſticam et gallice *Alum* nominari (83.) *Teucrium Polium*, niſi potius pro πολίῳ legendum ſit πολυγόνῳ, *tiniariam*. . . *Loniceram Periclymenum* vocat *Matrem ſylvae* (129.) *Scolopendrium officinale*, Calcifragam (150.). Hypociſtidem male dicit ſuccum Roſae caninae (85.). Hyoscyamum album *Apollinarem herbam* (90.) *Rhoëm coriariam, ſyriacam*.

Marcellus Burdigalenſis, Theodoſii I. archiater, inſcitia, an ſuperſtitione maior neſcio, compoſitorum immenſam corraſit farraginem, ab *Henrico Stephano* collectioni ſuae inſertam, et a

Thoma *Reineſio* eruditiſſimo in variis lectionibus paſſim illuſtratam.

Quum Burdigalenſis eſſet, gallica ſaepe nomina plantis ſuis adſcripſit: *Viſumarum* vocat Menyanthen trifoliatam (3.), *Burdunculum* Borraginem (5.), *Odocos* Sambucum Ebulum (7.), *Gilarum* Serpyllum (11.), *Tiniariam* Polygonum Convolvulum (17.), *Halum* Symphytum (31.), *Baditin* Nymphaeam (33.).

Palladius *Rutilius Taurus Aemilianus*, ſaeculo, ut videtur, quinto florens: citatur enim ab *Iſidoro (orig.* 17, 1.) et *Caſſiodoro (div. lect.* 28.): fundos in Sardinia et ad Neapolin poſſediſſe ipſe teſtatur (4, 10.). Opus de re ruſtica ad menſes, e Graecorum ſcriptis potiſſimum, compoſuit, a doctiſſimo *Schneidero* nuper egregie editum ac illuſtratum.

Pauciſſima in eo tanguntur, quae ad rem ipſam herbariam pertinent. Triticum credit in loco uliginoſo transire in ſiliginem ſ. ſecale (1, 6.). Hordeum galaticum dicit (2, 4.), quod diſtichon *Iſidoro* (17, 3.) et cantherinum, quod huic hexaſtichon. Canneta colit (3, 23.) ex Arundine Donace. Satureiam colit (3, 24.), Cepullas *(Cepas)* Colocaſiae bulbos et Allium ulpicum *(ſativi varietatem)* Cannabum (4, 5.), Armoraciam (4, 9.), Gith quod Nigella ſativa (10, 13.) et Ciceram, quam a Cicercula *(Cicer arietinum)*

distinguit (4, 6.). Hypomelidas habet (13, 4.) poma ſorbo ſimilia, quae fructus ſunt vel Unedonis vel Azaroli.

Isidorus Hiſpalenſis, e ſtirpe Gothica, epiſcopus Hiſpalenſis († 636.) in opere magno etymologico (*Origines, ed. Vulcan.* Baſil. 1577. fol.) plantas et arbores varias ex Plinio potiſſimum recenſet, nominibus fere inhaerens, pauca tamen memoratu digniora adlegans. Sic primus, ni fallor, *Rheum Rhabarbarum (nomine Rhei barbari)* habet (17, 9. *col.* 426.) licet et *Alexander Trallianus* (8, 3.) idem iam commendet. Poſteri eam ſpeciem, ab Arabibus praeprimis commendatam et Rheo Rhapontico ſine dubio praeferendam, *Rhei indici* paſſim nomine citant (*Actuar. meth. med.* 515. *Nic. Myrepſ.* 1, 21. 209. 22, 5.).

Mellam dicit Iſidorus lotum cyrenaicum (*Zizyphi ſpeciem.*) (17, 7.). Fagum et eſculum, utramque fructibus eſculentis inſignem credit, licet errore veteris φηγοῦ ſeductus. Aſplenium vocat Saxifragiam, Inulam ruſtico nomine *Alant.* Electrum in *inſulis* Germaniae (*nonne Rugia?*) e pinubus ſtillare. *Melofon* vocat arborem, quae ammoniacam gummin largiatur.

Conſtantini VII. iuſſu veterum monumenta a variis ſcholaſticis viris excerpta veſtigia induſtriae ſaltem nobis ſiſtunt Conſtantinopoli ſaeculo X. ad-

huc ſuperſtitis. Sicut *Theophanes Nonus* epitomen medicam, alii hippiatricam, ita et CASSIANUS BASSUS Bithynus, compilationem edidit Geoponicorum veterum, e quibus pauca duntaxat huc pertinent.

In ipſis quidem Geoponicorum fragmentis, non ſemel ſedulo a me perlectis, nihil fere ad rem herbariam inveni; ſuperſtitionibus et puerilibus conſiliis omnia plena. Memoratu tamen dignum mihi viſum fuit Caſſiani Baſſi ipſius conſilium, quid Conſtantinopoli ſingulis menſibus ſerendum ſit (12, 1.). Ianuario ſerit θαλασσοκράμβην, quae Convolvulus Imperati, Februario κοδιμέντον (*Petroſelinum*), τευτλόῤῥιζον (*Betam Ciclam*), θρύμβην (*Satureiam capitatam*), μαρούλια (*Lactucae ſativae varietates: vox haec deflexa a* μαιουλίῳ, *quod Maio vigeant. Bochart. hieroz.* 1, 696.), Φρυγιατικὴν (?) ἐγγιτανὸν,• κωμωδιανὸν (*quae forte varietates Lactucae*), Aprili σευτλομόλοχον (*Spinachia forte oleracea. Bod. a Stapel ad Theophr. p.* 778.).

Novas quasdam plantas ab Arabibus feriores Graeculi hauſerunt, quod e SYMEONIS SETHI, opuſculo de cibariis (*ed. Gyrald. Baſil.* 1538. 8.) elucet. Auctor πρωτοβεστάρχης palatii Antiocheni, Michaële Duca, Imperatore Conſtantinopolitano, fuit, excerpſit autem potius *Pſelli* maioris

molis librum περὶ ἐδεστῶν. Cucumeres dicit ἀγγούρια aut τετραγγούρια, Ocimum primus βασιλικὸν. Primus, ni fallor, calyces Eugeniae caryophyllatae, καρυόφυλλα nominat, primus etiam Myriſticae moſchatae fructum, καρύα ἀρωματικὰ (Cf. et *Actuar. meth. med.* 5, 4.). Καρνάβαδιν Cuminum Cyminum eſt. (Cf. *Actuar. l. c. Nic. Myrepſ.* 1, 380. 406.). Ταρχὸν Artemiſia Dracunculus.

Primus inter Graecos Καφουρὰν nominat, quam dicit gummi eſſe aut lacrimam arboris Indicae, quae tantae ſit molis, ut centum homines eius umbra frui poſſint. Naſci in montibus maritimis, lignum eſſe leve et ferulaceum. Xylaloën dicit, quam veteres Agallochum, cuius plures differentias citat. Μαζιζάνιον vocat Solanum Melongenam.

Ultimus fere Graecorum medicorum, Nicolaus Myrepsicus, longe plura medicamina ex Arabibus potiſſimum corraſit, quam maiores ipſius cognoverant, barbaris ea nominibus paſſim conſpurcata. Vixiſſe autem ſaeculo decimo tertio alibi (*hiſt. med.* 2, 321.) docui.

Salviam Horminum vocat ζεντογάλην (3, 62.): ζάρναβι cum Actuario (*meth. med.* 5, 8.) Cyperum rotundum: Rorem marinum δενδρολίβανον (1, 64.). Piper Malagetam et Cubebam nominibus ſpecificis commendat (1, 22.) *Phalarin* canarien-

ſem, ἀνεμοχόρτον dicit (3, 46.) quali nomine etiam hodie a Graecis inſignitur (*Forsk. fl. conſtant. p.* XIX.).

Primus ὀξυφοίνικα *Tamarindum* (1, 24.); γλυκοκάλαμον *Caſſiam Fiſtulam* (1, 449.); *Caſſiam Sennam*, et fructus quidem (1, 465. 472.) cum *Actuario* (*meth. med.* 5, 8.); μυροβαλάνους ἔμπλετς *Phyllanthum Emblicam* (1, 24.) cum eodem *Actuario* (*ib.*) vocat. Primus *Fraga veſca* φραγοῦλι nomine (3, 46.) citat. *Erodium moſchatum* nominat μοσχοβότανον (3, 46.), *Betonicam orientalem* δροσιοβότανον (1, 1.), *Centauream Benedictam* καρδιοβότανον (3, 60.), *Agroſtemma Githaginem* κοκάλιδα τοῦ σίτου (4, 2.), *Bubon macedonicum* μακεδωνίσιον σπέρμα (1, 1.). *Aſclepias Vincetoxicum* nomine ſpecifico occurrit (89.), Goſſypii ſemina nomine βαμβακίου (1, 425.), Artemiſia camforata, καφουρᾶς βοτανῆς. . . Iridis tuberoſae uſum a *Paullo* Aegineta primo memoratae nomine ἑρμοδακτύλου (*lib.* 7, *p.* 236.) hi ſeriores Graeci ab Arabibus probabiliter acceperunt, licet iam Theophraſto cognita fuerit.

Succinum, quod ἤλεκτρον veteres nominarant, noſter βερονίκην (*vernicem*) appellat (1, 327.) unde deceptus Fuchſius credit eum de Veronica officinali loqui. (Cf. *Geſner. epiſt.* 2. *f.* 61. a.).

CAP. II.

CAROLI MAGNI CAPITULARIA.

Summa medii aevi caligo fulgentiſſimo Caroli Magni ſplendori ceſſiſſet, niſi, qui eum ſequuti ſunt, imperatores eccleſiaſtico ſtupore ac aevi ſui deſidia iterum obdormuiſſent. Is enim, auctor immortalis dynaſtiae, quae imperio maximam Europae partem regere debebat, ſapientiſſime omnibus proſpexit, quae ad regendas imperii partes et adminiſtrandas pertinerent.

In *capitularibus de villis ſuis*, quae *Eckhardus (commentar. de reb. franc. orient. vol. 2.)* optime edidit, et *Antonius (hiſt. oeconom. germanic. vol. 1.)* praeclare interpretatus eſt, plura occurrunt, quae, non vulgarem fuiſſe ipſius cognitionem rei herbariae, oſtendunt.

Quae in hortis villarum (§. 70.) coli iuſſit, digna iudico hic recenſeantur. Sunt autem

Roſae,
Lilia,
Foenum graecum,
Coſtum *(Balſamita vulgaris* Willd. Haec enim Coſti hortenſis nomine in pleriſque botanicis operibus, e. g. *Lobelii (adverſ.* 136.*)*, *Dodonaei (*295.*)* etc. occurrit.*)*,
Salvia,
Ruta,
Abrotanum,
Cucumeres *(Melones)*,
Pepones,
Cucurbitae,
Phaſeoli,
Ciminum *(Cuminum Cyminum.* Dubito id hiemes Aquisgrani perferre. Videtur Imp. e Romanorum ſcriptorum libris eam plantam ſumſiſſe.*)*,
Rosmarinus,

Careium *(Carum Carvi)*,
Cicera,
Squilla, (?)
Gladiolus,
Dragontea *(Artemisia Dracunculus:* nulli veterum dicta: *Sethus* enim iunior est*)*,
Coloquintida *(Cucumeres)*,
Solsequia *(Heliotropium europaeum)*,
Ameum *(Ammi maius)*,
Silum *(Sium angustifolium*, bonum iumentis pabulum*)*,
Lactuca,
Gith *(Nigella sativa)*,
Eruca alba *(Brassica Eruca)*,
Nasturtium,
Parduna *(Rumex acutus)*,
Olisatum *(Smyrnium Olusatrum)*,
Petresilinum,
Apium,
Savina,
Feniculum,
Diptamnum *(?Origanum Dictamnus)*,
Sisymbrium *(Mentha sylvestris)*,
Mentastrum *(Mentha aquatica)*,
Nepeta *(Nepeta Cataria)*,
Febrifugia *(Chironia Centaurium)*,
Beta,
Ibischa Mismalva *(Althaea off.)*,
Carruca *(Daucus Carota)*,
Adripia *(Atriplex hortensis)*,
Ravacaulus *(Brassica Napobrassica)*,
Allium Porrum var. margaritacea *(Uniones)*,
Radix *(Raphanus sativus)*,
Cepa,
Warentia *(Rubia tinctorum)*,
Faba maior *(Vicia Faba)*,
Cerfolium,
Sclareia *(Salvia Sclarea)*
Levisticum,
Anetum,
Intubus,
Sinapi,
Satureia,
Menta,
Tanarita *(Tanacetum vulgare)*,
Papaver,
Vulgigina *(Asarum europaeum)*,
Malva *(Althaea rosea)*,
Pastenaca,
Blida *(Amarantus Blitum)*,
Caulus *(Brassica oleracea)*,
Britta *(Allium Schoenoprasum)*,
Porrus *(Allium Porrum)*,
Ascalonitas *(Allium ascalonicum)*,

Allium,
Cardones (*Dipſacus fullonum*),
Piſus maurifcus (*Piſum ſat.*),
Lacteridae (*Euphorbia Lathyris*),
Iovis barba (*Sempervivum tectorum*).

Specimen etiam *breviarii rerum fiſcalium Caroli M.* ab *Eckhardo* primum publicatum, dein ab *Antonio* optimo verſum et illuſtratum in horto villae cuiusdam Imperiali nominat Coliandrum (*Coriandrum*), Vittonicam (*Betonicam*), Acrimoniam (*Agrimoniam*).

Varias arbores manſuetas iubet Imperator *per ariciis ſervatoria* coli aut ſaltem conſervari, unde primus doctiſſimus et humaniſſimus *Brunſius* Helmſtadienſis, coniectura probabili conſequutus eſt, tepidaria hybernacula ſubintelligi, cui et *Antonius* (*hiſt. oeconom. germ.* 1, 445.) adſentitur. Melones ſaltem a Romanis iam in pulvillis vaporariis, quae lapide ſpeculari tegebantur, cultos fuiſſe, *Columella* (11, 3.) docet. Cf. *Voſſium noſtrum ad Virgil. georg.* 4, 122.

Eckhardus (*comment. rer. franc. or.* 2, 980.) edidit etiam farraginem compoſitam variis medicaminibus, tempore Caroli M. maxime commendatam, quae praeter adlegatas plantas ſequentes continet:

Pipinellam (*Pimpinella Saxifraga*),
Acer Gunderebam, (*Acer campeſtre*),
Centauriam (*Centaurea Centaurium*),
Camipiteum (*Aiuga Chamaepitys*),

Fraſſifoliam Erobrama (*Rubus caeſius*),
Cauli ſemi Cholſamo (*Braſſica Napus*),
Bislinguam (*Ruſcus Hypogloſſum*),
Aitiotidem Chraneunito (*Erodium moſchatum*),
Quinquefolium (*Potentilla reptans*),
Vincatoſſicam (*Aſclepias Vincetoxicum*),
Benedictum (*Geum rivale*),
Baſiliſcam (*Ocimum Baſilicum*),
Reopontinum (*Rheum Rhaponticum*),
Artemiſiam,
Nymphaeam,
Gariofilas (*Caryophyllos aromat.*),
Turnellam (*Tormentilla*),
Gamandream (*Teucrium Chamaedrys*),
Centonodiam (*Polygonum aviculare*),
Origanum vulgare,
Iva (*Aiuga Iva*),
Plantaginem,
Sparga (*Sparganium ramoſum Anton.*),
Saxifragam Steinpreha (*Aſplenium Trichomanes*)
Canape (*Cannabis ſativa*),
Alleluia (*Oxalis Acetoſella*),
Abſinthium,
Millefolium,
Gentianam,
Marrubium.

CAP. III.

MONASTICA RES HERBARIA.

Ut temporis ſui ignorantiae ſuccurreret et monachorum deſidiam tolleret, ſapientiſſimus Imp. Carolus ſcholas coenobiorum inſtituit, totumque ſcientiarum utilium orbem circumſcripſit ita, ut *trivio* comprehenderet Grammaticam, Arithmeticam et Muſicam, *quadrivio* vero Rhetoricam, Dialecticam, Geometriam et Phyſicam (*Launoy de ſcho-*

lis celebr. a Carolo M. inſtaur. in Opp. tom. 4. P. 1. Ruhkopf. hiſt. ſcholarum p. 22 f.*)*. His addidit in capitulari ad Theotonam villam dato ann. 805. *(Baluz. capitul. reg. franc.* 1, 295. ed. Venet. 1772.*)* *artem medicinalem*, cuius cum praecipua pars herbarum cognitio putaretur, a monachis etiam herbae collectae fuerunt, quae uſu medico inclaruerunt.

Inſcitia autem temporum, monachorum ignavia, linguarum cultus neglectus et ſervilis animus hominum eorum impedimenta innumera obtulerunt, quin ullo quidem modo augeri, ne ſervari quidem herbarum cognitiones poſſent. Plinii codices male transſcripti, Caelius Aurelianus, Scribonius Largus et Marcellus Empiricus turbidi fontes fuerunt, e quibus et ii haurirent, qui conſcribere quaedam de herbarum uſu auderant.

Non defuerunt enim miſerrimo illo aevo monachi, qui, celebria antiquitatis nomina adfectantes, corraderent opuscula de herbarum virtutibus. Eorum duo praeprimis dubiae aetatis ſunt: Apuleii et Plinii Valeriani nominibus lata. Utrumque ſimul Argentor. 1533. fol. editum, Apuleii etiam cum commentario Gabr. Humelberg 1537. Tigur. 4. Probabile ſaltem eſt, hoc Apuleii opusculum ante annum 1200. conſcriptum fuiſſe, quum Iſaac *Voſſius* codicem figuris ornatum ante id ſaeculum ſe poſſidere teſtetur. *(Fabric. bibl. lat.* 3,

526.). Nihilominus monachi certe credüli et inſcii labor eſt: tot barbara nomina, tot ſuperſtitiones, tot lectionum Plinii ſenioris corruptarum veſtigia occurrunt. Nomina inepta Prophetarum, Aegyptiorum, Dacorum, Gallorum ubique citat. Ariſtolochiam Graecos *Ararizam*, alios Ephaſion, Dardanon, Picionicen, Tauxinon, Leſtitin, Opetin, Italos Malum terrae, Dacos Abſinthium ruſticum appellare. Betonicam a Prophetis Hierathiorinen, ab aliis Ruſzmarinam vocari: maleficiis eam reſiſtere. Nymphaeam, thyrſo nigro foliis cichoraceis, in Ompenico *(Orchomenio)* lacu creſcere. Sed quorſum excipiam has ineptias? . .

Placidus *Actor*, qui citat Iſidorum, citatur autem a Vincentio Bellovacenſi, monachus ſine dubio fuit. Compilavit materiem medicam, quae nunquam prodiit. *(Fabric. bibl. med. et infim. latin. I, p. 12.)*.

Walafridus Strabus, Suevus, primum Decanus Coenobii Sangallenſis, dein Abbas Augiae divitis ſaeculo IX., ad Grimoaldum Abbatem Sangallenſem ſcripſit poëma, quod *Hortuli* nomine edidit Io. Atrocianus Friburgi 1530. 8. Verſus, pro ea ſaltem aetate ſatis boni: florum ipſa ac plantarum pauperrima meſſis. *Elelifagus (Salvia)*, Ruta, Abrotanum, Cucurbitae, Pepones, Marrubium, Abſynthium, Foeniculum, Gladiolus, Lybiſticum, *(Li-*

guſticum), Caerefolium, Lilium, Papaver, Sclarea, Mentha, Pulegium, Apium, Bettonica, Agrimonia, Ambroſia (neſcit tamen, an vera ſit veterum planta), Nepeta, Raphanus, Roſa. Deſcriptiones non malae, vires ubique fabuloſae.

Hic citatur a miſerrimo monacho, qui Aemilii Macri, Plinio et Ovidio aequalis, nomen affectavit. Poëma de *herbarum virtutibus* ab eodem Io. Atrociano cum Strabo Friburg. 1530. 8. editum. Peſſimi verſus: e. g.

„Illius herbae vis frigida dicitur eſſe",

et rurſus:

„Artemis graece quae dicitur, indeque nomen."

Ignorantia, in monacho ſaltem excuſanda:

f. 24. „Alteamque vocant illam, quod creſcat in altum"

f. 61. „Caulis romana, Graecorum braſſica lingua"
„dicitur."

f. 90. „Frumentis nocuam lolium graecus vocat herbam,"
„quam noſtri dicunt vulgari modo nigellam."

Barbaries nominum alemannicorum: Iſatin *(f. 86.) Gaisdam*, lapathum *(f. 89.) paratellam*, chamaedryn *(f. 86.) Gamandream* vocat. Auctores denique, praeter Strabum, citat, quos nemo cognoſcit, Aſclepium, Iuſtum, Melineum et Meniacum, monachos ſine dubio.

Cum Strabum citet, citetur ipſe a Vincentio Bellovacenſi *(ſpec. natur. l. lib. 9. c. 104. f. 104. l.)* aetas ipſius in ſaec. X — XII. cadit.

Saeculo X. vixiſſe *Alfredus*, Epiſcopus Cridi-

enſis in Weſtſexia Deuonia Angliae dicitur (*Act. erud.* 1702. *p.* 282.). *De naturis rerum* ſcripſit libros, quos citat Bartholomaeus de Glanville (*propriet. rer.* 17, 1.) ubi phyſicam vegetabilium exponit. Nihil praeterea de Alfredo innoteſcit.

Supereſt etiam *Hildegardis* abbatiſſae Bingenſis, († 1180. *Trithem. annal. Hirſaug.* 1, 416.) ſanctiſſimae virginis, *phyſica*, ſeu collectio medicaminum ad varios corporis adfectus, a Io. Schotto Argent. 1544. fól. edita.

Inſignis plantarum utilium meſſis, ſed barbaris utplurimum nominibus vocatarum.

Vichbona (*Phaſeolus* 2, 9.)

Wichim (*Ervum Ervilia* 2, 12.)

Liquiricium (*Glycyrrhiza* 2, 22.)

Pfeffertruch (*Lepidium latifolium* 2, 23.)

Bachminza (*Mentha aquatica* 2, 41.)

Wegras (*Statice Armeria* 2, 52.)

Borith (2, 72.) Borrago officinalis.

Gerla (2, 62.) Sium Siſarum (Cf. *Trag. p.* 440.)

Stur (2, 54.)

Conium maculatum (2, 85.) iam ut medicamentum reſolvens externe commendatur.

Humela (2, 94.)? Humulus.

Herba Aaron (*Arum maculatum* 2, 96.)

Cardus niger (*Crotera corymboſa* 2, 98.). Bona Abbatiſſa, quae nunquam plantam viderat, exſcribit alios transſcriptores.

Apiago (2, 104.)?

Wehdyſtel (2, 106.). Centaurea Calcitrapa.

Venich (*Panicum ſanguineum.*)

Zytver (*Artemiſia Santonica* 2, 18.)

Chriſtiana (*Helleborus niger* 2, 25.)

Brunnecraſſum (*Siſymbrium Naſturtium* 2, 39.)

Römiſche Mentha (*Mentha criſpa* 2, 44.)

Stutgras (*Triticum repens* 2, 53.)

Zizania (*Lolium temulentum* 2, 75.)

Lungwurtz (*Pulmonaria off.* 2, 80.)

Fraſica (*Ranunculus Thora* 2, 89.)

Haſelvurz (*Aſarum* 2, 95.)

Stignus (*Solanum inſanum* 2, 97.)

De Vurz (*Rheum Rhapontiicum* 2, 99.)

Winda (*Convolvulus arvenſis* 2, 103.)

Lylim (2, 106.)? *Lilium candidum.*

Menva (2, 113.) Menwel. *Rumex acutus. Trag.* 318.

Ringella (2, 130.). *Calendula officinalis.*

Blandonia (2, 131.)?

Alentidium (2, 132.)?

Pandonia (2, 135.). *Chelidonium maius. Tabernaem.* 1, 102.)

Baſiliſca (2, 138.). *Ocimum Baſilicum.*

Acoleia (2, 140.). *Aquilegia vulgaris.*

Saxifrica (2, 143.). *Aſplenium Trichomanes.*

Denemarcha (2, 148.). *Valeriana celtica Trag. p.* 63.

Geliſia (2, 153.). *Amarantus tricolor.* Eſt nomen *Celoſiae* corruptum. Cf. *Trag.* 917.

Dornella (2, 158.). *Dorella Caeſalp. Alyſſum ſaxivum.*

Storckenſchnabel (2, 160.). *Geranium Robertianum.*

Birchvurtz (2, 167.). *Tormentilla erecta.*

Erdpfefer (2, 168.) ? *Capſicum annuum.*

Plionia (2, 171.). *Poeonia officinalis.*

Scamphonia (2, 172.). *Convolvulus Scammonia.*

Hunesdarm (2, 173.). *Stellaria media.*

Razela (2, 174.). *Polygonum Perſicaria. Trag. p.* 91.

Dorth (2, 175.). *Avena fatua. Trag.* 672.

Simez (2, 180.)?

Dactiloſa (2, 134.). *Panicum Dactylon.*

Cittervurtz (2, 136.). *Zedoaria.*

Citocatia (2, 141.). *Solanum Dulcamara.* (*Cito* et *caca-*

re;) ſed *Dodonaeus p.* 363. Cneorum tricoccon ita vocat.

Bervurtz (2, 142.). *Aethuſa Meum.*

Ugera (2, 144.). *Colchium autumnale.*

Ebech (2, 146.). *Sambucus Ebulus.*

Kranchſchnabel (2, 150.). *Erodium moſchatum.*

Megilana (2, 157.). *Solanum Melongena.*

Cicula (2, 159.). *Cicuta viroſa.*

Weich (2, 165.). *Holcus lanatus.*

Himmelsſchluzela (2, 166.) *Primula vulgaris.*

Huofladtheda maior (2, 169.). *Tuſſilago Petaſites.*

Huoflatheda minor (2, 170.). *Tuſſilago Farfara.*

Herba Brambere (2, 174.). *Rubus fruticoſus.*

Herba in qua Walbere (2, 179.). *VacciniumMyrtillus.*

Arbores tertio libro recenſet, inter quas plures rariores et novae occurrunt:

Arbor Camforae (3, 9.).

Quotanus (3, 22.). *Pyrus Cydonia.*

Vibex (3, 42.). *Vitex Agnus.*

Meltzboum (3, 49.). *Pyrus Aria.*

Yffa (3, 50.). *Taxus baccata.*

Boncitherus (3, 18.)?

Mulberboum (3, 27.). *Morus nigra.*

Fuſarius (3, 43.). *Evonymus europaeus.*

Hartboum (3, 51.). *Cornus maſcula.*

Sed oblivioni tradenda eſt haec barbaries, cuius nunquam meminiſſem, niſi e collatis nominibus iſtis cum Dodonaei, Tragi, Tabernaemontani et Brunsfelſii appellationibus barbaris et originem et prima herbarum quarumdam veſtigia divinare poſſemus.

CAP. IV.

ARABUM RES HERBARIA.

Populo bellicoſo, qui furore quodam religioſo cultum a Mohammede ſuo inventum orbi terrarum gladio igneque obtrudere ſatagebat, qui inſcitiam ipſam et ſervile obſequium erga prophetae praecepta omnibus huic cultui addictis iniungebat, tali populo ſcientiae Graecorum et Romanorum placere per ſe non potuerunt. Neque iis unquam imbuti eſſent, ni providentiae divinae beneficio Neſtoriani, tyrannide orthodoxa Theodoſii II. et Zenonis Iſaurii e byzantino imperio pulſi, ad Euphratem ſcholas inſtituiſſent, quibus praeter dialecticam et rhetoricam et ars medica doceretur, dignitates academicae distribuerentur, et veterum Graecorum libri dialectici et philoſophici in Syriacum idioma verterentur *(Aſſemani bibl. orient.* 4, 940 f.*)*.

Neſtoriani medici, et eruditione et uſu tantopere ſuperiores rudibus Arabibus videbantur, ut ipſius prophetae laudem mererentur *(Abulferag. hiſt. dynaſt. p.* 158.*)*. Summus vero eorum fautor fuit Almanſor Califa, qui, protinus ut urbem pacis Bagdadum condidiſſet, pacis etiam artes populo ſuo amabiles reddere conatus eſt *(Elmacin. hiſt. Saracen.* 2, 4.*)*. Qui Almanſorem ſequuti ſunt, Harrum-Arraſchid et ſummus Almamun, eodem ardore ſcholas, imo Academias per totum

Arabum imperium inſtituerunt, advocatis Neſtorianorum celeberrimis doctoribus, qui veterum libros e Syriaco in Arabicum idioma vertere iuſſi, novam plane facem doctrinae ac ſcientiae populo literarum alioquin rudi accenderunt. Baktiſchwarum et Hhonaini familia inprimis inclaruit Plinii, Galeni, Dioſcoridis aliorumque Graecorum interpretationibus (*Caſiri bibl. eſcurial.* 1, 240.). Hinc etiam veteribus arabicis codicibus Dioſcoridis notae marginales ſyriacae adſcriptae inveniuntur.

Singulari ſtudio agitare Neſtoriani medicaminum compoſitionem conſuerunt. In ſcholis ſuis, teſte *Aſſemano*, primi officinas legibus et praeceptis ſubiectas collocarunt, quarum praefecti dispenſatoria ſequi debebant. Primum exemplum enim aromatarii quem صيدلاني appellarunt, ſiſtit Gregorius, epiſcopus Niſibenus, ſaeculi ſeptimi initio (*Aſſemani* 3, 472.). Sequenti ſaeculo nomitur *Abu Koreiſch*, Iſa dictus صيدلاني i. e. *ſeplaſiarius* (*Abulfarag. hiſt. dynaſt. p.* 228.). Sabor, Sahelis filius, noſodochii Neſtorianorum Dſchondiſaborenſis praefectus, ſaeculo nono, primum *dispenſatorium*, كتاب اقرابدين conſcripſit. (*Abulfarag. p.* 269.). Laudabilis ille mos et ad Arabas transiit, ut a ſaeculo inde octavo ſeplaſiarios et dispenſatoria in ſcholis eorum inveniamus (*Hiſt. mea med.* 2, 360 f.).

Acceſſit, quod ad noſtram rem magnopere refert, Abbaſſidarum et Almoravidarum Califarum glorioſa cupido, orbis terrarum cognitionem promovendi et commercium populorum augendi ac amplificandi. Illuſtre exemplum Almamunis, qui latitudinis gradum in deſertis Africae primus metiri iuſſit (*Abulfed. annal. moslem.* 2, 241.) ſequebantur plures, qui itineribus in remotiſſimas terrae partes ſuſceptis geographica opera ſuperſtruerent (*Sprengelii* collegae olim meritiſſimi, *hiſtor. geograph.* 160 ſ.). His itineribus et commercio Arabum florentiſſimo plurima debemus nova ſimplicia, Graecis plane ignota, officinis autem ſcholarum Arabicarum uſum eorum. Iure miramur inprimis Chinae geographiam optimam, quam *Bakui*, Ibn *Alvardi*, Scherifus *Edriſi*, aliique ſcriptores Arabici produnt; adſiduum enim erat et laetiſſimum commercium inter Baſſoram et Cantonem Chinae, ubi ipſi Arabes iudicem alebant (*Anciennes relations des Indes et de la Chine, p.* 9. Paris 1718. 8.).

Quodſi paullo curatius in originem itinerum eorum ac navigationum, e quibus tot tantaque emolumenta in univerſam hiſtoriam naturalem manarunt, inquirimus, ſola videtur imitatio Neſtorianorum Arabas incitaſſe, ut ſimili ardore remotiſſimas adirent Orientis provincias. Certum enim habemus atque exploratum, Neſtorianos iam

a ſeptimo inde ſaeculo eccleſias et colonias in Chinae imperio ſtabiliviſſe. (*Aſſemani bibl. orient.* 3, 533.) quas in Mogolorum regionibus et in ipſo Cathay, fratres Minoritae, Ioannes de *Plano Carpini* et Gulielmus *Rubruquis* ſaec. XIII. frequentiſſimas invenerunt (*Hakluyt voyages* 1, *p.* 28. 41. 84.). Quid quod Arabum Abuzaidi et Wahabi temporibus aderant iam Chriſtiani in metropoli China (*Ancienn. relat. de la Chine*, *p.* 51. 68. 261. Cf. de Ioanne ſacerdote earum regionum praecipue doctiſſimi *Hydii adnotationes ad Perizol. p.* 153 ſ. et *Marianum Sanutum* Torſellam in *Bongarſ. geſt. Dei per Francos* 2, 185.). Quum autem a Neſtorianis totus cognitionum ambitus ad Arabas transierit, hoc etiam commercium cum Aſia orientali, vel terreſtri peregrinatione per regionem Transoxanam et deſertum Kaptſchack inſtituta, vel navigationibus frequentioribus a Baſſora ad Cantonem, immenſas ipſis attulit Indiae ultra Gangem ſitae et Chinae ipſius divitias.

Primi fere Arabes, qui haec Neſtorianorum veſtigia perſequerentur, Wahabus et Abuzeidus ſaec. IX. fuerunt, quorum iter in orientales Aſiae ditiones egregiam protulit hiſtoriam, a *Renaudotio* verſam (*Anciennes relations des Indes et de la Chine*, 1718. Pariſ.) quam immerito nonnulli ſuppoſititiam habuerunt (*Deguigues* in *Notices et ex-*

traits des manuſcrits du Roi, 1, 157.). Poſterior his eſt Abu'l Haſſan Aly *Maſſudi*, ſaec. X. (*Herbelot. bibl. orient.* 564.) cuius *aureum pratum* coſmographiam ſiſtit, quam *Deguignius* in epitomen redegit (*Notices et extraits* 1, 1 ſ.). Tertius Arabum coſmographus eſt *Scherifus Edriſienſis* Aegyptius, apud Rogerium, Normannorum regem, Neapoli degens, ſaec. XII. (*Herbelot bibl. orient.* 786.). In opere ſuo coſmographico copioſe de plantis egerat (*Caſiri bibl. eſcurial.* 2, 12.); unde dolendum, quod epitome, quae tum arabice Romae 1592. tum latine a Maronitis, Gabriele Sionita et Ioanne Heſronita Pariſ. 1617. edita fuit, tam pauca de plantis contineat. Quartus coſmographus *Ebn Alvardi* Halepenſis ſaec. XIII. operi ſuo coſmographico plantarum copiam uberrimam inſeruit. Editum id fuit a Beronio Lundinenſi 1790 ſ., gallice autem verſum a *Deguignio* (*Notices et extraits* 2, 20 ſ.). Quintus coſmographus eſt celeberrimus Syriae princeps *Abulfeda* ſaec. XIV. quem *Reiskius* latine interpretatus eſt (*Büſchings Magazin* 4, 121 ſ. 5, 301 ſ.). Sextus *Abdorraſchid Bakui* Perſa, ſaec. XV., dedit coſmographiam gallice verſam (*Notices et extraits* 2, 388.), ſed errorum et fabularum plenam: ſic Sanbul (*Nardum*) et Aoud (*Agallochum*) et Coſtum in Andaluſia creſcere perhibet. Ultimus de-

nique eſt *Leo Africanus*, qui Romae 1526. Africae deſcriptionem edidit, impreſſam Lugduni Batavorum 1632. 16.

De re autem herbaria ipſa non pauci egerunt Arabes, plerique vero tanquam aliud agentes, ut, vel materiam medicam vel rem ruſticam tractantes, obiter tamen deſcriptionem herbarum adderent. Eorum quidem primi et incertae aetatis et nationis, a poſterioribus duntaxat citantur. Videntur autem plures eorum Neſtoriani aut Perſae fuiſſe.

Coſſaeus primus eſt, quem interpretes latino barbari *Alcuzi*, *Alcanzi* dicunt, a patria Coſſaea (*Khuſiſtan*) nominatus, quum a Rhazeo citetur et Serapione ſeniori, ante nonum ſaeculum vixiſſe videtur.

Badigorius, forte corruptum Pythagorae et ſuppoſititium nomen, ni fuerit Neſtorianus, Rhazeo ſaepius dictus.

Scharak Indus, a Rhazeo citatus, plane ignotus.

Abu Saher ſaec. VIII. de plantis ſcripſit, figuris additis iuxta Dioſcoridem, peregrinator curioſus, qui plurimas orbis regiones vidiſſe dicitur (*Bibl. pariſin. n.* 968.).

Iahiah ebn Maſawaih, Meſues ſenior, Neſtorii adſecla, Khalifae Harun-Arraſchid (*ſaec. VIII.*) medicus (*Abulfarag hiſt. dynaſt. p.* 237. 255. *Aſſemani* 2, 435.). Rhazeo ſaepius dictus, a quo etiam ſolo fragmenta ſervata ſunt.

Hhonainus, Iſaaci filius, Neſtorii ſectam pariter amplexus, celeberrimus interpres, Khalifarum Bagdadenſium ſaeculi IX. initio medicus (*Aſſemani* 4, 706. *Abulfarag.* 264. *Caſiri* 1, 286 f.) in ſynonymis maxime plantarum graecis, ſyriacis et arabicis deſudavit (*Rhaz. contin.* 21, 97.).

Abu-Merig, monachus dictus et *Iſaac ebn Amram* plane ignoti auctores a Rhazeo laudati .. *Maſeriawaihus* Iudaeus Baſſorenſis, interpres pandectarum Aharonis (*Abulfarag. p.* 158. 198.). *Hobaiſch*, Honaini e ſorore nepos (*Barhebr. p.* 170.). Rhazeo et Serapioni laudatus.

Abu Haniſa el Dainuri, Aſſyrius, de re ruſtica ſcripſit ſaec. X. ineunte, Serapioni ſaepius dictus (*Caſiri* 1, 323.).

Muhammed Abu Bekr Rhazeus, e Rai Irakenſi urbe natus, noſocomii Bagdadenſis director, ingens volumen reliquit, quod discipulorum auditiones, male ſaepius ſcriptas continet (*Barhebr. chron. ſyr.* 172.). Titulo El-Hhawi ſ. Continentis interpretatio latino-barbara prodiit Boneto Locatello curante, Venetiis 1506. fol. Eius liber XXI. complectitur plantas officinales, plerasque e Dioſcoride arabico, plusculis novis additis, quae melius explicari poſſent, ni nomina barbare ſcripta et nimia deſcriptionis brevitas obſtarent. Pauca inſunt botanica tractatui ceteroquin egregio *de vario-*

lis et morbillis, quem Io. Channing arabice et latine Oxon. 1766. 8. edidit.

Abu'l Fadli Schiierziita, ſaec. X. ſcriptor utiliſſimus, cuius codicem manuſcriptum de re herbaria et medica Ol. *Celſius* e Golii bibliotheca emtum egregie adhibuit ad plantas biblicas aliasque illuſtrandas.

Aly Abbatis filius, Perſa, Emiri Bagdadenſis medicus ſaec. X., ingens volumen, quod *regium* dicitur, reliquit, nonniſi latino-barbara interpretatione nobis notum, quam Bernardinus *Ricius de Novaria* Venetiis 1492. fol. edidit.

Al-Huſſain Abu-Ali Ebn Sina, vulgo *Avicenna*, Bokharenſis, Emiri Raienſis medicus, dein Veſirus provinciae Hamdan, denique miniſter imperii Iſpahanici, ſaec. XI. (*Abulfed. annal. moslem.* 3, 92 f. *Abulfarag.* 350. *Caſiri* 1, 269.). Celeberrimus ipſius Canon arabice Romae 1593. fol. editus, libro 2. plantas medicas et notas Perſis fere omnes continet. Editione hac praeſtantiſſima et nitidiſſima, quam iuvenis orientalium linguarum omnium peritiſſimus *Klaprothius* mihi dono dedit, frequenter uſus ſum. Differt tamen magnopere haec editio ab aliis codicibus, ab Hebraica verſione, qua Plempius uſus fuit et ab interpretatione vulgari latino-barbara, quae plerumque ditior eſt. *Plempius* edidit Lovanii 1658. fol. commentarium in librum 1. et 2., adhibitis codicibus plurimis.

Ioannes Serapion, incertae aetatis, egregium opus de materia medica reliquit, cuius interpretatione latino-barbara Gerardii Carmonenſis Lugd. 1525. 4. utor. Multo magis hic auctor ad hiſtoriam naturalem plantarum et patriam reſpicit, quam priores.

Ioannes Meſuach ſ. Meſue iunior, Kahirenſis Khalifae medicus fuiſſe dicitur *(Leo Afric. p. 273.)*. Pauperem reliquit de ſimplicibus tractatum, cuius interpretatione latino-barbara, quam *Marinus* Venet. 1562. fol. edidit, utor.

Migravit cum imperio Muhammedanorum ſcientiarum etiam ambitus ad Hiſpaniam, ubi ſub mitiſſimo et ſaluberrimo Khalifarum Cordubenſium regno quaevis ſcientia omnesque artes laetiſſime floruerunt.

De re ruſtica doctiſſimum opus conſcripſit ſaec. XII. Abu Zacharjah *Ebn Alvam* Hiſpalenſis, cuius in bibliotheca Eſcurialenſi latentis capita prima XVII. in Hiſpanum ſermonem a Rodrigo *Campomanes* verſa Matriti 1751. edita ſunt. Totius operis epitomen dedit *Caſirius (bibl. eſcurial. 1, 326 f.)*.

Muhammed Abu'l Walid *Ebn Roſchd*, vulgo *Averrhoës* Cardubenſis, iudex Andaluſiae, ob contemtam Muhammedis religionem acriter punitus, Marocci 1217 obiit *(Caſiri 1, 185.)*. Opus ipſius medicum, titulo *Colliget*, latino-barbare ver-

ſum a *Suriano* Venet. 1496. fol., pauca continet et parum utilia de herbis officinalibus.

Sed praeſtantiſſimus omnium auctorum Arabum eſt Abdallah ebn Achmed Dhiaëddiu *Ebn Beithar*, Malaga-Hiſpanus. Is ardore incredibili pulſus, totum orientem, herbarum colligendarum cauſſa, permigravit. Veſirus dein Kahirenſis fuit ſaec. XIII. Opus ipſius, collectionem ſiſtens ampliſſimam ſimplicium, latet etiamnum in bibl. Eſcurialenſi (*Caſiri* 1, 275.). Ipſe quidem auctor nihil deſcripſit, niſi quod ipſe viderit, ultra duo millia plantarum addidit iis, quas Dioſcorides cognoverat, citatis tamen ubique maioribus et adiunctis nominibus hiſpanicis. Nihil magis doleo, quam quod haec rei herbariae hiſtoria conſcribenda ſit absque ullo Beitharidae adiumento.

Agmen claudat *Abdollatifus* Bagdadenſis, cuius memorabilia Aegypti a *Whitio* arabice Oxon. 1788. et a *Wahlio* germanice 1790. edita, non paucas continent plantas egregie illuſtratas.

En totum fontium ambitum, e quibus ſequens ſyllabus plantarum ab Arabibus inprimis aut primo memoratarum conſcriptus eſt. Olim quidem credidi, *Forskolei* et *Niebuhrii* opera ſummum poſſe auxilium adferre, ſiquidem arabica nomina ipſa plantarum indici copioſo addiderint. Curatius autem examen docuit, non magna inde ſperanda eſſe, quum nomina plantarum fere ubique alia ſint, ac ab ara-

bicis ſcriptoribus uſurpantur. Sic Forskoleus nomine *Beneſſedſch*, quod *Violam odoratum* apud Avicennam ſignat, quinque valde diverſas plantas ornat: Ocimum Baſilicum Forskoleo *Höbok*, Ebn Alvam, Serapioni et Avicennae eſt *Baderadſch*: Thymus Serpyllum *Satar* Forskoleo, Abu'l Fadli vero et Ebn Alvam ita Origanum vocat aegyptiacum: Punica Granatum *Kelkel* dicitur Rhazeo et Serapioni, *Megatſch* Ebn Alvardi, et *Rimon* Ebn Alvam ipſique Forskoleo: *Kelkel* iterum Caſſia Tora Avicennae.

Nec ſola haec eſt aut unica difficultas. Gravior complectitur raritatem codicum Arabicorum, qui in bibliothecis maximis Pariſinis, Eſcurialenſi, Leidenſi, Oxonienſi latentes, a nobis nunquam ne viſi quidem ſunt. Serapionis itaque utiliſſimi, Meſuae et Rhazei libros legimus peſſime et latino-barbare verſos. Interpretes ii, vel malis codicibus uſi, vel deſidia aut negligentia aut ipſa ignorantia ducti, longe aliud ſaepe dicunt, quam quod auctor. Id quaevis fere pagina Avicennae luculenter docet. Unde felices ſaepe praedicavimus *Bochartum*, *Plempium*, *Celſium*, *Hydium*, *Caſirium*, quibus uſus codicum Arabicorum conceſſus erat.

Accedit tamen et codicum mira varietas. Quos *Plempius* comparavit, eam differentiam habuerunt: et ipſe noſter Avicenna Romae impreſſus in-

numeris ſcatet locis, quae nec ab interpretibus medii aevi, nec ab aliis lecta fuerunt.

Ipſi Arabes, ſolo fere Beitharide excepto, ἀβοτανολόγητοι, praeceptoribus ſuis, Neſtorianis, confidentes, Graecorum deſcriptiones, nonnunquam ita perverterunt, ut Oedipo opus ſit, dum, quid intellexerint, ſcire voluerimus. Unicum huius rei exemplum adferam. Dioſcorides (3, 58.) Αἰγυστικὸν ſuum creſcere in Apennino, monte Alpibus confini, perhibet. *Avicenna* (*lib.* 2. *p.* 169. *Rom.*) de زوفرا loquens, addit, iuxta Dioſcoridis ſententiam creſcere in monte Acabis (اقابيس), qui conterminus ſit provinciae Aegypti. Acabis illud ſine dubio corruptum eſt ex افنين (*Apenin*).

Nihilominus audaces fortuna iuvat! Nos quidem, difficultate laborum tantum abeſt, ut unquam deterriti ut potius et iam magis adlecti ac excitati fuerimus. Tamdiu enim ac toties deſudavimus in hoc ſtudiorum genere, ut longe plura maioribus noſtris clara ac perſpicua, videamus. Audacter itaque adgrediamur

FLORAM ARABUM.

Omittenda autem ſunt, quae nimis nota Graecis, ab Arabibus haud amplius illuſtrata fuerunt, adductis duntaxat iis, quae Arabum ſtudio uberius patefacta ſunt.

Amomum Zingiber زنجبيل *Avic.* 166. e Dio-

ſcoride plura adducit, quam noſter continet, totumque caput ſequens de Hydropipere huc trahit, quod alio loco rurſus occurrit. In Hiſpania videntur Arabes id coluiſſe, namque *Ebn Alvam* culturam tangit (*Caſiri* 1, 336.). Culturam, qualem in Calicut viderit, bene deſcribit Lud. *Barthema* (*Ramuſio*, 1, *f.* 174. b.). . . *Am. Zerumbet* زرنبد *Maſerdſchawaiho* et *Meſui* ſeniori iam dictum (*Rhaz. contin.* 22, *c.* 362.). *Avicenna* 166. radicem plantae dicit, ſimilem cypero, ſed maiorem, et minus aromaticam, colore pulveraceo, adferri autem e Sin, quae peninſula eſt ultra Gangem et ipſa China. Apud Scrapionem (*c.* 172.) Iſaac ebn Amram radicem hanc cum Ariſtolochia rotunda comparat, ſed colorem et ſaporem eſſe Zingiberis. *Garcias* (*Cluſ. exot.* 213.) in Malabaria primus eam ſpeciem invenit, et ſylveſtris Zingiberis nomine notam eſſe incolis perhibet. Folia latiora eſſe foliis Zingiberis bene *Murrayus* (*nov. comm. gött.* 6, 26.) animadvertit. . . *Am. Zedoaria* جدوار. *Maſerdſchawaihus* virtutem debiliorem Doronico iudicaverat, quem refutat *Avicenna* 155. eo potiſſimum argumento, quod Zedoaria prope a Napello (بيبش) creſcere ſoleat, et ipſius antidotum ſit. Haec vero fidem ſuperant, ni بيبش illud indica fuerit planta venenata, quam commutarunt Arabes cum Aconito veterum. Cf. *Angelum de S. Ioſepho ad Pharmacop. perſ. p.* 369.

Fructus huius ſpeciei Cardamomum fiſtunt, قاقلط *Avic.* 243., cuius maiorem et minorem varietatem cognorunt, priorem Iſaac ebn Amram (*Serap. c.* 64.) praefert. Locum natalem Scherifus *Edriſi* (*geogr. nub.* 65.) indicat, nempe Fandarinam Indiae: ſimilem autem eſſe fructum ſemini cannabis. . . *Alpinia Galanga* خولنجان *Avic.* 270. f. خالونجان 272. et diverſo capite خسرودارو 270. quam iuxta *Maſerdſchawaihum* habet ſpeciem viliorem. Primam deferri e Sina, manifeſto Iſaac ebn Amram perhibet (*Serap. c.* 332.). Haec eſt minor odorata, quam egregie *Garcias* (*Cluſ. exot.* 211.) illuſtravit. Altera maior, e Iava et Sumatra proveniens, erit *Kämpfera Galanga*. . . *Curcuma rotunda* خاليدوسنون *Avic.* 275. Sed duas ſimul appellationes habet ماهيران et نرديوش. E priore Khalidumenun fecerunt latinobarbari *Chelidonium.* Inveniri autem in Malabaria *Garcias* (*Cluſ. exot.* 210.) in regno Conchae *Marcus Paulus* (*Ramuſio* 2. *f.* 48. b.). . . *Iaſminum Sambac* زنبق; *Abulfadli* apud *Celſ. hierob.* 1, 384. Neque tamen alii flores odorati ab hac denominatione excluduntur. . . *Iaſm. fruticans* ياسمين *Ebn Alvam* apud *Caſir.* 1, 329., ubi et aliae ſpecies intelliguntur. Citrinos enim (*Iaſminum humile*) ut et *Meſue* ſenior (*Rhaz. contin.* 22. *c.* 838.) ab aliis floribus diſtinguit. Iſaac ebn Amram (*Serap. c.* 176.) manifeſto etiam diſtinguit albos a citrinis et hos a

coeleſtibus floribus: idem autem eſſe Sambac et Iaſminum. Et hodie in Arabia coli tum I. Sambac (nomine فل) et *I. officinale*, Forskoleus adfirmat (*flor. arab. p.* 56. 102.). . . *Salvia haematodes* forte eſt Behen rubrum بهمن الاحمر *Abulfadli* apud *Hyde* (*relig. vet. Perſ. p* 510.) Folium enim latum, ſicut folium خبازي Malvaceae, in quo reperiantur maculae fuſcae, radicem longam et craſſam. Breviter eam cum albo Behen tangit *Avic.* 141. Ex Armenia provenire Meſue apud *Serap. c.* 223. *Rauwolfius it.* 288. de ſolo albo loquitur, quod Centaurea Behen eſt. . . *Fraxinus Ornus* لسان العصافير *Avic.* 200. *Serap.* 226. Lingua avis omnibus fere Arabiſtis dicta. Cf. *Matth. Sylvat. c.* 511. . . *Piper Betle* تنبل *Avic.* 263. Prima certe et optima deſcriptio. Eſſe folium ſimile Limonio (ليمون) ab Indis maſticatum cum calce et nuce Arecae (*Faufel*) unde dentes rubrum adſumant colorem, odoris autem optimi eſſe. Bene id illuſtravit *Garcias* (*Cluſ. exot.* 175.), uberius etiam *Angelus de S. Ioſepho* (*Pharmacop. perſ. p.* 368.). Tembul nomine deſcribit ipſe *Marcus Paulus ſaec. XIII.* (*Ramuſio* 2. *f.* 56. a.). . . *Pip. Cubeba* كبابة *Avic.* 191. E Sin apportari, quod *Garcias* (*Cluſ. exot.* 184.) ita explicat, ut e Sumatra et Iava, ubi frequenter naſcatur, in Sinam apportari dicat. *Serapion* quidem (*c.* 288.) Dioſcoridis Ruſcum aculeatum huc trahit, ipſe tamen

ad finem capitis fatetur, hanc deſcriptionem ſatis male quadrare. . . *Pip. nigrum* فلفل *Serap. c.* 367. *Avic.* 236. *Bakui (Notices et extraits* 2, 418.) in Malabaria creſcere in locis humidis, fructus a foliis obumbrari, alioquin enim a ſolis calore corrumpi. *Abulfeda (Büſchings Mag.* 4, 270.) ibidem arbores ſcandere ait. . . *Pip. longum* دار فلفل *Avic.* 159. Cf. *Garc.* apud *Cluſ. exot.* 182.

Iris tuberoſa سوسن جان *Avic.* 220. Ferre flores albos et citrinos, folia terrae proxima, creſcere ad montes. Distinxerunt Arabes rubram ab alba radice, illam eſſe venenatam, hanc calidam et ſiccam. Sed Serapion applicat ad hanc herbam, quae de Colchico dixerat Dioſcorides (*Serap. c.* 194.). Hinc *Hermodactylorum* non una ſpecies: noſtra venenata, fuſco colore florum distinguitur; alba et citrina videtur cum Iride florentina quadrare. Cf. *Io. Bauhin. hiſt.* 2, 730. 731. . . *Ficus Beniamina* Nux Mechel ſ. Rachaba *Serap. c.* 164. Arborem eſſe ficui ſimillimam, fructus parvos ferre pendulos ad baſin foliorum, comedi etiam a paſtoribus. Varingae parvifoliae nomine *Rumphius amboin.* 3, 139. hanc ſpeciem illuſtravit. . . *Fic. Sycomorus* جميز. Optima deſcriptio apud *Abdollatifum p.* 11. Fructus uberrimos ferre, ut per quatuor menſes iis Aegyptii nutriantur, ſed prius incidi debere, ut acre lac effluat. Cf. *Abulfadli* apud *Celſ. hierob.* 1, 311. . . *Ficus religioſa* eſt ea ſpe-

cies, quam *Abu Hanifa* apud *Abdollatifum p.* 13. deſcribit, fructibus ſeſſilibus. Ex India in Arabiam et Aegyptum migravit. . . *Fic. bengalenſis* دلب *Avic.* 158. Cf. *Forsk. p.* 179. Sed Avic. commutat cum Platano Graecorum. . . *Saccharum officinarum* سكر. Prima certe huius graminis mentio fit in itinerario *Abuſaidi*, quod *Renaudotius* vertit *(Anciennes relat. p.* 101.) ubi id ad Siraf creſcere perhibet. In Almanſura Indiae (urbs ab Almanſore condita, *Bakui notices* 2, 419.) ſponte provenire *Abulfeda (Büſchings Mag.* 4, 269.), ad Gondiſaporam prope Euphratem *Moſes* Chorenenſis *(geogr. p.* 364.). Coli autem in Andaluſia Scherifus *Edriſi (Geogr. nub.* 149.). Unde et Ebn *Alvam* modum colendi et ſuccum eliciendi deſcribit *(Caſiri* 1, 330.). Culturam in Aegypto docet *Schemſedin (Notices et extraits* 1, 266.) optimum creſcere ad Aſjut docet *Abu Obeid* Cordubenſis *(Caſir.* 2, 2.). Bene distinguitur hoc ſaccharum a melle bambuſae: huius optima et puriſſima ſpecies vocatur سليماني ſ. regia, vilior, quam ſaccharum farinae appellamus فنيد (fenid). Cf. *Rhaz. c.* 593. *Serap c.* 50. Durum ſaccharum candum ſecuri percutiendum, vocabatur طبرزد. De Fenid loquitur *Avic.* 255. in provincia Mekhran, quam Indus perfluit, e coctis arundinibus elici eum ſuccum, e quo paretur id groſſum ſaccharum. Ab Arabibus ſine dubio ſac-

charum per plures regiones propagatum, Chriſtianis tandem occidentalibus innotuit. *Albertus Aquenſis (Bongars geſta Dei per Francos*, 1, 270.) in agro tripolitano zucram coli, calamellum (cannamelum): *Fulcherus* Carnotenſis a. 1099. circa Laodiceam *cannamellos* hos invenit *(Bongars*, 1, 401.) *Gulielmus Tyrius* in Idumaea *(ib.* 835.). *Marinus Sanutus* 1306. in Cypro ſumma quantitate: „et in Sicilia naſceretur ſi hoc procuraretur" *(Bongars* 2, 24.). . . *Andropogon Nardus* سنبل *Abulfadli* apud *Celſ. hier.* 2, 2. manifeſto dicit idem eſſe سنبل cum Graecorum νάρδῳ. E Iava praeprimis provenire teſtatur *Bakui (Notices et extr.* 2, 397.). Bene distinguit *Avicenna (225.)* romanam ab indica et ſyriaca. Illam multo viliorem eſſe: eſt enim Valeriana celtica. Cf. *Serap. c.* 52. *Cluſ. exot. p.* 201. 202. . . *Androp. Schoenanthus* أذخر *Avic.* 127. Duas ſpecies facit, arabicam et اجاني, quae Nabataea forte eſt: namque Adſcham eſt mons in Hedſchas *(Bakui l. c.* 409.). Optime ſpicas deſcribit Abu Hanifa apud *Serap. c.* 19. . . *Sorghum vulgare* ذرة, دخن vel etiam *bicolor*, a priſtinis inde temporibus per totum Orientem cultum, a *Forskoleo* ſub nomine *Holci Durrae* et *Dochnae (flor. arab.* 174.) deſcribitur. *Niebuhrius (Beſchreib. von Arabien* 154.) tres per annua meſſes praebere et quadringenties multiplicari adſerit. *Ebn Alvam (Caſiri* 1, 332.) etiam in Hiſpania ab

Arabibus cultum fuiſſe, Scherifus *Eddriſi* (*geogr. nub.* 9.) vinum etiam, ſeu potius cereviſiam inde confici teſtatur.

Fagara Avicenna Juſſ. *Lam. encycl.* 2, 445. فاغرة *Avic.* 236. breviter tantummodo tangit, femina cum cannabis feminibus comparat, apportari autem e Sofala. Similia habet *Serapion* (*c.* 200.) e Meſue et ebn Amram. Bene illuſtravit et delineavit fructum *Cluſius* (*exot.* 185.). Ex India transgangetica et Sina fine dubio Arabibus apportabatur: e Sina quoque Incarvillius Juſſieuo miſit. . . *Ciſſus vitiginea* حماما (ἄμωμον veterum). Supra iam probabili coniectura adſequutus ſum, Amomum veterum huc pertinere. Id vero nunc ad certitudinis ſpeciem quamdam evehendum eſt, quum Arabes uberius ſuum Hamama deſcribant quam Graeci ἄμωμον. Incipiam autem ab *Avicenna*, qui *p.* 175. fruticem nominat, vitis modo arboribus circumplicatum, foliis Bryoniae, floribus Cheiranthi colore, ligno odorato hyacinthino (بنفسجي). Optimam ſpeciem eſſe, quae fulvo colore ſit, e montibus Armeniae veniat et odore ſuavi polleat: peiorem viridem, odore rutaceo, e locis humidis provenientem. His addit *Honainus* apud *Serap.* *c.* 279. ingredi et lignum et baccas medicamenta odorifera atque adeo inebriare. Rubellum autem florem indicat Davides Antiochenus apud *Hydium* (*ad Perizol. p.* 103.) aliique, quos idem citat, aorem aromati-

cum ſaporem baccarum praedicant. Summa confuſio orta fuit medio aevo ex incuria eius, qui Serapionem interpretatus erat. Vertit enim *Hamama* pedem columbinum, unde ſeplaſiarii fere omnes Geranium columbinum aut molle pro eo habuerunt. Primus fere refutavit eum errorem *Ruellius (nat. ſtirp.* 1, 232.). His omnibus rite perpenſis, Anguillaraeque ſupra citato loco adſumto, non poſſum quin huic ſpeciei adiudicem, quidquid Arabes de حبابا ſuo perhibuerunt. Folia enim cordato-ſubrotunda lobata utrinque villoſa, ſemper fulva, flores pallidi, baccae acri aromate praegnantes coeruleſcentes, lignum odoratum ſubrubens in hac planta conveniunt. *Rauwolfius p.* 128. ipſe ex Armenia acceperat. Primus delineavit *Pluknetius (mantiſſ. t.* 337. *f.* 4.) uberius deſcripſerunt *Lamarkius (encycl.* 1, 30.) et *Vahlius (ſymbol.* 3, 18.). . . *Ciſſus rotundifolia* ريحان السليمن *Avic.* 252. Fruticem deſcribit arbores ſcandentem, umbellis flavidis, quale Anethum habeat, floribus exiguis, folio, quali gaudeant Malvaceae (الخطمي forte Sida cordifolia, quae per Arabiam creſcit). Hanc ſpeciem primus Forskoleus *Saelanthi* nomine *p.* 35. deſcripſit et *tab.* 4. delineavit: uberius illuſtravit ſummus *Vahlius (ſymbol.* 3, 19.). . . *Santalum album* صندل *Avic.* 241. Ubi Santalum rubrum citat, album etiam adducit, Macaſſarenſe vocari, e Sin autem

(India transgangetica) advehi et praeſtantiſſimam ſpeciem eſſe. Cf. *Serap. c.* 346. In ea Indiae parte, maxime vero in Timor inſula quoque invenerunt *Garcias (Cluſ. exot.* 173.) et Ant. *Pigafetta (Ramuſio* 1, *f.* 396. a.): mirum, quod, quid ſibi velit Macaſſar, Garcias neſciverit. Eſt autem Celebis inſulae ſynonymon *(Barros decada* 4. *da Aſia, p.* 628.).

Cyclamen perſicum فقيلاسوس *Avic.* 240. Eſſe ſpeciem perſicam Arthanitae. . . *Convolvulus Turpethum* تربد *Avic.* 264. Ex India adferri. *Meſue (Rhaz. c.* 173.) primus fere eſt, qui id draſticum purgans adhibuerit. Cf. *Serap. c.* 330. *Meſue iun. f.* 67. commutat cum planta ferulacea, quam Linnaeus dixit *Seſeli Turbith.* Egregie *Garcias (Cluſ. exot.* 206.) hiſtoriam verae ſpeciei illuſtrat, qualem in India cisgangetica invenit. Figuram dat *Hermannus lugdb. t.* 178. 179. . . *Coffea arabica.* Primum ac optimum huius potus veſtigium reperiſſe mihi videor apud *Avicennam p.* 261. titulo شراب, ubi قهوة manifeſto dicitur. Nomine enim بن, quali nunc inſigniunt Arabes arborem, haudquaquam occurrit. . . *Muſſaenda frondoſa* لاعبة *Avic.* 199. Arbor apibus gratiſſima, folio colorato, flore rubro in paniculam diſpoſito. . . *Ophiorrhiza Mungos* لحية *Avic.* 199. Bona deſcriptio apud *Kämpfer amoen. exot.* 577. . . *Datura Metel* جاوز ماذل *Avic.* 156. Eſſe venenum

narcoticum in capſulis ſpinoſis. Cf. *Serap. c.* 375. . . *Hyoscyamus puſillus, muticus* et *reticulatus* بنج *Avic.* 145. Primus flavo, ſecundus albo, tertius purpureo (ارجوان) colore. Cf. *Serap. c.* 340. . . *Atropa Mandragora* لوفحا *Avic.* 198. et يبروح 187. Fabulas multas de hac planta ſuperſtitioſa circumtulerunt Arabes et Perſae, praeſertim *Luthfallah*, auctor lexici perſici *(Caſiri* 2, 351.) quas citat *Herbelot (bibl. orient. p.* 17.) et repetit Iac. *de Vitriaco (Bongars geſta Dei per Francos*, 1, 1099.). In vetuſto codice Dioſcoridis Cantacuzeno icon eſt Dioſcoridis et εὑρέσεως, ut feminae. Canis intereſt, a Mandragora ἀνθρωπομόρφῳ, quam femina tenet, erectus *(Lambec. bibl. vindob. lib.* 2. *p.* 566.). . . *Solanum* forte *aethiopicum* ممريص quod *Serapion c.* 343. ut ſpeciem Atropae deſcribit. . . *Sol. Melongena* بادنجان *Avic.* 144. . . *Sol. inſanum* حدق *Abulfadli* apud *Celſ. hierob.* 2, 44. . . *Strychnos Nux vomica* جاوز القي *Serap. c.* 164. *Hobeiſchus* primus commendaſſe id remedium, ut vomitus cieatur, deſcripſiſſe etiam videtur. Non in India ſola, ſed in Perſia etiam creſcit *(Chardin voy. en Perſe* 3, 14. . . *Strychnos colubrinus* بندق الصيني *Avic.* 2, 125. ob venenatam ligni qualitatem memorabilis. Ad purgandum tamen uſurpant Abugerig et alii apud *Serap. c.* 358. Cf. *Garc.* apud *Cluſ. exot.* 215. Neſcio ſitne aliud lignum colubrinum, quod Ibn

Alvardi (notices 2, 37.) in Karkar ad ripas Nili indicat. Videtur saltem, quum Scherifus Eddrifi *(geogr. nub.* 14.) nigrum colorem ipfi tribuat. . . *?Ignatia amara* نارمشک *Avic.* 1, 215. Conveniunt saltem patria (insulae maximae orientales) flores odorati, semina angulata aromatica acria. . . *Ardisia humilis* موردزقوم *Avic.* 1, 211. Comparatio cum Rufco et patria (Sina) me induxit ut huc traherem: sed de viribus roborantibus, quas Arabes praedicant, nil innotescit. . . *Cordia Myxa* لبخ *Avic.* 136. *Abdollat.* 9—11, qui praesertim amplam descriptionem, partim ex Abu-Hanifa et Daïnari adfert; edulem esse fructum, in Persia autem venenatum, nucleum valde amarum. Cf. *Alpin. aegypt.* 30. . . *Cordia Sebestena* غبريا et سبستان *Ebn Alvam* apud *Casir.* 1, 329. 337. Colebatur in Hispania arabica: drupae edules. Bona descriptio Isaaci *ebn Amram* apud *Serap. c.* 8. . . *Zizyphus Lotus* سدر *Avic.* 220. et fructus نبق. Hunc adeo gratissimum Arabes fere omnes invenerunt, maxime eam varietatem, quae in provincia Adel crescat, cuius drupae incredibili gaudeant suavitate et odore gratissimo, ut et regibus offeratur, et in paradiso a feminis coelicolis, quas Hury vocant, defunctis tradantur *(Serap. c.* 120. *Herbelot bibl. orient. p.* 796.). In Hispania colebatur, teste Ebn Alvam *(Casiri* 1, 328.). Patriam peculiarem tamen habet Tunetanum regnum Scherifus

Edrisi *(geogr. nub. 77.)*. Dici etiam سلم testatur *Abulfadli (Celsi. hierob. 2, 191.)*. Cf *Shaws travels, app. p. 47. n. 632. . . Zizyphus vulgaris* ضال *Abulfadli l. c. . . Ziz. Paliurus* سدر Ebn Alvam apud Casir. 1, 330. *Abulfadli* apud *Celsi. hierob.*, 20. male Lotum graece nominari dicit. . . *Ziz. Spina Christi* عوسج *Avic.* 232. Cf. *Alpin aegypt.* 43. *Rauwolf* 381. qui manifesto adfirmat, coronam Christi servatoris e spinis huius arboris plexam fuisse, quippe quae circa Hierosolymas satis frequens sit.. *?Cerbera Manghas* جبلاهنكى *Avic.* 152. Arbor venenata lactescens indica, flore luteo: cuius succus inspissatus cum Turbith congruat. . . *Gardenia gummifera Thunb. diss.* 2, 16. 20. Gummi praebet cum Elemi Indiae occidentalis satis congruum. Describunt autem Arabes قنقولم suum (*κάγκαμον* Graecorum) ita, ut ad Elemi hoc, quod vel ex Amyride zeylanica vel e Gardenia nostra elicitur, transeant. Cf. *Antiqu. bot. p.* 84 f. . . *Nerium Oleander* دفلي Manifesto Beitharides hanc intelligit *(Bochart. hieroz.* 1, 699.). Sed *Avic. p.* 158. distinguit duas species, quarum fluviatilis est nostra, sed sylvestris est spinosa, foliis salicinis, forte *N. salicinum* Vahl. . . *Cynanchum viminale* مرخ *Hyde relig. Pers.* 335. Est fomes ad excipiendum ignem. *Forskoleus p.* 53. peculiarem habet speciem, sed immerito. . . *Asclepias gigantea* s. *procera* Ait. عشر *Avic.* 233. Venenatissimam lacte-

ſcentem habet, in Arabia yemenica creſcentem. Sed ſaccharum tamen in Yemen et Hedſchas, velut ſalis fruſta, in eius foliis produci, quod nigrum et vilioris indolis ſit. Abu Hanifa apud *Serap. c.* 50. et lac et ſaccharum ipſum laudat adverſus hydropes. Eſſe autem id ſaccharum amaricans ſimul et acre, vocari arborem etiam *Scherzehre*. Hanc Perſarum Scherzehre illuſtravit et icone e Thevenoto *Hydius (relig. vet. Perſ.* 335.). Aliam iconem habet *Alpinus aegypt. p.* 86. qui Beidaloſar vocat. Optime deſcribit, qualem arborem hanc ad oras Perſici ſinus ſaepe viderit, *Angelus de S. Joſepho (ad Pharmac. perſ. p.* 361.). Letiferum eſſe ſuccum lacteum adfirmat et ipſam umbram pecoribus: quod confirmat *Chardinus (voy. en Perſe* 3, 13.). Cf. et *Niebuhrii Arabiam* 150. et *Salmaſ. hyl. iatr. p.* 109. Eſt ceteroquin ſaccharum illud productum vegeto-animale ex aphidibus et cynipum genere, quod nidulans in foliis ea contrahit atque glomera haec ſaccharina aut mellea efficit. . . *Atriplex hortenſis* سرمق Ebn Alvam apud *Caſir.* 1, 333. . . *Atriplex Halimus* ملوخ *Avic.* 211. Manifeſto enim *Beitharides* (*Bochart hieroz.* 2, 225.) ad hanc ſpeciem trahit. . . *Salſola fruticoſa* ſ. *Anubaſis aphylla* فلي vel etiam اسنان *Avic.* 248. *Serap. c.* 25. *Rauwolf.* 3. . . . *Ferula perſica* et *Aſa foetida* انجدان *Avic.* 130. ſuccus حلتيت et radix محروث *ib. p.* 211. *Serap. c.* 251. Cf.

Hyde ad Perizol. p. 163. In Segeſtana Perſiae praeprimis copioſam eſſe hanc ferulam *Abulfed. (Büſchings Mag.* 4, 263.). E Coraſan Indiam advehi, *Garcias* apud Cluſ. exot. 152, prae omnibus autem *Kämpfer amoen. exot.* 540 — 552. . . *Daucus lucidus* intelligi videtur, ubi Arabes *(Avic.* 206.) de bdellio ſiculo loquuntur, aut ubi ſtoracem liquidam in Calabria reperiri aiunt *(Platear. circa inſtans, f.* 248 *c.)*. Namque gummi emanat odoriferum *(Boccone muſ.* 1, 30. . . *Paſtinaca Secacul Ruſſel Alepp. p.* 157. Tordylium Secacul *Mill. dict. ic. t.* 268. شقاقل *Avic.* 257. Radix ſaccharo condita aphrodiſiaca putatur. *Rauwolf p.* 74. cum ic. *Averrhoës* tamen *(Coll. lib.* 5. *f.* 85 *a.)* Hiſpanorum Panical *(Panicaut* Gallorum*) Eryngium* huc trahit. . . *Semecarpus Anacardium* بلاذر *Avic.* 141. Fructum cum nucleo dactylorum, *Serap. c.* 356. cum corde avis conferunt, rubro colore praeditum eſſe, adferri e Sin, ſed etiam ex ignivomo monte Siciliae, in quo bonus Arabs vehementer fallitur. In Cananor et Calicut Indiae invenit *Garcias (Cluſ. exot.* 198.). . . *Tamarix orientalis* ſ. *articulata* كشت *Avic.* 192. vel قسط 2, 212. Melleus humor in foliis redundat, de quo *Angelus a S. Ioſepho ad pharmac. perſ. p.* 360. *Beitharides* apud Channing ad *Rhaz. de variol. p.* 179. vocat شيرخشك. Cf. *Garc.* apud *Cluſ. exot.* 164. . . *Muſa paradiſiaca* موز, quam Graeci obiter tantum

et per traditionem cognoverant, Arabes, ex India transplantatam adeo adamarunt, ut *Abdollatifus p.* 20 ſ. eximiam et graphicam omnino deſcriptionem dederit. Credidit autem cum Colocaſia et Phoenice aeque cognatam eſſe; radicis propaginibus multiplicari, folia elegantiſſima et ampliſſima, florem ſpathaceum, plerumque albidum: fructus continere ſeminum rudimenta abortientia. Apud eumdem *Abu Hanifa:* patriam eſſe Oman Arabiae felicis, ubi duorum duntaxat menſium opus ſit, ut planta fructum ferat: e foliis etiam elegantiſſimos parari tapetes. Scherifus Edriſi *(geogr. nub. p.* 28.) quinque habet varietates, quae in terra Zingitana creſcant. Hunc eſſe fructum, quem primis parentibus interdixit Deus, narrat *Leo Africanus (p.* 771.) unde et Jac. de *Vitriaco* arborem paradiſi vocat. *(Bongars geſta Dei per Francos*, 1, 1099.).

Narciſſus orientalis نرجس et *Ionquilla* نسرين *Avic.* 214. Ex utroque oleum parabatur, ex hac ſpecie debilius. Colebatur utraque in Hiſpania. Ebn Alvam apud *Caſir.* 1, 334. Hic credit Neſrin eſſe Roſam moſchatam, ſed *Avic.* manifeſto dicit, 242. Narciſſi ſpeciem eſſe. . . *Aloë perfoliata* صبر *Avic.* Multo melius eam cognoſcere debuerunt Arabes, quum in patria creſceret. Distinguunt autem tres varietates, *Juccotrinam* optimam, *arabicam* et *ſemandſchanaeam.* Cf. *Geogr. nub. p.* 23. Succotoram inſulam fabulantur Ariſtotelem discipulo

Alexandro praeprimis commendaſſe, ut pretioſum id medicamentum inde obtineret (*Ancienn. relat. p.* 113.). . . *Lilium candidum* سوسن *Avic.* 220. Sed plura notat, quae et in *Iridem* forte *ſuſianam* quadrant. E bulbis parantur faeculae, quae fucum candidiſſimum praebent, كتم forte, quo cum Henna uſus fuit Mohammedes (*Abulfed. vit. Muhamm. p.* 65.). Cf. *Murhard.* in *elegant. Zeit.* 1807. *N.* 31. . . *Bambuſa arundinacea* قصب, unde *mel arundinis* عسل القصب *Avic.* 225. Id in Khesran, urbe perſica, maxime parabatur (*Bakui in Notices*, 2, 452.) et apud Mandurkham Indiae e ſucco ſacchari *Tebaſchir* dictum (*ib.* 419.) طباشير *Avic.* 189. Claſſicus eſt locus Beitharidis apud *Channing.* in edit. Rhazei *de variol. p.* 63 ſ. Cf. *Salmaſ. hyl. iatr. p.* 255. *Ruſſel* et *Macie* in *philoſ. transact. vol.* 80, 273. 81, 368. *Lüdgers diſſ. de Tabaſchir*, Gott. 1791. 8. *Humboldtius* (*plant. aequinoct. p.* 70.) ſimilem concretionem et in nodis Bambuſae Guaduae, quae in monte Quindiu Americae meridionalis creſcit, obſervavit. . . *Calamus rudentum* eſt forte كيزرن illud, quod in India vulgare dicitur (*Bakui* in *Notices* 2, 416. *Abulfed. Büſchings Magaz.* 4, 272.). Cf. *Salmaſ. l. c.* . . *Calamus Zalacca* ديودام *Avic.* 159. forte etiam بل 144. Sed dubius haereo. *I. Bauhinus* ſaltem (*hiſt.* 1, 403.) huc trahit. . . *Calamus Rotang*, unde *Sanguis draconis* دم الثعبان

aut حرنغ perſ. *(Hyde ad Perizol. p.* 111. *Kämpfer. amoen. exot.* 552.). *Avicenna* dicit دم الاخوين *ſanguinem duorum fratrum*, *p.* 160. Vehementer fallitur *Serapion c.* 331. dum deſcriptionem Phellandrii Mutellinae apud *Dioſcor.* 4, 35. huc trahit.

Amyris gileadenſis بلسان *Avic.* 140. Hunc fruticem licet Graeci et Romani iam cognoverint, Arabes tamen multo frequentius coluerunt. Avicenna aegyptiacum habet fruticem, ſtaturae Lycii europaei, odore Rutae. Creſcere autem praecipue ad Heliopolin (عين شمس) quod confirmat *Abdollatifus p.* 13. Is addit etiam, e radicum propaginibus ſpurium oriri in aliis regionibus fruticem, qui oleum non largiatur, vocari البشم, et provenire per Arabiam et Perſiam. In ſola Heliopoli coli, Ebn *Alvardi*, *Bakui (Notices et extraits* 2, 29. 445.), *Marianus Sanutus* Torſella *(Bongars geſta Dei per Francos*, 2, 260.) et Iacobus de *Vitriaco (ib.* 1, 1128.) adfirmant. . . *Amyris Opobalſamum* ſine dubio eſt illud البشم, de quo *Abdollatifus* loquitur, vocatur enim haec ſpecies ita in Arabia *(Forskol. p.* 79, 80.). *Abulfadli* tamen nomine بكا etiam hanc distinguit. Ferre enim folia longiora quam Baſcham et fructus maiores *(Celſ. hierob.* 1, 339.). Cf. *Alpin. aegypt.* 60. . . *Amyris Kataf* Forsk., ut ſupra iam monuimus, arbor eſſe turifera videtur, quam Arabes كندر et لبن vocant. *Abulfadli* apud *Celſ.* 1, 231.

244. In Caramania vidiſſe ſemet hanc arborem teſtatur *Chardinus (itin.* 3, 13.). *Marcus Paulus αὐτόπτης* teſtatur copioſe provenire in Eſcher *(Adſchar)* Arabiae felicis ad ſinum perſicum *(Ramuſio* 2, *f.* 59. *a.)*. . . *Lawſonia inermis* حنا *Abulfadli* apud *Celſ.* 1, 224. *Avic.* 173. Ebn Alvam apud *Caſir.* 1, 332. *Rauwolf p.* 60. cum ic. . . *Memecylon tinctorium* ورس *Avic.* 165. *Serap. c.* 170. In Yemen creſcere et in India, tingi autem flavo colore. . . *Laurus Camfora* كافور. Primi fere, qui huius arboris meminerint, ſunt Arabes duo, quos *Renaudotius* edidit *(Ancienn. relat. p.* 4.). Creſcere autem in inſula Ramni *(Sumatra)*: Bakui in Java *(Notices* 2, 397.): Scherifus Edriſi in inſula Soborma (alias Sumabar, Borneo) *(Geogr. nub.* 36.). Optimam eſſe ſpeciem, quae e Fanſura, regno inſulae Sumatrae, evehatur *(Abulfed. Büſchings Mag.* 4, 277.). *Marcus Paulus (Ramuſio* 2, *f.* 52. *b.)* Fanſuram facit regnum ſumatrenſe, quod optimam largiatur camforam. Iſaac Ebn Amram *(Serap. c.* 344.) amplam deſcriptionem adiungit. Eſſe gummi arboris, quod e fruſtulis ligni ebulliat; Fanſorenſem eſſe optimam, hanc primum fuſcam, ſublimatam vero candidam reddi. Talia etiam habet *Avic.* 189., ſed textus ita corruptus eſt, ut nullo modo eum intelligere poſſim. . . *Laurus Caſſia* سليخة *Avic.* 226. Diſertis verbis ait, Caſſiae corticem una cum cortice

Cinnamomi inveniri et ad eamdem forte ſpeciem pertinere: cetero exiſtere plures varietates, optimam eſſe rubram, peſſimam nigram. Folium hujus arboris vocatur سانج 218., quo trahit *Avic.*, quae Graeci de malabathro praedicaverant. Cf. *Garc.* apud *Cluſ. exot.* 177. . . *Rheum palmatum* ſ. *undulatum* ريوند *Avic.* 252. *Serap. c.* 206. *Meſue iun. p.* 50. Manifeſto docet *Avic.*, e Sina advehi hanc radicem, quae longe differat a Graecorum Rheo, quod Rhaponticum fuerat. In provincia Koukam Indiae Sinae contermina praecipue creſcere, *Bakui (Notices* 2, 4. 16.). Veriſſimam patriam habet *Marcus Paulus (Ramuſio* 2, *f.* 13. *a.)*, Tanguthi montes, ab occidente Chinae, et montium iuga ad urbem Singui chinenſem *(ib. f.* 45.). . . *Rheum Ribes* ريباس *Avic.* 254. *Serap. c.* 24. Naſci hanc plantam in locis montoſis Syriae et Perſiae, foliis ampliſſimis rotundis gaudere et baccis acido-dulcibus: conferre maxime in morbis acutis. Plura loca *Hydius (de relig. vet. Perſ. p.* 512. 513.) e codicibus arabicis et perſicis adducit, e quibus liquet, plantam hanc nonniſi in rupibus creſcere, distingui etiam ſolere ſyriacam et bactrianam, capreolos ad rubedinem vergentes comedi, folia betae ſimilia eſſe. Male olim cum Ribe noſtro commutata fuit planta, donec Angelus de S. Ioſepho *(ad Pharmac. perſ. p.* 364.) primus doceret, veram eſſe Rhei ſpeciem. Invenit eam,

et *Chardinus* in Perſia *(itin.* 3, 14.) et in montibus Syriae *Rauwolfius (itin. p.* 266. cum ic.). Optima deſcriptio *Fontaneſii in annal. muſ. gall.* 1, *t.* 49.

Caſſia Fiſtula خيار جنبر *Avic.* 271. *Serap.* 12. Neſtoriani iam pulpam leguminum in materiam medicam introduxerunt: namque *Meſuis* ſenioris deſcriptio apud Serapionem optima eſt: leguminum diſſepimenta transverſa, ſaporem et colorem pulpae egregie indicat. Ex Arabia felici et ipſa Aegypto advehebatur. Avicenna aliam venire e Baſsrah, aliam e Kabul, utramque vero haud ibi ſponte creſcere, ſed ex India advehi. *Abdollatifus (p.* 33.) copioſe in Aegypto eam inveniens, florem ſpecioſum luteum et ſimilitudinem arboris cum Ceratonia Siliqua (خروب) exprimit. Mercem eſſe Saracenorum egregiam teſtatur *Marinus Sanutus* Torſella *(Bongars geſta Dei per Francos*, 2, 24.). Cf. *Garc.* apud *Cluſ. exot.* 197. *Alpin. aeg.* 7. . . *Caſſia Senna* سنا *Serap. c.* 58. Ab hoc fere ſolo commemoratur et a *Meſue iun. p.* 77. . . *? Caſſia Tora.* Neſcio, hucne pertineat حب القلقل *Avic.* 179. granum Kelkel, quod citrinum in medulla unctuoſa boni ſaporis haeret. *Forskoleus (p.* 86.) ſaltem id nomen huic ſpeciei tribuit. . . *Caeſalpinia Sappan* بقم *Abulfadli* apud *Celſ.* 1, 176. Rubrum lignum tinctorium, in inſulis Indiae orientalibus et Zingitana provincia *(Zan-*

guebar) provenire: Scherifus Eddrifi ex infula Ramana Indiae *(Sumatra: geogr. nub. 3.)* advehi, Bakui e Ceilona *(Notices 2, 411.)* Abulfeda e Colona Malebarica *(Büſchings Mag. 4, 274.)*. *Marcus Paulus* in regno Lambri Sumatrae creſcere adfirmat: ipſe ſemina Venetiam apportaverat, ſed non germinarunt *(Ramuſio 2. f. 52. b.)*. Deinde et in Ceylona invenit *(f. 53. a.)*. Quorum quum nemo arborem ipſam viderit, haud miraberis, deſcriptiones minus congruere. Folia enim Scherifus cum foliis Oleandri, Abulfeda cum foliis Zizyphi componit. Ab utrisque differunt. Cf. *Rumph. amboin. 4. t. 21. Roxburgh. coromand. t. 16.* Maxime memorabile eſt, tinctorium hoc lignum *braſilium* a Rabbinis appellari CCC annis ante Braſiliam detectam *(Celſ. l. c.)* unde effici fere poteſt, Braſiliam potius ab hoc ligno, quam lignum a provincia nomen accepiſſe. . . *Hyperanthera Moringa* بان *Avic.* 139. Cf. *Belon.* 2, 61. *Burm. zeyl. t.* 75. . . *Guilandina Bonduc* بندق *Avic.* 147. Quum ſatis notam habeat, ſuſpicor, et in Perſia eam creſcere. . . *Melia Azedarach* ازادرخت *Avic.* 132. Magnam eſſe arborem, cuius fructus Zizypho Loto ſimilis ſit, in Turkeſtan provenire et in Syria. Colebatur et in Hiſpania. Ebn Alvam apud *Caſir.* 1, 330. . . *Zygophyllum Fabago* Andirian *Rhaz. c.* 24. اردفياي (Ardafiani) *Avic.* 137. *Rauwolf. p.* 113. . . *Aquilaria ovata* اغالوحي

Avic. 132. *Agallochum ſecundarium* maculis et venis variis, odoratum, cuius optima varietas ad Tſchampacam creſcit. Cf. *Rumph. amboin.* 2, 34. 35. *Cavan. diſſ.* 7, 377. . . *Terminalia Chebula* بليلج *Avic.* 144. Alterum nomen هليلج, non huic ſoli ſpeciei, ſed et Phyllantho Emblicae et ipſi Meliae Azedarach convenit: hinc vagum eſt. Sed distinxerunt cum Avicenna Arabes fere omnes citrinum fructum a kebalenſi, ſubnigro hoc et ſubrubro. Eſſe autem utrumque eiusdem arboris, primam enim meſſim illum, ſecundam hunc largiri. Conſuerunt medio aevo quinque ſpecies numerare, ad verſum illum:

„Myrobalanorum ſpecies ſunt quinque bonorum:
„Citrinus, Chebulus, Belliricus, Emblicus, Indus."

(Muſ. Braſav. exam. ſimpl. p. 222. Vox *kebalenſis*, quae a Latinobarbaris in *Belliricos kebuli* mutata fuit, originem habet ab urbe Kabol in Zableſtan, non, quod ibi proveniant, ſed quod mercatores eo deferant *(Abulfed. Büſchings Mag.* 5, 352.). Ab eadem arbore varios hos fructus venire, *Adanſonius* etiam nuperis temporibus teſtatus eſt *(Famill. des plantes* 2, 447.). Qui Myrobalanorum ſpecies illuſtrarunt, Garcias et Coſta, in ſolo fere Phyllantho ſubſtiterunt, Terminaliam noſtram nemo ante *Königium (Retz. obſerv.* 5, 31.) cognovit. In Calicut et Cananor praecipue invenit my-

robalanos kebalenſes Odoard. *Barbeſſa* (*Ramuſio* 1, 359. *a.*) *Gärtnerus* (*de fruct. et ſem.* 2, 90. 91.) optime kebulos et citrinos myrobalanos ad eamdem ſpeciem pertinere, belliricos autem ſpecie differre. Cf. *antiquit. bot.* 100. . . *Peganum Harmala* حرمل *Avic.* 174. *Serap. c.* 285. Bona deſcriptio apud hunc, ad capſulam usque trivalvem. Adhibebatur ut purgans. Sed male interpres *Averrhoïs* (*lib.* 5. *f.* 87. *b.*) *Cicutam* reddit. . . *?Aegle Marmelos* Correae de Serra (*Crataeva* Linn.) سل *Serap. c.* 261. Fructus eſt Indicus cydoniae ſimilis aureus et calefaciens. Cf. *Rumph. amboin.* 1. *t.* 81. . . *Garcinia Mangoſtana* جاوز حندم *Avic.* 152. Eſt fructus mellei ſaporis, magnopere delectans. In Malacca praeprimis frequens *Rumph. amboin.* 1, *t.* 43. *Le Gentil* (*itiner.* 1, 608.). Hicne eſt fructus, quem *Philoſtratus* (*vit. Apollon.* 3, 6.) deſcribit? . . *Euphorbia nereiſolia* سهودنا *Avic.* 210. Lacteſcentem et ſubvenenoſam eſſe plantam, cuius folia rariora Nerio ſimilia ſint.

Eugenia caryophyllea قرنفل *Avic.* 243. *Serap. c.* 319. Caryophylli aromatici ab Arabibus primis ex India advecti fuerunt. Bakui patriam Sandabil appellat (*Notices* 2, 401.). *Marcus Paulus* regnum Caindu tibetanum (*Ramuſio* 2, 35. *a.*) ubi egregie deſcribit arborem; Ant. *Pigafetta* bene delineat, ut viderit frequentiſſime in inſula Gilolo (*Ramuſio* 1, 394. *a.*). . . *Prunus Maha-*

leb صحلب *Avic.* 210. *Serap. c.* 44. Ex Hiſpania adferebatur. . . *Corchorus olitorius* ملوخية *Avic.* 212. *Abdollat.* 8. Planta edulis, ſed ſtomacho nocens. *Moſes* Maimonides etiam ſpeciem cognoverat, quae forte eſt *C. aeſtuans* (Cf. *Wahl. ad Abdollat. p.* 40.). . . *Glaucium luteum* ماميثا *Avic.* 210. Beitharides apud *Channing. ad Rhaz. de variol.* 110. Succus defaecatus in globulos formatus ad collyria adhibebatur. . . *Thea viridis* ثه (Tſah.). Prima eius mentio occurrit in itinerario Arabum ſaeculi IX., quod *Renaudotius* edidit *(Ancienn. relat. p.* 31.) ubi frutex appellatur, foliis punicae ſed ſuaveolentibus; haec infundia qua bulliente et remedium adverſus omnes morbos putari. . . *?Aconitum album* ſ. *ochroleucum* بيبش *Avic.* 147. Recens radix venenata, ſiccata innocua. *Angelus* a S. Joſepho *(ad pharmac. perſ. p.* 359.) adſerit, a Perſis hanc radicem obſoniis miſceri. Credebatur olim, ipſi Napelli toxico eodem modo obſtare ac Aconitum Anthoram. Sed hariolantur Arabes etiam circa noſtrum Napellum, quem بيبش موش بوحا vocant *(Avic.* 150.), ignotum ipſis, quum in Arabia et Perſia creſcere non videatur. Fallitur Avicenna, dum ad Napellum hiſtoriam Cicutae apud *Galen. facult. ſimpl.* 3, 38. traducit. Nonne itaque cum *Fuchſio (paradox. f.* 17. *a.)* contendamus, Arabibus ignotum fuiſſe Aconitum? Defendere ſtudet *Matthiolus (comm. p.*

769.) Avicennam, dum ſibi miſſam fuiſſe ex Oriente radicem Anthorae, Zedoariae nomine, quae cum Napello Moyſi Avic. *(Biſch muſch)* congruat, teſtatur. Sed fateor, me haec omnia clare non perſpicere.

Ocimum monachorum فلنجبشكى *Avic.* 236. *Serap. c.* 156. . . *Oc. baſilicum* بادرج *Avic.* 146. *Serap. c.* 157. . . *Thymbra ſpicata* زوفا *Avic.* 166. Iſaac ebn Amram apud *Bochart. hieroz.* 1, 674. *Celſ. hierob.* 1, 421. . . *Thymbra verticillata* سراج القطرب *Avic.* 200. . . *Cakile maritima* قاقلة *Avic.* 243. *Serap. c.* 65. Eſſe plantam ſalſuginoſam velut Kali, ſed comedi, folia eſſe Naſturtii ſimilia. *Bochart. hieroz.* 2, 224.

Tamarindus indica تمر هندي *Avic.* 262. *Serap. c.* 348. Deferri e Khaiſaran, Yemen et India: pulpam leguminum recentem eſſe optimam. . . *Bombax goſſypinum* كرفس *Abulfarag. hiſt. dyn.* 433. *Serap. c.* 66. alio nomine *Horon.* Cf. *Tavernier itin. p.* 21. . . *Goſſypium herbaceum* قطن Ebn Alvam apud *Caſir.* 1, 332. Satis frequenter cultum in Hiſpania. . . *Malva rotundifolia* خباز *Abdollat. p.* 8. *Avic.* 274. . . *Althaea ſicifolia* حطمي *Avic. l. c. Abdoll. l. c.* Ebn Alvam apud *Caſir.* 1, 335. Hinc nomen Ketmiae. . . *Hibiſcus ſiculneus* بامية *Abdoll. p.* 7. *Alpin. aeg. p.* 91. *Forsk. p.* 70. 125. Huc et *H. eſculentus.*

Spartium ſpinoſum خار شبشغان *Avic.* 157. . . *Spart. iunceum* بادشغان *Avic.* 150., alio loco بادشغان 192., e quo paretur کشت بر کشت *textilia monilia.* Cf. *Matth. Sylvat. c.* 182. *Cot.* . . *Pterocarpus Santalinus* صندل *Avic.* 241. *Serap. c.* 346. Ebn Alvardi, Abulfadli et Scherifus Edrifi patriam habent inſulas Indiae orientales (*Geogr. nub.* 35. *Celſ. hierob.* 1, 180 — 182.). In inſulis Noceris (Nicobarenſibus) invenit *Marcus Paulus* (*Ramuſio* 2, *f.* 52. *b.*). . . *Phaſeolus vulgaris* et *multiflorus* لوبية *Avic.* 201. *Serap. c.* 81. . . *Phaſ. Mungo* ماش *Avic.* 212. *Abdollat.* 32. Decoctum febricitantibus propinabatur. In Guzurate et Decan provenit. *Garc.* apud *Cluſ. exot.* 236. . . *Dolichos Lablab* لبلب *Avic.* 202. *Serap. c.* 41. Sed confunditur cum Hedera aut Ciſſo. Cf. *Alpin. aeg.* 75. . . *Indigofera tinctoria* نيل *Avic.* 214. *Serap. c.* 47. Sed vereor, utrumque commutaſſe cum Iſatide aliisve plantis. . . *Hedyſarum Alhagi* الحاج *Avic.* 262. Frutex in Khoraſan et regione ماوراء النهر (transoxana, inter Oxum et Iaxarten) frequens, in quo mellea ſubſtantia ترنجبين (Terendſchabin) inveniatur. Id Hedyſarum etiam vocari عاقول *Rauwolf.* 89. *Tournef.* 1, 123. *Kämpfer amoen.* 725. *Faber de manna Ebr. in Reiſke opuſc. med. arab. p.* 121. Notatu dignum eſt, quod, cum *Dioſc.* 1, 83. mannam etiam memoret, ſed turis micas, *Meſuen* hallucinari,

lum hanc mannam Arabum cum illa Graecorum confundat. . . *Aſtragalus emarginatus* سوقوطون *Avic.* 223. . . *Trifolium indicum* اكليل الملك *Avic.* 124. *Serap. c.* 18. Ebn Alvam apud *Caſir.* 1, 536. *Alpin. aeg.* 124. حندقوق etiam dictum: *Antiqu. bot. p.* 62. *Hyde de relig. vet. Perſ. p.* 492.

Artemiſia iudaica شيح *Avic.* 256. *Serap. c.* 14. *Rauwolf. p.* 456. *Abulſadli* apud *Celſ.* 1, 456. . . *Artem.* forte *indica* eſt, quam *Honainus* primus apud *Avic.* 125. laudat. Ex hac enim ſpecie *Moxa* Chinenſium paratur (*Kämpf. amoen.* 897. *Rumph. amboin.* 5, *t.* 91. *f.* 2.). . . *Centaurea Behen* بهمن الابيض *Avic.* 141. Behen album. Cf. *Hyde relig. vet. Perſ.* 510. *Rauwolf. p.* 288. . . *Echinops ſpinoſus* باذورد *Avic.* 140. . . *Orchis Morio:* Vana Bakui, quod in Schirwan creſcat (*Notices* 2, 518.) بوزيدان *Buzeidan Avic.* 144. Cf. *Matth. Sylvat. h. v.*

Phyllanthus Emblica املج *Avic.* 128. Parari docet e fructibus edulium, quod *Such* سكى appellatur (*p.* 219.). *Serap. c.* 95. *Garc.* apud *Cluſ. exot.* 197. Cf. *Antiquit. bot. p.* 98. . . *Quercus Ballota* بلوط *Avic.* 148. Edulis enim glans, cum ſaccharo bonum nutrimentum praebebat. . . *Iuglans regia* جوز et خسف *Abulſadli* apud *Celſ.* 1, 82. Sponte creſcere in Diarbekr et Kom et Zableſtan (*Abulfed. Büſchings Mag.* 4, 257. 5, 326. 350.). . . *Pinus Cedrus* شربين *Celſ. hie-*

rob. 1, 80. Cf. *Niebuhr. Arab.* 149. . . *Pin. Cembra* صغار *Avic.* 179. nucibus duris ſubtriquetris cuneiformibus. . . *Pin. halepenſis* صنوبر الكبار *Avic.* 152., cuius ſtrobilus جلوز appellebatur. . . *Pin. orientalis* تنوب *Avic.* 262., quae picem liquidam dat; ſtrobilus قصم قريش dicitur. . . *Pin. Pinea* صنوبر *Avic.* 242., cuius nux edulis حب dicitur *(p.* 179.*)*. . . *Altingia excelſa Noronna in Annal. bot. angl. n.* 5. *p.* 325. Haec arbor altiſſima Iavae, Cochinchinae et inſularum maris rubri indigena, Pinui maxime adfinis, distinguitur ſolo numero binario ſeminum ſub quavis ſquama ſtrobili latentium. Haec eſt arbor *Raſamala*, quae *ſtoracem liquidam* largitur, e rimis corticis emanantem. Cognoverunt autem eam Arabes nomine مبعة *Miah Avic.* 211. *Serap. c.* 46. Hanc iam Hobeiſchus e cortice arboris excelſae effluere, et ex inſulis Indiae orientalibus advehi bene ſcivit. . . *Stillingia ſebifera* اوملي *Avic.* 131. Eſſe oleum ſpiſſum, quod fructum arboris ambeat et e Sin auſtrali advehatur. Cf. *Lamarck. encycl.* 2, 290. *Tomex ſebifera* vix huc pertinet. . . *Croton Tiglium* فل *Serap. c.* 261. Cum pineae nucleis comparatur: unde nomen pineorum nucleorum *Acoſtae (Cluſ. exot. p.* 292.*)*. . . *Cocos nucifera* نرجيل (Nerdſchil). Primum teſtimonium occurrit in itinerario Abuzeidi et Wahebi *(Ancienn. relat. p.* 2, 111.*)* et praecipue de uſus mira varietate, quem haec palma

praebeat. *Avicenna* de fructu, titulo الهندي *(nucis indicae) p.* 153. loquitur. Cf. Lud. *Barthema (Ramusio* 1, *f.* 175. a. b.). . . *Areca Catechu* عدة et فوفل *Avic.* 236. *Serap. c.* 345. Arborem esse Coco similem, nucem deferri e Sin. Cf. *Garc.* apud *Clus. exot.* 187. . . *Aleurites moluccana* دند *Avic.* 160. Comparat cum Ricini seminibus, praedicat virtutem emeticam. . . *Momordica Elaterium* vel *Cucumis prophetarum* حنظل *Avic.* 175. Alvardaeus apud *Cels.* 1, 368. Cucumerum et Cucurbitarum plurimae species Arabibus gratae, frequenter ab iisdem cultae et satis accurate distinctae fuerunt. *Cucumeres* primum generico nomine جبار veniunt *(Abdollatif. p.* 30.). *Cucumis Melo* est بطيخ *(ib. Avic.* 241.) et persice خربزه *(Cels.* 1, 374.). Huius varietas est النغاج (Ebn Alvam apud *Casir.* 1, 333.) cortice tenero striato. *Cuc. Chate* est عبدلاوي *(Abdollat. l. c.)* cortice hirsuto, pomo fusiformi. *Cuc. sativus* فقوص *(Abdollat. l. c.) C. Dudaim* ضغبوش *Abdollatif. l. c. Cuc. anguinus* forte دبا *Abdollat.* longissimus. Namque *Cucurbita lagenaria* ex America venit. . . *Cucurb. Pepo* قثا *Avic.* 249. . . *Cucurb. Citrullus* قثا الحمار *ib.* بطيخ رقي et زيش *Abulfadli* apud *Cels.* 1, 371. . . *Cucurb. Melopepo* شلنق *Abdollat. l. c.* et *Abulfadli* apud *Cels.* 1, 365. (Distinctiones et nomina Forskolei neglexi, utpote parum certa.). . . *Aca-*

cia vera قرظ et سنط *Abdollat.* 28. Optima deſcriptio. . . *Ac. gummifera* Brouſſonet apud Willd. طلح *Abdollat. p.* 29. *Leo Afric. p.* 773. Maſtichis ſimile gummi largiri. Bene deſcribit *Höſtius* (*Marocc.* 306.).

Pandanus odoratiſſimus كادي *Serap. c.* 40. Ex Arabia felici adferri flores odoratiſſimos, cum quibus oleum paretur. Cf. *Forsk. p.* 172. . . *Salix aegyptiaca* زرنب *Avic.* 168. صفصف *Abulfadli* apud *Celſ.* 2, 108. حلاف *Alpin. aegypt.* 62. *Rauwolf.* 111. 112. Deſtillari e gemmis aquam odoratiſſimam. . . *Sal. babylonica* غرب *Avic.* 279. *Rauwolf.* 160. A florum odore vocatur in Perſia بيد مشك *Hyde relig. vet. perſ. p.* 336. Angelus a S. Joſepho ad *pharmac. perſ. p.* 360. . . *Canarium commune* مبسم *Avic.* 212. Fructum eſſe nucem trigonam, patriam Macaſſaram (Celebes), panem inde confici. Delicatum Amboinenſium panem ex his fructibus parari, teſtatur *Rumph. amboin.* 2, 148. . . *Spinacia oleracea* اسفانخ Ebn Alvam apud *Caſir.* 1, 332. *Avic.* 131. A Meſues inde temporibus nota. *Rhaz. c.* 52. . . *Cannabis ſativa* قنب Ebn Alvam apud *Caſir.* 1, 332. *Avic.* 248. Semen شهدنج *Avic.* 256. Paratur ſubſtantia inebrians حشيش e contuſis foliis. Cf. *Alpin. de medic. aegypt. f.* 121. b. *Kämpfer amoen.* 645., qui etiam e farina ſeminum pultem parari imbriantem tradit. *Chardin. itin.*

4, 207. et *Falk. topogr. Kenntn. des ruſſ. Reichs*, 2, 265. per totum Orientem dominari hunc uſum teſtantur. . . *Meniſpermum Cocculus* ماحرج *Avic.* 211. *Serap. c.* 365. E lacteſcentibus eſſe, feminibus piſces inebriari. . . *Cycas circinalis* eſt ſine dubio ea arbor, quae farinam praebere in inſulis orientalibus dicitur *(Ancienn. relat. p.* 17.*)*. Optimum et fere primum teſtimonium Chriſtianum reperies apud *Marcum Paulum (Ramuſio* 2. *f.* 52. b.*)*. Ipſo Sagu nomine citat *Pigafetta (Ramuſio* 1, 394.*)*. . . *Excoecaria Agallocha.* Praeſtantiſſimum lignum *agallochon*, quod toties ab Arabibus celebratur. عود *Avic.* 231. Afferri e Sin et India et Arabia per Sofalam: optimas ſpecies eſſe Mondeliam et Kakeliam et Kadmurinum et Semandurinam. Alio nomine اغالوخي 132. Cf. commentarium doctiſſimum *Celſ. hierob.* 1, 140—150. Fructus dicitur هرنوه *(Avic.* 163.*)* ſimilis piperi, ſed colore ſubflavo et odore praeſtantiſſimo. E Comaria, inſula Iavae propinqua, praecipue venire id lignum, peregrinatores priſtini arabes *(Ancienn. relat. p.* 78.*)* Scherifus Eddriſi *(geogr. nub.* 72.*)*, Abulfeda *(Büſchings Mag.* 4, 277.*)* et Ebn Alvardi *(apud Celſ.* 1, 148.*)* e Iava autem Bakui *(Notices* 2, 397.*)* et Ebn Alvardi *(Celſ.* 1, 153.*)* teſtantur. E Sumatra optimam Agallochi ſpeciem, Calampat dictam, evehi, vendi autem omnem fere Chinenſi-

bus, utpote ditioribus auro, refert Ludov. *Barthema* (*Ramuſio* 1, 181. a.) viliores ſpecies Bochor appellat et Loban. Cf. *Garc.* apud *Cluſ. exot.* 173. . . *Myriſtica moſchata.* Fructus ſatis cognitus Arabibus nomine بسابسا *Avic.* 148. et calix ſ. Macis, nomine طالسفر *Avic.* 183. *Serap. c.* 2. E Iava advehi Bakui (*Notices* 2, 397.) teſtatur. Bene deſcribit *αὐτόπτης* Ludov. *Barthema* (*Ramuſio* 1. *f.* 181. b.), ut viderit arborem in inſula Banda; ut in inſula Gilolo, Ant. *Pigafetta* (*Ramuſio* 1, 394.). . . *Boraſſus flabelliformis* ſ. Lontarus domeſtica Juſſ. et Gärtn. Avicennae 206. dicitur دوم, quod nomen etiam hodie ſervatur teſte *Forskoleo* 126. Ex hac palma paratur, teſtibus *Kämpfere* (*amoen.* 668.) et *Rumphio* (*amboin.* 1, 50.), Bdellium, quod مقل *Avic.* dicit. Distinguit autem in mechenſe et iudaicum. Rumphius *Punatam* dicit id ſuffumigium et totam parandi rationem indicat. Accedit, quod probabilitatem auget, *Abulfedam* (*Büſchings Mag.* 4, 203.) مقل palmam dicere humilem Tuneti frequentem: quo ſine dubio *Chamaerops humilis* intelligitur, cum Boraſſo flabelliformi facillime confundenda. Ipſe *Matthiolus p.* 92. teſtatur ſe Neapoli palmam hanc humilem bdelliferam vidiſſe. . . *Clutia lanceolata* علوه Planta harranica, contra ſerpentum morſus commendata (*geogr. nub.* 81.). Cf. *Forsk. p.* 122.

Superſunt Gaſtromycetes duo, quorum Avicenna meminit: alter كمنج (*p.* 194.) dictus. *Tuber* certe eſt, ſub terra proveniens, magnum, reniforme, edule, album, cortice inciſo, quod in patria, regione transoxana, et in Khoraſan obſervavit. . . Alter eſt *Cyathus* غوشلة *Avic.* 2 9. tuber cartilagineum, figura cyathi, exilis, epiphragmate tectus. Eſtne *Cyathus Olla* Perſ.?

* * *

Neque abſolutus hic index neque certiſſimus manifeſto tamen docet, haud parvam plantarum utilium, aut perſicarum aut indicarum ac chinenſium ſuppellectilem, Graecis Romanisque haud cognitarum, ab Arabibus introductam fuiſſe. Centum et quinquaginta fere plantas numeravi, quarum cognitionem Arabibus debemus, quae ſi prius notis MCC. adduntur, numerus fere MCD. eruitur plantarum, quas media aetas e fontibus cognoſcere potuit: quinquaginta enim fere ab ipſis monachis aut medicis medii aevi, ceu ſpontaneae per Galliam et Germaniam inventae fuerunt. Unde, quantopere aberret Halleri iudicium a veritate patet, qui ante C. Geſnerum (1550.) octingentas tantummodo ſpecies notas fuiſſe perhibet (*Bibl. bot.* 1, 285.).

CAP. V.

LATINOBARBARA AETAS.

Qui medio aevo rem herbariam attigerunt, Arabes fere solos (eosque pessime versos), aut Plinii farraginem aut Dioscoridis miserrimam interpretationem sequuti fuerunt. Naturalium rerum descriptores antiqui quum nusquam fere clare satis et distincte semet expresserint, neque nisi obiter duntaxat plantarum formas et colores indicaverint, Latinobarbarorum desidia exemplaribus etiam caruit, quorum vestigia sequeretur. Nullus ordo, nisi alphabeticus; nulla veritas, quum male intellecta Arabum et Graecorum loca solummodo transscribere consuescerent; nulla doctrinae ratio, quum haud nova docere, sed, quae centies dicta essent, iterum repetere sui ducerent officii.

SAECULUM XII.

Arabum florentissimum et mitissimum in Hispania imperium, scholarum arabicarum celebritas et doctrinae gloria, ab undecimo inde saeculo plures adlexit Christianos e Germania, Italia, Gallia ipsaque Anglia, qui, liberaliter excepti a scholarum arabicarum praefectis, totum doctrinarum ambitum cum linguarum orientalium cognitione in patriam retulerunt. Interpretati sunt hi Arabum discipuli eorum libros, ut *Hermannus* Comes Veringensis (*Trithem. annal. hirsaug.* 1, 148.), *Ge-*

rardus Cremonenſis (*Pipin.* in *Muratori ſcript. rer. ital.* 9, 587.), Daniel *Morlaeus* Oxonienſis (*Wood. antiqu. oxon.* 1, 56.) et, qui ceteros omnes eruditione antecelluit, CONSTANTINUS AFRICANUS, Carthaginenſis. Is, poſtquam quadraginta fere annos in ſcholis Arabum degiſſet, in Montis tandem Caſſini coenobium receſſit, ubi et Arabum ſcripta latine interpretabatur et totum eruditionis arabicae cyclum in compendium redigebat (*Leo Oſtienſ.* in *Muratori ſcript. rer. ital.* 4, 455.).

Conſtantini opera (*ed. Baſil.* 1536. fol.) et librum amplectuntur *de gradibus*, in quo medicamenta omnia, ab Arabibus adhibita, licet ſatis negligenter, tractantur. Myrobalanos credit indos et citrinos ex eadem arbore venire, illos eſſe maturos fructus, hos immaturos: emblicos cum prunis componit (*p.* 345.). Paſtinacam Secacul; *Oculceam* dictam, cum Carduo mariano confundit (*p.* 352.).

Saeculo ſequente, duodecimo nimirum, monachi Salernitani, tum regione herbarum utilium feraciſſima, tum exemplo Arabum moti, qui Siciliae et Calabriae potiti erant, ſuperſtitioni antiquae doctrinam, ſanctaeque ruditati Arabum eruditionem ſubſtituere coeperunt (*Orderic. Vital.* in *Ducheſne ſcript. normann.* 477.).

Supereſt *regimen ſanitatis Salerni*, quod ſaucio regis Angliae filio Roberto verſibus leoninis di-

carunt monachi (*ed. Ackerm. Stendal* 1790. 8.). Id praeter vulgatiſſimas Italiae plantas nil fere continet, quod paullo interiorem rei herbariae cognitionem proderat. *Eſcula* (*c.* 44.) *Ackermannus* legit, quae melius *meſpila* ſunt: namque eſculus nusquam in Italia creſcit. *Athanoſa* (*c.* 66.) eſt Tanacetum vulgare: *Enula campana* (*c.* 68.) toties praedicata, Inula Helenium.

Iidem ſcholae Salernitanae adhaeſit Io. f. Matth. *Platearius ſenior*, a iuniori Piſano, ſaeculi XV. ſcriptore, bene distinguendus: quem ſaeculo XII. vixiſſe e manifeſto Aegidii Corbolienſis teſtimonio efficitur, qui ab ore huius doctoris Salernitani ſeſe pependiſſe adfirmat (*Leyſſer. hiſt. poët. med. aev. p.* 499.). Frequenter etiam noſter citatur a ſcriptoribus ſaeculi XIII., Vincentio Bellovacenſi, Alberto Magno et Petro de Creſcentiis: ipſe autem tanquam recentem memoria adlegat Conſtantinum Afrum.

Liber Platearii, qui ſupereſt, *Circa inſtans* dictus (*ed. Lugd.* 1525. 4.), ſaeculum ſapit: alphabetico ordine medicamina cuiusvis generis nominat, additis pauciſſimis novis. *Acaciam* habet ſuccum prunellarum (*Pruni ſpinoſae*): *Bauciam* dicit Paſtinacam (*f.* 228. d.). *Cretanum*, Crithmum maritimum (*f.* 233. b.). Storacem liquidam credit in Calabria reperiri (*f.* 248. c.), quo ſine dubio Dauci lucidi ſuccus ſuaveolens reſinoſo-

gummoſus intelligitur. Pro Spica celtica *Saliuncam* nonnunquam poni (*f.* 248. b.).

Primus ceteroquin *Spiraeam Filipendulam* (*f.* 237. a.), *Clematida Flammulam* (*f.* 236. d.) et *Galeopſin Tetrahit* (*f.* 251. c.) nominat.

Huius aevi ſine dubio HERBARIUS eſſe videtur, cuius nusquam mentionem invenio, niſi apud Vincentium Bellovacenſem. Arbitror autem, monachum quemdam compilaſſe ex Arabum ſcriptis et Plinio, quidquid de plantis innoteſceret. Huic autem operi eadem fere autoritas, quam Plateario et Conſtantino, tributa fuiſſe videtur.

SAECULUM XIII.

Melioris paullo conditionis ſpes adfulſit, quum civitatum italicarum, Amalfi, Genuae, Venetiarum, Piſae et Florentiae commercium adeo augeretur ac extenderetur, ut et rerum naturalium cognitioni vim et imperium proſperare videretur, et ſuperſtitionis dominium et antiquorum praeiudiciorum labefactari. Memorabilem locum invenio apud *Petrum Aponenſem*, celeberrimum vergentis ſaeculi auctorem. Is (*diff.* 67. *Concil. differenc.* Venet. 1520. fol.) de habitabili aequatoris zona diſceptans, refert, ſemet noviſſe hominem, qui in regione Çinçorum (Zanguebar) viderit ſaccum loco ſtellae polaris auſtralis: de ipſa ſibi quoque retuliſſe Marcum Venetum (Paulum), omnium, quorum

meminerit orbis, maximum circuitorem et diligentiſſimum indagatorem, et inde apportari Venetianis lignum aloës et camforam et verci (indigoferam). Fratris etiam Cordelarii e Malabaria teſtimonium adducit, quod ſol bis transeat verticem, ut nusquam umbram videre poſſis, neque ſtellam polarem borealem, niſi in ipſo horizonte.

Tantum itaque efficere ea itinera, commercii cauſſa ſuscepta, potuerunt, ut priſtina praeiudicia de terrae forma abrogarentur, meliores autem opiniones divulgarentur. Quae quidem emolumenta neſcio an ex alio quodam itinere tam copioſe manifeſtoque redundaverint, quam e longiſſima *Marci Paulli* peregrinatione. Totam enim fere Aſiam, Tatariam et Chinam et inſulas Oceani indici ab anno 1270—1295. pervagatus, carceri tandem a Genuenſibus traditus, memoriae tradidit totam itineris longiſſimi hiſtoriam (*Ramuſii coll.* 2. *Purchaſii coll.* 3.). De Curcuma, Pipere Betle, arbore turifera, camforifera, Rheo palmato, Caeſalpinia Sappan, Eugenia caryophyllata, Pterocarpo ſantalino aliisque plantis primam reliquit et optimam inter Chriſtianos relationem.

Praecefferant eum iam ordinis Minorum fratres Ioannes de *Plano Carpini* et *Gulielmus Rubruquis*, qui per borealem maris caſpii regionem Tatariam ipſamque Chinam tetenderunt (*Ramuſio coll.* 2. *Purchaſii coll.* 3. *Hakluyt coll.* 1.). Eam

itineris orientalis viam, quam primi muniverant Neſtoriani, legerunt mercatores plerique Europae borealis (*Sartorii hiſtor. civit. hanſeat.* 198. *Sprengelii hiſt. invent. geograph.* 252.). Ipſae autem merces hac via apportatae melioris indolis iudicabantur quam quae navigiis Alexandriam adferrentur (*Samut. Torſella in Bongars geſt. Dei per Francos*, 2, 24.).

Sequuti ſunt *Odericus de Porta Naonis* et Ioannes *Mandevillius* ſaeculo XIV. (*Ramuſio coll.* 2. *Hakluyt.* 2. *Reiſen und Wanderſchafften des hocherfahrnen Ioh. v. Montavilla*, Frcf. 1580. 8.), qui pauca tamen hiſtoriam naturalem illuſtrantia reportarunt. Mandevillius tamen balſami fruticem deſcribit et modum, quo verum a ſpurio distinguatur, admiſtis ubique fabulis abſurdis. Praeſtrinxit enim animum miraculorum amor, inſcitia eius aevi nutritus, ut, qui redirent a peregrinatione, *mirabilia mundi* recitare cogerentur, in coenobiis legunda et ſcholis (*Sprengelii hiſt. geograph.* 219.). His mundi mirabilibus adnumerandae *oves vegetabiles*, quarum Odericus et Mandevillius primi meminerunt (*Ramuſio* 2, 251. *b.*) quaeque ab herbariorum conſcriptoribus indubitate repetuntur. Eſſe autem, referunt Odericus et Mandevillius, in regione *Chadiſſa* fructum ingentem, quem maturum ſi diſcideris, agnum intus inveniri ſine lana, eum una cum fructu comedi. Eam

plantam, *Barometz* dictam, in Savolzenſi regione, inter Volgam et Iaik, inveniri, fabulatur Hierón. *Cardanus (variet. rer. lib.* 6. *c.* 22. *p.* 63.).

Mirabilia ea plantarum fabuloſa maxime invenies in Alberti Magni, Lauingenſis, poſt epiſcopi Ratisbonenſis, libello de virtutibus herbarum, animalium et lapidum (*Opp. ed. Jammy*, Lugd. 1651. *vol.* 5.). Adiungam optimi Conr. *Gesneri* (*praef. ad Trag.*) iudicium: „In libro de mira„bilibus mundi diverſa herbarum vocabula nomi„nantur, ſed corruptiſſima. Haec legat, qui bo„nas horas male collocare volet.“ Quam aequum ſit id iudicium, ex initio ſtatim libelli elucet. Ibi enim de *Elitropia* praecipiens, ſic nugatur auctor: „Apud Chaldaeos vocatur *Ireos*, „apud Graecos *Mantuchiol*, apud Latinos *Eli„tropia*. Huius autem virtus mirabilis eſt, quod, „ſi colligatur ſole exiſtente in leone in Augu„ſto, et involvatur in lauri folio et ſimul adda„tur dens lupi, nullus poterit contra ferentem habe„re vocem loquendi, niſi verba pacifica.“ Et paul„lo poſt: „*Calidonia* vocatur a Chaldaeis *Aquila„ris*, a Graecis *Valis*. *Provinca* a Latinis proven„çalibus dicta, vocatur a Chaldaeis *Iteriſi*, a Grae„cis *Vorax*. *Nepta* Latinis, *Greith* Chaldaeis, „Graecis *Retus*.“ Citat ineptus homo ſolum *Ma„crum* et Alexandrum Imperatorem (?) de influentia planetarum in herbas. „Affodillus herba Sa-

„turni; Poligonia herba Solis; Chynoſtates (?) Lu-
„nae; Arnogloſſa Martis; Pentaphilon mercurii;
„Acharonia, quae et Juſquiamus, Iovis; Piſterion
„(περιστερεὼν) Veneris.

Credidit *Lambecius (bibl. Vindob.* 6, 844.) antiquum librum: *Puch der Natur*, dictum nil eſſe niſi germanice redditum Albertum, ſed fallitur. Manifeſta enim adſunt indicia, eum librum anno 1349. Ratisbonae ſcriptum eſſe *(Panzeri annales german. typogr.* 83.). Albertus autem iam 1280 vivere deſiit *(Martene collect. ampliſſ.* 5, 128.).

Eodem ſaeculo vixit *Alfredus*, Philoſophus dictus, qui commentaria ſcripſit in Ariſtotelem *(Fabric. bibl. med. et inf. lat.* 1, 180.) a Bartholomaeo *Glanville (propr. rer.* 17, 1.) ita citata, ut haeream, huncne velit, an ſeniorem Alfredum, quem ſupra citavimus.

Paullo melioris indolis eſt liber ruralis, quem ſenator bononienſis, Petrus de Crescentiis, vergente ad finem hoc ſaeculo, reliquit *(Opus ruralium commodorum.* Baſil. 1548. fol.). Verſione utor, quam frater Franciſcus Argentinenſis 1493. edidit, iconibus deturpatam adeo foedis adſpectuque horrendis, ut artis progreſſus nullibi luculentius ſub ſenſus cadere poſſint, quam comparatis his figuris cum iis, quas *Humboldtius*, *Ventenatius* et *Roxburghius* nobis largiuntur.

Ceteroquin auctor non maiores ſolos legerat,

ſed uſu ipſo et experientia doctus fuit. Semetipſum menſe Auguſto inſeruiſſe ramulos mali eiusdem anni proſperrime, teſtatur. Toto libro ſecundo leges vegetationis pro more ſaeculi, at non male, exponit. Neceſſariam eſſe certam quamdam adfinitatem inter arbores inſerendas et eas, quibus inferitur: miras tamen inſitionis et fabuloſas recenſet artes. E praeſectis quercubus oriri ſalices aut populos. Bene autem de abſorbtione plantarum, quae per poros fit, de neceſſitate gemmae ad multiplicandam aut propagandam ſpeciem. Libro tertio enumerat plantas utiles, inter quas quaedam obſcurae, e. g. *Verſig*, quae Berberis *Tabernaemontano* 3, 471. dicitur, poteſt etiam Crataegus Azarolus eſſe. *Avornus* eſt ſine dubio Cytiſus Laburnum (Io. *Bauhin. hiſt.* 1, 2. 362. . . *Zizulus* (Giuggiole Ital.) *Zizyphus vulgaris*. . . *Sicomorus*, quae in Germaniae montibus creſcat. . . *Muniacus*, pruno adfinis, quae Io. *Bauhino* 1, 169. *Armeniaca* eſſe videtur. Aliae plurimae notatu dignae: Spinachiam, ab Arabibus introductam, noſter primus inter Chriſtianos occident. Memorat: ſic *Fraxinellam* (Dictamnum album), *Flammulam* (Clematida), *Tetrahit* (Galeopſin), *Zuberum* (Quercum Suber), *Sanguinum* (Cornum ſanguineam), *Acer Opalum*, *Rincum marinum* (Crithmum). Glycyrrhizae cultum et Pineae uberrime liet bene deſcribit.

VINCENTIUS BELLOVACENSIS, medii aevi Plinius, ampliſſimi operis, *Speculi quadripartiti* (ed. Lugd. 1494. fol.) tomo ſecundo hiſtoriam naturae univerſam complectitur; ſed ſcholaſticus vir et ἐκ βιβλίων κυβερνήτης nihil agit niſi Ariſtotelem, Dioſcoridem (ſic) Gallienum, Yſidorum, Macrum, Plinium, Avicennam, Platearium, Actorem, Caſſium Felicem (qualis fuerit, neſcio) citare et de oppoſitis argutiſſime diſceptare. Pauciſſima, aut nulla fere, notatu digna occurrunt. De *Bernice* arbore *(Terminalia Vernice)* primus fere loquitur, ſequens peregrinatores ſui aevi *(lib.* 13. *c.* 85. *f.* 166. d.*)* Myrobalanos tamen Graecorum *(Hyperantheram Moringam)* cum myrobalanis Arabum confundit *(lib.* 12. *c.* 79. *f.* 154. d.*)*.

SAECULUM XIV. ET XV.

Commercium Italorum florentiſſimum et itinera frequentia in remotiſſimas regiones ſimplicium cognitionem augere et amplificare debuerunt: ſed impeditum etiamnum id ſtudium fuit inſcitia vulgari linguarum. Pauciſſimi docti Arabicam linguam coluerunt, nulli fere Graecam, ut et ipſe Franc. *Petrarcha*, decus ſui aevi, queri conſueſceret, ſe, licet in Barlaami Graeci disciplinam ſemet tradiderit, a lingua tamen antiquorum Graecorum rudem eſſe *(Mém. ſur la vie de Pétrarque,* 1, 670.*)*. Maius obſtaculum fuit ſervile doctorum ingenium,

quod, exhauſtos eſſe ab Arabibus theſauros, neque novi quidquam inveniri poſſe autumaret. Arabum imperia, quam noxia ſint humano ingenio, quam turpe ſit, coecis oculis eos ſequi, qui ipſi nil ſciverint, niſi a Graecis male accepta, nemo luculentius monſtravit, fortius contendit conviciisque ipſis defendit, quam *Petrarcha (rer. ſenil.* 12, 910. 913.). Qui, doctiſſimus ſui aevi, quum ipſe Graecarum literarum rudis fuerit, facile inde efficitur, quanta fontium Graecorum fuerit inſcitia. Nihilominus quivis ſcriptorum adeo adfectavit hanc eruditionis partem, ut riſui etiam ſe exponeret. Eius rei innumera paene teſtimonia celeberrimus *Matthaeus* ſiſtit *Sylvaticus*. Sic *(c.* 300.) *Guadam* vel *Fabuciam* graece appellari millepedes: *(c.* 42.) *Amariſmam (Aneuryſma)* interpretatur Matrem ſanguinis etc. Sic *Vincentius Bellovacenſis (f.* 93. b.) *aroma* ab aris vel ab aëre derivat.

Ipſi enim fontes Graeci, Neſtorianorum et Arabum interpretationibus mutati, monachorum denique inſcitia contaminati, longe alii legebantur ab eius aevi hominibus, quam veri, textu reſtituto, ad nos pervenerunt. *Bartholomaeus Glanville* Anglicus alium habuit Dioſcoridem ac nos, ſiquidem Caſſiae Fiſtulae deſcriptionem ex eo petiit *(c.* 28:), quam haudquaquam Anazarbeus cognovit. Adſcriptum erat Dioſcoridi medii aevi integrum caput de Jaſmino, quod deeſſe in codice Cantacuzeno demum

vidit Matthiolus. Aristotelis scripta a Ioanne Damasceno exposita, in epitomen redacta, quam *summae* nomine citare solebant, longe aliena fuerunt a veris Stagiritae libris.

Pseudonymos multos citare consuerunt, *Cassium Felicem* et *Possidonium* Matthaeus Sylvaticus, *Democritum* et *Aesculapium* alii. Nomina autem haec illustria a monachis sine dubio adfectata, insciitiae eorum saeculorum adeo imposuerunt, ut oraculorum vice eorum auctoritas haberetur.

Ad hanc aevi illius labem accessit scholastica inquirendi, disserendi, scribendi ratio. In contrarias semper partes disputaturi, nullum finem alium cognoverunt illorum saeculorum homines, quam ingenii vim, ratiociniorum aciem et dialecticae exercitium ostentare: auctoritate sola celeberrimorum nominum vincti ac detenti, veritatem minus quam gloriam quaesiverunt. De plantarum anima, de rationibus earum seminalibus, et sensualitate disputantes, neglexerunt omnino naturae observationem. Hinc iure *Leonicenus (de Plinii error. lib. 2. f. 16. a.)* taxat *Petrum Aponensem*, quod, qui centaurii maioris radice continuo usus fuerit, ignorare se id tamen fateretur *(concil. differ. 100.)*.

Simon de Cordo Ianuensis et Matthaeus Sylvaticus celeberrimi sine dubio sunt scriptores huius saeculi. Ille, medicus Papae Nicolai IV. et sacerdos palatinus Bonifacii VIII., gloriatur, se

peregrinatum esse per orientem, ut plantas in loco natali observaret, quas veteres descripserint. Ea autem iactatio adeo communis est omnibus fere scriptoribus barbarorum saeculorum, ut fidere iis nullo modo possimus. Conatus est nomina plantarum et medicaminum graeca, arabica et latina cum vulgaribus comparare eoque modo exponere. Male vero id tentamen plerumque cessit, cum expers literarum, rudis etiam a rerum ipsarum cognitione esset. Edidit „*clavem sanationis*, simplicia me„dicinalia, latina, graeca et arabica, alphabetico „ordine elucidata. Venet. 1514. fol.“ cuius praecipua pars rediit cum Matthaei Sylvatici opere.

Is *(Matthaeus Sylvaticus)* Mantuanus, Salerni commoratus erat, ubi „Colocasiam colere in vi„ridario suo secus spectabilem fontem“ adfirmat *(c. 197.)*. Ipse etiam semina *Cantalidis (? Athamantae cretensis)* e Graecia adferri curavit et in horto suo coluit *(c. 133.)*. Sardiniam etiam viderat et Montem pessulanum *(c. 181. 528.)*. Dein Milani artem medicam exercuisse dicitur, anno autem 1317 conscripsit opus „Pandectarum medici„nae Lugd. 1534. fol.“ in quo explicantur nomina graeca, arabica et latina plantarum aliorumque simplicium, quae tunc temporis adhiberentur. Id opus licet *Reinesius* laudibus immeritis extollat *(var. lect. 3, 18.)*, equidem nil nisi inscitiam auctoris pauciſſimasque coniecturas video, quibus ad expli-

canda arabica plantarum nomina uti poſſimus. Simon lauuenſis Algam paluſtrem vocat Nenufar (*Nymphaeam*) et alio nomine Caccabum Veneris et Papaver paluſtre. Noſter ingenue fatetur, „Ara„bes non multum curare in omnibus iſtis herbis, „unumque pro alio ponere, ſi easdem virtutes ha„bere credant“ (*c.* 122.). Ipſe tamen omnem operam impendit, ut confuſionem vitaret pernicioſam. Quaeſivit ab Hiſpanis, Arabibus et Graecis, quaenam intelligerentur plantae ſub receptis nominibus (*c.* 180. 521.). Neque tamen, qui ipſe careret rerum et linguarum cognitione, finem ſuum attingere potuit.

Agrifolium (*c.* 21.) commutat cum Loto Graecorum, latine vero dici *Ciceraſo*. *Thoram* habere flores violaceos et *Anthoram* ſubrubeos (*c.* 45.). *Apii* duodecim ſpecies numerat, inter quas et Ranunculus ſardous (*hirſutus c.* 48.). Caballum marinum (*c.* 117.) inveniri nugatur in Ypotamo, fluvio Meſopotamiae, quae media regio ſit inter Scirtim et Euphratem. Tormentillam differre arbitratur *Simon* a Quinquefolio, quod illa habeat folia ſeptena, intelligit itaque *Potentillam rectam*. Mire confundit (*c.* 167. 168.) Ciſtum, Hederam et Lablab: Caprifolium, Oxyacanthum et Lycium (*c.* 259.): Iſatidem et Rubiam tinctorum (*c.* 366.): Inulam et Laſerpitium Chironium (*c.* 375.).

Meliora pauciſſima ſunt. Ad Amalfi oppidum

ſophiſticari Agallochum radice Chamaeleae, quae vero laxet, cum Agallochum adſtringat (*c.* 30.). Bacham Arabum (*Caeſalpiniam Sappan*) manifeſto *Preſillum* lignum, longe ante detectam Americam vocat (*c.* 82.) Buzeidem eſſe Satyrii bulbum (*c.* 116.) Saliuncam non raro pro Spica celtica poni (*c.* 616.). Bene Simon ſaccharum Arabum a Graecorum ſimili ſubſtantia differre arbitratur, immerito ob id taxatus a *Leoniceno* (*de Plinii error. lib.* 4. *f.* 55. a.).

Editor Baptiſta *Sardus*, Papienſis, addidit nonnulla nova. Sic de Fragariae uſu (*f.* 170. d.) loquitur: Carduum ſtellatum, Lyſimachiam Nummulariam (*Graſſula lunaria*), Gratiolam officinalem, Thapſiam garganicam deſcribit.

Bartholomaeus Glanville, comes Suffolciae, ordinis Minorum monachus, *de proprietatibus rerum* volumen conſcripſit (Argent. 1491. fol.), quod Caroli V., Galliarum regis, iuſſu ſacerdos ipſius palatinus Io. *Corbichon* gallice interpretatus eſt (Lyon 1482. fol.). Hinc, quam immerito compilator quidam (*Mélanges, tirés d'une grande biblioth.* 10, 202.), Corbichonem ipſum faciat auctorem, patet.

Noſter totum librum XVII. plantis dicavit, iis autem ſolis, quae vel in ſacra ſcriptura vel in gloſſis occurrunt, non neglectis tamen aliis vulgaribus. Auctores citat Ariſtotelem, Dioſcoridem, Pli-

nium, Iſidorum, Alfredum, Platearium et Albertum: illos vero alios, ac nunc leguntur. „Calami „ſcripturales“ ex Arundine Donace iam tum diu obſoleverant (1, 31. Cf. *Beckmanni hiſt. invent.* 3, 56. 4, 297.). Sexuum coniunctionem in plantis haud agnoſcit, cum rationem in ſe feminalem contineant, per quam ex ſe producendi ſpeciem ſuam habeant potentiam. Allium bene a cepa et a lilii bulbis discriminat: bene cyprum Cant. 1, 14. deſcribit. Dudaim Leae fuiſſe Mandragoram. Primum (Quercum Ilicem), prunum et lentiſcum confundit.

Iacobus DE DONDIS, Ioannis, Petrarchae amici *(rer. ſenil.* 6, 897. 15, 1053.) filius, Patavinus, *aggregator* dictus, librum de ſimplicibus conſcripſit, quod ſine loco et anno editum habuit *Trewius (praef. ad Blackwell. herb.* §. 16, 7.).

Coram eſt editio Veneta 1499. 4., quae foliis CL et aliquot non numeratis conſtat. In praefatione dicitur ipſe liber: *Aggregator practicus de ſimplicibus*, ad finem vero: *Herbolarium de virtutibus herbarum.* Alphabetico ordine plantae nominantur, adiunctis virtutibus medicis, ex Arabibus et Plateario etc. Adſunt icones, rudes eae quidem et ligno inciſae, ſed praeſtantiores omnibus illis, quae in aliis herbariis occurrunt. Pro Acoro eſt *Iris Pſeudacorus*, quae repetitur etiam ſub Ireos. Ariſtolochiae longa et rotunda ſunt ve-

rae, nec quas Germanici habent herbarii, Fumaria. Branca urſina eſt Heracleum Sphondylium. Capillus Veneris eſt Aſplenium Ruta muraria. Coriandrum, Cyperus, Lavandula, Siler montanum (*Laſerpitium ſilaifolium f.* 124.), Serpentaria (*Arum Dracunculus f.* 127.) oſtendunt, auctorem fuiſſe Italum et plantas vivas delineaſſe. Optimae etiam figurae Fragariae et Gentianae luteae. Hedera terreſtris forte Veronica eſt hederaefolia: Hermodactylus, Colchicum: Naſturtium aquaticum, Sium anguſtifolium. Peſſimae tamen figurae Dauci cretici, Menthae, Granorum Solis, Mandragorae (tamen non fabuloſa, ut in herbariis aliis), Paeoniae, Sinapis, Spicae celticae et nardi. Adiecta eſt enumeratio laxantium, ubi Bartholomaeus Anglicus ſaepius citatur.

Alia editio multo vetuſtior ſ. l. et a. exſtat in bibl. Göttingenſi, ubi et titulus et praefatio deeſt, icones etiam multo peiores.

In eadem etiam bibliotheca ſervatur belgica interpretatio ſine titulo, anno 1484 impreſſa, multo abſolutior aliis, quas vidi editionibus. Continet enim praeter laxantium etiam aliorum ſimplicium enumerationem. Icones fere eaedem ſunt, quas antiqua latina continet, pauculis aliis adiectis.

Solent nonnulli (ut *Mittarelli Biblioth. cod. cc. p.* 28.) Arnaldo Villanovano tribuere, cum prooemium eius nomen ferat. Sed citata Arnaldi

verba ſequuntur. Plures editiones, 1520. 4. 1522. 4. italice mihi in literis humaniſſimis indicavit Cl. collega Patavinus, Ioſ. Ant. *Bonatus*.

Amicitiae humaniſſimi *Schrankii*, collegae Landshutenſis, acceptam refero editionem fere antiquiſſimam: „Aggregator compilatione clariſſimi phi„ſici Iacobi de Dondis civis.“ Venet. 1481. fol. In praefatione ipſe fatetur, ſe anno 1355 hunc librum conſcripſiſſe. Alphabetico ordine perſequitur ſimplicia, ſine ulla deſcriptione: vires et uſus ex Arabibus et Latinobarbaris, ad ipſum usque Simonem Ianuenſem exſcribit, nullo adiecto iudicio: dispoſitio operis ſecundum uſus medicos.

Alium longe tenorem habet, quam e Trewiana bibliotheca mecum benigne communicavit Vogelius Altorfinus, editio Veneta 1543. fol. Ad ſolas qualitates primarias et ſecundarias et ad virtutes contra morbos index medicaminum ſecundum Arabas et Arabiſtas inſtitutus eſt.

Eodem ſaeculo Conradus quidam *de Megenberg*, Canonicus Ratisbonenſis, interpretatus eſt *librum naturae (Puch der Natur)*, quem eumdem eſſe cum Alberti Magni tractatu ſupra citato, *Lambecius* falſo autumat (*bibl. Vindob.* 6, 844. Cf. *Panzer. Annal. der deutſch. Liter.* 1, 83.). Edita autem eſt haec interpretatio 1475. Auguſtae Vindelicorum et 1482. bis eodem anno.

Initio saeculi XV. vixisse videtur *Christoph. de Honestis*, Florentinus, prof. Bononiensis; cum *(expos. in Mesuen, f.* 98. a.*)* Thomam de *Garbo* praeceptorem suum vocet, qui obiit 1370 *(Petrarc. senil.* 12, 2. *p.* 1007.*)*. Commentaria Christophori in antidotarium Mesues cum Marini editione Venet. 1562. fol. impressa pauca continent notatu digna. Loco Secacul Arabum sumebant aevi eius officinae Sigillum Salomonis.

Huius libri ad exemplar conscriptae sunt numerosae editiones *horti sanitatis*, quae saeculo XV. prodierunt. Editionem latinam Moguntinam, a Iac. *Meydenbach* curatam 1491. fol., aliam vulgari sermone Saxoniae inferioris conscriptam Lübec. 1492. fol., tertiam teutonicam, Io. *Schönspergeri* opera Augsburgi 1488. 4. typis impressam, coram habeo. Alphabetico ordine plantas recenset, in praefatione peregrinationes iactantur, per Graeciam et Orientem, socio pictore, susceptas, quas de se ipso gloriatur auctor Lübecensis, Magister Io. *van Cube (c.* 568.*)*, de alio quodam „domino no„bili" Moguntina editio. Ioannem *Cubam* autem medicum Francofurtanum fuisse, editio Francofurtana Egenolfii 1533. testatur. *Arndes*, civis Lubecensis impulsu editionem nostram factam esse, ipse auctor fatetur. Icones ligno incisae pleraeque eaedem, nonnullae tamen penitus diversae, passim meliores Lübecenses. Ipse textus nonnunquam pe-

nitus alienus, quod ut luculentius pateat, ſigillatim perluſtranda eſt utraque priori loco citata editio.

Moguntina.	Lübecenſis.
c. 14. De Allio citatur Vincent. Bellovac.	c. 4. nil de eo.
c. 34. Apium ſylveſtre eſſe Hippoſelinum (Smyrnium Olus atrum.).	c. 7. confunditur cum Ranunculo hirſuto.
c. 36. Apium haemorrhoïdarum videtur Ranunc. Ficaria.	c. 9. idem.
c. 40. Ariſtolochia rotunda eſt Fumaria bulboſa.	c. 10. idem.
c. 7. Aſſodillus eſt Iris florentina, citantur Dioſcorides et Iſidorus: ſeptem facultates.	c. 20. Citatur Avicenna et 19 facultates.
c. 6. Acorus, figura mala.	c. 21. figura melior.
c. 21. Ambroſia, deſcriptio et icon mediocres.	c. 22. figura peſſima.
c. 4. Acacia eſt Prunus ſpinoſa, cum icone mediocri.	c. 26. figura peſſima.
c. 26. Anacardus, figura imaginaria.	c. 33. idem.
c. 18. Aloë, icon corolla tetrapetala, foliis integerrimis. Iſidorus citatur.	c. 35. eadem icon. Iſidorus fere nusquam citatur, ſed Bartholomaeus Anglicus.
c. 22. Amomum eſt Geranium robertianum.	c. 51. figura alia, ſed mere arbitraria.
c. 132. 434. Conſolida maior ſ. Symphytum peſſime delineatur.	c. 107. multo melius.

Moguntina.	Lübecenſis.
c. 133. Conſolida regalis ſ. Delphinium peſſime.	c. 108. optime.
c. 89. Cardus eſt Dipſacus fullonum.	c. 110. Idem tamen c. 288. ſub Labro veneris et 519. nomine Virgae paſtoris occurrit.
c. 450. Caulis Spinachia: peſſime.	c. 161. 471. *Heydenſch kal* bis, melius.
c. 157. Diptamnus eſt Convallaria multiflora.	c. 169.
c. 188. Fraga, non male.	c. 213.
c. 222. Hermodactylus eſt Leontodon Taraxacum.	c. 248.
c. 247. Laureola, Daphne non male.	c. 286. Laurea, fig. arbitraria.
c. 276. 277. Mandragora, cum radice virum et mulierem referente. *).	c. 306. 307.
c. 338. Paeonia, peſſima figura.	c. 364. non mala.
c. 392. Ribes (Arabum dicitur) ſed noſtrum eſt; figura mala.	c. 427. figura melior.
c. 395. Rododendron eſt Roſa.	c. 432.
c. 458. Scolopendria, figura mala.	c. 445. figura melior.
c. 486. Verbena peſſima.	c. 514. non male.

*) Inſignis monachorum Φενακισμὸς, quo e radice homuncionem aut femellam ſculpſerint, relicto capillamento radicularum, talemque radicem velut naturalem, vendiderint ſaepe 30 aureis nummis, exponitur ab *Amato Luſitano (in Dioſc. p. 432.)*.

Utraque ceteroquin editio exteras plantas fere omnes imaginarias arbitrariis iconibus exprimit, Asam foetidam, Balauſtiam, Myrobalanos, ipſum Napellum, Piper, Rhabarbarum, Oryzam (*Rizum*) Scammoneum, Schoenanthum, Tamarindum, Thapſiam, Zedoariam, Saccharum. Lübecenſis editio pauca habet, quibus caret Moguntina: e. g. Flores frumentorum (*Centauream Cyanum*), Cubebas et Diapenſiam (*Saniculam.*). Auguſtana editio minorem habet utraque numerum (434.).

Aliam editionem, *Herbarii* nomine Moguntiae 1485. officina Fauſtii Schoyfferique editam recenſet *Trewius* (*praef. ad Blackwell. herbar. §. IV. n. 1.*). Ea nonnihil differre a noſtra utraque videtur. Namque Tamarindi loco, ubi noſtrae habent Umbelliferam, Herbarius habet Tanacetum; Apollinariae nomine, quae Scribonio Largo hyoscyamus eſt, et hic et in noſtris Conium maculatum dicitur, Herbarius habet Tuſſilaginem. Hunc Herbarium vocat Brunfelſius Hieronymum continuo ab ipſo citatum. Eſt ſine dubio

Hieronymus *Brunsvicenſis*, chirurgus Argentinenſis, cuius *liber de arte deſtillandi* easdem fere plantas ipſasque icones continet, quas in Orto ſanitatis videmus. Eumdem itaque librum eſſe recte iudicant C. *Gesnerus* (*praef. ad Trag.*) et *Trewius* (*praef. ad Blackwell.*). Prima editio Brunſuicenſis libri eſt Argent. 1500. fol. Invenio in an-

tiquitatibus botanicis non parum defudaſſe. Namque Gentianam Cruciatam primum a ſe delineatam credit *Borith* eſſe Ebraeorum. Eam vocem Io. Mich. *Langiús* Altorf. 1705. et Ol. *Rudbek* Upſ. 1722. uberius illuſtrarunt. Herba non eſt, ſed vel ſapo, vel purpura.

Ridiculum plane errorem committit Hieronymus, ubi de *Sambuco* loquitur. Eum enim eſſe triplicis coloris, albi, lutei et rubri perhibet. Legerat autem literarum rudis homo *Sambacum (Jaſminum)* Arabum, ab Arabum commentatoribus cum Leucoio commutari. Leucoia autem dividebat id aevum in alba *(Leucoium L.)*, lutea *(Cheiranthus Cheiri)* et rubra *(Cheiranthus annuus.)*.

Numeroſas editiones, titulo parum mutato, variis linguis, omitto, quippe quae a *Trewio*, *Hallero* et *Panzero* uberrime recenſentur.

Novas tamen figuras, naturae magis congruas, novam etiam praefationem continet, quam Eucharius *Rhodion* cum Chriſt. *Egenolfio* Francofurti ad Moenum 1533. molitus eſt. Icones has ſeorſim etiam edidit bibliopola, titulo: Herbarum imagines vivae 1535. et 1536. 4. In easdem commentatus eſt Theod. *Dorſtenius*, medicus Caſſellanus, in *Botanico* Frcf. 1540. fol., ſed nulla fere augmenta ſcientiae, quae id tempus iam attulerat, conſpicua ſunt.

Inſunt eaedem figurae Egenolfianae, additis

Brunfelſianis, Tragianis et Fuchſianis, etiam Dioſcoridi, qui ex interpretatione *Ruellii* a *Ryffio* 1543. editus eſt. Transierunt denique etiam in Adami Loniceri, qui Egenolfii gener fuit, opera, de quibus infra.

Ortolfum de Bavaria Heydenberger pariter huc refero, quum liber eius de medicinis ſimplicibus „*Arzneybuch*“ Aug. Vind. 1488. 4. ſine figuris nomina plantarum officinalia ſola et vires e Plateario et Alberto contineat (*Trew. ad Blackw.* §. 11. *Panzer Ann. d. deutſch. Lit. p.* 98.).

Huc et *Johannes Tollat von Vochenberg*, prof. Viennenſis ſaeculo XV., cuius „Meiſterlich Büchlin „der Arzney und Krütter“ *Schrickius* quidam 1497. f. l. forma quarta minore edidit. (*Panzers Annal. der deutſch. Liter. p.* 228.). Alphabetico ordine plantas latino pariter et vernaculo ſermone recenſet, nil niſi vires medicas, fabuloſas eas plerumque et abſonas, addens. Ortus fere eſt ſanitatis in compendium redactus. *Ambroſia* dicitur Hyrſwurz oder lange Garben oder wilde Salven. *Anthera* das gel Sämlin in den Roſen. *Berberis* eſt Pferſich (Perſica.) *Quititana*, Sunnenglanz, quae in Sicilia creſcat, ignota. *Ribes Ioannis* (rubrum) primo hic occurrit.

Huius aevi eſt Matth. *Platearius*, cuius commentaria in Nicolai Praepoſiti Antidotarium cum Meſue Venet. 1562. fol. impreſſa ſunt. Aevi in-

ſcitia ubique patet. Saliuncam arbitratur ſemen herbae eſſe, lignum aloēs a Nilo deferri in Indiam. Matthaeum Sylvaticum et Simeonem Ianuenſem ubique citat. Saccharum ipſius aetate in Sicilia et Hiſpania colebatur *(f. 374. c.)*.

Manfredus de Monte Imperiali librum ſcripſit de *ſimplicibus*, qui in bibl. Pariſina latet *(Fabric. bibl. med. et inf. lat. lib. 12, 38.)*. Eum vidit Iacobus *de Manliis*, picturis ornatum. *Tunici* nomine primum auctor mentionem fecerat, *Dianthi* noſtri Caryophylli *(app. ad Brunfelſ. herb. p. 167.)*. Qua aetate Manfredus vixerit, non patet.

Ipſe Ioann. Iacob. *de Manliis*, Alexandrinus (Italiae) ſaeculi XV. ſcriptor ſine dubio eſt, neque Anton. Guainerio, Ticinenſi (1440.) multo iunior. Edidit explanationes difficiliorum herbarum, quae in officinis exſtant, in appendice ad *Brunfelſium (ed. Argent. 1532.)* impreſſas. Idem ſine dubio *luminare maius*, Lugd. 1536. 4. Ticini omnino vixit, et ipſos Caryophyllos (Dianthum) in Lombardia ſponte creſcentes bene illuſtrat. Ridet iure ſuo herbarios officinarum, quos lumina apothecariorum male lucentia appellat. Spectat ſine dubio *Quirici de Auguſtis Torfanae* lumen apothecariorum, quod denuo prodiit Venet. 1549. fol. Scabioſam quoque delineat Succiſam *(p. 173.)* veteribus ignotam. Herbam Paralyſis minorem Margaritae vocat, quae Bellis eſt perennis *(p. 171.)*. An-

gelicam etiam Archangelicam primus videtur obſervaſſe et Gratiolam officinalem, quam bene deſcribit. De filicum feminibus, quae ſagae inveſtigent, nil addit, niſi ingenue fatis: „Deum melio„ra ſcire.“ *Filium ante Patrem* dicit *Inulam*, cuius rami inferiores floriferi altiores ſint, vel *dyſentericam*, vel *ſalicinam*, vel etiam *britannicam*. Bonus homo oleum perdit et operam, dum Matthaeum Sylvaticum et Simonem Genuenſem (Pandectarios) cum veteribus conciliare ſtudet. Meruit tamen laudem Euricii Cordi *(botanol. p. 18.)*.

LIBER IV.

REI HERBARIAE POST RENATAS LITERAS INSTAURATIO.

CAP. I.

VETERUM FONTIUM EXAMEN.

Duabus potiſſimum cauſſis tribuenda eſt nova vita, quae, poſt tot ſaeculorum altiſſimum ſomnum, omnem excitavit ſcientiarum ambitum fructusque tulit laetiſſimos; fontium nimirum, e quibus melior ſtudiorum ratio fluit, examen et novarum orbis terraquei regionum inventio. Barbara enim aetas, Arabum unice ſequax, nil unquam adfectavit, nil cupivit, niſi quae Arabes dixerint, in epitomen redigere, commentariis illuſtrare, quae vero nunquam res ipſas exponerent, ſed nomina tantummodo, absque ipſius linguae cognitione, interpretarentur. Acceſſit ad hanc inſcitiam egeſtas ipſa rei herbariae, ex Arabicis ſcriptoribus hauriendae. Ecquis enim negabit, quas ipſi haud cognorunt, etiam aliis pateſacere eos non potuiſſe! Namque duplici

interpretatione, ſyriaca ac arabica, acceptis plantis, quae aliud agnoſcerent clima, fieri aliter non potuit, quam quod Arabum ſcriptores, a naturae ſtudio plane alieni, in ſumma ubique verſarentur caligine.

Labem totius rei herbariae, quae inde neceſſario ſequebatur, eo deſperatiorem invenimus, quo graviora ſaluti humanae damna contraheret. Exemplo ſit arſenici cum cinnamomo commutatio. Hoc enim ab Arabibus nomine *Dar-ſini* praedicatum, a *Nicolao Myrepſico* (*ſect.* 32. *c.* 21.) ἀρσένικον redditur, unde plerique ſeriores perniciosum venenum habent aroma pretioſum. Sic etiam Averrhoïs interpres *Harmel* Arabum, quae *Peganum* eſt, Cicutam reddiderat, noxio inſigniter errore.

Tot tamque periculoſi errores dilucidari non potuerunt priusquam ipſi antiqui fontes examini ſubiicerentur. E Theophraſto et Dioſcoride omnes ſeriores hauſerant, illorum textus, latentes vel corruptiſſimi, protinus inquirendi, reſtituendi erant, ut, quaenam verae ſint plantae antiquitatis, clare pateret. Quo facto demum erui poterat, quid adiiciendum ſit veterum cognitioni, quaeve partes ſcientiae inprimis excolendae.

Civitates Italiae, opibus et copiis affluentiſſimae, florentiſſimo commercio celebres, ſuorum civium opulentiſſimorum moderamine rectae, ſcientiarum

reviviſcentium nutrices primae fuerunt. Amabilem, quam *Guicciardinus* in hiſtoriae ſuae initio delineat, imaginem totius Italiae, proſperitatis, opulentiae, liberalitatis, libertatis, ſecuritatis publicae, legat, qui de felicitate illius aetatis dubitet. Florentiam inprimis, a Mediceis imperatam, confluxerunt ingenia omnia: liberalitas Coſmi et Laurentii Medicei adlexit ex ipſa Graecia eruditos homines, quos donis cumulabant, ut Graecarum literarum initia docerent. Emanuel Chryſoloras Italos plures inſtruxit, ut ab eo fere primordia reſtitutarum literarum proficiſci viderentur. Magna nomina et illuſtria, Demetrii Chalcondylae, Theodori Gazae, Ioannis Laſcaris, Ioannis Argyropyli, Marci Muſuri, Beſſarionis, Georgii Trapezuntii, a quorum ore pependerunt Italiae fere omnes eruditi. Ab his enim Graecis docti Leonardus Aretinus, Poggius Bracciolinus, Laurentius Valla, Franciſcus Philelphus, Nicolaus Perottus, Hermolaus Barbarus, Angelus Politianus, Marſilius Ficinus, Pomponius Laetus, Thomas Linacer, Nicolaus Leonicenus, Marcellus Vergilius, Guarinus Veronenſis, Ioannes Auriſpa, Nicolaus Nicolus, veterum codices ſtudioſiſſime collegerunt, textum reſtituere, interpretationes corrigere commentariisque novis illuſtrare ſategerunt. Franciſcus Philelphus inter eos, Emanuelis Chryſolorae gener, ex Oriente poſt longam peregrinationem redux, a

papa Eugenio, rege Alfonſo, Laurentio Mediceo et Franciſco Sforza liberaliſſime exceptus, ingentem librorum Graecorum copiam ſecum attulit. Nicolaus Nicolus octingentos codices collegit, e quibus bibliotheca Marciana orta eſt. Ioannem Laſcarim, naufragum munificentia ſingulari exceptum, Laurentius Mediceus ad conquirenda volumina Conſtantinopolin bis ad Bajazetum miſit, nec defuit honeſta petenti barbarus imperator. E ruinis denique Conſtantinopoleos libri ſervati ad eumdem Laurentium Mediceum transierunt, qui inde bibliothecam celeberrimam Mediceo-Laurentinam fundavit.

Et noſtrae ſcientiae incunabula eodem ſtudio collecta fuerunt, examinata et edita: quo potiſſimum nomine meruerunt *Theodorus Gaza* et *Georgius Valla*. Is, Theſſalonicae honeſto loco natus, cum Graecia in praecipiti eſſet, Italiam aufugit, ſecumque attulit et Ariſtotelem et Theophraſtum: utrumque latinitate donatum ita edidit, ut facundiam magis quam rerum cognitionem proderet. Plinium enim ſequutus eosdem fere errores commiſit, quod bene Leonicenus animadvertit. Nimio etiam ſtudio augendae latinae linguae deceptum fuiſſe queritur Euric. *Cordus* (*botanol. p.* 34.).

Georgius *Valla* Placentinus, Graece doctus, in epitomen redegit omnes fere Graecos auctores, qui de medicina et materia medica tractaverant (Venet. 1501. fol.), eo quidem aevo utile opus,

quod vero pariter mediocrem rerum cognitionem prodit ac Theodori Gazae interpretationes.

Nihilominus novi conatus non ſine uſu fuerunt. Horum enim virorum veſtigia preſſerunt alii, qui errores eorum detexerunt, emendarunt, veteresque puriori ſermone reſtituerunt.

Primus inter eos fere fuit *Hermolaus Barbarus*, e nobiliſſima Veneta ſtirpe, reipublicae patriae orator apud Imperatorem et papam, dein Patriarcha Aquilegienſis, invita patria, fuit († 1493.). Plinium is ſibi caſtigandum elegit, animadverſiones autem criticas edidit (*Caſtigationes Plinianae* 1492. fol.), parum maturum opus, quum viginti tantummodo menſibus id conſcripſiſſe fateatur; gloriatur tamen, ſe plus quam 5000 errores Plinii emendaſſe. Inficiari quidem nequimus, manifeſtas Plinii hallucinationes Hermolao ſuboluiſſe: manifeſtos herbariorum errores non paucos correxiſſe, ſedulo comparaſſe fontes, e quibus hauſerat Plinius: neque tamen herbarum cognitione adeo polluit, ut illuſtrare omnes tenebras, difficultates omnes removere potuerit.

Recte quidem vidit, Plinium confudiſſe Betonicam cum Britannica, πράσον (Porrum) cum πρασίῳ (Marrubio). Aeque tamen ac Plinius hallucinatur in Xanthio et Aparine, quas distinguere non audet; in Coronopo, ad quem herbam ſardoam (Ranunculi ſpeciem) refert; in Empetro ſ. Saxi-

fraga. Bene ceteroquin deſcribit herbam Paralyſis (Primulam veris), Margaritum (Bellim perennem) et Roſam moſcheuton (Althaeam roſeam).

Minoris etiamnum momenti inſtar habent Explicationes difficilium Plinii, quas *Robertus de Valle* Rothomagenſis 1500. 4. Pariſiis edidit. Corruptae voces, ex herbariis potius ſumtae, aut e Matthaeo Sylvatico, docent, Plinium, quem legit, non noſtrum caſtigatum eſſe, ſed monachorum mala induſtria contaminatum.

In Dioſcoride primus operam collocavit *Marcellus Vergilius* Florentinus, reipublicae patriae ab epiſtolis († 1521.). Is ope codicum antiquorum, quos Laurentius Medices collegerat, omnia capita Dioſcoridis, innumeraque loca, quae antiqui miſcuerant et peſſime reddiderant interpretes, emendare inque priſtinam puritatem reſtituere ſategit. Commentaria ipſius in Dioſcoridem Florentiae edita 1518. fol. taxantur quidem a *Manardo (epiſt. 8, 3.)* quod verborum potius contineant correctiones quam rerum illuſtrationes. Marcellum enim noſtrum Manardus dicit hominem, in poëtarum libris et oratorum magis verſatum quam in medicis. Merito etiam Marcello obiicitur, quod ubique Hermolaum reprehendat, et ſaepius iniuria *(Manard. epiſt. 10, 1.)*. Negari nequit, confundi a noſtro nonnunquam vulgares Italiae plantas, ut Cunilae, Conyzae et Origani ſpecies; ignorari Erodium ci-

cutarium, frequentiſſimam herbam; diſſenſum veterum de Malva et Althaea haudquaquam componi; Lavandulam noſtram pro Nardo celtica haberi. Neque tamen eo minus Helleri iniurium eſt iudicium, Marcelli commentaria ſtirpibus minus cognitis exponendis non inſervire. Sedulo certe noſter plantas haud paucas ipſe examinavit et cum veterum deſcriptione comparavit. Quum Arum vulgare maculatum priores herbarii plerumque cum Dracunculo confudiſſent, hunc noſter primus verum vidit et egregie deſcripſit. Primus riſit fabulas de radice ἀνθρωπομόρφῳ Mandragorae. In violis veterum dilucidandis magnopere deſudavit. Vaga nomina et harum et narciſſorum eſſe bene cognovit: invenit duas Narciſſi ſpecies in Apennino, N. *biflorum* et *calathinum*. Xanthium, Agrimoniam Eupatoriam et Vineam, cum Chamaedaphne a maioribus commutatam, optime illuſtravit. Defenditur a *Fuchſio* in *epiſt. nuncupatoria ad hiſt. ſtirp.*

In horum virorum numero fulget praeprimis ac ſplendet eximium Nicolai Leoniceni ingenium, viri et doctrinae copia et acumine ingenii et linguarum veterum uſu excellentis. Vicentinus is, Ferrariae per longam annorum ſeriem ſapientiam profeſſus, donec centeſimum fere annum agens e vivis receſſit. Feliciſſimus ſenex, poſt aliorum certamina, adiit etiam veteres, Plinium-

que et Arabes, ut compilatores, quibus rerum defuerit cognitio, repraesentare studuit (*Opuscula.* Venet. 1530. fol.). Maxime Serapionem adgressus est, utpote cuius erroribus tot tamque insignia damna in salutem humanam manent: passim tamen etiam Plinium adgreditur. Aristolochiae rotundae radicem cum Cyclamine commutari, hoc enim ad pisces enecandos adhiberi. Fraga trifoliata male confundi cum Trifolio fragifero. Bene vidit errores Arabistarum miscentium Isatida cum Indigofera et Dolicho Lablab. Carpesium Galeni alienum esse a Cubebis. Lolium tritico noxium eodem modo perperam Plinius dixerat, quo Cuscutam aliis plantis, circumligando nempe, quod noster taxat: licet Hermolaus Plinium excusare conetur. Hederam et Cistum male confundi a Plinio. Cassiam Fistulam veteribus incognitam fuisse, male pro ea haberi Siliquam dulcem (Ceratoniam.)

Saepissime ceteroquin bonus senex repetit, quae semel dixerat; taxat etiam Arabes, absque ulla linguae notitia. Sic Avicennae obiicit Chamaelaeum cum Chamaeleonte commutasse; Serapioni, Turbith suum (Seseli) idem feciisse cum Tripolio Dioscoridis (Plumbagine.). Male saccharum Arabum Graecis iam fuisse notum. Saliuncam et Nardum celticam, quam optime Plinius distinxerat, eamdem esse plantam.

His quidem audacibus eo aevo sententiis factum

eſt, ut multae acerrimaeque lites ſuscitarentur. Cum Hermolao quidem Barbaro amice actum eſt, confabulari uterque conſuerat in palatio Herculis Eſtenſis Ferrarienſis, liberaliſſimi principis, et ipſe fatetur Leonicenus, adeo ſe cum Hermolao ſentire, ut Barbarus vel leonizare vel Leonicenus barbarizare ſibi videatur. E vita etiam disceſſit Hermolaus, priusquam Nicolaus opere ſuo perfunctus eſſet.

At *Pandolphus Collenutius*, Peſarenſis, orator eiusdem ducis Eſtenſis, occiſus a Storza 1504., indignus certe adverſarius, arma cepit contra Leonicenum, nec plantas ſatis nec hiſtoriam artis cognoſcens (*Plinii adverſus Leonicenum defenſio in append. Brunfelſ.*). Plinium a Dioſcoride non hauſiſſe temere audet praecipere, quod veritati ſatis contrarium eſt. Neque tamen reticendum eſt, pauculas notatu dignas animadverſiones ab ipſo proferri. „Qui de herbis dicturus eſt, eum ego non „tam librorum quam telluris, non tam literarum „quam agrorum ſtudioſum eſſe oportere cenſeo. „Nec ſatis eſſe ad herbariam perdiſcendam tradendamque, herbarios ſcriptores legere, plantarum videre picturas, graeca vocabula inſpicere, „magiſtri unius verbis addictum eſſe, ſed ruſticos montanosque homines interrogare oportet“ (*p.* 111.). Saliuncam bene a Nardo celtica distinguit. Bene animadvertit in codice Pliniano, a

Guarino Veronenſi caſtigato, Hypociſtidem dici non ad Hederae ſed ad Ciſti radicem creſcere. Saniculam pictam vidit in Herbario Veneto, ſed male eam cum Pentaphyllo coniungit. De eo loquens *Amatus Luſitanus (in Dioſcor. p.* 106.) relegandum putat ad ſuos iuris conſultos.

His tempore fere aequalis fuit *Ioannes* MANARDUS, Ferrarienſis, Pici Mirandulani principis, Ladislai Pannoniae regis et Lodovici archiater (*nat.* 1462. † 1536.), doctiſſimus certe vir, qui tum Meſues ſcripta ſuis commentariis illuſtravit, tum Marcelli Vergilii verſionem Dioſcoridis ſigillatim correxit (*Epiſtolae medicinales*, Baſil. 1540. fol.).

Acriter in Arabas invehitur, quorum res herbaria maxime egena et a Graecis mutuo accepta ne intelligi quidem ob linguae inſcitiam poſſit. Liberaliter ceteroquin et humaniter Hermolai Barbari partes contra Marcellum Vergilium tuetur, ipſe etiam plantas examinavit. Sic Halixon vidit in maritimis Umbriae (9, 3.) monſtrante Ulyſſe Lanziano, rei herbariae perito. Centauream Rhaponticam et Rheum Rhaponticum ipſe acceperat et probe distinguit (5, 5.). Panax tantum Heracleum vidit in horto monachorum et Ieſuatorum Ferrariae (9, 3.). Lilium convallium bene deſcribit, quod ſaepe commutatum ſit cum Hemerocalli Dioſcoridis: fallitur tamen, dum hanc cum Fraxinella

(*Dictamno*), Polygonato (*Convallaria*) et Secacul (*Paſtinaca*) iungit (9, 4.). Azarolum latere ſub Meſpilo antiquorum: ortum eſſe nomen ex Arabico زرور (*Zarur*): Hermodactylum credit eſſe Colchicum, quod frequens in Pannonia obſervaverat. Turbith Meſues quam longe differat a ſynonyma planta ceterorum Arabum, bene ſenſit.

Antherae iam vera ſignificatio apud eum occurrit (4, 3.). Inſidere capillis ſeu filamentis floris. In Mes Arabum (Phaſeolus Mungo) magnopere laboravit: alii id Erviliam eſſe, noſter Erviliam male cum Dolicho veterum iungit. Eſt autem ea potius ὄροβος (1, 3. 9, 3.). Miror, Manardum Paliurum non cognoviſſe, nec Lotum in Italia vidiſſe, commutaſſe etiam Acanthum veterum cum Acantha et Branca urſina (*Heracleo Sphondylio*), Typham denique ignoraſſe.

Prima haec ſunt rudimenta liberioris et melioris ſtudii, in quo plerique et optimi ſcriptores ſaeculorum XVI. et XVII. perrexerunt, qui vero cum aliis potiſſimum nominibus inſignia acquiſiverint merita; ſequentibus redibunt capitibus.

CAP. II.

PATRIARUM HERBARUM EXAMEN.

Non paucas Germaniae et Italiae plantas herbarii barbarae aetatis, obiter licet et priſtinis nomini-

bus insignitas prodiderunt. Quibus accessit studium criticorum in veterum monumentis. Hoc enim eo valuit, ut discerent medici, haud omnem omnino ambitum rerum naturalium vel Arabum vel Graecorum etiam scriptis exhauriri, latuisse eos profecto vegetabilia climatum frigidiorum, quae novo examini submittenda, pariter forte efficacia esse possint ac arabica remedia. Cautissime tamen, imo nimis caute egerunt servilia fere ingenia, dum nomina nova invenire non auderent, sed pristina, Graecorum, Romanorum Arabumque nomina traducerent ad plantas Germanicas Gallicasque, quibus parum saepe similes essent novae.

Primus fere ausus est ad patriae divitias consilia transferre SYMPHORIANUS CAMPEGIUS, Lugdunensis, ducis Lotharingiae medicus, paradoxus saltem homo, ni quandoque ineptus dici possit. In *campo elysio Galliae*, Lugd. 1538. 8. *p.* 16. *Rosas* describit *damascenas*, ubique reiicit exotica remedia et patria commendat. Lavandulam Nardo, Coluteam Sennae, Mercurialem Cassiae, Agaricum Rheo, Aloë Ebulum substituit. Galenum prohibuisse Gallis venam secari, ob lacteum sanguinem (γάλα) sed μωρίαν esse *Montis pedentium*, μώρους (Mauros) sequi. Ex his quidem facetiis ingenium Symphoriani divinaveris.

Multo maiora, imo nova plane molitus est *Otho* BRUNFELS Moguntinus, primum ludimagister

Argentorati, dein medicus Bernenſis † 1534. Patrias plantas bene delineavit figuris ligno inciſis, collegit iudicia maiorum, abstinuit tamen fere ab exoticis. Liber ipſius *Herbarum vivae eicones* tomis duobus 1532. fol. et tribus 1537. editus eſt.

Confuſionem totius rei herbariae, quae tunc temporis regnabat, his verbis exponit: „Multam „gratiam veteribus debemus, qui herbarum vires „et nomina primi nobis prodiderunt; multam etiam „ignominiam et perpetuam contumeliam iis, qui „poſterioribus ſaeculis mire et portentoſe omnia „depravarunt et confuderunt. Inprimis Pandecta„rio ſcriptori *(Matthaeo Sylvatico)* et Simoni „Ianuenſi, qui praeterquam quod omnia miſcue„runt, in hoc tantum ſudaſſe videntur, quomodo „ingentia volumina comportarent, non quomodo „utilem poſteris operam locarent vel rerum potius „cognitionem indagarent. Quodſi eorum opera „factum eſt, praeſtitiſſet nunquam adhibuiſſe ma„num. Quando non eſt cuiusvis, rerum vocabula „ſcribere, ſed hominis prorſus in linguis et literis „omnibus exercitatiſſimi. Si et illorum libri cor„rupti ſunt, quod mihi vero ſimile non eſt, cum ſint „recentiſſimi, perpetuis tenebris digni eſſent tam „perfidiſſimi corruptores. Inde etiam hoc malum „maximum, quod tam paucas herbas novimus. In„de tot myriades barbarorum, obſoletorum et in„eptiſſimorum nominum, dum et omnia illi vetera

„corruperunt vel neglexerunt, et quaelibet hodie „anus nomina imponit, quilibet quoque indoctus „ſeplaſiarius, et qui artis magiſtri haberi debebant, „nihil magis poſtremum habent, quam in herbis „et cognitione rerum philoſophari.“

Plantas autem Brunfelſius ſine ordine tradit, ſaepiuscule etiam confundens, quae quamdam habent adfinitatem. Sic Ungulam caballinam (*Tuſſilaginem Petaſitem*) cum Arctio Lappa iungit: Helleborum nigrum delineat, et orientalem deſcribit. Sub Ariſtolochiae rotundae nomine habet Fumariam bulboſam et Halleri. Arum maculatum pingit, ubi A. italicum eſſe debebat. Ad Arum Dracunculum recenſet Chenopodium Bonum Henricum et Polygonum Biſtortam. Conſolidam mediam dicit Teucrium Chamaedryn. Crus galli, ſeu Coronopoda habet Ranunculum bulboſum. Scrofularia maior eſt nodoſa, media Sedum Telephium, minor Ranunculus Ficaria.

Novae autem aut melius obſervatae haud paucae ſunt:

Veronica ſerpyllifolia (*Exfragia nobilis* 220.)... Salvia Verbenaca (2, 26.). . . Iris Pſeudacorus (2, 47.).

Scabioſa Columbaria (2, 24.). . . Aſperula odorata (2, 11.). . . Alchemilla vulgaris (2, 53.).

Viola tricolor (*Herba Trinitatis* 2, 69.). . . Viola odorata et paluſtris distinctae (1, 137.). . .

Aſclepias Vincetoxicum (*Hyrundinaria* 2, 36.). . Sanicula europaea (*Diapenſia* 1, 81.).

Narciſſus Pſeudonarciſſus, Galanthus nivalis et Leucoium vernum (1, 129.). . . Convallaria maialis (1, 211.).

Polygonum Perſicaria (*Pulicaria* 2, 14.). . . Dianthus Carthuſianorum (2, 58.). . . Saxifraga granulata (1, 185.).

Potentilla recta (*Pentaphyllum maius* 2, 33.). . . Anemone Nemoroſa (2, 80.). . . . Anemone Pulſatilla (1, 217.).

Leonurus Cardiaca (1, 160.). . . Lamium laevigatem (*Urtica labeo foemina t.* 3. *p.* 12.). . . . Mentha rubra *Smith* (76.). . . . Euphraſia officinalis (1, 169.). . . Antirrhinum Linaria (2, 39.). . . Draba verna (2, 34.). . . Cardamine pratenſis (1, 218.). . . Malva alcea (2, 72.). . . Geranium Robertianum (2, 37.). . . Senecio vulgaris (*Verbena femina* 1, 120.). . . Anthemis Cotula (1, 255.).

Neottia ſpiralis (*Satyrium odoriferum* 1, 105.). . . Aſplenium Ruta muraria 1, 219.).

Satis aequum *Fuchſii* de *Brunfelſio* iudicium (*in epiſt. nuncupator. ad hiſt. ſtirp.*) adiungam: „Quamvis multa in illius ſcriptis deſiderentur, ut„pote quod deſcriptiones picturis paſſim non re„ſpondeant et quod paucas admodum et vulgares „tantum ſtirpes protulerit, quod ſaepe non ſuis et

„legitimis nominibus appellaverit herbas: nihilomi-
„nus tamen, ut hunc omnes certatim laudibus ef-
„ferant, vel unica hac de cauſa meritus eſt, quod
„ipſe primus omnium rectam pingendarum ſtirpium
„rationem in Germaniam noſtram invexerit, aliis-
„que hanc imitandi occaſionem praebuerit. . . Συγ-
„γνώμη τῷ πρωτοπείρῳ.“

Viam a Brunfelſio munitam feliciter ingreſſus eſt amicus ipſius *Hieronymus* Tragus, Heydesbachi 1498 natus, ludimagiſter primum Biponti, ubi etiam principis hortum plantis inſtruxit, dein ſacer praeco Hornbaci et medicus in amoeniſſima regione plantarumque feraciſſima. Saraeponti aliquantum moratus apud comitem Naſſovienſem, rediit tandem Hornbacum, ubi ſexdecim annos tabe confectus 1554. diem obiit.

Vir, ad amplificandam ac reformandam rem herbariam natus, indefeſſa induſtria tantaque fuit, ut filicum ſemina indagaturus, duobus aut tribus comitibus ſtipatus, integram noctem, igne accenſo, in ſylvis degeret *(p* 544.*)*, ut hortum ipſe, plantis indigenis rarioribus ſatis locupletem coleret, pictorem aleret bonum, Danielem Kandeliam Argentinenſem, veteresque auctores ſimul diurna verſaret manu ac nocturna.

Librum *de ſtirpium hiſtoria* primum germanice editum Conr. *Geſnerus* dein auctum edidit Argentorati 1532. 4. Ordo plantarum haud alpha-

beticus, sed is, qui ex adfinitate quadam proficisci videretur. Agmen Urticae ducunt, quod sigillum Tragi urticae folia habebat. Componuntur labiatae, cruciferae pleraeque et compositae: at insigniter saepe aberrat, dum e. g. (*p.* 219.) cum Verbascis iungit Centauream montanam (*p.* 93. 99.): Ranunculos cum Apio (*p.* 166. 167.): Erigeron acre cum Plantagine Psyllio (*p.* 226.): Alisma cum Plantagine (*p.* 679.): Cyperum flavescentem cum Triglochine (*p.* 528.): Polytrichum cum Drosera.

Indigenarum plantarum studiosissimus neglexit fere exoticas, nisi quas a Conr. Gesnero acceperat. „Multi" (inquit *p.* 165.) „ex nostris scriptoribus „ingentia volumina de Balsamo, ligno Paradisi, „Amomo, Nardis aliisque peregrinis ac exteris ra„dicibus herbisque, quas vix unquam siccatas in „officinis videre, conscripserunt. Sed qui nobi„lissimarum stirpium, quae in Germania nostra fe„liciter proveniunt, quaeque ita passim obviae sunt, „ut pedibus illas conculcemus, illarum inquam hi„storiam qui describendam susciperet, nemo est; „scilicet officio suo probe se functos existimant mag„ni doctores, si in scholis et scriptis suis, quo no„mine quoque herba apud hunc et illum auctorem „ex veteribus, qui et ipsi nonnunquam dormita„runt, appellata sit, investigerunt. Hinc vero, „quam peregrinarum rerum, quarum nec notitiam

„nec copiam habemus, omnes ſtudioſi ſimus, liqui-
„do apparet. Qui fit, ut praeſtantiſſimas Dei op-
„timi maximi creaturas, quae affatim apud nos, e
„ſingulari Dei benevolentia luxuriant, tanquam ſu-
„perfluas et inutiles contemnamus.“

Optimus vero Tragus, quum et ipſe in ſynonymis, ipſorum etiam Ebraeorum, colligendis ſtudium ſummum collocaret, plantas autem paucas, extra Germaniam provenientes, cognoſceret, alienus haudquaquam eſt ab erroribus gravioribus. Satius fuiſſet, abſtinere penitus a doctrina veterum, plantasque indigenas, ſua quamque appellatione deſcribere. At voluit aliter aetatis imperium. Hinc factum eſt, ut Rutam ſylveſtrem veterum (Peganum Harmalam) eamdem crederet cum R. montana *(p. 69.)*: ut Inulam Helenium arbitraretur eſſe Moly Homericum *(p. 171.)*: Ariſtolochiam Clematitida diceret longam *(p. 178.)*: Adonida vernalem Elleborum nigrum verum *(p. 406.)*: ut Herniariam glabram pro Empetro *(p. 527.)*: Gomphrenam globoſam pro Circaea *(p. 579.)*: Trifolium medium pro Cytiſo *(p. 601.)*: Geniſtam tinctoriam pro Ferula *(p. 604.)*: Polygonum Fagopyrum pro Ocimo *(p. 648.)*: Alyſſum ſativum pro Seſamo *(p. 655.)*: Brizam mediam pro Aegilope *(p. 670.)*: Eriophorum pro Gnaphalio *(p. 683.)*: Lilium Martagon pro Hyacintho poëtarum *(p. 787.)*: Cuſcutam pro Androſace *(p. 810.)*: Caſſiam Sen-

nam pro Colutea Theophrasti (*p.* 964.): Crataegum Oxyacantham pro Cynosbato (*p.* 984.) haberet.

Perpaucas descriptiones et icones a Brunfelsio amico mutuo acceptas habet.

Novae aut melius observatae sunt sequentes:

Lycopus europaeus (*p.* 9.). . . Salvia Sclarea (*Gallitricum p.* 49.). . . Veronica Beccabunga (*Sion non odoratum p.* 138.). . . Veronica Chamaedrys (203.).

Briza media (*Aegilops* 670.).

Galium sylvaticum (*Matrisylva secunda.*). . . Potamogeton crispus (*Alga ranarum.*).

Myosotis Lappula (*Elatine* 196.). . . Anchusa anguſtifolia (*Bugloſſa minor* 232.). . . Verbascum phlomoides. . . Gentiana cruciata (254.). . . Impatiens Noli tangere (*Esula sylvestris* 295.). . . Chenopodium hybridum (*Solanum* 4, 304.). . . Veratrum album (409.). . . Astrantia maior (*Osteritium montanum* 200.). . . Imperatoria Ostruthium (*Smyrnium* 433.). . . Bupleurum perfoliatum (482.). . . Bupleurum falcatum (*Herba vulneraria* 500.). . . Caucalis grandiflora (*Lappa agrestis* 311.). . . Selinum Carvifolia (*Cuminum equinum* 300.). . . Laserpitium Siler (*Siler montanum* 175.). . . Aethusa Cynapium (*Petroselini vitium* 100.). . . Aegopodium Podagraria (*Vitium Angelicae* 111, 211.). . . Herniaria glabra

(*Empetrum* 527.). . . Gomphrena globoſa (*Circaea* 579.). . . Solanum Dulcamara (816.). . . Sium Siſarum (912.). . . Sium Falcaria (*Critamus agreſtis* 215.). . . Sambucus racemoſa (*ſylveſtris* 406.). . . Myoſurus minimus (*Coronopus ſylveſtris* 211.). . . Staphylaea pinnata (1098.).

Convallaria verticillata (*Sigillum Salomonis anguſtifolium* 400.). . . Scilla amoena (*Narciſſus coeruleus* 756.). . . Iuncus effuſus (*vulgaris alter* 800.). . . Colchicum autumnale (*Hermodactylus* 759.). . . Hyacinthus botryoides et comoſus (772.). . . Rumex patientia (*Rhortenſis* 530.). Triglochia paluſtre (*Calamagroſtis* 2.). . . Paris quadrifolia (*Aſter, non atticus* 303.).

Stellera Paſſerina (533.). . . Cardioſpermum Halicacabum (*Veſicaria peregrina* 397.).

Dictamnus albus (26.). . . Lychnis flos Cuculi (403.). . . Dianthus ſuperbus (*Superba* 575.). . . Pyrola rotundifolia (*Limonium ſylveſtre* 707.).

Potentilla alba (*Quinquefolium* 4, 501.).

Capparis ſpinoſa (967.). . . Caltha paluſtris (142.). . . Aconitum Lycoctonum (*Luparia* 247, ſed male pictum.). . . Anemone pratenſis (*Herba Venti* 413.).

Teucrium Botrys (79.). . . Teucrium Chamaedrys (204.). . . Pedicularis ſylvatica (250.). . .

Digitalis purpurea (*Campanula ſylveſtris* 889.). . . Digitalis ambigua (*ead. fl. luteo*).

Lepidium ruderale (*Thlaſpidium* 83.). . . Thlaſpi campeſtre (87.). . . Cardamina pratenſis (83.). . . Eryſimum Alliaria (86.). . . Eryſimum Barbarea (101.) . . Siſymbrium Sophia (*Seriphium germanicum* 338.).

Hibiſcus Trionum (*Alcea veneta* 921.).

Polygala vulgaris (531.). . . Vicia dumetorum (*Oſmunda latinorum* 176.).

Hypericum hirſutum et montanum (73.). . . Hypericum ? pulcrum (74.). . . Picris liceracioides (*Cichorea* 3.).

Pyrethrum corymboſum (*Buphthalmus* 152.). . . Inula germanica (*Solidago ſarracenica* 3.). . . Achillea Ptarmica (*Tanacetum album* 159.). . . Balſamita vulgaris (*Aliſma* 163.). . . Erigeron acre (166.). . . Centaurea montana (219.). . . Gnaphalium arenarium (*Amarantus* 330.). . . Gnaphalium montanum et germanicum (331.). . . Gnaphalium dioicum (*Lagopus* 332.). . . Chryſocoma Linoſyris (*Linariae tertium genus* 358.). . . Achillea Ageratum (*Eupatorium Meſues* 515.). . . Centaurea Cyanus (*Baptiſecula* 566.). . . Tagetes patula (*Caryophylli indi* 923.).

Epipactis Nidus avis (*Satyrion* 9, 785.).

Zea Mays (651.). . . Urtica balearia (3.)

Smilax aſpera (814.). . . Rhodiola roſea (913.).

Aſplenium ſeptentrionale *(Filix arborea* 537.*)*. . . Oſmunda regalis *(Filicis maioris alterum genus* 543.*)*. . . Blechnum boreale *(Aſplenon ſylveſtre* 550.*)*. . . Aſplenium Ceterach *(Scolopendra vera* 551.*)*. . . Botrychium Lunaria *(*914.*)*. . . Lycopodium clavatum *(Muſcus terreſtris* 555.*)*. . . Lycop. complanatum *(Saccina ſylveſtris* 556.*)*. . . Marchantia polymorpha *(Iecoraria* ſ. *Hepatica fontana* 523.*)*.

* * *

Quodſi Brunfelſius et Tragus veterum plantas in patria frigidiore inveniſſe ſibi viderentur, multo maior fuit temeritas Cornelii Petri, Leidenſis medici, cuius *adnotatiunculae* in Dioſcoridem Antverp. 1533. 8. prodierunt. Arundinem enim arenariam pro Cypero Papyro, Ilicem aquifolium pro Myrto, Arctium Lappam pro Atractylide, Sambucum pro Arabi, Geranium rotundifolium *(Pes columbinus Dodon.)* pro Amomo habuit. Non omiſit tamen plantas indigenas, quas veteres ipſi videbantur neglexiſſe, ut Veronicam longifoliam et officinalem, Chenopodium olidum, Saniculam europaeam, Droſeram, Ribes nigrum, Epilobium anguſtifolium, hirſutum et tetragonum, Pyrolam rotundifoliam, Spergulam arvenſem, Ranunculum Thoram, Aiugam reptantem, Scutellariam galericulatam, Aſplenium Ceterach.

Haud plane alienus ab aevi ſui vitio fuit Euri-

cius CORDUS, eximius alioquin auctor. E Simmeſuſia Haſſiae natus, Brunfelſii et Tragi more, ludum literarium Erfordiae aperuit, dein ſemet ad medicam artem contulit. A Ferrarienſi univerſitate adeptus ſummos honores, primum docuit Erfordiae, dein Marpurgi, denique artem Bremae exercuit, denatus 1535.

Edidit doctum opusculum, *botanologicon* Colon. 1534. 12., feſtivis refertum exercitationibus et ludicris, utilibus tamen, quum in horto ſuo pariter ac in campis et ſylvis plantas ſedulo obſervare conſueſceret. Quantopere vero hallucinetur in plantis veterum definiendis, vel inde patet, quod Amomum veterum putet Anaſtaticam eſſe hierochunticam. In filicibus toties vexatis exponendis mirifice ſe torquet. Helichryſum Dioſcoridis recte putat idem eſſe cum Gnaphalio Stoechade (fueritne ſuum arenarium?). Bene illuſtrat praeterea Antirrhinum Orontium et Linariam. Libanotida Dioſcoridis bene distinguit, alteram Roremmarinum, alteram Cachryn, nusquam in Germania viſam. Lavandulam Spicam neſcit, quo nomine appellet Dioſcorides: deeſt omnino in codicibus: magnopere autem falli, qui celticam nardum cum hac ſpica commutent. Aethuſam Meum eamdem putat cum Damo cretico.

Qui Graece ſe doctum non eſſe ipſe fatetur (*p.* 55.) hisce litibus componendis certe par non erat;

ubique praeceptores Nic. *Leonicenum* et Io. *Manardum* teſtatur, qui cum diſſentiant, ipſe etiam ambigit. Hinc non mirum Liguſtrum cum Cypro *(Lawſonia)* Chamaeleonta nigrum cum Carduo arvenſi; Santolinam maritimam (γναφάλιον Dioſc.) cum Gnaphalio uliginoſo, Cuſcutam cum Androſace, Polytrichum cum Adianto et Aſplenio Trichomane commutare.

Suboluit tamen ipſi, tiliam in Dioſcoride non occurrere, ſed Phillyream, Acaciam non eſſe Prunum ſpinoſam, Ariſtolochiam rotundam alienam eſſe a Fumaria bulboſa. Imperatoriam ſylveſtrem *(Angelicam)* primum apud eum mihi obſervare videor, licet Smyrnii falſo nomine traditam: tum etiam Erodium moſchatum *(Acus moſchata.)*.

Indicem exhibet plantarum, quas Arabes primi invenerint, mancum eum et fallacem.

Simili plane ratione rem herbariam tractavit *Hermannus*, Comes a *Novenaar*, dum ad Schottum daret epiſtolam de explicandis ſimplicibus, 1529 ſcriptam, antequam Leoniceni liber integer ad ipſum veniſſet. Addita haec eſt epiſtola Tomo 2. Brunfelſii. Eupatorium inter alias verum eſſe Agrimoniam, Cyclamen, Acetoſam aliasque herbas, nominibus germanicis praeditas, conciliare ſtudet.

Ambiguum eſt de *Io.* Ruellii Sueſſionenſis meritis iudicium. Medica is arte, quam primum

Parisiis exercuit, abdicata, sacerdotium promeruit. Dioscoridem latine interpretatus est (Argentor. 1529. fol.) quae quidem versio summo studio facto Marcelli omnino Vergilii praeferenda est, quum illustrationibus Hermolai Barbari et Leoniceni sedulo usus fuerit.

Dein autem edidit opus integrum *de natura stirpium* (Venet. 1538. Not. 1. 2. 8.) quod uberrimum et primum fere tractatum de nomenclatura botanica, de partium usu et de colore, odore saporeque plantarum continet, plerumque compilatum e Theophrasto et Plinio. Fateatur licet, se multum diuque per montium iuga et sylvas peregrinatum fuisse, pauca tamen nova aut peculiaria occurrunt. In nominibus plantarum conciliandis totus est, neque tamen satis felix. Confundit enim Coluteam cum Senna, Cardamomum cum Capsico, Smyrnium cum Ligustico, Nardum cum Lavandula, Tanacetum cum Artemisia, Celtin cum Nymphaea, Cyperum ipsum cum Curcumae pigmento. Qui quidem errores amplam praebuerunt posteris occasionem, eum reprehendendi.

Sequitur aequissimus maiorum suorum iudex, Leon. Fuchsius, vir linguarum studiosissimus, ipsiusque plantarum naturae, quam et in horto suo et in agris sylvisque indagaverat. Natus 1501 Wembdingae Rhaetiae, in patrio oppido primum ludi magister, dein Ingolstadii medicinam docuit,

fuit etiam Ansbaci apud principem, revocatus Ingolſtadium, dein Tubingam abiit, ubi per triginta annos († 1565) ſumma laude medicinam profeſſus eſt.

Initio edidit 1532 adnotationes aliquot herbarum et ſimplicium, quae Brunfelſio adiectae, redeunt auctae in *Paradoxis medicinae* Baſil. 1535. fol. Vatiniano odio proſequutus Arabes, quos impias beſtias vocat, ad Graecos fontes ubique ablegat: acerrime reprehendit recentiores, qui, ſummo rei medicae damno, plantarum veterum nomina traduxerint ad Germanicas plantas. Populum arborem Arabes non cognoviſſe; Caſſiam Fiſtulam longe alienam eſſe a Siliqua dulci; ſaccharum Arabum a Graeco ſaccharo; Carpeſium Galeni a Cubebis; male herbarios Cicutam commutaſſe cum Harmel Arabum; Sanguinem Draconis male Arabes deſcripſiſſe, cuius arborem (Dracaenam) recens in Canariis inſulis inventam *Cadamuſtus* navigator, de quo deinde plura, illuſtraverit. Thlaſpi veterum penitus ignorari.

Adgreſſus eſt paullo poſt inſigne opus, *de hiſtoria ſtirpium* Baſil. 1542. fol., quod eo potiſſimum fine edidit, ut ad vulgatiſſimas Germaniae auſtralis plantas botanicorum ſtudia converteret, atque icones daret, non ſumtuoſas, ſed fidiſſimas, umbris partium ſolis expreſſis, in quo conſilio ita adiutus fuit a Rod. Specklin, Argentinenſi, at ip-

ſae etiam partes eſſentiales non negligerentur. Rariſſime hae icones erroneae ſunt, e. g. p. 611. ubi Thlaſpi Burſa folia habet omnia lyrata. Nomina ſunt quidem antiqua, deſcriptiones etiam ſaepius e maioribus excerptae, plura tamen nova, ipſique peculiaria, quae ut clarius fiant, libet meliora ordine ſyſtematico apponere.

Veronica Beccabunga (*Sium* 725.). . . Veronica agreſtis (*Alſine media* 22.).

Valeriana officinalis (*Phu germanicum* 857.). . . Holcus Sorghum (771.).

Alchemilla vulgaris (*Pes leonis* 612.).

Anchuſa italica (*Cirſium italicum* 55.). . . Campanula Rapunculus (*Rapum ſylveſtre* 214.). . . Lyſimachia Nummularia (*Centummorbia* 401.). . . Datura Stramonium (690.). . . Capſicum annuum, baccatum et groſſum (*Siliquaſtrum* 732—734.). . . Primula veris et elatior (*Verbaſculum odoratum et non odoratum* 850. 851.).

Chenopodium album (*Atriplex ſylv.* 119.). . . Impatiens Balſamina (190.). . . Gentiana lutea (200.). . . Ammi maius (67.). . . Daucus Visnaga (*Seſeli maſſilienſe* 786.). . . Athamanta cretenſis (*Daucus creticus* 231.). . . Athamanta Libanotis (*Daucus* III. 233.). . . Selinum Cervaria (*Daucus* II, 232.). . . Sium anguſtifolium (*Apium paluſtre* 270.). . . Scandix Cerefolium (*Gingidium* 216.). . . Pimpinella nigra (*Siſer ſyl-*

veſtre 753.). . . Chaerophyllum ſylveſtre (*Myrrhis* 525.).

Lilium Martagon (*Aſphodelus femina* 115.). . . Ornithogalum luteum (*Bulbus ſylveſtris* 169.). . . Allium urſinum (739.). . . Allium vineale (737.). Scilla bifolia (*Hyacinthus coeruleus minor* 837.). . . Hyacinthus racemoſus (*coeruleus maior* 836.).

Calla paluſtris (*Hydrop. rubeum* 844.).

Paris quadrifolia (*Aconitum Pardalianches* 87.).

Agroſtemma Githago (*Lolium* 127.). . . Stellaria Holoſtea (*Gramen. Agroſtis* 136.). . . Dianthus Carthuſianorum (*Betonica ſylvatica* 1, 352.). . . Saxifraga granulata (747.). . . Saponaria officinalis (*Struthium* 780.).

Spiraea Filipendula (*Oenanthe* 562.).

Clematis Vitalba (*Vitis nigra* 97.). . . Ranunculus polyanthemos (*Chrysanthemum* 879.). . . Ranunculus auricomus (156. *Ranunc.* 1.). . . Ranunculus acris (*R. hortenſis* 157.). . . Ranunculus ſceleratus (*R.* II, 159.). . . Ranunculus bulboſus (*R.* III, 160.). . . Anemone Nemoroſa (*Ranunc.* III, 161.). . . Anemone Ranunculoides (*Ranunc.* IV, 162.). . . Delphinium Conſolida (*Chamaemelon Exanthemum* 27.).

Aiuga reptans (*Conſolida media* 391.). . . Melittis Meliſſophyllum (*Meliſſophyllum adulterinum* 499.). . . Teucrium Botrys (*Chamaedrys femina* 870.). . . Digitalis purpurea (893.). . . Digita-

lis lutea (894.). . . Scrofularia aquatica *(Galeopſis* 194.*)*.

Heſperis matronalis (314.). . . Lepidium latifolium (484.). . . Siſymbrium Löſelii *(Verbenaca recta* 592.). . . Siſymbrium tenuifolium *(Eruca ſativa* 262.*)*.

Erodium cicutarium *(Geranium* 1, 204.*)*. . . Geranium molle *(Ger.* II, 205.*)*. . . Geranium Robertianum *(Ger.* III, 206.*)*. . . Geranium diſſectum *(Ger.* IV, 207.*)*. . . Geranium pratenſe *(Ger.* V, 208.*)*. . . Geranium ſanguineum *(Ger.* VI, 209.*)*. . . Goſſypium herbaceum *(Xylon* 581.*)*.

Fumaria bulboſa *(Ariſtolochia Piſtolochia* 91.*)*. Spartium monoſpermum *(Spartus* 758.*)*. . . Vicia lathyroides *(Aphace* 110.*)*. . . Lathyrus tuberoſus *(Apios* 131.*)*. . . Trifolium ochroleucum (818.). . . Medicago lupulina (819.).

Apargia autumnalis *(Hieracium minus* 320.*)*. . . Tagetes patula (57.). . . Carlina vulgaris *(Atractylis mitior* 121.*)*. . . Inula dyſenterica *(Calaminthae* III *genus* 436.*)*. . . After Amellus *(A. atticus* 134.*)*. . . Chrysanthemum Leucanthemum *(Bellis maior* 148.*)*. . . Centaurea benedicta *(Atractylis hirſutior* 122.*)*.

Zea Mays (825.).

Mercurialis perennis *(Cynocrambe* 444.*)*.

Aſplenium Ruta muraria *(Saxifraga* 730.*)*. . . Parmelia pulmonacea *(Pulmonaria* 632.*)*.

* * *

Eccipiat hunc Antonius Muſa Brasavolus, nobilis Venetianus, qui a Nic. Leoniceno et Manardo hauſit doctrinam, magnifico et eximio literarum artiumque patrono, Principi Eſtenſi Ferrariae inſerviit, cum quo et Liguriae montes et Galliam et Illyriam peragravit; a quo et praedium dono accepit, ubi plantas exteras ſolertiſſime coluit; ipſi etiam duci Alphonſo ſuaſit, tum hortum amoeniſſimum, Pado circumdatum, plantarum copia ornare, tum quotannis Cretam mittere navigia, quae ſemina inde et plantas reportarent. Patrium ſolum optimus vir inſigni ſedulitate perquiſivit, nec auctorum veterum ſtudium neglexit, nec, raro exemplo, aegrotorum curationem, quorum quotannis ſesquimillia ipſi ſemet tradere conſuerunt (*Amat. Luſit. in Dioſc.* 307.). Herbarium ipſe collegit ditiſſimum († 1555. Cf. *Tiraboschi letterat. Italian. tom.* 7. *vol.* 2. *p.* 57.).

In egregio libro: *Examen omnium ſimplicium medicamentorum*, Lugd. 1537. 8. pleraque tractat, ab aliis iam expoſita aut illuſtrata, plura tamen nova: in nominibus gallicis, italicis et ipſis germanicis ſatis curioſus: corrigit textum Dioſcoridis et caſtigat verſionem. Libere iudicat, certo partem nondum centeſimam in univerſo orbe exſtantium a Dioſcoride aut Plinio deſcriptam eſſe, ſed indies augeri plantarum cognitarum copiam.

Veram Androſacen in Iſtria invenerat, mon-

ſtravit eam Amato *(in Dioſc.* 376.) Centauream Rhaponticam haud eſſe Rha ponticum veterum fuſiſſime demonſtrat. Convolvulum Imperati (Braſſicam marinam) bene illuſtrat. Valerianam Phu (non veram Dioſcoridis) ab officinali tamen aegre distinguit. Acorum Dioſcoridis credit Galangam eſſe. Lycium petiit e Bononiae montibus: Atropam Mandragoram in Gargano monte, in Apennino Thapſiam veram (Th. Aſclepium) invenit.

Modeſte et perhumaniter dubia movere ſtuduit Aloyſius MUNDELLA, prof. Brixienſis, in praxi et botanica et medica parum inſtructus *(Amat. Luſit. in Dioſc.* 394.). Licet bene refutet Ruellium, Coluteum cum Senna commutantem, alienus tamen omnino eſt a plantarum ipſarum inſpectione. Cubebas idem credit eſſe ac Carpeſium Galeni: ſaccharum noſtrum veteribus iam fuiſſe notum: Rheum ponticum idem eſſe cum barbaro etc.

* * *

AMATUS LUSITANUS, ſeu, quod verum videtur nomen, Io. RODERICUS CASTELLI ALBI, Beira-Luſitanus, Antverpiae, Ferrarae, Anconae, Theſſalonici demum vixit, anxie ambivit medici munus apud Raguſanos, quibus indigne in epiſtola nuncupatoria adulatur: paradoxus homo, cui nemo tempore aequalium favit. *Enarrationes* ſcripſit *in Dioſcoridem*, Argentor. 1554. 4., quas iam, ſub vero ſuo nomine, 1539. edidiſſe gloriatur;

non inutiles eas, cum Lusitanus, qui Antverpiae vixerat, non paucas merces indicas, quae in contentione erant, bene cognoscceret et illustrare posset. Nardum et Costum, Radicem Chinae, Batatas et Colocasiam ipse examinavit. Anconae ipsi orator Imperatoris Romani apud Solimanum monstravit verum Rheum ponticum, quod in Ponto ipso evulserat (*p.* 258.). Prope Anconam Salsolam Tragum invenit (418.), Spartum copiose in Hispania (471.), ibidem Atriplicem Halimum (110.) Acacalida credit Ericam baccantem esse, Camarinham Lusitanorum (109.). Vidit etiam ipsum Aspalathum et lignum Rhodium, Genistae radices (38.). Ribes fruticem apud antiquos non occurrere, sed esse Ribes Arabum, in quo vehementer fallitur (115.).

Haud paucos tamen etiam errores commisit. Malabathrum esse Betel (23.), Helenium, Nepenthes Homeri (50.), Myrabolanos iam a Dioscoride describi (138.). Elaten Dioscoridis esse nucem indicam (140.) Persica mala cum Persea confundit. Benzuinum esse Asam dulcem (348.). Inimicitias sibi non paucas conscivit, dum acriter inveheretur in eos, qui eadem ante tractaverant, maxime in Fuchsium, aequissimum virum, et in Matthiolum, qui tum iam coeperat Dioscoridem illustrare.

Pauca huc pertinentia insunt Caroli Stephani, e celebri typographorum familia († 1564.)

libello de re hortenſi. Lugd. 1536. 8. Rhamnum habet pro Groſſularia, Leucanthemon pro Iaſmino, Hyacinthum pro Orchide conopſea, Baccar pro Aſaro. Roſas ceteroquin recenſet provincialem, gallicam damaſcenam et luteam: Momordicam etiam deſcribit Balſaminam.

Inutile opus ſuscepérunt, cui pares non erant, Monachi Minoritae, *Bartholemaeus Urbevetanus* et *Angelus Palla Iuvenatienſis*, dum commentarios in Meſuen iuniorem ederent Venet. 1543. fol. Licet per Nurſiae montes plantas ſemet conquiſiviſſe fatentur, plantarum tamen vera cognitio ab iis aeque abfuit ac veterum auctorum. Fuchſium fere ubique ſequuntur, et ſi quae de ſuis adiiciunt, labuntur plerumque. Aethuſam Meum, quam in Nurſiae montibus invenerunt, verum habuerunt Meum antiquorum: Galangem crediderunt eſſe Iunci odorati radicem, Matricariam cum Artemiſia, Colchicum cum Hermodactylo, Cynosbaton cum Cynorrhodo, Carum cum Carota confuderunt. Quos cum amare ſatis, nec tamen iniuſte reprehendiſſet Matthiolus, defendere ſemet conati ſunt, de quo Vincentius *Cantonus* ad Matthiolum (*epiſt.* 1, 55.) ſcripſit. Reſpondit Matthiolus, ut ſolitus erat, acriter ſed docte (*ib. p.* 63 f.).

* * *

Inſignia ſunt merita, licet nil reliquerit, Lucae Ghinii, Imolenſis, prof. ſimplicium Patavini,

tum Bononienſis, demum Piſani († 1556.). Eximius is plantarum indagator, hortorum botanicorum Patavini pariter ac Piſani auctor, tanta liberalitate uſus eſt erga Matthiolum, ut, quas ipſe, ampliſſima collectione, deſcribere ſibi propoſuerat, plantas omnes Matthiolo donaret, doctiſſimum etiam atque aequiſſimum adiungeret commentarium. „Scio," inquit *Matthiolus (epiſt. 1, 118.)* „me „maximam accepiſſe iacturam, cum mihi e vi„vis ſublatus eſt Ghinius, in quo maximae et quam„plures fulgebant animi dotes, inter quas praeci„puum locum ſibi vendicabant integritas, ſinceri„tas, humanitas, fides. Nulla unquam in eo fuit „invidia. Cuius rei hoc maximum omnibus prae„bebit indicium, quod, quum decreviſſet volumi„na quaedam, quae de plantis conſcripſerat, una „cum imaginibus in lucem edere, viſis perlectisque „commentariis noſtris, non ſolum ad me gratulato„rias ſcripſit literas, quod ipſum praevenerim, ip„ſiusque ſublevaverim labores, ſed quamplurimas „miſit plantas, quas illi ſane refero acceptas, ubi „earum imaginibus noſtrum ornavimus Dioſcori„dem." Simili laude eum extollit digniſſimus eius diſcipulus Barthol. *Maranta (meth. cognoſc. ſimpl. p. 3. 4.)*.

Unicus fere, qui Ghinium parvi facit, ſucceſſor eius Patavii eſt, Aloyſius Anguillara Romanus, eruditiſſimus vir, qui ad Caſſianum Baſ-

ſum, Cratevam et librum Kyranidum usque omnia legerat; exercitatiſſimus etiam in plantis indagandis. Corſicam viderat et Sardiniam, ceterasque Italiae partes; Sclavoniam multum diuque perquiſiverat, in Creta per aliquot annos moratus erat, ubi a Roberto Conſtantino, rhizotomo, multa didicerat, poſt Patavii doctrinam de ſimplicibus profeſſus eſt, horto praefuit, ſed pluribus exoſus, munere abdicato Ferraram tendit, ubi denatus eſt 1570.

Italico ſermone rariſſimum nunc librum *de ſimplici* Venet. 1561. 8. edidit, ubi ſine ordine plantas antiquorum, non ſolius Dioſcoridis, ſed ſeriorum etiam omnium, percurrit, cumque viderit plerasque terras, quarum plantas antiqui memorarunt, eximie plerumque, modeſte et pererudite iudicat. Innumeris locis ſupra, ad Dioſcoridem praeprimis et Plinium, citatus fuit: hinc repetenda non ſunt, quae copioſe de iuventis ab eo plantis praecepimus. Quem modeſte reprehenderat, Matthiolus acerrimus tamen ipſi adverſarius fuit, convitiis ſaepius et contumeliis obruens, quas eximius auctor non meretur. Non paucae plantae novae occurrunt, e. g.: Salicornia fruticoſa. . . Iaſminum grandiflorum. . . Salvia pomifera (φασκομηλία, *Sibthorp. flor. graec. t.* 15.). . . Globularia vulgaris *(Aphyllantes)*. . . Plantago afra *(Pſyllium primum)*. . . Camphoroſma monſpeliaca *(Chamaepeuce)*. . . Alchemilla alpina *(Pentaphyllo argen-*

teo). . . Ruppia maritima (*Fucus maritimus con foglie di finocchio*). . . Anchusa tinctoria (*l'altra*). . . Solanum Lycopersicon. . . Drypis spinosa. . . Quercus Aegilops (*Cerrus*). . . Quercus Esculus.

Andreae etiam MARINI Veneti, qui commentaria in Mesuen 1562. fol. Venet. edidit, non exiguae sunt partes in adornandis et exponendis plantis veterum. Multum adiutus a Petro Antonio *Michelio*, Patricio Veneto, qui hortum elegantissimum colebat, herbarium collegerat, et simplicia multa e remotis regionibus advehi curaverat, delineavit plantas plures rarissimas: praesertim (*f.* 52.) Cassiam Fistulam, cuius triplicem cognovit varietatem, memphiticam, damiatensem et americanam: tum (*f.* 75. b.) veram Hyperantheram Moringam, quam vero cum Behen Arabum confundit: Penaeam Sarcocollam (*f.* 79.) et Tamum communem (*f.* 85. b.). Variae tamen icones falsissimae sunt, ut Rhei veri barbari e Marco Paulo (*f.* 50.) quam tamen alii ex eo sumserunt; Tamarindi (*f.* 52.), Sagapeni (*f.* 80.), Euphorbii (*f.* 80. b.). Auctori suo nimis addictus defendere eum continuo contra Manardum satagit.

* * *

Lumen novum exortum est ac concitatius studium Petri Andreae MATTHIOLI conatibus. Se-

nenſis Romae in valle Anania prope Tridentum et Goritii vixit, demum Viennae curam Archiducis Auſtriae ſuscepit: vir laborioſus, ſtudio, eruditione, plantarum cognitione ſuperior fere plerisque ſui temporis botanicis; ambitioſus tamen etiam *) et opinionum, quas ſemel imbiberat, ſatis pertinax. A multis adiutus fuit a liberalitate Principum Germaniae et Oratoris auſtriaci *Busbequii*, tum ab eius medico *Quakelbeen*, a Luca *Ghinio*, Franc. *Calceolario*, pharmacopoeo Veronenſi, *Cortuſo* patricio Patavino et celeberrimo Ulyſſe *Aldrovando*.

In Dioſcoride explicando totam fere vitam conſumſit, codices antiquos et Cantacuzenum et alium a Busbequio e Conſtantinopoli adlatos ſedulo comparavit, verſiones correxit, plantas et italicas et Auſtriae meridionalis ſumma induſtria examinavit, aliorum opiniones, acerrime quidem et nonnunquam ruſtice, plerumque tamen iuſte refutavit, icones ligno incidi curavit adeo eximias fidasque, quales ante nunquam in lucem editae fuerant. Fictitias tamen aliquas excipio, e. g. Auriculae muris (470.), Rhei barbari (478.), Sideritidis 3. et 4. (712.), et eas, quas pictor Venetus amiſerat, de-

*) Ambitioſiſſimum vocat, qui ſibi ipſi nihil unquam acceptum ferre ſoleat Conr. *Gesnerus* (*epiſt. ad Wolf. f.* 75. a.).

inde vero memoriter delineaverat (*Matth. ep. p.* 169.).

Initio interpretatus italice Dioſcoridem 1544. Venet. fol., dein commentaria ampliſſima edidit 1554., quae dein plusquam vigeſies edita, in plerasque linguas verſa celebritatem acquiſiverunt fere incredibilem et auctoritatem. Exceptis paucis, quas non cognovit, ut Santalum et Aſpalathum, Bunium et Pſeudo-bunium, continent plurimas alias novas ac prius inauditas, quas ampliſſimo literarum commercio et ſtudio indefeſſo ſibi comparaverat. Editionem, quam ſequor, optimam habeo C. *Bauhini* (*Opera Matthioli*, Baſil. 1674. fol.).

Plantas autem, quas vel primus vel melius maioribus ſuis delineavit et illuſtravit, indicem adiungam ſyſtematicum:

Phillyrea latifolia, media et anguſtifolia (155.). . . Salvia Horminum (640.). . . Lycopus europaeus (711. *Sideritis* 1.). . . Crypſis aculeata (*Gramen aculeatum* 709.). . . Syringa vulgaris (*Lilae* 854.). Pictam miſerat Busbequius. . . Piper Betle (42.).

Valeriana celtica (33.) Saliuncam recte diverſam credit. . . Valeriana dioica (39. *Phu minimum.*).

Ilex Aquifolium (147. *ad Paliurum relatum.*). . . Elaeagnus anguſtifolia (174.). . . Plantago

Wulffenii *mihi, fl. hal. p.* 54. (*Coronopus* f. *Serpentina* 383.). . . Hypecoum procumbens (*Cuminum ſylveſtre* II, 556.). . . Epimedium alpinum (700.). . . Globularia Alypum (880.).

Euonymus europaeus (169.). . . Onoſma echioides (*Anchuſa* 3. *p.* 704.). . . Lycopſis pulla (*Bugloſſum alterum flore nigro* 826.). . . Muſa paradiſiaca (189.). . . Zizyphus vulgaris et Lotus (211.). . . Cordia Sebeſtena (218.). . . Cordia Myxa (*Perſea* 237.). . . Datura Metel (225.). . . Convolvulus Soldanella et Imperati (368.). . . Gentiana Pneumonanthe (481.). . . Campanula Medium (699.). . . Salſola Tragus (731.). . . Hyoscyamus Scopolia (*Solanum ſomniferum* 755.). . . Atropa Belladonna (756.). . . Coris monſpelienſis (*Symphytum petraeum* 682.). . . Verbaſcum Lychnitis (*Lychnite* 801.). . . Verbaſcum pulverulentum (*Verb.* II, 800.). . . Verbaſcum nigrum III, *ib.*). . . Verbaſcum ſinuatum (801.). . . Hottonia paluſtris (*Myriophyllum alterum* 812.). . . Cortuſa Matthioli (698.). . . Primula Auricula (685.). . . Lyſimachia Ephemerum (780.). . . Cynanchum erectum (*Apocynum* I, 774.). . . Periploca graeca (*Apocynum* II, *ib.*). . . Salſola Soda (*Kali maius cochleato ſemine* 364.). . . Creſſa cretica (*Chamaepitys altera* 670.). . . Paſtinaca Opopanax (*Pſeudocoſtus* 54. *Panax Heracleum* 544.). . . Echinophora ſpinoſa (381.). . . Athamanta Matthioli

(*Meum* 24.). . . Aethuſa Meum (*Meum adulterinum* 24.). . . Phellandrium Mutellina (*Meum alpinum* 25.). . . Scandix auſtralis (*Sc. italica* 403.). . . Caucalis nodoſa (404.). . . Eryngium maritimum (505.). . . Thapſia Aſclepium (*Panax Aſclepium* 545.). . . Thapſia foetida (851.). . . Laſerpitium Siler (*Liguſticum* I, 547.). . . Laſerpitium Libanotis (*Seſeli aethiopicum* 550.). . . Daucus Viſnaga (*Seſeli maſſilienſe* 550.). . . Bupleurum fruticoſum (*Seſeli aethiopicum* II, 551.). Liguſticum peloponneſenſe (*Seſ. peloponneſ.* 551.). . . Lagoecia cuminoides (*Cuminum ſylveſtre* 556.). . . Seſeli Ammoides (*Ammi* 558.). . . Bubon macedonicum (*Petroſelinum macedon.* 563.). . . Smyrnium perfoliatum (*Smyrnium creticum* 566.). . . Cachrys Libanotis (*Libanotis* I, 575.). . . Ferula communis (578.). . . Oenanthe pimpinelloides (*Oenanthe* II, 627.). . . Oen. crocata (*Oenanthe* III, 628.). Oen. fiſtuloſa (IV, *ib.*). . . Aſtrantia Epipactis (*Epipactis* 806.). . . Viburnum Opulus (*Samb. aquatica* 874.). . . Linum maritimum (334.). . . Lin. tenuifolium (*ib.*).

Oryza ſativa (346.). . . Hyacinthus Muſcari (*Bulbus vomitorius* 452.). . . Pancratium illyricum (*Narciſſus* III, *conſtant.* 859.). . . Allium Victorialis (*anguinum* 422.). . . Allium ſubhirſutum (*Moly* 544.). . . Uvularia amplexifolia (*Laurus alexandrina* I, 841.). . . Iuncus bufonius (*Ho-*

loſtium 687.). . . Leontice Leontopetalum (596.). . . Anthericum Liliaſtrum (*Phalangium* 607.).

Aeſculus Hippocaſtanum primum innotuit 1557 Matthiolo, cum Quakelbeen, medicus Busbequii, in literis ad Matthiolum datis (*lib.* 3. *p.* 101.) illius mentionem faceret.

Epilobium anguſtifolium (*Chamaedaphne* 842.). . . Daphne Cneorum (46.). . . Amyris Opobalſamum (54.).

Euphorbia Characias, myrſinites et Paralias (864.). . . Euphorbia Apios (876.).

Styrax officinale (89.). . . Diospyros Lotus (211.). . . Melia Azedarach (*Pſeudo-Sycomorus* 232.). . . Ledum paluſtre (*Rosmarinum ſylveſtre* 576.). . . Anagyris foetida (665.). . . Silene Saxifraga (694.). . . Sedum daſyphyllum (*Sempervivum minus femina* 785.). S. Cepaea (666.). . . Sempervivum arboreum (786.). . . Cotyledon Umbilicus et ſerrata (787.). . . Saxifraga Cotyledon (788.). . . Saponaria Ocimoides (*Cneorum Theophraſti* 872.).

Reſeda Luteola (*Pſeudo Struthium* 442.). . . Peganum Harmala (542.) Quakelbeen miſit.

Prunus luſitanica (197.). . . Prunus Chamaecerauſus (198.). . . Eugenia caryophyllea (435.) a Calceolario miſſa.

Ciſtus villoſus (*mas* 158.). . . Ciſtus ſalvifolius (*femina ib.*). . . C. Helianthemum (*Flos ſolis* 546.). . . Ciſtus Ledon (*Ledum* 160.). . . Ranun-

culus hirsutus *Ran.* II, 458.). . . Ran. polyanthemos (*Aconitum* III, 764.). . . Ran. Gouani (*Aconitum* V, 765.). . . Ran. Thora (*Pseudo-aconitum* 766.). . . Anemone narcissiflora (*Ran.* IV, 458.). . . Trollius europaeus (*Ran.* VI, 459.). . . Nigella sativa, damascena et arvensis (*Melanthium* 580.). . . Clematis Flammula (680.). . . Aconitum pyrenaicum (*Aconit.* IV, 764.). . . Aconitum Lycoctonum (*Aconit.* VI, 765.). . . Aconitum volubile (*Aconit.* VII, 765.). . . Aconitum Anthora (*Aconit.* IX, 769.). . . Aconitum Napellus (*Napellus* 768.). Cum eo experimenta famosa in latronibus capitis damnatis instituit. . . Adonis vernalis (*Pseudo-Elleborum* 846.).

Origanum heracleoticum et Onitis (522.). A Ghinio e Creta adlata. . . Origanum Dictamnus (522.). . . Macrubium Pseudo-Dictamnus (522.). . . Thymus Tragoriganum (520.). . . Moluccella laevis (*Melissa constantinop.* 602.). . . Dracocephalum Moldavica (*Melissa moldavica* 603.). . . Teucrium montanum (*Polium alterum* 612.). . . Teucrium capitatum (*Polium* I, 612.). . . Stachys recta (*Sideritis* II, 711..). . . Phlomis fruticosa (*Verbascum* IV, 800.). . . Satureia iuliana (*Saxifraga* I, 693.). . . Satureia montana (*Saxifr.* II, 693.). . . Satureia capitata (*Thymum* I, 531.). . . Sideritis syriaca (*Stachys* I, 605.). . . Orobanche elatior (409.). . . Digitalis Thapsi (*Bac-*

charis 538.) a Lacuna miſſa. . . Lathraea Squamaria (*Dentaria maior* 685.). . . Antirrhinum Elatine (716.). . . Antirrhinum ſpurium (*Veronica femina* 514.).

Cochlearia Draba (*Arabis* ſ. *Draba* 530.). . . Iberis umbellata (*Thlaſpi* IV, 428.). . . Thlaſpi ſaxatile (*Thlaſpi* III, 427.). . . Siſymbrium polyceraton (*Frio altera* 431.). . . Siſymbrium ſtrictiſſimum (*Draba lutea* 430.). . . Dentaria pentaphylla (684.).

Geranium tuberoſum (*Geran.* I, 621.). . . Geranium rotundifolium (*Geran.* II, 621.). . . Geranium reflexum (*Geran.* V, 623.). . . Erodium malacodes (*Geran.* VI, 624.).

Spartium ſpinoſum (*Acacia altera* 172.). . . Aſtragalus Cicer (*Cicer ſylveſtre* 335.). . . Glycyrrhiza echinata et glabra (486.). . . Aſtragalus Poterium (495.) Busbequius miſit. . . Pſoralea bituminoſa (*trifolium aſphaltites* 608.). . . Coronilla Securidaca (641.). . . Trigonella polycerata (*Securidaca minor* 641.). . . Hippocrepis uniſiliquoſa (*Sferra cavallo* 648.). . . Cytiſus Laburnum (*Anagyris altera* 665.). . . Medicago arborea (*Cytiſus* 810.). A Barthol. Maranta acceperat. . . Galega officinalis (836.). . . Ornithopus ſcorpioides (895.).

Hypericum Androſaemum (668.). . . Hypericum Coris (669.).

Zacyntha verrucoſa (389.). . . Apargia tuberoſa (*Cichorium conſtantinop.* 388.). . . Lactuca quercina (400.). . . Scorzonera glaſtifolia (410.). . . Scorzonera hiſpanica (*ep.* 5. 210.). . . Carthamus lanatus (*Atractylis* 593.). . . Santolina maritima (*Gnaphalium* 625.). . . Serratula alpina (*Cirſium* 817.). . . Cacalia alpina (823.). . . Gnaphalium Leóntopodium (828.). . . Inula crithmifolia (382.). . . Inula viſcoſa ſ. Pulicaria (*Conyza maior* 629.). . . Inula odora (*Conyza minor* 629.). . . Tuſſilago alpina (*Aſarina* 370.). . . Xeranthemum annuum (*Ptarmica altera* 441.). . . Brotera corymboſa (*Chamaeleon niger Morantae* 491.). . . Artemiſia Santonica (*Abſinth. Seriphium* 511.). . . Artemiſia coeruleſcens (*Abſinth. marinum α.* 509.). . . Artemiſia pontica (*Ambroſia* II, 619.). . . Prima eſt Coronopus. . . Anthemis Pyrethrum (*Pyretrum alterum* 574.). Alterum videtur eſſe Pimpinella. . . Chrysanthemum italicum (*Helichryſum* 753.). . . Doronicum plantagineum (*Aliſma* 666.). Bauhinus vult Arnicam eſſe montanam, ſed valde dubito. . . Doronicum ſcorpioides (*Aconitum Pardalianches* 762.). . . Doronicum auſtriacum (*alterum ib.*). . . Doronicum Pardalianches (763.). . . Achillea aegyptiaca (*Abſinthium ſeriphium aegyptiacum* 511.). . . Buphthalmum ſpinoſum (*Aſter atticus alter* 818.).

Orchis maſcula (*Teſticulus* I, 635.). . . Or-

chis Morio *(Teſt.* III. —). . . Orchis conopſea *(Teſt.* IV, *maior fig.*). . . Orchis maculata *(Teſt.* IV, *minor fig.* 636.). *(Palma Chriſti maior* 637.). . . Orchis coriophora *(Teſt.* V, 636.). . . Orchis nigra *(Palma Chriſti minor* 637.). . . Ophrys myodes *(Teſt.* II, 635.). . . Ophrys ?anthropophora *(Teſt.* V, *mai. fig.* 636.). . . Epipactis ovata (846.).

Arum italicum (448.). . . Arum proboſcideum *(Arum ib.).* . . Arum Ariſarum (450.). . . Arum tenuifolium *(Ariſarum alterum ib.).* . . Pinus Mughus, Cembra, halepenſis et maritima (98.). . . Quercus Pſeudoſuber (181.).

Piſtacia Terebinthus (108.). . . Iuniperus phoenicea et lycia (122.). . . Acacia vera (171.). . . Myriſtica Nux moſchata (224.). . . Hydrocharis Morſus ranae *(Nymphaea parva* 644.). . . Smilax Sarſaparila (838.).

Marſilea quadrifolia *(Lens paluſtris altera* 783.) a Cortuſo accepta. . . Aſpidium Lonchitis *(Lonchitis aſpera maior* 661.). . . Blechnum boreale *(Lonchitis aſpera minor* 661.). . . Acroſtichum Marantae *(Lonchitis Marantae ep. p.* 168.). Hoc miſſum a Luca Ghinio pro Lonchitide, cum Aſpidio Lonchitide a Matthiolo commutatum erat *(Marant. meth. p.* 21.).

Interpretationem hiſpanicam commentariorum Matthioli edidit Andr. Lacuna, Salmant. 1560.

fol., quam auxit et illuſtravit *Suarez de Ribera*. Matr. 1752. fol. Lacuna tamen Ruellii et Matthioli interpretationem emendare ſtuduit, ex ipſo codice antiquo, non tamen neapolitano, quod docuit *Weigelius (Baldingers med. Journ. St. 32. p. 10.)*.

Io. Iaxava etiam compilavit ſimile opus: Hiſtoria de las Yervas y Plantas, ſacada da Dioſcorides y otros autores. Antverp. 1557. 8.

Iuvenis, quocum de his aliisque plantis amice disputavit Matthiolus (Barthol. Maranta) Venuſinus, Piſis a Lucae Ghinii ore pependit, poſt Neapoli vixit in horto Pinelli, Apuliae et Calabriae montes, Garganum maxime, perquiſivit. Edidit autem *Methodum cognoſcendorum ſimplicium*, Venet. 1559. 4., librum, qui principatum fere ſui aevi habet. Eximia enim libertate a praeconceptis opinionibus, eruditione non mediocri, incredibili fere ingenii acumine conſpicuum continet regulas, iuxta quas plantae veterum eruendae ſint, multasque indicat plantas, quas ipſe primus invenerat: e. g. verum Cytiſum veterum *(p. 36.)*, Verbenacam in Apulia *(p. 173.)* et Thymelaeam ad Cajetam *(p. 175.)*, Piſtolochiam (23.) et Ammi (27.). In nominibus veterum plantarum et partium deſcriptionibus ſimilitudinibus etiam indicatis cautiſſime agendum eſſe. Maxime vero ridet homines imbecilli animo ac paene languenti, qui Dioſcoridi addere nihil audeant, quum omnes plantas ab eo

descriptas fuisse opinentur. Asphodeli, cuius unicam solummodo speciem cognoscat Dioscorides, se tria genera in Gargano monte inveniisse: Ranunculi decem: Geranii undecim: Trifolii viginti. Multas esse apud Theophrastum, quas siluerit Dioscorides multas exteras arbores vel male hunc descripsisse vel penitus ignorasse. Nonnullas etiam varia aetate exposuisse, ut ad iuventutem solam aut ad adultam aetatem quadret. Dictamnum cretensem omnino flores habere, quos negaverit Dioscorides. Demum de codicum mendis. Praeclare omnia, dilucide, optime exposita sunt.

Marantae aemulus fuit Laurentius Perez, seplasiarius Tolitanus, doctissimus vir, qui Graeciam et Asiam ipsam adierat. Optimas is plantarum veterum descriptiones dedit in libro hispanico *de la theriaca*, Toledo 1575. et synonymiam eruditissimam plantarum in libro: de medicamentorum delectu, quem 1590. Toleti Franc. Penia edidit (Cf. *Cavan. in anal. de cienc. nat. n.* 20. *p.* 110.).

Valerius Cordus, Euricii filius, si diutius vixisset, maturitatem quamdam ipsius opera consequuta fuissent, quae iis magnopere deest. Studiose enim perquisiverat Saxoniam, praesertim saltus Hercynicos, Halensem ditionem ad Stasfurthum usque, tum Misniam, Bohemiam, Austriam, Italiam borealem. Romae febre correptus, cumque annum nondum trigesimum attigisset, extinctus

(† 1544.) reliquit *Adnotationes in Dioſcoridem; Hiſtoriam plantarum* et *Sylvam obſervationum* in itinere per Germaniam inſtitutarum: quae omnia Conr. *Gesnerus* Argentinae 1561. fol. edidit, iconibusque adornavit. Librum quintum deſcriptionum e codice Gesneri edidit C. C. Schmiedel cum *Gesneri opp. Norib.* 1751. fol. Italicas is continet 25 ſtirpes, non admodum raras.

Minoris momenti ſunt adnotationes in Dioſcoridem, cuius ne textum quidem graecum legerat, cuius plantas iuvenis, media in Germania educatus, cognoſcere non poterat. Errorum inde caterva excuſanda. Aſphalathum eſſe caſſiam ligneam: lotum idem cum ſantalo; quercus ſpecies graecas omnes in Germania creſcere: Phillyream cum Liguſtro commutat, nec ſcit, quid de Tilia agendum.

Hiſtoria plantarum plures continet ad id usque tempus incognitas plantas: multas tamen etiam obſcuras, plurimas novis nominibus decoratas, quas haud facile aliquis enodare potuerit: e. g. Chamaepeuce *(f.* 111.*)* pro qua Gesnerus Lycopodium clavatum pingit. Falſa praeprimis occurrunt in quarto libro, ubi de exoticis agitur: Guaiacum enim et Scammonia *(f.* 210.*)* nec ipſa Gesneri fictitia icone clariora fiunt. Sunt autem, quas Valerius primus recenſet, aut melius maioribus ſuis, ſequentes:

Caucalis Anthriſcus (*Daucoides minus f.* 159.

b.). Cf. C. *Bauhin. prodr. p.* 80. . . Selinum Oreoſelinum (*Polychreſtum f.* 155. b.). Sed radicem tricubitalem (*ſphalma forte*) facit. . . Selinum paluſtre (*Olſenichium f.* 149. a.). Utrumque Gesnerus cognoviſſe non videtur. . . Menyanthes trifoliata (*Trifolium paluſtre f.* 96. b.). . . Droſera rotundifolia (*f.* 86. a.). . . Parnaſſia paluſtris (*Hepatica alba f.* 152. b.).

Phalangium ramoſum (*f.* 149. a.). . . Phalangium Liliago (*f.* 190. b.).

Adoxa Moſchatellina (*Moſchatella f.* 172. b.).

Vaccinium Oxycoccos (*f.* 140. b.). . . Saponaria Vaccaria (*Thamecnemum f.* 104. a.). . . . Saxifraga Aizoon (*Aizoon ſerratum f.* 92. b.).

Euphorbia Peplus (*f.* 106. a.). . . Roſa arvenſis (*Cynorrhados tertia f.* 19. b.).

Comarum paluſtre (*Pentaphyllon paluſtre f.* 96. a.). . . Thalictrum minus (*f.* 97. b.). . . . Ranunculus arvenſis (*f.* 120. a.). . . Ranunculus bulboſus (*f.* 121. a.). . . Ranunculus Flammula (*f.* 121. b.).

Lathraea Squamaria (*Anblatum f.* 89. b.).

Dentaria enneaphylla et bulbifera (*Coralloides f.* 151. a.).

Cytiſus ? auſtriacus (*f.* 187. b.). . . Cytiſus nigricans (*Pſeudocytiſus f.* 188. a.).

Lactuca ſaligna (*Ixopus f.* 104. a.).

Epipactis latifolia (*Aliſma f.* 150. b.).

Sagittaria ſagittaefolia *(f. 87. a.)*. . . Hippophaë rhamnoides *(Oleaſter. german. f. 186. b.)*.

* * *

Regiones Europae plantarum feraciſſimas docti viri plures curioſe perquiſiverunt: quorum opera utilior multo fuiſſet, ni ſolis nominibus Dioſcoridis, Plinii, Fuchſii et Tragi contenti, deſcriptiones nimis neglexiſſent.

Ut de *Helvetia*, plantarum alma matre, ordiar, ſummum hic quidem indagatorem rei herbariae, Conradum *Gesnerum*, ſilentio praeterire liceat, quippe qui infra, ubi de conatibus ſyſtema condendi praecipiam, meliorem obtinebit locum.

Amici autem Gesneri, Benedictus Aretius, prof. theologiae Bernenſis († 1578.) et Io. Fabricius, clericus Curienſis, hic nominandi ſunt, quorum ille montes Nieſen et Stockhorn in ditione Bernenſi peragravit, et quadraginta fere plantas alpinas, helveticis maxime nominibus inſignitas, invenit *(Ad Valer. Cord. opp. f. 232 — 235.)*. Erutu eae perquam difficiles ſunt, quum nec ſynonyma nec deſcriptiones addantur. Orchidem tamen odoratiſſimam *(Brändlin)*: Salicem myrtilloidem aut reticulatam *(Balmenſtritten)* Phellandrium Mutellinam *(Mutrina)*: Primulam Auriculam, farinoſam, integrifoliam *(Flüeblumen)*: Violam biflοram *(Gäle Violen)*: Eryngium alpinum *(Edel-*

diſtel): Trollium europaeum *(Dönij)* certo intelligo.

Paucula ſunt et negligenter notata, quae *Fabricius* in monte Galandae, ditionis Rhaeticae, invenit *(Ad Valer. Cord. f.* 235.). Inter ea Doronicum plantagineum, Veratrum album, Ranunculus montanus et glacialis etc.

Multo maiora ſunt *Veronenſium* botanicorum de montis *Baldi*, amoeniſſimi et ditiſſimi, gazis merita. Primus, qui eum multoties conſcendit. Franc. Calceolarius, pharmacopola Veronenſis fuit, quem comitati ſunt celebres viri, Ulyſſes Aldrovandus, Aloyſius Anguillara, Iulianus Fumanella et Io. Bapt. Olicea *(Iter in Baldum montem ad calc. Franc. Seguieri plant. Veron. vol. 2. p.* 445 f.).

Baldus mons, lacui Beraco *(Lago di Garda)* ab oriente contiguus, inter Veronam et Tridentum extenditur. Altiſſimum cacumen, a Comite *Sternbergio* nuper menſuratum, 6860 pedes ſupra maris planum adſcendit. Plantarum varietas infinita fere, quum praeter alpinas et boreales omnes fere magis auſtrales ibi occurrant. A Buſſolengo inde vallem clauſam, pagum Caprini et ſacrarium Mariae Coronariae viſitavit. Rariores plantae, quas invenit, ſunt ſequentes:

Erythronium Dens Canis *(Mithridatica.)*. . . Hypecoum procumbens. . . Reſeda Phyteuma

(*Reseda Plinii*). Cf. *Sternbergii iter in rhaeticas alpes*, p. 50. . . Athamanta cretensis (*Daucus*). . . Laserpitium Libanotis (*Seseli aethiopicum*). . . Ligusticum peloponnesense. . . Tordylium officinale (*Seseli creticum*). . . Campanula saxatilis. . . Valeriana celtica et montana. . . . Aconitum album. . . Arum Arisarum. . . Prunus Chamaecerasus. . . Anemone baldensis. . . Arnica scorpioides. . . Arnica cordata *Wulff.* (*Pseudo-Doronicum*). . . Plantago Wulffenii (*Coronopus serpentinus Matth.*). . . Ferula nodiflora s. rablensis. . . Thapsia garganica. . . Saxifraga adscendens *Vahl.* Cf. *Sternbergii iter nuperrimum* p. 50. Plures species sub generico nomine comprehensas non rite distinxit, nonnullas etiam satis obscuras nominat: e. g. Acacalidem Dioscoridem, quam solus *Amatus* pro Erica baccante habuerat. Videtur tamen Calceolarius *Empetrum nigrum* voluisse.

Vestigia Calceolarii pressit Io. Pona, pharmacopolus etiam Veronensis, qui ad Car. Clusium primo, dein seorsim edidit: *Plantas*, s. *Simplicia, quae in Baldo monte reperiuntur*, Basil. 1608. 4. iconibus ligno incisis decoratas. Ioachimo Iungermannio Noribergensi et Nicolao Maronea comitibus totum montis ampliſſimum tractum percucurrit, non neglectis Caesaris *Niclesolae* viridariis, quae Pontini erant, ac in quibus plantae graecae plurimae colebantur. Praeter has, alio loco recensendas, Bal-

denſibus ipſis Pona operam dedit, praecipue ſequentibus:

Veronica ſaxatilis *p.* 74. . . Wulffeniae Buonarotae (*Veronica petraea ſempervirens p.* 72.). Haec Linnaeo falſo dicta Veronica Pomae. . . . Campanulae Cervicariae (*Trachelium maius petraeum p.* 62.). . . Phyteumati comoſo (*Trachelium minus petraeum p.* 70.). . . Bupleuro graminifolio (*Sedum petraeum bupleuri folio, p.* 111.). . . Geo montano (*Caryophyllata p.* 91.). . . Saxifragae adſcendenti (*S. alba petraea p.* 76.). . . Cherleriae Sedoidi ſ. Sileni acauli (*Ocimoides muſcoſum p.* 89.) . . Arenariae bavaricae (*Saxifraga bavarica p.* 60.). . . Ciſto guttato (*p.* 8.) . . Atrageni alpinae (*Clematis cruciata p.* 68.). . . Ranunculo rutaefolio (*R. alpinus Coriandri folio p.* 87.). . . Bartſiae alpinae (*Clinopodium alpinum p.* 95.). . . Myagro ſaxatili (*Thlaſpi petraeum myagrodes p.* 78.). . . Geranio argenteo (*p.* 91.). . . Trifolio alpino (*p.* 84.). . . Artemiſiae Mutellinae (*Abſinthium alpinum* 2.). . . Senecioni incano (*Abſinthium* 3 *alpinum.*) . . Centaureae Rhaponticae (*Centaurium maius p.* 65.). . . Aſpidio alpino (*Filix ſaxatilis criſpa p.* 101.).

Columnae amicus et Cluſii, Ferrandus Imperatus pharmacopoeus Neapolitanus, ſedulo plantas italicas et praeſertim marinas, collegit, et vel amicis largitus eſt vel ipſe etiam in Hiſtoria natu-

rali, quae italice primum Neap. 1599. fol., dein latine Colon. 1695. 4. prodiit, publicavit. Mentionem maxime merentur:

Verbena nodiflora (p. 889.). . . Valeriana italica (*bulboſa p.* 869.). . . Crucianella monspeliaca (*Rubia ſpicata p.* 880.). . . Telephium Imperati (872.). . . Convolvulus Imperati (*marinus* 886.) . . Thapſia garganica (884.). . . Phyteuma pinnatum (*Rapunculus creticus* 882.). . . Gypſophila Struthium (871.). . . Euphorbia mauritanica (*Tithymalus aphyllus* 876.). . . Argemone mexicana (*Papaver ſpinoſum* 873.). . . Ranunculus illyricus (888.). . . Cichorium ſpinoſum (881.). . . Cnicus Acarna (883.). . . Parmelia fuciformis (*Fucus capillaris* 850.). . . Parmelia Roccella (*Alga fucus* 851.). . . Fucus barbatus (*Abies marina* 849.), natans (*Acinaria* 844.), lumbricalis (*Furcellaria* 842.). . . Plocamium (*Palmula marina* 844.). . . Ulva inteſtinalis (*Cava* 858.).

* * *

Boruſſiae plantas recenſuit Ioannes *Wigandus*, Epiſcopus Pomezanienſis (*Vera hiſtoria de Succino pruſſico et de herbis in Boruſſia naſcentibus*, Ien. 1590. 8.). Nomina antiquorum male traducta ad boreales plantas, ut vix poſſis dignoſcere, quales velit. Stratiotem tamen aloidem, Melampyrum criſtatum, Callam paluſtrem, Glaucem mari-

timam, Gladiolum communem et paucas alias manifeſtas habet.

* * *

Hercyniae ſaltus, borealis Germaniae gazophylacium botanicum, Io. THALIUS, medicus Northuſanus († 1587.), primus perquiſivit (*Sylva Hercynia* Frcf. ad Moen. 1588. 4.). Laurentium *Hial*, rei herbariae in univerſitate Ienenſi profeſſorem, laudat praeceptorem. Inſignem copiam et rariorum hodie plantarum multarum etiam varietatum, congeſſit, nonnullas, praecipue graminum, erutu difficillimas. Novae ſunt, aut melius deſcriptae:

Veronica triphyllos (*Dactyliobotanon coeruleum* 39.). . . Eriophorum alpinum (*Gramen iunceum lanigerum* 55.).

Scabioſa Columbaria, ochroleuca et arvenſis 108. 109. . . Potamogeton perfoliatus (*μαλακόφυλλον* 86.).

Myosotis paluſtris (*Echium paluſtre* 40.). . . Campanula thyrſoidea (*Cervicaria tenuifolia* 32. *t.* 4.). . . Campanula glomerata (*Rapunculus ſylveſtris umbellatus* 94. *t.* 6.). . . Theſium Linophyllum (*Linaria montana* 72.). . . Lithoſpermum purpureo-coeruleum 74. . . Cicuta viroſa (33.). . . Caucalis daucoides (*Daucus ἐχινόκαρπος* 37.). . . Laſerpitium pruthenicum (*Daucus λασιόκαρπος* 36.). . . Laſerpitium latifolium (*Li-*

banotis Theophraſti 71.). . . Selinum Cervaria (*Libanotis alba minor* 71.). . . Seſeli annuum (*Libanotis καρθηκοειδὴς* 71.). . . Chaerophyllum hirſutum (*Myrrhis Broccenbergenſis* 77.). . . Linum catharticum (*λινοκάρπος* 72.).

Iuncus triglumis (*Lychnanthemus tenuis* 60.).

Vaccinium uliginoſum (*Myrtus tenuifolia* 18.), *Vaccinium* Oxycoccos 82.

Triantalis europaea (*ἀλσινάνθεμον* 15.). . . . Gypſophila faſtigiata (*Symphytum petraeum* 113.).

Saxifraga tridactylites (*Dactylio botanon albo flore* 39.). . . Lychnis Viſcaria (*ἰξόκαυλος* 59.). . . Cucubalus Otites (*κραυρόφιλον* 68.). . . Euphorbia Cypariſſias cum Aecidio Euphorbiae 126. . . Euphorbia amygdaloides 127. . . Rubus ſaxatilis 102. . . Ranunculus aconitifolius 101. . . Scutellaria galericulata (*Sideritis* 3, 104.). . . Euphraſia lutea (*Ericoides luteum* 39.). . . Euphraſia Odontites (*Ericoides purpureum* 40.).

Draba verna (*Piloſella ſiliquata* 84. *tab.* 7. *f.* E.). . . Lunaria rediviva 74. . . Arabis Thaliana (*Piloſella ſiliquata* 84. *f.* 7. *f.* D.).

Geranium lucidum (*Saxatile ὑγροσκόπελον* 44. . . Anthyllis Vulneraria (*Arthetica Saxonum* 10.). . . Orobus tuberoſus (*Aſtragalus ſylvaticus* 7. *t.* 1.). . . Orobus vernus 80. . . Lathyrus latifolius 74. . . Aſtragalus microphyllus (*Cicer ſylveſtre minus* 37.).

Scorzonera glaſtifolia ſ. humilis 117. . . ?Crepis tectorum (*Chondrillae alia ſpecies* 22.). . . Hypochoëris glabra (*Chondrilla altera* 22.). . . Hypochoeris maculata (*Piloſella maior Gallorum* 83.). . . Apargia hiſpida (*Chondrylla altera Dodonaei* 23.). . . Hieracium alpinum 57. . . Hieracium cymoſum (*Intybi ſpec.* 5, 64.). . . Hieracium ſabaudum (*Intybi ſpec.* 7, 65.). . . Hieracium praemorſum (*Intybus ἀφυλλόκαυλος* 9, 66.) . . Hieracium murorum (*Int. nigrifolius lanuginoſus* 11, 67.). . . Hieracium paludoſum (*Int. uliginibus familiaris* 13, 67.). . . Sonchus alpinus (*Int. πλατύφυλλος* 62.). . . Chondrilla iuncea (*Int. ſpecies* 3, 64.). . . Prenanthes purpurea (*Lact. ſylv. ἐρυθράνεμος* 75.). . . Serratula tinctoria (*Centauroides* 26.). . . Senecio paludoſus (*Conycia aquatilis maxima* 21.). . . Senecio ſarracenicus (*Conſolida ſarracenica* 27.). . . . Conyza ſquarroſa (*maior montana* 20.). . . Centaurea montana (*Cyanus integrifolius* 29.). . . Centaurea phrygia (*Cyanus κυνογκλωσσόφυλλος*). . . Centaurea paniculata (*Cyanus ſylveſtris tenuifolius*).

Orchis bifolia (*candida* 82.). . . Epipactis pallens (*Aliſma κυμβαλιάνθεμον* 13.). . . Cypripedium Calceolus (*Aliſma κοιλάνθεμον* 13.).

Betula pubeſcens (*pumila* 20.). . . Empetrum nigrum (*Erica baccifera* 41.).

Blechnum boreale (*Lonchitis aſpera* 72.). . .
Lycopodium Selago (*Selago tertia* 116.).

* * *

Ipſe Paracelſi et adſeclarum ſtulta ignorantia, licet omnis eruditioni generis vehementer obfuerit, haud impedivit tamen rei herbariae patriae culturam. Plerique enim, qui in Paracelſi verba iurarunt, adeo adhaeſerunt patriis, i. e. germanicis medicamentis, ut ſummo ſtudio ea conquirere, ſumma diligentia deſcribere et illuſtrare ſuum ducerent.

Celeberrimus fere eſt Leon. THURNEISEN, natus Baſileae 1530. Aurificis officinam, fraude captus viliſſima, deſeruit, ſtipendia meruit et in metalli fodinis laboravit, donec agyrta curationibus celebratus, Electori Brandeburgico commendatus, ab hoc archiater nominatus fuerit. Quo munere indigne abuſus, in exilium pulſus, vagabundus Coloniis 1595. obiit. „*Hiſtoriam plantarum omnium*," Berol. 1578. fol. edidit, in quo umbelliferas ſolas tractat, admiſtis nugis theoſophicis et aſtrologicis.

Non defuerunt inter hos, qui ad augendam rem herbariam nati viderentur: e. g. Io. *Fiſchartus*, obſcurus ceteroquin homo, cuius librum Michaël *Toxites*, Rhaeticus, poſt medicus Haganoenſis edidit. Titulus eſt: „Horn des Heyls moiſchli„cher Blödigkeit: oder Kreutterbuch, darin die „Kreutter des teutſchen Landes, aus dem Liecht

„der Natur, nach rechter Art der himmliſchen „Einflieſsung beſchrieben durch *Philomuſum Ano-* „*nymum*, nachmals durch Doctorem *Toxiten.*“ Strasſb. 1606. fol. Aſtrologicus liber continet tamen patriarum herbarum deſcriptiones adeo exactas, adeo claras, ut optimae omnium iudicari poſſint, quae ad id usque tempus prodierant. Loca etiam natalia egregie indicantur: icones adduntur eximiae, licet Dulcamarae falſiſſima ſit. Nomina ceteroquin erronea, ut Gratia Dei pro Erodio cicutario, Smyrnium pro Imperatoria, Salicaria pro Lyſimachia, Galeopſis Meliſſa pro Leonuro Marrubiaſtro ponantur.

* * *

Hiſpanicae provinciae, Valenciae plantas hoc ſaeculo primus examinavit Iacob. Petr. Esteve, interpres theriacorum Nicandri. Licet *Hallerus* id herbarium Valentinum, velut typis excuſum iam citet (*Bibl. bot.* 2, 671.) nunquam tamen prodiit, a ſolo *Eſcolano* (*hiſt. de Valencia* 1, *col.* 681.) viſum. Cf. *Cavanill. in annal. hiſt. natur. hiſpan. n.* 20. *p.* 116.

Alter peregrinator botanicus Hiſpanus fuit Ioannes Fragosus Toletanus, chirurgus Philippi II., qui cum Franc. Hernandezio Hiſpalenſem provinciam perquiſivit. Edidit librum utilem „de ſuccedaneis medicamentis. Matrit. 1575. 12. Cf. *Cavan. l. c. p.* 111.

Tertius Bernardus Cienfuegos Tarraconenſis, ab Ignatio *Aſſo* primo, dein a *Cavanilleſio* laudatus, profeſſor Alcalenſis, totam Hiſpaniam peragraverat. Reliquit ſeptem tomos hiſtoriae plantarum, cum picturis egregiis et doctis adnotationibus, qui etiamnum ſcripti latent in bibl. regia Eſcurialenſi. Cf. *Cavan. l. c. p.* 123.

CAP. III.

HORTORUM CULTURA.

Paucis exponi nequit, quot quantaque emolumenta in rem herbariam augendam et amplificandam ex hortorum botanicorum cultura redundent. Etenim, quae, per varia climata, ſolique et terrarum innumeras differentias diſperſa, a nemine fere obſervari et examinari poſſint, ea omnia unicus hortus botanicus iungit, obſervatuque ita facilia reddit, ut inſtructioni iuventutis ſuppetant. Accedit, differentias plantarum, ſive eſſentiales ſint ſive accidentales, nonniſi in cultis rite decerni poſſe, novas etiam plurimas ſpecies, quae a negligente aut non ſatis inſtructo obſervatore peregrinante haud definitae erant, in horto demum cultas optime determinari. Unde elucet, tum omnino plantarum cognitionem incrementa cepiſſe laetiſſima, cum horti coli coepiſſent. Fuit id autem praeprimis in Italia, medio ſaeculo decimo ſexto.

Antiquiſſima hortorum botanicorum veſtigia, Theophraſti Ereſii, Mithridatis regis, Antonii Caſtoris, Caroli Magni, Matthaei Sylvatici, ſuis iam locis citavimus. Poſt reſtitutas autem literas Italia prima et illuſtria propoſuit exemplaria hortorum et privatorum et publicorum, in quibus plantae omnis generis, et a remotiſſimis regionibus adlatae, coelerentur.

Immortalis Torquati Taſſi patronus, literarum omnium patronus liberaliſſimus, Alfonſus Eſtenſis, dux Ferrariae, gloriam meruit ſempiternam eo etiam nomine, quod, Muſa maxime Braſſavolo monente, hortos plures botanicos inſtituerit ac coluerit: amoeniſſimum maxime, Pado circumdatum, quem Belvedere nominabat (*Braſavol. exam. p.* 288. 289. 299.). Tribus iis hortis praefuit per aliquod tempus Pancius, prof. Ferrarienſis (*Fantuzzi vita di Aldrovandi, p.* 237.). Hoc ducis exemplum ſequuti ſunt plures Ferrarienſes. Ioannes *Braſavolus*, patruus Muſae viridarium habuit (*Braſavol. exam. p.* 316.). In horto nobilis *Acciajuoli* Ferrarienſis rariores pleraeque plantae conſpiciebantur (*Amat. Luſit. in Dioſc. p.* 290. 375. 448.). Tantum omnino Ferrariae ſtudium plantarum exoticarum fuit, ut exteri botanophili eo potiſſimum confluerent, quod de Io. *Falconero* Anglo, narrat Amatus, qui herbarium inſigne, Ferrariae potiſſimum collectum, ſervabat (*in Dioſc. p.* 337.

557.). Quotannis enim Ferrarienſes in Graeciam Aſiamque navigia mittere conſuerant, quae ſemina plantasque rariores inde reportarent.

Simile fuit ſtudium Venetorum. Patricii Michelii et Cornarii laudantur a Braſavolo, Marino et Anguillara, quod ſimplicia ex Oriente advehi, plantasque rariores in ditiſſimis hortis coli iuſſerunt. Aegyptiacas etiam plantas, ut fabam Aegyptiam (*Arum Colocaſiam*) in pluribus venetis hortis coli vidit *Amatus* (*in Dioſcor. p.* 240.). Hieronymum Capellum, Senatorem Venetum et Cretae proconſulem, plantas innumeras graecas Patavium miſiſſe, ac Nicolum Contarenum Patricium, hortum ditiſſimum prope Campum Sancti Petri aluiſſe, teſtatur Proſp. *Alpinus* (*in praef. ad exot.*).

Patavii vixit botanices ſummus promotor, Gaſpar a Gabrichis, qui nullis ſumtibus pepercit, ut quascunque conquireret plantas (*Stephan. de re hort. p.* 45. *Gesner de hort. German. f.* 239. b.). Tres alios hortos patavinos, Priuli, Paſqualigi et Bernard. Traviſini laudat *Anguillara* (*di' ſempl. p.* 34. 80. 90.).

Primus omnino hortus academicus Piſis, iubente Coſmo mediceo, praefecto Luca Ghinio, inſtructus fuit. Anno enim 1544 ad Arnum flumen magnificus Princeps donavit fundum, qui tum a Ghinio tum a Caeſalpino ſucceſſore adeo ditatus fuit, ut Belonium 1555. admiratione impleverit. Qui poſt

Cosmum Etruriam imperio rexit, Ferdinandus Iosephum *Benincasam*, quem *Casabonam* vulgo appellant, in Orientem misit, ut plantas et semina colligeret, reducem horto praefecit (*Calvi comm. histor. Pisani vireti.* Pis. 1777. 4.). Is etiam Florentinum hortum primus instruxit.

Post Pisanum primus fuit Patavinus hortus, inauguratus 1545. a Patriciis Venetis et Patavinis, qui rei herbariae promovendae studerent. Primus index, satis pauper, Venetiis 1591. 8. prodiit plagulis tribus.

Coeperunt autem primam cathedram stabilire, ut simplicia omnia exponerentur, quam ex anno 1533. primus occupavit Franc. *Bonasides* (*Tiraboschi letterat. ital. vol. 7. p. 2. p. 50.*). Suadente praeprimis et indies magis urgente ipso Bonaside Daniel tandem Barbarus, patriarcha Aquilagiensis, viridarium exstrui iussit (*Belon. neglect. cult. plant. ad Clus. exot. p. 239.*). Id iam 1533. factum fuisse licet Hallerus arbitretur (*Bibl. bot.* 1, 266.). Tiraboschio tamen potius credendum, qui annum 1545. ex actis ipsis indicat. Aloysio Anguillarae, primo horti praefecto mox successit Melchior Guilandinus, ei autem Io. Ant. Cortusus et Prosp. Alpinus.

Sequuti sunt Bononienses, qui 1568., Ulysse Aldrovando hortante, hortum in patria academia stabiliverunt.

In agro Veronensi Caesar Nicleiola habuit prae-

dium, plantis peregrenis dicatum, ubi in viridariis duobus ampliſſimis colebantur rariſſimae quaecunque graecae plantae, quas *Pona* deſcripſit (*iter in Baldum, p.* 9.).

Neapoli erat hortus ditiſſimus Io. Vincent. *Pinelli*, quem multoties celebrat *Maranta:* Arimini Iul. *Moderatus*, Romae Scipio ad S. Apoſtolum hortos alebant, quos nominat C. Gesnerus.

In agro Lucenſium hortum ſatis amplum ac locupletem habuit Vincentius a Monte Catino, ubi a longo inde tempore arbores peregrinae colebantur (*Belon. l. c.*). Florentiae Nic. Goddius hortum aluit praeſtantiſſimum, cui praefuit Benincaſa.

* * *

Gallia pauciores eo aevo hortos botanicos exhibet. Celeberrimus fuit Renati Bellaii, epiſcopi Cenomanenſis, omnium, ut *Stephanus* ait (*de re hort. p.* 31.) nobiliſſimus et ditiſſimus. Nominat id praedium Toutuoia, Cenomanorum urbi vicinum, *Belonius* (*neglect. cult. p.* 216.).

Cum idem Belonius anno 1558. etiamnum Pariſinae univerſitatis antiſtites moneat, facili negotio poſſe hortum inſtitui academicum (*l. c. p.* 240.), patet, eo demum tempore caruiſſe horto botanico Pariſios.

Primum autem in Gallia conditi horti publici exemplum eſt Monſpelienſis, quem a Rich. Bellevalio inſtructum, ſuadente duce Ventadour, uni-

verſitati donavit Henricus magnus (*Hiſtoire de Languedoc*, *tom.* 5. *p.* 487. 503.). Ibi gallicas, alpinas et pyrenaicas plantas, numero MCCC coli, teſtatur Olivarius de Serras (*théatr. d'agricult.* 1600. Paris. fol.).

* * *

In Germania qui horti eius ſaeculi fuerint, memoriae prodidit Conr. *Gesnerus* (*de hort. German. ad cult. Valer. Cordi.*). Ipſe autem Euricius Cordus, Theod. Zwingerus Baſileae, Matth. Curtius Lindaviae, Bened. Aretius Bernae, Israël Minkelius Argentinae, Petrus Condenbergius Antverpiae hortos aluerunt. Hieron. Tragi etiam, Leon. Fuchſii et Laur. Scholtzii Vratislavienſis horti eo aevo celebres fuerunt. Catalogum plantarum, primum plantarum, quae in Germaniae hortis proveniebant, edidit Conr. *Gesnerus*, dein horti ſui Laur. *Scholtzius* (1594.).

Leidae hortus publicus academicus, ſuadente Ger. Bontio, 1577. conditus eſt, Theod. Augerio Clutio primo praefecto, cuius filius mox itineribus per Europam Auſtralem et Africam ſusceptis inſigniter novum hortum ditavit. Succeſſit Clutio 1589. Petr. Paawius, partes autem provinciae demandatae ſunt Car. Cluſio et Bern. Paludano (*Boerhaav. hiſt. hort. in limine indic. alter. hort.* Lugdbat. 1720. 4.).

CAP. IV.

PEREGRINATIONES ET ITINERA, QUAE REI HERBARIAE AMPLIFICANDAE INSERVIERUNT.

Quantopere profuerint itinera, vel alio fine ſuscepta, rei herbariae per ipſa barbara ſaecula, ſupra praecepimus. Iam vero, quum lux liberiorum cognitionum alacritate nova ſtudia incitaret, in ipſum hunc finem inſtituta itinera meſſim ingentem plantarum novarum attulerunt.

Merus et ſimplicia orientalia triplici potiſſimum via Europam adferebantur. Prima borealis per Bactrianam caſpiumque mare tendebat Caſanum, unde Novogrodum et Wisbium (in inſula Gottlandia) ibatur (*Lopez de Gomara hiſt. de las Indias, p.* 99. in *Barcia hiſtoriador. primit. de las Ind. vol.* 2. — *Sartorii hiſt. civit. hanſeat. p.* 198 ſ.). Secunda via per pontum Euxinum ducta, Trapezunti in Tauride urbe emporia habebat (*Clavijo hiſt. del gran Tamorlan, p.* 113. *Lopez de Gomara l. c.*). Tertia demum via per ſinum perſicum et mare rubrum, Alexandriam aut Halepum agnoſcebat, velut celeberrima commercii emporia: licet, et ipſo fatente *Sanuto Torſella*, multo carioris pretii et vilioris indolis merces eſſent, quae hac via in Europam advehebantur. Varia etiam ſimplicia nunquam per Alexandriam, ſed ſemper

per Tauridem et Trapezuntum venerunt, velut Rheum, Cinnamomum, nuces moſchatae, caryophylli *(Clavijo p.* 113. 190.*)*.

Interea a medio inde ſaeculo decimo quinto Luſitani, principe Henrico iubente, occidentalem oram Africae navigando perquiſiverunt Maderam primum, dein 1456. Capitis viridis inſulas, promontorium viride et rubrum appulerunt, cuius Ludovicus praeprimis *Moſtus*, Venator, qui *Cadamoſto* vulgo appellatur, narrationem reliquit *(Ramuſio coll.* 1.*)*. Impulit autem principem Henricum, ut huc potiſſimum navigia tendere iuberet, magnus mercimoniorum pretioſorum proventus in iis inſulis. *Dracaena* maxime *Draco*, quam ad portum ſanctum Maderae inventam deſcribit Moſtus *(Ramuſio* 1, *f.* 106.) quaeque Sanguinem draconis, ab antiquo omnino diverſum, largiebatur, magni aeſtimatum. Saccharum etiam in Madera et aliis inſulis Canaribus colebant Luſitani. Laurus indicae lignum rubrum, eximiam materiem, menſis elegantiſſimis idoneam et Lichenem Roccellam, *Oricello* dictam, e Canariis inſulis apportarunt Luſitani. Ad fluvium Senegal invenit Moſtus arbuſculam, quae phaſeolos ferat coccineos cum hilo atro exiguos — *Abrum precatorium (Ramuſio* 1. *f.* 113. a.). Ad promontorium viride arborem vaſtiſſimam, 17 ulnas diametro — *Adamſoniam digitatam (ib. f.* 118. b.).

Oram Africae occidentalis iugiter legentes Lusitani, 1460, Alphonso Sequeixa duce, litus invenerunt, quod a *Zingibere Malaguetia* (alias *Amomum Granum Paradisi*) nomen habet. Is olim fructus a Mauris, Mandingis, per desertum ingens Zaharam, Tunctum portabatur (*Barros decada, da Asia portugueza, f.* 33. d.).

Lusitani sequentibus annis lineam ultra aequinoctialem progressi, Alphonso Aveira duce, Beninum et Congum regionem invenerunt, ubi *Myrtus Vincenta* (*Rabo pola*) provenit, haud tanti aestimata ac piper orientale (*Barros l. c. f.* 40. *d.* 41. a.). Fallitur ergo amicus olim *Sprengelius* (*hist. geogr.* 376. 377.) dum Malaguettam et Pimentam confundit.

Paullo post (1486.) detectum a Bartholomaeo Diaz caput bonae spei, *Vasco da Gamma* viam monstravit, qua peti India orientalis posset. Earum regionum commercium lucrosissimum ex eo inde tempore Lusitani sortiti sunt, donec (1520.) Ferdinandus Magellanus, Lusitanus et ipse, a rege suo neglectus aut offensus, Hispanis suaderet, aliam sibi munire, et occidentalem quidem viam, qua sub America ipsa iretur ad Indiam orientalem. Invidiam continuam bellaque ipsa crudelissima commoverunt Caryophylli aromatici, quos e Moluccis, Santalum, quod e Timor, Camfora, quam e Borneo, et Aloë, quam e Succotra reportarunt Lusitani

(*Barros* 1, 114. 147. *Lopez de Gomara* in *Barcia hiſtoriad.* 2, 92. 93.). Invidiam mercatorum Alexandrinorum primum tumultum Indorum contra Luſitanos ſollicitaſſe, refert *Petrus Martyr* (*epiſt.* 10, 181.).

Quum Ceylonam Lopo de Soarez 1519. detexiſſet, Cinnamometorum in ea inſula frequentium etiam potiti ſunt Luſitani: *Cocos maldivica* (*Lodoicea Commerſ.*) innotuit ut alexipharmacum, dum Io. Gomez 1525. inſulas Maledivas occuparet (*Barros* 3, 70.). Sumatra a Georgio Albuquerque Luſitanis ſubiecta largita eſt Camforam e Fanſora, Santalum album, Aquilariam, Terminaliam Benzoin, Metroxylon *König.*, Nipam fruticantem et Elaten ſylveſtrem (*Barros* 3, 114. 128.).

Caryophylli aromatici maxime ex inſulis Ternate, Tidor, Bocham, Mutel et Palo Caballo, quae ab occidente inſula Gilolo vicinae ſunt, proveniebant. Praefuit huic mercatui legatus Luſitanorum, Antonius Calvaõ, in inſula Ternate reſidens (*Barros* 3, 127.).

* * *

Novus interea orbis detectus novum etiam et immenſum Florae imperium revelavit. Indiam quaeſiverunt aromatibus et auro ditiſſimam, qui primi Americam adierunt, Indiam etiam appellarunt novas terras, Indiaeque plantas ibi obſervare ſibi viſi ſunt. Quid quod Europaeos flores in Chi-

lenſi regione deſcribat poëta Alphonſus *Ercilla* (*Araucana*, *cant.* 17. *p.* 176.).

„El blanco lirio y encarnada roſa,
„junquillos, azahares y moſquetas,
„azucenas, jazmines y violetas."

Et ipſe *Cortuſius*, egregius alioquin botanicus, πυκνόκομον Dioſc. (*Leonurum Marrubiaſtrum*) cum Papas Peruano (*Solano tuberoſo*) commutavit (*I. Bauh. hiſt.* 3, 623.). Arachidnam Theophraſti idem credidit *Cluſius*.

Protinus ut ſumma ingenii vis et fortitudo Chriſtophori *Columbi* 1492. inſulas Indiae occidentalis appuliſſet, novae plantae novique fructus ſemet ipſi obtulerunt. *Dioſcorea ſativa*, *Amyris balſamifera* (*Almaſtiga*, arbol, que en la hoja y eh fruto es ſemejante al lentiſco), *Zea Mays*, *Nicotiana Tabacum*, *Bombax Ceiba* primae plantae fuerunt, ad quas Hiſpanorum animi attendebant (*Barcia hiſtoriad.* 1, 24.).

Quum Columbus ſecunda navigatione detegeret Guadalupam, *Bromelia Ananas* primum innotuit. (Cierta fruta, que parecia piñas verdes, y Uenas de una carne, que parecia Melon, muy oloroſa y ſuave. *Barcia* 1, 43.). Huic fructui palmam prae omnibus tribuebat rex Ferdinandus (*Petr. Martyr rer. ocean. dec.* 2. *lib.* 39. b.). Cinnamomum invenerunt Hiſpani in Hiſpaniola (*Barcia* 1, 61.) quod *Laurus montana* eſſe videtur: Myrobalanos

in Veragua, qui e Terminalia latifolia veniſſe videntur (*ib.* 106.): Palmam novam, e cuius fructibus ceraſa aemulantibus vinum parabatur, *Bactris maior* (*ib.* 112.): *Mammeam americanam*, fructum ſuaviſſimum: *Iatropham* denique *Manihot*, e qua panis conficiebatur (*ib.* 118.), quo veſci malebant Hiſpani, quam triticeo, quod ſapidi ſit guſtus ac facilius ſtomacho concoquatur (*Petr. Martyr epiſt.* 8, 156.). Iuccam vocabant incolae, cuius ſuccum aconito letaliorem eſſe aiebant, qui epotus ilico perimat, panem autem ex eius farina confectum ſapidum eſſe et ſalubrem omnes confitebantur (*Petr. Martyr de reb. ocean. lib.* 1. *p.* 2. *Oviedo* in *Barc.* 1. *p.* 6. 7.).

Mexicanum regnum detectum 1519, Cordova, et occupatum 1520 Corteſio ducibus; Peruvianum imperium 1527—1530 a Franciſco Pizarro ſubiugatum; Chilenſis natio Hiſpanis poſt diuturna bella ſubmiſſa a Valdivia 1548.; Florida occupata a Ferdinando de Soto eodem fere tempore; Braſilia longe antea (1500) a Petro Alvarez Cabral Luſitanorum imperio ſubmiſſa; novae terrae, quas Ferdinandus Magellanus in America auſtrali et oceano pacifico (1519) detexit, novarum plantarum innumeram copiam Europaeis tradiderunt, quae tum uſui medico ac oeconomico idoneae tum ad rei herbariae doctrinam amplificandam commodiſſimae videbantur.

Primus, qui novi orbis plantas uberius deſcripſit, Gonzalus Ferdinandus *Oviedus* de Valdes eſt, ſummus Hiſpaniolae et Dariae praefectus; memoriter autem conſcripſit hiſtoriam 1525 poſt reditum. (*Barcia hiſtoriadores* 1. *Ramuſio* 3. *Purchas Pilgrims* 2.). Quae maxime memorabiles ipſi videbantur, ſequentes ſunt:

Mammea americana (*Mamey p.* 37. *Barcia.*). . . Annona muricata (*Guanabano ib.*). . . Pſidium pomiferum et pyriferum (*Guayaba ib.*). . . Cocos nucifera (*Cocos p.* 38.). . . Cocos fuſiformis (*ib.*). . . Chamaedorea gracilis Willd. (*Ai unas palmitas, que tienen la hoja como la de los palmitos terreros del Andalucia, y eſtas llevan por fruta unas cuentas pequeñas y redondas p.* 39.). . . Elais occidentalis (*Ai otras palmas altas y de buenos palmitos etc. ib.*). . . Thrinax parviflora (*Palmas muy eſpinoſas ib.*). . . Areca oleracea (*Palmitos muy excelentes para comer ib.*). . . Quercus ſalicifolia (*Encinas buenas de comer ib.*). . . Vitis indica (*Parras:* ſed *uvas mas grueſas no tan agras ib.*). . . Carica cauliflora (*Higos del maſtuerço p.* 40.). . . Chryſobalanus Icaco (*Membrillos ib.*). . . Laurus Perſea (*Perales ib.*). De eadem Petr. *Martyr ocean. f.* 41. . . . Creſcentia Cujete (*Higuero, que echan calabaças redondas ib.*). . . Spondias Mombin (*Hobos p.* 41.). De eadem *Lopez de Gomara p.* 60. Petr. *Martyr*

f. 39.). . . Guaiacum officinale (*Palo ſanto*, *Guaiacan ib.*). Guaiacum Xagua ? *p.* 42. . . Hippomane Mancinella (*Mançanas de la Jerva p.* 42.). . . Bambuſa Guadua *Humb.* (*Caña p.* 44.). . . Convolvulus Batatas (*p.* 45.). . . Ceropia peltata? (*Platanos p.* 46.). . . Cactus Tuna (*p.* 27.). . . Heliconia Bihai (*ib.*).

In eadem *Barciae* collectione Alvarus Nuñezius *Cabeça de Vaca* Floridae plantas deſcribit: Caſſiam Fiſtulam (cuius uberrimum invenerunt Hiſpani proventum): Limoniam acidiſſimam: Hedwigiam balſamiferam (non Myroxylon peruiferum ut vult *Bauhinus in pin.*), Canellam albam, Ingam fagifoliam Willd.

Mexicanas plantas *Lopezius de Gomara* paucas habet: Agaven americanam (*Maguey. Metl. Barcia tom.* 2. *p.* 211.) Tolviferam Balſamum: Cactum coccionelliferum (*Nuchtli p.* 79.): Theobroma Cacao (*p.* 82. 209.).

Peruvianas plantas primus deſcripſit *Çarate* (*Barcia* 3.) qui (*p.* 10. 477.) nomine Papas Solani tuberoſi meminit.

Paraguaienſes poëta Martinus *del Barco* in Argentina (*Barcia* 3.) ubi *p.* 9. Paſſiflora coerulea, Mimoſa pudica et Dorſtenia Contrayerva memorantur.

Adiit etiam Indiam occidentalem (1542—1556) Hieronymus *Benzoni*, Italus, cuius „no-

„va novi orbis hiſtoria“ Genev. 1578. 8. plantarum quarumdam memorabilium deſcriptionem continet. Inter eas eminet *Petum*, ſ. Nicotiana Tabacum, cuius uſum is uberius obſervavit. Non multo poſt Benzoni reditum (1559) herba ea Lisbonae iam culta, velut remedium ulcera maligna ſanans, oratori gallico Ioanni *Nicotio* innotuit, qui, tum foliis tum aqua deſtillata tentatis, eximium eius uſum ſemet obſervaſſe Regi Galliae nunciavit. Quo quidem iure nomen ipſius plantae tributum fuit (*L'Agriculture et maiſon ruſtique, par Ch. Eſtienne et J. Liebaut, p.* 208. Rouen 1647. 4.). Fuit autem ea ſpecies N. *Tabacum*, quod e deſcriptione Nic. *Monardis* (*apud Cluſ. exot. p.* 307.) elucet. Mox vero et N. *fruticoſa* (*Petum femina* et N. *glutinoſa* et N. *ruſtica* fuerant, ut quatuor iam ſpecies Cluſio innotuerint. Optimus Conr. *Gesnerus*, qui experiri omnia conſueverat, folia eius herba et manducare et fumum ſugere auſus fuit, quo ebrietatis ſpeciem et vertiginem ſibi conſcivit (*epiſt. medic. f.* 79. b.). Eadem in cane experimenta repetiit Aegidius *Everardus*, qui inſignia commoda herbae praedicavit (*Comm. de herba Panacea, quam alii Petum, alii Nicotianam vocant*, Antverp. 1587. 12.). Monardis tractatum interpretatus eſt Iacob. *Gohory* (*Inſtruction ſur l'herbe Petum*, Rouen 1588. 8.).

Meminit etiam primus Benzonius arboris il-

lius mirabilis, quae perennes aquas e foliis fundat, *Nepentheos* ſine dubio *deſtillatoriae*, cuius vero patria (Zeilona) falſo habetur inſula Ferro. Recurrit tamen haec arboris hiſtoria in plerisque poſterioris aevi ſcriptis, et ipſo C. *Bauhini pinace* (*p.* 512. 513.).

E primis memorat Benzonius *Coram* fruticem, quem adſiduo Peruanos in ore geſtare adfirmat, ut nec ſitim ſentiant nec virium infirmitatem. Eſt autem, ut Ioſ. *Juſſieuus* obſervavit, *Erythroxyli* ſpecies, cuius proventus in provincia Peruviae, Yungas dicta, tam copioſus eſt, ut quotannis 7 — 800,000 numi, quos *Piaſtros* dicunt, inde redeant (*Lam. encycl.* 2, 393.).

Braſiliae hiſtoriam naturalem primus conſcripſit monachus Carmelita, Andreas *Thevetius* (*Les ſingularitez de la France antarctique*, Antverp. 1558. 8.). Licet rudiores plantarum icones addat, ac diu ſe in Braſilia commoratum fuiſſe adſeveret, fidei tamen parum meretur, quum non immerito de fama ipſius detraxerit Ioannes *Lerius*, Margella-Burgundus, candidus homo et eccleſiaſticus, qui ad fidem Reformatorum propagandam, iubente ſummo Colignio, cum aliis Braſiliam (1556.) adgreſſus eſt (*Hiſtoire d'un voyage fait en Breſil.* 1576. 8.). Diſertis is verbis fatetur, terram ipſam a Braſiliano potius ligno, quam hoc ab illa nomen accepiſſe (*p.* 194.). Deſcribit plantas ſequentes:

Zamiam furfuraceam (202. *Ayri, palmam, ligno duriſſimo.*). . . Copaiferam officinalem (*ib. Copan.*). . . Amyridem balſamiferam (202. *Bois de ſenteur de roſes.*). . . Cerberam Ahovai (*ib.*). . . Anacardium occidentale (205. *Acaion.*). . . Muſam ſapientum (*Paco* 206.). . . Nicotianam Tabacum (*Petum* 212.). . . Caladium eſculentum *Venten* (*Caiou, eſpèce de Choux* 214.). . . Convolvulum platanifolium (*Hatich* 214.). . . Arachin hypogaeam (*Marobi* 215.).

Et in coſmographico opere (*La Coſmographie univerſelle*, 1. 2. Paris 1575. fol.) *Thevetius* plantarum deſcriptiones dedit parum fidas iconesque aeque incertas. Sic (*vol.* 1. *f.* 69. b.) oleraceam plantam, *Achanaca*, habet, quae contra morbum Yaws dictum, expediat. Fabuloſa pariter eſt hiſtoria Rhabarbari (*f.* 126.) et miſerrima figura, e *Marino* mutuo accepta. Smilacem Chinam paullo melius tractat (*f.* 415.). Qualis ſit arbor zeilanenſis *Gehuph* (*f.* 419. b.) plane ignoro. Convolvulum platanifolium male delineat (*vol.* 2. *f.* 921. a.) ut et Cerberam Ahovai (*f.* 922. a.): peſſime Nicotianam (*f.* 927. a.) et Iatropham Manihot (*f.* 948. b.).

Quae alii invenerunt, collegit Nicol. *Monardes* prof. Hiſpalenſis in libro, quem *Cluſius* in exoticis interpretatus eſt. Multa ipſe viderat, plura etiam, velut Carañam, quae etiamnum definire ne-

quimus: medicus tamen medico consilio omnia describit. Praecipuae plantae, systematice determinandae sunt:

Hymenaea Courbaril (297. *Anime.*). . . Populus balsamifera (238. *Tacamahaca.*). . . Iatropha Curcas (299. *Oleum cicinum.*). . . Tolvifera Balsamum (304.). . . Guaiacum officinale (312.). . . Dorstenia Contrayerva (311.). . . Smilax China et Sarsaparila (315. 316.). . . Laurus Sassafras (320.). . . Canella alba (323.). . . Iatropha multifida (*Avellanae purgatrices* 334.). . . Convolvulus Mechoacanha (334.). . . Capsicum annuum et frutescens (*Piper* 340.). . . Passiflora incarnata (*Granadilla* 347.). . . Helianthus annuus (*Herba Solis ib.*). . . Tropaeolum maius et minus (*Flos sanguineum et Nasturcium peruanum* 348.).

Monardis librum cum aliis fere excerpsit Ioan. *Fragosus*, quem supra iam citavimus. „Discur„sos de las cosas aromaticas etc. de las Indias, „Madr. 1572. 8.“

Neque Gaufridus *Linocierus* peculiaria multa habet, sed pleraque e Monarde, Lerio, Garcia et Acosta (*Histoire des plantes aromatiques, qui croissent dans l'Inde tant occidentale, qu'orientale.* Paris 1584. 16.).

* * *

Orientis interea regiones, eximiarum plantarum feracissimae et veterum monumenta maxime

illuſtrantes, eruditorum curioſitatem excitarunt: quorum ſtudio factum eſt, ut plantae, quas Dioſcorides et Arabes dixerunt, indies magis innoteſcerent et melius exponerentur.

Primus autem peregrinationem eiusmodi utiliſſimam ſuscepit Petrus Belonius, Cenomanus (nat. 151.., occiſus a latrone Romano 1563.). Peragratis ab ineunte adoleſcentia Gallice, Helvetiae, Italiae, Germaniaeque partibus, Cardinali Turnonio commendatus et ab eo ſustentatus, adiit Orientem (1546.) ac per tres annos Graeciam, Archipelagum, Aſiam minorem, Syriam et Aegyptum perquiſivit, in plantis potiſſimum ſtudioſus, neque tamen animalia aut ipſos hominum mores neglexit. Gallice conſcriptas obſervationes Cluſius latine interpretatus eſt et exoticis ſuis addidit.

Utilia multa et nova occurrunt, e. g.:

Platani orientalis vera deſcriptio et icon (*p.* 9.). . . Salvia pomifera. . . Ariſtolochia baetica ſ. altiſſima *Fontan.* (*p.* 9.). . . Brotera corymboſa (*Chamaeleon niger in inſula Lemno p.* 34.). . . Euphorbia Apios in monte Atho (*p.* 43.). . . Cotyledon Umbilicus (*p.* 56.). . . Acacia vera (*p.* 123.). . . Lawſonia inermis (*p.* 135.). . . Caucalis orientalis (*p.* 200.). . . Ephedra altiſſima (*p.* 206.). . . Prunus Laurocerauſus (*Ceraſus trapezuntina.*).

Secundus Orientem adiit Melchior GUILANDINUS Boruſſus, poſt reditum prof. Patavinus († 1589.) acerrimus homo, Matthiolo praeſertim adverſarius. In Aegypto et Syria fuit 1559 et 1560, ex captivitate piratarum redemtus Fallopii liberalitate. Edidit celeberrimum et eruditiſſimum „de Papyro" tractatum, Venet 1572. 4. odii praeterea plenum libellum „Theonis adv. Matthaeolum," Patav. 1558. 4. Tantopere ſaepius fallitur, ut Belladonnam cum Mandragora confundat (*Matthiol. ep.* 3. *p.* 134.).

Veſtigia Belonii preſſit, incredibili plantarum amore accenſus, optimus vir Leonardus RAUWOLFIUS, Vindelicus († 1596.), qui per tres annos (1573—1576.) Aſiam minorem, Syriam et Perſiae partem viſitavit. Itinerarium ipſius (*Aigentliche Beſchreibung der Rayſs etc.*, Lauingen 1583. 4.) deſcriptiones plerumque exactas plantarum plurimarum continet, quas numero DXIII. ſiccatas ex Oriente reportaverat: ſervantur eae etiamnum in bibliotheca Leidenſi, iisque inveſtigatis Io. Fr. *Gronovius* „floram orientalem" LB. 1755. 8. elaboravit. Redierunt tamen plures iconibus elegantibus expreſſae in C. *Gesneri opp. ed. Schmiedel.* Itinerarii Rauwolfiani editio, quam ſupra citavi, quarto libro continet XLII. icones plantarum orientalium, in opere ipſo deſcriptarum, plerumque novarum, e. g.:

Plantago Lagopus (*Catananche n.* 6.) ſaepe repetita ab Imperato, C. Gesnero, C. Bauhino.

Convolvulus Imperati (*n.* 54. b.). . . Echium italicum var. β. (*n.* 120.). . . Solanum Melongena (*n.* 73.). . . Sol. ſanctum (*n.* 73. b.). . . Anabaſis aphylla (*Kali Arabum n.* 38.). . . Artedia ſquamata (*Gingidium Dioſc. n.* 287.). . . Paſtinaca Secacul *Ruſſel.* (*n.* 74. b.). . . Statice ſinuata (*Limonii ſpecies*, *n.* 314.).

Leontice Chryſogonum (*n.* 119.).

Michauxia campanuloides (*Medium* 248.) multo elegantius ea redit in *Gesneri opp. ed. Schmiedel tab. lign.* 4. *fig.* 36. . . Lawſonia inermis (*n.* 60.).

Rheum Ribes (*n.* 266.).

Reaumuria vermiculata (*Kali n.* 37.). . . Zygophyllum Fabago (*Morgſani n.* 113.).

Acanthus Dioſcoridis (*n.* 285.).

Hibiſcus Trionum (*n.* 193.).

Hedyſarum Alhagi (*Agul. n.* 94. 173.). . . Aſtragalus chriſtianus (*n.* 116.). . . Aſtrag. denſifolius (*Tragium alterum n.* 29.). . . Aſtrag. coluteoides (*Tragacantha altera n.* 281.).

Scorzonera tuberoſa (*Chondrilla altera n.* 17.). . . Artemiſia iudaica (*Scheha n.* 456.). . . Gnaphalium ſanguineum (*Baccharis n.* 285.). . . Baccharis Dioſcoridis (*Conyza n.* 54.). . . Erigeron tuberoſum (*Chondrilla altera*, *n.* 117. b.). . .

Centaurea Behen (*Behen album n.* 288.). . . Gundelia Tournefortii (*Silybum n.* 74.).

Ariſtolochia maurorum (*Rauſut et Rumigi n.* 121.).

Poterium ſpinoſum (*Bellan* 287.). . . ? Salix aegyptiaca (*Zarnab. n.* 112.)? Elaeagnus ſpinoſa. . . Sal. babylonica (*Garb n.* 160.).

In opere ipſo Coffeae potus (*p.* 98.) deſcribitur, rarioresque aliae plantae, ut Calla orientalis (*Arum Carſaami p.* 115.), Tragopogon lanatus (*p.* 219.) etc.

* * *

Mox etiam Indiam ſuam orientalem Luſitani medici curatius perveſtigarunt, ut medicamenta et aromata veterum exponerent. Arabum monumenta, licet linguam non ſatis callerent, adſiduo compararunt, neque facile plantarum botanicam dederunt deſcriptionem, utilem tamen omnino laborem.

Praeivit Garcias ab Orto, proregis indici medicus, qui Goae et Bombaiae diu commoratus erat, hortumque plantis medicis refertum poſteriori loco aluerat. „Aromatum hiſtoria“ a Cluſio verſa huius exoticis inſerta, haud pauca nova aut memorabilia continet:

Nyctanthen Arborem triſtem (225.).

Strychnon Nucem vomicam (*Colubrini ligni tertium genus* 214.). . . Str. colubrinum (*alte-*

rum genus 214.). . . Ophioxylon ſerpentinum (*primum genus* 214.). . . Convolvulum Turpethum (206.) verum arabicum, quod longe differt a Turbith barbarorum, Seſeleos ſpecie. . . Cariſſam Carandas (227.). . . Iamboliferam pedunculatam (235.).

Terminaliam Benzoin (156.). . . Term. Chebulam (194.). . . Amyridem Kataf (*thuris arborem* 157.). . . Aeglen Marmelos *Correae* (*Cydonia indica* 233.).

Mangiferam indicam (228.). . . Garciniam Mangoſtanam (233.). . . Eugeniam Iambos (233.). Averrhoam Carambolam (234.). . . Annonam muricatam (*Iaca* 227.).

Viticem Negundinem (226.).

Phaſeolum Mungo (236.). . . Indigoferam Anil (239.).

Durionem zibethinum (231.). . . Arecam Catechu (187.). . . Excoecariam Agallocham (172.). . . Smilacem Chinam (208.). . . Mimoſam Catechu (163.).

Imitatus eſt Garciam et ſaepius plane exſcripſit Chriſtophorus Acosta, chirurgus Luſitanus, in Africa natus, literarum rudis, cuius „Aromatum hiſtoria“ ab eodem *Cluſio* exoticis adiecta, eadem fere continet, quae Garcias docuerat. Ligni tamen colubrini deſcriptio differt. Habet etiam pauca peculiaria:

Pavettam indicam (*Pavate* 266.). . . Cerberam Manghas (*Mangas bravas* 284.). . . Hyperantheram Moringam (248.). . . Mimosam pudicam (290.).

Ioannes Hugenius Linschoten, Enchusa-Batavus, adiit Indiam orientalem et Chinam ab anno inde 1579. „Itinerarium“ ipsius (Amsteld. 1644. fol.) a D. Paludano commentariis dotatum, complectitur fructus et aromata Garciae et Acostae, praeterea Rhizophorae Mangles (*Arbor de rays p.* 82.), Daturae Tatulae (*Dutroa p.* 86.), Aquilariae ovatae (*Palo d'aguilla p.* 96.) descriptionem. Paludanus addidit primam mentionem Polianthis Tuberosae, quam 1594. Simon de Tovar Hispanus cum ipso communicaverat.

* * *

Summa solertia et indefesso studio Prosper Alpinus plantas Orientales examinavit, pluresque veterum, ante ignotas, clare expositi. Marosticae natus 1553., cum Consule Veneto Eno 1580 Aegyptum adiit, Caïri triennium commoratus est. Graeciae insulas etiam, maxime Candiam perquisivit, post reditum Principis Doriae medicus, dein professor Patavinus fuit, denatus 1617.

Celeberrimum opusculum est „de plantis Aegypti“, cuius editionem Patav. 1640. 4. coram habeo. Plantae nondum quinquaginta describun-

tur dialogice, delineatae more ſaeculi illius: inter eas novae fere ſunt:

Cynosurus aegyptius (*Meiem el mſalib p.* 122.). . . Cyperus Papyrus (*p.* 111.). . . Plantago ſquarroſa (*Kalli* 3. *p.* 127.). Vahlius habet Schoenum mucronatum, ſed valde differt.

Zizyphus Spina Chriſti (*Nabea p.* 19.). . . Periploca Secamone (*p.* 124.). . . Cynanchum viminale (*Felſel tavil p.* 96.). . . Rhamnus divaricatus Forsk. (*Agiahalid p.* 39.). . . Aſclepias procera (*Beidelſar p.* 86.). . . Caſſia Abſus (*p.* 97.). . . Caſſ. Sophera (*p.* 84.). . . Lycium europaeum (*Uzeg p.* 43.).

Amyris Opobalſamum (*p.* 60.). . . Corchorus olitorius (*Melochia p.* 93.). . . Origanum aegyptiacum (*Zatarhendi p.* 95.). . . Seſamum orientale (*p.* 100.). . . Piſtia Stratiotes (*p.* 108.). . . Adanſonia digitata (*Baobab p.* 67.).

Goſſypium arboreum (*p.* 71.). . . Hibiſcus ſiculneus (*Bamiah p.* 91.). . . Abrus precatorius (*p.* 77.). . . Coronilla Sèsban (*p.* 82.). . . Trigonella hamoſa (*Alchimelech p.* 124.). . . Acacia Senegal (*p.* 15.).

In libro, qui huic adnectitur, „de balſamo“, Amyridis Opobalſami et gileadenſis hiſtoriam naturalem uberrime exponit, veraene autem ſint ſpecies an varietates duntaxat, ambiguum mittit. Coluit tamen in horto fruticem.

Praeſtantiſſimum et novarum plantarum locupletiſſimum opus eſt poſthumum „de plantis exoticis“, quod Venetiis 1627. 4. prodiit. Amplectitur eas, quas a Capello, proconſule Veneto Cretae, a Palmerio Anconitano, Caïri reſidente et ab aliis amicis acceperat et in horto ditiſſimo Patavino coluerat. Inter eas praecipuae ſunt:

Syringa perſica laciniata (*Liguſtrum nigrum* 178.). . . Cenchrus fruteſcens (*Arundo graminea aculeata p.* 104.). . . Scabioſa limonifolia (*Sc. arborea p.* 34.).

Galium graecum (*p.* 166.). . . Lithoſpermum fruticoſum (*Anchuſa arborea p.* 68.). . . Onoſma ſimpliciſſima (*Echium creticum* 129.). . . Convolvulus paniculatus (*arabicus* 185.). . . Campanula Alpini (*pyramidalis minor* 340.). . . Ferula Aſa foetida (*Laſerpitium* 210.). . . Statice Echinus (56.). . . Linum arboreum (18.). . . Oenothera biennis (*Hyoscyamus virginianus* 324.).

Daphne oleoides (*Chamaedaphnoides cretica* 43.). . . Aur creticum (1).

Saponaria cretica (*Saxifraga altera* 291.). . . Dianthus iuniperinus (*Caryophyllus ſylv. arboreus* 38.). . . Euphorbia aleppica (*Tithymalus Cypariſſius* 64.).

Pyrus cretica (*Ceraſus idaea* 2.). . . Nymphaea Lotus (*p.* 213.—229.). Uberrima eius

plantae hiſtoria. . . Ciſtus creticus (*Ladanum creticum p.* 88.). . . Ranunculus muricatus (*p.* 262.).

Teucrium creticum (*Rosmarinum ſtoechadis facie p.* 102.). . . Satureia graeca (*Clinopodium creticum p.* 264.). . . Nepeta Scordotis (*p.* 283.). . . Origanum Maru (*p.* 288.). . . Scrofularia ſambucifolia (*Sideritis p.* 202.). . . Celſia Arcturus (*Verbaſculum ſylveſtre creticum p.* 122.). . . Bunias ſpinoſa (*Braſſica p.* 200.).

Alyſſum creticum (*Leucoium luteum, utricalato ſemine, p.* 118.). . . Cardamine Impatiens (*Sium minimum* 331.). . . Cleome pentaphylla (*Quinquefolium ſiliquoſum* 322.). . . Hibiſcus Abelmoſchus (*p.* 196.).

Geniſta luſitanica vel Spartium horridum (*Echinopoda p.* 14.). . . Anthyllis cretica (*Ebenus p.* 278.). . . Anth. Hermanniae (*Spartium ſpinoſum p.* 26.). . . Coronilla argentea (*Colutea ſcorpioides argentea p.* 16.). . . Coron. globoſa (*Hedyſarum argenteum p.* 314.). . . Aſtragalus echioides (*Tragacantha altera p.* 54.). . . Trifolium clypeatum (*p.* 306.) . . Trif. uniflorum (*Spica trifolia p.* 168.). . . Lotus edulis (*Trifolium corniculatum p.* 268.).

Catananche lutea (*Stoebe plantaginis folio p.* 286.). . . Acarna gummifera (*Carduus pinea p.* 124.). . . Ac. cancellata (*Carduus minimus p.* 254.). . . Staehelina arboreſcens (*Cyanus arbo-*

reſcens altera p. 32.). . . Balſamita ageratifolia (*Bellis ſpinoſa p.* 326.). . . Chrysanthemum trifurcatum *Fontan.* (*Buphthalmum peregrinum* 320.). . . Achillea cretica (*Stratiotes millefolia cretica p.* 83.). . . Centaurea ſpinoſa (*Cyanus ſpinoſus* 163.). . . Cent. babylonica (*Iacea maxima* 281.). . . Cent. eryngioides (*Carduus* 158.).

Datiſca cannabina (*Canapis lutea* 295—301.). . . Ephedra fragilis (*Equiſetum montanum creticum* 140.). . Pteris longifolia (*Phyllitis* 66.).

Plura etiam inſunt huic operi nondum ſatis determinata.

Cum Proſpero Alpino iungendus eſt Honorius Bellus Vicentinus, medicus Cydonia-Cretenſis, qui Belonium et Alpinum imitans, plantas Graeciae ſtudioſe examinavit. Epiſtolae ipſius ad Cluſium datae (*Cluſ. hiſt.* 2, *p.* 299—314.) verſantur maxime in ventilandis Belonii et Alpini expoſitionibus: ſcriptae autem ſunt ab anno inde 1594. Explicat Echinopoda, Baobab, Aſclepiada proceram, Sopheram, Cytiſum veterum, Stachyn ſpinoſam (*Gaiderothymo*), Scandicem auſtralem (*Zilimouida*), Scutellariam peregrinam (*Scordotin Plinii* 2.), Abrum etc.

Ex eiusdem Belli literis Pona expoſitiones non paucas montis Baldi hiſtoriae inſeruit: e. g. de Stähelina Chamaepeuce (*Stoebe capitata*), de Cichorio ſpinoſo, de Loto eduli (ἑρᾶζοῦνι), de Phyteu-

mate pinnato *(Petromarulo)*, de Verbaſco ſpinoſo *(Galaſtivida)*, de Satureia ſpinoſa, Teucrio brevifolio *(Polium erectum creticum)* etc.

CAP. V.

INSTAURATIO, COLLECTIO ET DISPOSITIO INVENTORUM.

Expoſitio veterum critica, hortorum cultura et itinera botanica theſaurum rei herbariae ſatis amplum aperuerunt. Inventa vero colligenda, comparanda cum cognitis et ventilanda erant: neceſſitas etiam urgebat tot varias res in ordinem quemdam disponere, ac, ni ſyſtema conderetur, ſpeciem quamdam dispoſitionis melioris introducere.

Id conſilium primus, ni fallor, Conradus Gesnerus cepit, vir omni literarum genere cumulatiſſimus, atque tum animi dotibus praeclaris tum incredibili plantarum amore inſignis. Humili loco Tiguri 1516. natus, patre pellione in bello civili occiſo, victum tenuiſſimum quaerere in puerorum inſtitutione debuit. Immaturo etiam matrimonio magis depreſſus, adiit tamen Galliam meridionalem, Argentoratum, Lauſannam et Baſileam, ubi demum ſummos in arte medica honores adeptus, patriae poſtea inſerviit, alpes Helvetiae, maxime montem Septimum et Pilati, et Vallem Tellinam,

Io. Bauhino comite, percucurrit, hortum proprium coluit, veterum monumenta diligentiſſime emendavit, plantarum vires experimentis in ſe ipſo, temere ſaepius, inſtitutis inveſtigavit, pictorem aluit, qui plusquam MD icones nitidiſſimas et exactiſſimas, ad opus inſigne, hiſtoriam plantarum, pararet, artem medicam ipſe exercuit, eamque laborioſam vitam ad annum 1565. usque produxit, ubi peſte ereptus eſt *).

E tantis tanti viri meritis, quae Hallerus civis ipſius et Schmidelius uberrime expoſuerunt, memoranda praecipue eſt ipſius perſpicacia, quae facile vidit, e ſeminibus, fructibus et floribus plantarum potius quam e foliis naturas ſtirpium et cognationes apparere. Unde monuit amicum Theod. Zwingerum (*epiſt. ed. Wolf. f.* 113. a.) ſemina et fructus plantarum delineari debere. His enim notis facile deprehendi, Staphidem agriam et Conſolidam regiam Aconito συμφύλους εἶναι βοτάνας. Ita etiam ad Ad. Occonem (*f.* 65. b.) ſcribit, cognationem plantarum e ſeminibus praeprimis derivandam eſſe. Eo etiam nomine icones Gesnerianae prioribus omnino multo praeſtantiores ſunt, quod partes eſſentiales exprimunt.

Novas complures ſpecies detexit, tum alpinas,

*) Uberrime de vita Gesneri commentatus eſt *C. C. Schmiedelius in praef. ad opp. Gesneri.*

quas ipſe vel invenerat vel amici, Aretius Bernenſis, Vollatus, Zwingerus et alii miſerant, tum exoticas, in horto ſuo cultas aut ab amicis exteris cum ipſo communicatas. Plerasque diligentiſſime pictas cum deſcriptione reliquit Caſp. Wolfio, qui ὑπόσχεσιν cum ſpecimine iconum, Simleri vitae Gesneri adiectam (Tigur. 1566. 4.) edidit. At promiſſis Wolfius morbis vexatus non ſtetit, vendidit theſauros Gesnerianos Ioach. Camerario (pretio 150 flor.), qui iis ad epitomen Matthioli edendam uſus eſt, ut, quaenam verae ſint Gesnerianae icones, haud facile determinari poſſit. Ceſſerunt aliae icones Trewio, a quo acceptas *C. C. Schmiedelius* titulo „Operum botanicorum“ *tom.* 1. 2. Norib. 1754. 1771. fol. numero 72 vel aeri vel ligno inciſis partim etiam coloratis edidit.

Coram eſt „Hiſtoria plantarum C. Gesneri, Pariſ. 1541. 16.“ iuvenile opus, e veteribus conſcriptum, nil peculiare aut novum continens. Multo utilior eſt „Montis Fracti ſ. Pilati hiſtoria,“ quam *Scheuchzerus* in *hiſt. nat. Helvet.*, Tigur. 1716. recudi curavit. Ad Tragi etiam hiſtoriam et ad Valer. Cordi opuscula adnotationes et additamenta iunxit, praecipue celeberrimum tractatum „de hortis Germaniae,“ ubi plures novas plantas recenſet. Inſunt eae etiam epiſtolis, tum iis, quas Wolfius Tiguri 1577. 4., tum quas Bauhinus Baſil.

1591. 8. edidit, tum etiam libro quarto epiſtolarum, Wittebergae 1584. 4. impreſſo.

Ut pauca tantummodo e tot divitiis clariſſimi viri adducam, Cannam indicam (*epiſt. Wolf. f.* 52. b.) fere primus habet. Paſſim occurrunt praeterea:

Salvia ceratophylla (*tab. lign.* 12. *f.* 104.), calycina *Sibth. fl. graec.* 16. (*tab. lign.* 12. *f.* 103.).

Lappago racemoſa (*tab. lign.* 3. *f.* 20.).

Scabioſa prolifera (*tab. lign.* 4. *fig.* 56.). . . Potamogeton ferratus (*Lapathi genus ſylveſtre minus, hort. Germ. f.* 263. b.).

Nicotiana Tabacum, cuius folia ipſe expertus erat (*epiſt. Wolf. f.* 79. b.). . . Androſace villoſa (*opp. tab. aer.* 9. *f.* 76.). . . Primula Auricula (*hort. f.* 274. a.). . . Pr. marginata (*opp. tab. aer.* 9. *f* 77.). . . Lyſimachia nemorum (*Nummularia ſylvatica hort. f.* 268. b.). . . Convolvulus Nil (*hort. f.* 255. a.). . . Lobelia Dortmanna (*tab. lign.* 13. *f.* 117.). Rediit primum in *Cluſ. cur. poſt.* 75. Gladioli lacuſtris nomine. . . Lonicera alpigena (*Chamaeceraſus ad Val. Cord. f.* 213. b.). . . Solanum Pſeudocapſicum (*hort. f.* 282. a.). . . Rhamnus infectorius (*opp. t.* 19. *n.* 167.). . . Swertia perennis (*opp. prima picta*). . . Gentiana bavarica (*opp. t.* 22. *f.* 84.). . . Gent. aſclepiadea (*t.* 11. *f.* 99.). . . Gent. punctata (*t.* 28. *f.* 92.). . . Gent. purpurea (*ib.*). . . Eryngium

alpinum (*mont. fract.*). . . Liguſticum peloponneſenſe (*ib.*).

Tulipa Gesneriana (*ad Cord. f.* 213.) 1559 primum adlata Auguſtae Vindelicorum floruit.

Epilobium anguſtiſſimum (*ad Cord. f.* 215. b.).

Rhododendron ferrugineum (*tab. lign.* 21. *f.* 181.). . . Saxifraga autumnalis (*Sedi minoris genus, floribus luteis maculoſis, mont. fract.*). . . Euphorbia dulcis (*Eſula hort. f.* 280. b.) . . Dianthus barbatus (*Lychnis monachorum hort. f.* 266. a.).

Meſpilus Chamaemeſpilus (*ad Cord. f.* 215.). . . Comarum fragarioides (*Fragaria ſterilis hort. f.* 250. b.). . . Dryas octopetala (*opp. tab. aer.* 3. *f.* 22.).

Actaea ſpicata (*Chriſtophoriana hort. f.* 253. a.). . . Ciſtus linearis *Cav.* (*tab.* 3. *aer. f.* 25.). . . Ciſt. halimifolius (*ib. f.* 26.). . . Ciſt. guttatus (*ib. f.* 27.).

Mentha cervina (*Pulegium anguſtifolium, ib. f.* 274. a.). . . Stachys paluſtris (*Betonica foetida, mont. fract.*). . . Pedicularis flammea (*Herba aſpleno perſimilis ib.*). . . Digitalis lutea (*ib.*).

Bunias Erucago (*tab. lign.* 13. *t.* 113.). . . Lepidium perfoliatum (*tab. lign.* 13. *f.* 110.).

Polygala Chamaebuxus (*ib.*). . . Aſtragalus Erianthus ſ. Eriocephalus *Willd.* (*Poterium Rauwolf. tab. lign.* 13. *f.* 119. *aer. inc.* 1. *f.* 1.). . .

Ulex nanus (*tab. aer.* 1. *f.* 2.). . . . Lathyrus Aphaca (*ib. f.* 5.). . . Lath. ſetifolius (*tab.* 2. *f.* 11. . . Lath. angulatus (*tab.* 2. *f.* 12.).

Artemiſia valleſiaca (*Abſinthium ſeriphium femina ib.*). . . Achillea moſchata (*Iva moſchata ib.*). . .

Coix Lacrima (*opp. tab. lign.* 2, 15.). . . Pteris cretica (*ib. f.* 12.). Doronicum ſcorpioides ſ. Arnica ſcorpioides, quam haud eſſe Aconitum veterum contra Matthiolum probare ſtuduit, experimentis in ſe ipſo inſtitutis fretus (*epiſt. Wolf. f.* 74. 78.). Ranunculum autem Thoram id potius eſſe perhibet (*f.* 9.).

Non reticenda eſt in hiſtoria rei herbariae ſummi viri modeſtia, candor, humanitas, probitas. Eae animi virtutes vel e qualibet epiſtolarum pagina elucent. Ut Moibani amici liberis auxilium ferret, ſuscepit editionem euporiſtorum Dioſcoridis, e codice, quem Moibanus poſſederat: a Rihelio typographo accepit thalerum unicum pro quaternis philyris, quam pecuniam infantibus patre orbis partim donavit (*epiſt. f.* 25.). Cum Fuchſius, nimis ſuae gloriae cupidus, anxie rogaret, ne plantarum hiſtoriam ederet, candidus vir ita reſpondit, ut virum eximium decet (*ib. f.* 137.) Guilandinum, Matthiolo infeſtiſſimum, monuit, ut meritiſſimo viro parceret, neque ματαίον nominaret, ut adfectus iuveniles exuiſſe videretur (*ib. f.* 140.).

Gratiſſimus erga amicos primus conſilium cepit, nomina plantarum ab iis petere viris, qui experimenta de earum viribus inſtituerint. Vollatam, Aretiam, Occoniam, Calceolariam, Cortuſam optima cenſet nomina, ſi modo plantae veteribus plane incognitae fuerint: alioquin enim veterum appellationes delendas non eſſe (*epiſt. f.* 73. a. 120. b.).

Sequatur Gesnerum amicus eius, Gulielmus Turnerus, Morpetha-Northumbrenſis, Cantabrigiae, exemplo Tragi et ipſius Gesneri, medicinae ſimul et theologiae operam dedit, cumque reformatorum partes nimio defendiſſet ardore, exilio multatus eſt. Id ſapienter toleravit rei herbariae ſtudioſus vir: moratus eſt Coloniae Agrippinae, Argentorati et Baſileae, ubi in familiaritatem Gesneri venit, Patavium denique ſe contulit, ubi medicae artis doctor renunciatus eſt. Redux Ducis Somerſeti archiater, decanus Wellenſis et canonicus Windſori creatus eſt. Hortos plures aluit, Kewi et Wellae, feminumque ipſi adſiduum fuit commercium cum Gesnero, Matthiolo, Ghinio et Guilandino († 1568.).

Edidit magnum opus alphabetico ordine: „A new herball P. 1. Lond. 1551. fol.“, cuius nova editio, tribus tomis comprehenſa Coloniae 1568 fol. prodiit. Duo priores tomi complectuntur plantas veteribus cognitas, quas caute et docte ex-

ponit, ventilatis Fuchſii, Matthioli et Tragi commentariis: icones autem e Fuchſio ſumtae, additis circiter nonaginta. Tertius vero tomus novas habet et veteribus incognitas plantas, tum exoticas tum britannicas tum etiam rhenanas. Inter eas

Aſperula arvenſis *(Aliſſon)*. . . Sedum reflexum *(S. minus)*. . . Crambe maritima *(Braſſica ſylveſtris)*. . . Aſtragalus glycyphyllos *(Glaux)*. . . Medicago ſativa.

Rembertus Dodonaeus, Iankema-Friſo, archiater Caeſareus, dein prof. Leidenſis, nat. 1517. † 1586., innumeras contulit ſymbolas ad augendam rem herbariam. Typographi Antverpienſis amici ſuaſu ſuscepit primum opus belgicum, „Cruydeboek, Antverp. 1553. fol.“ quod a C. Cluſio gallice 1557. Antverp. et ab Henr. Lyte anglice Lond. 1578. verſum fuit. Praxi licet medica obrutus auctor, amicorum tamen divitias tanto ſtudio in ſuum convertit uſum, ut 1559. „de ſtirpium hiſtoria „commentarios“ voluminibus duobus edere potuerit. Icones praeter Fuchſianas adiecit 133 proprias nitidas. Auctum denique et emendatum opus, titulo „ſtirpium hiſtoriae pemptades VI. Ant„verpiae 1583. fol.“ prodiit, cuius poſthumam editionem 1616. parumper auctam poſſideo. Adiectae huic etiam Lobelianae et Cluſianae plantae ſunt, ut nonniſi e prioribus editionibus eluceat, quid ad amplificandam rem herbariam ipſe contu-

lerit Dodonaeus. Ordinem fere ſervat naturalem: plantas veterum docte et eximie exponit, adductis iconibus codicis Dioſcoridei Vindobonenſis. Sunt autem, quas primus obſervavit ac delineavit, plantae praecipuae hae:

Iaſminum fruticans (*Trifolium fruticans* 570.). . . Veronica longifolia et maritima (*Pſeudolyſimachium coeruleum* 86.).

Iris graminea (*Chamaeiris* 247.). . . Aegilops triariſtata *Willd.* 539.).

Heliotropium ſupinum (70.). . . Campanula Speculum (*arvenſis minima* 168.). . . Celoſia coccinea (*Amarantus purpureus* 185.). . . Atriplex portulacoides (*Portulaca marina* 771.). . . Cynanchum acutum (*Periploca prior* 408.). . . Hydrocotyle vulgaris (*Cotyledon paluſtris* 133.). . . Bupleurum rigidum (*B. alterum latifolium* 633.). . . Bupleur. iunceum et falcatum (*angu ſtifolium ib.*). . . Selinum Oreoſelinum (*Veelgutta* 696.). . . Ferula Ferulago (321.). . . ? Laſerpitium Chironium (*Panaces peregrinum* 309.). . . Cicuta viroſa (*Sium alterum* 589.). . . Siſon Ammi (*Ammi alterum parvum* 301.).

Allium Ampeloprafum (690.). . . Fritillaria Imperialis (202.) 1576. Viennae innotuit. . . Fritill. perſica (*Lilium perſicum* 220.). . . Fritill. Meleagris (233.). . . Tulipa ſylveſtris (*minor narbonenſis* 232.). . . Ornithogalum narbonenſe (222.).

. . Ornith. ſtachyoides (*Aſphodelus bulboſus Galeni* 209.). . . Lanaria plumoſa (*Bulbus eriophorus* 692.). . . Anthericum oſſifragum (*Aſphodelus luteus paluſtris* 208.). . . Hyacinthus non ſcriptus (215. 216.). . . Hemerocallis flava (*Lilium non bulboſum* 204.). . . . Hemeroc. fulva (*L. obſoleto colore rubens ib.*). . . Rum. ſcutatus (*Oxalis rotundifolia* 649.). . . Rumex tuberoſus (*Oxalis tuberoſa* 649.).

Erica ?cinerea (*E. altera* 767.). . . Er. ?mediterranea (*E. tertia* 768.).

Chryſoſplenium oppoſitifolium (*Saxifraga aurea* 316.). . . Dianthus virgineus (*Armerius flos* III, 176.). . . Lychnis chalcedonica (*Flos conſtantinopolitanus* 178.). . . Ceraſtium viſcoſum (*Alſine ſpuria* IV, 31.). . . Ceraſt. vulgatum (*Alſine ſpuria* III, *ib.*).

Capparis ovata (746.). . . Glaucium phoeniceum et violaceum *Smith.* (449.). . . Delphinium elatum (*Lycoctonum flore delphinii* 441.). . . Anemone trifolia (436.). . . Ranunculus Flammula (432.).

Teucrium Achaemenis (*Polium* I, 283.). . . Teucr. ſupinum (*Pol. tenuius ib.*). . . Teucr. gnaphalodes (*Pol. repens ib.*). . . Leonurus Galeobdolon (*Urtica iners* III, 153.). . . Phlomis Lychnitis (*Verbaſcum ſylveſtre* 145.). . . Thymus Maſtichina (*Marum vulgare* 271.). . . Mentha ro-

tundifolia (96.). . . Pedicularis faſciculata (*Filipendula montana* 56.). . . Linaria purpurea (183.). . . Anarrhinum bellidifolium (*Linaria odorata* 184.). . . Acanthus ſpinoſus (*A. ſylveſtris* 719.).

Iberis umbellata (*Draba* ſ. *Arabis* aut *Thlaſpi Candiae* 713.). . . Alyſſum clypeatum (*A. Dioſcoridis* 89.). . . Lunaria rediviva (*Viola latifolia* 161.). . . Dentaria pinnata (*Viola dentaria altera* 162.).

Ferraria pavonia (*Tigridis flos* 693.). . . Hibiſcus paluſtris (*Althaea hortenſis* ſ. *peregrina* 653.).

Ulex europaeus (*Geniſta ſpinoſa* 759.). . . Anthyllis lotoides (*Coronopus e cod. caeſ.* 109.). Paludanus invenerat ad montem Libani. . . . Orobus niger (*Aſtragaloides* 551.). . . Vicia narbonenſis (*Bona ſylveſtris* 516.). . . Scorpiurus ſulcata (*Scorpioides* 1, 71.). . . Hedyſarum coronarium (*Onobrychis altera* 549.). . . Aſtragalus ariſtatus (*Tragacantha* 751.). . . Trifolium rubens (*Lagopus maior* 11, 578.). . . Trif. agrarium (576.). . . Trigonella polycerata (*Foenugraecum ſylv. alterum* 547.). . . Trig. corniculata (*Trifolium corniculatum* 11, 573.).

Lactuca perennis (*Chondrilla prior* 637.). . . Crepis ? tectorum (*Dentis leonis* 111, *ſpec.* 636.). . . Hypochoeris radicata (*Hieracium* 111, 639.). . . Catananche coerulea (*Chondrilla* 111, 638.). . .

Cnicus monspeſſulanus (*Cirſion* 737.). . . Onopordon Acanthium (721.). . . Cacalia Anteuphorbium 378.). . . Artemiſia camforata (*Abrotanum odoratum humile* 22.). . . Artem. maritima (*Abſinthium ſeriphium* 25.). . . Gnaphalium arvenſe (*Filago minor* 66.). . . Senecio viſcoſus (*Erigeron maius* 641.). . . After Tripolium (379.). . . Inula crithmifolia (*Crithmum chrysanthemum* 706.). . . Centaurea nigra (*Iacea nigra* 124.). . . Cent. muricata (*Cyanoides flos* 251.). . . Echinops ſpinoſus (*Carduus ſphaerocephalus acutus* 722.).

Orchis hircina (*Tragorchis* 237.). . . Cypripedium Calceolus (*Calceolus Marianus* 280.).

Thuia occidentalis (*Arbor vitae* 858.). Franciſco I. Galliae rege e Canada advena. . . Momordica Balſamina (*Charantia* 670.). . . Cucumis flexuoſus (*oblongus* 662.).

Salix fuſca (*pumila prior* 843.). . . Stratiotes aloides (*Sedum aquatile* 589.). . . Myrica Gale (*Chamaeleagnus* 780.).

Aſplenium lanceolatum *Smith.* (*Dryopteris candida* 456.).

Fucus nodoſus (*maritimus* III, 480.) filiquoſus (IV, *ib.*), loreus (II, 479.).

Dodonaei civis, Matthias Lobelius, Inſulis Belgii 1538. natus, iconum praeſtantiſſimarum tantam copiam edidit, quantam nemo ante eum: qua-

rum licet ingentem numerum in operibus ab anno 1576 editis (*ſtirp. hiſtoria et icones*) e Cluſio mutuatus fuerit, parem tamen copiam (praecipue in adverſariis) tanquam ſibi peculiarium atque novarum repraeſentavit. Fuit enim Lobelius vir peregrinationibus, lectione, ingenio, doctorum hominum commercio et ampliſſima plantarum cognitione clarus, uno ſaltem Gesnero aut Cluſio ſecundus. Galliam auſtralem praeprimis ſtudio ſummo peragravit, Narbonae Petro *Pena* in amicitiam recepto, quocum poſtea opera ſua edidit. Helvetiam dein, Germaniam, Italiam borealem, patriasque provincias percucurrit: poſt vero artem Antverpiae et Delphis exercuit. Turneri amicitia Angliam adlectus, horti Hakneyenſis curam ſuscepit, ipſiusque regis Iacobi botanicus vocatus fuit. Ultimos vitae annos degit in Highgate prope Londinum, ubi 1616 obiit.

Primum opus ſiſtunt „ſtirpium nova adverſaria“ Londin. 1570. fol. Elizabethae reginae dicata. Acceſſit deinde adverſariorum altera pars. Lond. 1605. fol. Antiquiſſimum autem et clariſſimum complectuntur exemplum methodi cuiusdam naturalis. Incipit a *graminibus*, quibus iungit *frumenta*, *arundines*: transit ad *Acoros*, ſub quibus militant Irides, Scitamineae; ſequuntur *Iunci* cum Cyperoideis; *Aſphodeli*, Hyacinthi, Narciſſi, Lilia; ipſaeque Orchides, ut facile videas, plerasque Monocotyledones iidem cohorti adnumerari. Eas

excipiunt *Siliquoſae*, ſine nomine generali, quibus tamen et Reſedam et Senecionem adnumerat: tum *Cichoraceae*, Serides dictae; Braſſicae (quibus melior locus inter Siliquoſas fuiſſet): Atriplices: Glaucia, cum Anemone: Lapatha, cum cohorte disparium plantarum: Leucoia, Tithymali, Perfoliata et iterum Bupleura: *Labiatae* pleraeque, ordine ſatis iuſto: *Aſperifoliae* item: Nymphaeae: Cucurbitaceae: Rubiaceae: Filices: Leguminoſae: Roſaceae et aliae Arbores, ſine certo quodam ordine.

Haec prima familiarum naturalium rudimenta plures ſcriptores Lobelio poſteriores imitati ſunt. Ipſe autem ſingularum plantarum adiunxit icones aeri niditiſſime inciſas, exiguas quidem ſed novas plerasque, dum, quas Dodonaeus, quas Fuchſius aliique iam habeant, fide ſumma indicaverit. Deſcriptiones haud optimae, dictio etiam aſpera ac impedita. Nova fere haec ſunt:

Schoenus mucronatus (*Iuncus maritimus* 44.). . . Poa dura (2, 461.), alpina (2, 463.). . . Aira caneſcens (2, 466.). . . Melica uniflora (2, 466.), quam Villarſius ideo M. Lobelii vocat.

Scabioſa alpina (233.). . . Plantago maior, var. roſea (128.). . . Plant. albicans (*Holoſteum monſpelienſe* 18.). . . Alchemilla Aphanes (*Percepier Angl.* 324.).

Anchuſa ſempervirens (*Bugloſſum* 247.). . .

Illecebrum capitatum (*Polygonum montanum niveum* 180.). . . Apocynum venetum (*Eſula rara e Lio Venet.* 160.). . . Heracleum ? tauricum (*Laſerpit. maſſil.* 313.). . . Statice oleaefolia (*Limonium maritimum* 123.). . . Radiola Millegrana *Smith.* (*Herba Turca* 180.).

Aphyllanthes monspelienſis (190.). . . Frankenia laevis (*Polygonum alterum puſillum* 180.).

Daphne Tartonraira (160.).

Gypſophila Saxifraga (*Saxifraga antiquorum* 183.).

Cactus mammillaris (*Echinomelocactus* 373.). . . Pyrus Aria (435.).

Aiuga Iva (*Iva moſchata* 164.). . . Sideritis ſcordioides (225.). . . Marrubium creticum (222.). . . Phlomis italica (*Verbaſcum ſylveſtre* 241.). . . Moluccella ſpinoſa (*Molucca aſperior* 221.).

Clypeola Ionthlaſpi (*Thlaſpi alterum minus clypeatum* 74.). . . Biſcutella coronopifolia (*Thlaſpi parvum hieracifolium ib.*). . . Iberis pinnata (*Thlaſpi minus umbellatum* 75.). . . Alyſſum maritimum (*Thlaſpi narbonenſe* 75.). . . Siſymbrium Iris 69.). . . Cheiranthus ſinuatus (*Leucoium maritimum maius* 141.).

Lavatera olbia (*Althaea* 294.).

Trifolium anguſtifolium (*Lagopus* 384.). . . Lotus ſiliquoſus (385.). . . Lot. hirſutus (*Oxytriphyllum alterum Scribonii* 381.). . . Dory-

cnium monspelienſe (389.). . . Medicago marina (383.). . . Medic. turbinata (*Medicae ſpec.* 11, *ib.*).

Hieracium bulboſum (*Chondrilla puſilla marina bulb.* 83.). . . Carduus acanthoides (371.). . . Cnicus tuberoſus (*Carduus bulboſus monspel. ib.*). Cnic. eriophorus (370.). . . Carthamus Carduncellus (374.). . . Stähelina dubia (*Stoechas citrina altera* 203.) . . Gnaphalium ſylvaticum (*tertium anglicum* 202.). . . Erigeron graveolens (*Conyza minor vera* 146.). . . After acris (*minor narbonenſium* 147.). . . Cineraria maritima (*Iacobaea marina* 80.). . . Inula montaoa (*After montanus hirſutus* 148.). . . Anacyclus aureus (*Herbariorum Anthemis chrysanthemos* 343.). . . Anthemis maritima (*Cotula* ſ. *Parthenium marinum minimum* 345.). . . Centaurea conifera (*Chamaeleon non aculeatus* 367.). . . Cent. pullata (*Iacea humilis ſerpens* 235.). . . Echinops Ritro (369.). . . Echin. ſtrigoſus (*Spina alba ib.*).

Typha minor (41.). . . Oſyris alba (*Caſia poëtica Monspelienſium* 185.).

Piſtacia reticulata (*Terebinthus maior piſtachiae folio* 411.). . . Coriaria myrtifolia (*Rhus Plinii myrtifolia* 412.). . . Fucus natans (256.).

Sequuta eſt „Plantarum ſ. ſtirpium hiſtoria, Antverp. 1576. fol.“ quae paucas novas plantarum deſcriptiones, ſed earum, quae in adverſariis ex-

ponuntur, icones et illuſtrationes continet, minoris pretii opus, icones etiam rudiores. Hae quidem, tum ex hoc libro tum ex adverſariis repetuntur in „Iconibus ſtirpium, Antverp. 1591. 4. oblong.“, additis figuris Dodonaei, Cluſii aliorumque, ut plusquam 2000 icones numerentur. *) Nulla deſcriptio, nomina ſola, qualia aetas amabat, indices autem copioſiſſimi ſeptem linguarum. Quodſi diſceſſeris ab iis, quae mutuo acceptae ab aliis ſunt, ſuperſunt Lobelio peculiares aut novae fere ſequentes:

Lemna triſulca (*Hederula aquatica* 2, 36.). . . Utricularia vulgaris (*Milleſolium aquaticum* 1, 791.). . . Salvia glutinoſa (*Colus Iovis* 1, 557.). . . Nardus ſtricta (*Spartum noſtras parvum* 1, 90.). . . Alopecurus geniculatus (*Gramen aquaticum ſpicatum* 1, 13.). . . Holcus bulboſus (*Gramen bulboſum nodoſum* 1, 23.). . . Poa aquatica (*Gramen maius aquaticum* 1, 4.). . . P. fluitans (*Gr. aquis innatans* 1, 12.). . . Avena nuda (1, 32.).

Aſperula taurinenſis (*Rubia laevis taurinenſium* 1, 800.). . . Plantago ſubulata (*Serpentina omnium minima* 1, 439.). . . Camforoſma acuta (*Anthyllis marina Narbonenſium* 1, 468.).

*) Halleri numerus 2191 nimius eſt, quum paginarum duplicatus ſit: haud tamen quaevis pagina duas continet icones.

Cynogloſſum omphalodes (*Symphytum pumilum repens* 1, 577.). . . Symphytum tuberoſum (1, 584.). . . Cyclamen hederaefolium (1, 605.). . . Verbaſcum virgatum With. (1, 564.). . . Samolus Valerandi (*Anagallis aquatica tertia* 1, 467.). . . Herniaria fruticoſa (*Polygonum herniariae foliis* 2, 85.). . . Tordylium ſyriacum (*Gingidium foliis bauciae* 1, 725.). . . Bunium aromaticum (*Ammi creticum* 1, 724.). . . Liguſticum auſtriacum (*alterum Belgarum* 1, 786.). . . Chaerophyllum aureum (*Myrrhis altera* 1, 735.). . . ?Seſeli montanum (*Meum alterum ſpurium* 1, 778.). . . Linum ſtrictum (*Paſſerina linariae folio* 1, 411.). . . Lin. campanulatum (*Campanula lutea linifolia* 1, 414.).

Tillandſia utriculata (*Peruviana alia, aloës facie* 2, 204.). . . Allium carinatum (*Ampelopraſum proliferum* 1, 156.). . . Tulipa ſuaveolens (*T. pumilio* 1, 127.). . . Scilla Liliohyacinthus (*Hyacinthus ſtellaris liliifolius* 1, 101.). . . Kernera oceanica Willd. (*Alga marina* 2, 248.). . . Iuncus conglomeratus (*laevis glomerato flore* 1, 84.). . . Iunc. glaucus (*acutus vulgatus* 1, 85.). . . Iunc. piloſus (*Gramen hirſutum nemoroſum* 1, 16.). . . Iunc. adſcendens (*Gr. aquaticum alterum* 1, 12.). . . Iunc. campeſtris (*Gr. exile hirſutum cyperoides* 1, 15.). . . Triglochin maritimum (*Gr. ſpicatum alterum* 1, 17.). . . Aliſma

Damaſonium (*Plantago aquatica minor altera* 1, 301.). . . Al. ranunculoides (*Plant. aqu. humilis* 1, 300.).

Polygonum maritimum (1, 419.). P. lapathifolium (*Hydropiper* 1, 315.). . . Coccoloba uvifera (*Populus novi orbis* 2, 195.).

Rhododendron hirſutum (*Balſamum alpinum* 1, 367. . . Saxifraga Burſeriana (*Sedum minimum tertium* 1, 376.). . . Dianthus prolifer (*Armeria prolifera* 1, 449.). . . Dianth. deltoides (*Caryophyllus minimus pulchellus* 1, 444.). . . Silene conoidea (*ſylveſtris altera* 1, 338.). . . Sil. maritima (*Lychnis marina anglica* 1, 337.).

Reſeda alba (*maxima* 222.).

Cactus peruvianus (*Euphorbii arbor* 2, 25.).

Papaver Argemone (1, 276.). . . Aconitum variegatum (*Lycoctonum coeruleum parvum* 2, 678.). . . Ranunculus gramineus (1, 671.). . . Ranunc. falcatus (*Perpuſillum Melampyrum* 1, 37.).

Phlomis Herba venti (1, 532.). . . Origanum ſyriacum (*Marum ſyriacum* 1, 499.). . . Meliſſa cretica (*Calamintha* 2 *incana* 1, 514.). . . Antirrhinum Aſarina (1, 601.). . . Scrofularia canina (*Ruta canina* 1, 55.). . . Digitalis ferruginea (1, 573.). . . Vella Pſeudocytiſus (*Cytiſi facie Alyſſon fruticans* 2, 49.).

Cochlearia danica (*Hederaceum Thlaſpi* 1, 615.). . . Cochl. anglica (*britannica* 1, 294.). . . Alyſſum ſpinoſum (*Thlaſpi fruticoſum ſpinoſum* 1, 217.). . . Al. campeſtre (*Thl. ſupinum luteum* 1, 220.). . . Eryſimum diffuſum (*Eruca ſylv. anguſtifolia* 1, 205.).

Erodium gruinum (*Geranium creticum annuum* 1, 662.).

Geniſta anglica (*Geniſtella aculeata* 2, 93.). . . Ononis antiquorum (*Ononis Aegipyros* 2, 28.). . . On. rotundifolia (*Cicer ſylv. verius* 2, 73.). . . Cytiſus argenteus (*Lotus aſperior fruticoſa* 2, 41.). . . ? Coronilla Emerus (*Colutea ſcorpioides* 2, 86.). . . Pſoralea americana (*Trifolium* 2, 31.). . . Medicago radiata (*Lunaria radiata Italorum* 2, 38.).

Hypericum elodes (*tomentoſum* 1, 400.). . . Hyp. ſerpyllifolium (*ſyriacum* et *alexandrinum* 2, 390.).

Apargia criſpa (*Hieracium flore et folio dentis leonis* 1, 238.). . . Helminthia echioides (*Bugloſſum echioides luteum* 1, 577.). . . Cnicus diſſectus (*Cirſium maius* 1, 582.). . . Cn. pratenſis (*Cirſ. anglicum* 1, 583.). . . Cn. Caſabonae (*Acarna Theophraſti* 2, 16.). . . Staehelina fruticoſa (*Cyanus repens* 1, 548.). . . Artemiſia arboreſcens (*Abſinthium* 1, 753.). . . Gnaphalium alpinum (*Leontopodium parvum* 1, 484.). . . Gn.

afteriſciflorum (*Leontopodium ib.*). . . Xeranthemum orientale (*Iacea puſilla incana* 1, 545.). . . Cineraria paluſtris (*Conyza helenitis fol. laciniatis* 1, 347.). . . Cin. ? campeſtris (*Conyza helenitis mellita incana ib.*).

Orchis variegata (*ſtrateumatica minor* 1, 184.). . . Orch. militaris (*ſtrateum. maior ib.*). . . Ophrys Monorchis (*Orchis minor leodienſis* 1, 18 .). . . Ophr. apifera (*Melittias* 1, 180.). . . Ophr. aranifera (*Teſticulus vulpinus ſecundus* 1, 179.).

Carex ovalis (*Gramen cyperoides parvum aquaticum* 1, 19.). . . Car. vulpina (*Gr. paluſtre cyperoides ib.*). . . Car. elongata (*Gr. paluſtre maius* 1, 11.). . . Car. Pſeudocyperus (1, 76.). . . Ambroſia maritima (*ſativa hortenſis* 1, 766.).

Aſplenium marinum (*Chamaefilix marina anglica* 1, 814.). . . Fucus barbatus (2, 254.). F. acinarius (256.). Ulva Lactuca (*Hiſt.* 647.). U. umbilicalis (*Lichen marinus ic.* 2, 246.).

Poſthumas „ſtirpium illuſtrationes“ Gul. *Howe* Lond. 1655. 4. edidi, ubi variae rariores occurrunt, ſine iconibus: e. g. Aquilegia canadenſis, Anamenia *Ventenati* etc.

* * *

Excipiat Lobelium vir omnino ſummus et immortalis, *Carolus* Clusius, qui omnes facile ſui aevi botanicos, cognitione fere immenſa plantarum, iudicii acumine, arte deſcribendi, experientia et

doctrina ſuperavit. Cuius vita cum laborum et fortunae varietate, peregrinationibus maxime abundaverit, repetere eam hic libet. Atrebas fuit, natus 1525, in disciplina apud Lovanienſes et Marpurgenſes permanſit, donec Monspelium adiret, ubi 1559. ſummos in arte medica honores adeptus eſt. Redux Antverpiae, Lovanii et Auguſtae Vindelicorum commoratus eſt. Inter amicos Fuggerorum receptus, cum his Belgium et Germaniam borealem peragravit, dein oras Galliae occidentales, totam Hiſpaniam et Luſitaniam ipſam. Rediit 1565, quinquennium conſumſit in digerendis itineris fructibus: 1560. adiit Angliam: 1573. vocatus eſt Viennam, ut hortis Imperatoris praeeſſet. Quo munere functus eſt ita, ut totam ſimul Auſtriam et Hungariam perquireret. Angliam iterum 1580. tendit: 1587. Francofurti ad Moenum habitare coepit, ubi a Landgravio Haſſiae ſuſtentatus, Leidam denique 1593. vocatus fuit, ut rem herbariam publice doceret († 1609.). Valetudine adverſa et variis morbis luit immenſum ardorem in re herbaria. Brachium et alterum femur fractum, alterum luxatum cum fracto malleolo coëgerunt ſenem, ut baculis ſe continuo ſuſtineret: his acceſſit hernia cum aliis morbis, qui tamen animum ſummi viri nunquam deprimere neque minuere amorem plantarum potuerunt. Harum immenſam fere copiam ex itineribus retulit, in naturales quasdam familias

digeſſit, ſtudio ſummo discrevit novas a cognitis, illas duntaxat ut ſuas deſcripſit, iconibusque illuſtravit. Non iudicii ſolius acie excelluit, ſed eruditione etiam non mediocri, cum et veteres et recentiores plerasque linguas calleret. Quibus animi virtutes acceſſerunt non vulgares: pietas in Deum pariter ac in homines. Cum enim maior natu dominium ac feudum Wateneſii hereditatis iure a patre accepiſſet, ceſſit eo ultro fratri natu minori, victum ſibi quaerens e diligentiae et doctrinae emolumentis (Cf. Ever. *Vorſtii orat. de vita Cluſ. ad calc. cur. poſter.*).

Tanti viri ſcripta monumenta aeterna ingenii ſunt ac doctrinae, quibus et tiro et qui ad maturitatem pervenit, etiamnum carere nequit. Edidit autem, praeter Garciam, Monardem, Acoſtam, Dodonaeum et Belonium, „Rariorum ſtirpium per „Hiſpanias obſervatarum hiſtoriam“, Antv. 1576. 8. cum 229 iconibus, dein „Rariorum ſtirpium „per Pannoniam obſervatarum hiſtoriam“, Antverp. 1583. 8. cum figuris 358. Utrumque librum contraxit, additis aliis, in „Rariorum plantarum hiſtoriam“ Antverp. 1601. fol. Quibus poſt obitum acceſſerunt „Curae poſteriores“, Antverp. 1611. 4. Complectuntur autem haec opera tum eas plantas, quas ipſe detexerat, tum quas amici ipſi tradiderant, inter quos grate nominat Thom. *Pennaeum* Londinenſem, qui in plantas

helveticas inquiſiverat et in theſauro Gesneriano ſummum ſtudium collocaverat; Iacobum *Plateau* Turnacenſem: Io. *Dortmannum* Groningenſem: Bernardum *Paludanum* Friſium, qui Orientem adierat.

Indicem exhibeo plantarum a Cluſio inventarum ordine Linnaeano:

Veronica ſpuria *(recta vulgaris hiſt.* 1, 347.). V. ſpicata *(recta minima ib.)*. V. alpina (*Teucrium* 6, 350.). V. aphylla *(Teucr. minimum ib.)*. V. latifolia *(Teucr.* 4, 349.). V. dentata *(Teucr. quarti tertia ſpec. ib.)*. V. proſtrata *(Teucr. quintum* 350.). . . Salvia ſylveſtris *(Hormini ſylv.* 5. *ſpec. prior hiſt.* 2, 31.). S. auſtriaca *(Horm. ſylv.* 4. *ſpec. altera* 30.). S. verticillata *(Horm. ſylv.* 3, 29.). S. glutinoſa *(Horm. ſylv.* 2, 29.). S. triloba *(cretica non pomifera hiſt.* 1, 343.). . . Pinguicula vulgaris et alpina *(hiſt.* 1, 310.). Purpureo enim et albo flore habet: primus autem nominaverat *C. Gesnerus in hiſt. montis fracti.*

Ixia Bulbocodium *(Crocus vernus anguſtifolius hiſt.* 1, 208.). . . Iris variegata *(latifolia maior.* XV. *hiſt.* 1, 221.). I. ſuſiana *(latifolia maior* 217.). I. aphylla *(ſpec.* XXV. 223.). I. Siſyrinchium (216.). I. iuncea *(mauritanica cur. poſt.* 116. 47.). I. luteſcens *(Chamaeiris latifolia* VII. *hiſt.* 1, 227.). . . Lygeum Spartum *(Spartum* II.

hiſt. 2, 220.). . . Panicum ſanguinale (*Iſchaemon Plinii hiſt.* 2, 217.). . . Pan. Dactylon (*Grameh legitimum ib.*). Arundo arenaria (*Spartum* III. *hiſt.* 2, 221.). . . Stipa pennata (*Spartum auſtriacum pennatum ib.*). St. tenaciſſima (*Spartum* I. *hiſt.* 2, 220.). . . Melica ciliata (*Gramen montanum avenae ſemine*, *hiſt.* 2, 219.). . . Poa megaſtachya *Schrad.* (*Gramen Amourettes*, *hiſt.* 2, 218.). . . Ortegia hiſpanica (*Iuncaria ſalmanticenſis*, *hiſt.* 2, 174.).

Globularia cordifolia (*Scabioſa* X. *hiſt.* 2, 5.). . . Scabioſa ſylvatica (*Sc.* III. *hiſt.* 2, 2.). Sc. ſtellata (*Sc.* I. *hiſt.* 2, 1.). Sc. atropurpurea (*Sc.* VI. 3.). . . Galium rubrum (*hiſt.* 2, 175.). . . Plantago Bellardi (*Holoſteum ſalmantic. minus*, *hiſt.* 2, 111.). Pl. cretica (*Leontopodium creticum ib.*). . . Cornus ſuecica (*Chamaepericlymenum*, *hiſt.* 1, 60.). . . Fagara Avicennae (*exot.* 185.). . . Potamogeton denſus (*Tribulus aquaticus minus alter hiſt.* 2, 252.).

Cynogloſſum cheirifolium (*creticum* 1, *hiſt.* 2, 162.). C. pictum (11. *ib.*). . . Cerinthe aſpera (*hiſt.* 2, 167.). C. minor (168.). . . Echium violaceum (*rubro flore*, *hiſt.* 2, 164.). E. creticum (*ib.*). . . Androſace Chamaeiaſme (*Sedum minus*, X. *hiſt.* 2, 64.). A. lactea (*Sedum minus*, XI. *hiſt.* 2, 63.). . . Primula integrifolia (*Auricu-*

la urſi IV., *hiſt.* I, 304.). Pr. glutinoſa (VII. *ib.*), Pr. minima (305.). Pr. farinoſa (*Pr. veris rubro flore* 300.). . . Lyſimachia thyrſiflora (*lutea* 3. *hiſt.* 2, 53.). Lyſ. punctata (*altera* 52.). . . Anagallis Monelli (*app. alt. exot.*). . . Azalea procumbens (*Chamaeciſtus* VII. *hiſt.* 15, 7.). . . Solanum tuberoſum (*hiſt.* 2, 79.) 1588 tubera ipſi miſit Phil. de Sivry. . . Convolvulus althaeoides (*hiſt.* 2, 49.). C. Cantabrica (*ib.*). . . Ipomoea Bona nox (*Buenas noches exot.* 44.). Ip. Quamoclit (*cur. poſt.* 8. 9.). . . Lonicera nigra (*Periclymenum rectum* II. *hiſt.* 1, 58.). . . Lycium afrum (*Rhamni* I. *ſpec.* II. *hiſt.* 1, 109.). . . Rhamnus lycioides (III, 110.). Rh. Alaternus (50.). . . Evonymus latifolius (*hiſt.* 1, 56.). Ev. verrucoſus (57.). . . Viola grandiflora (*montana* III. *hiſt.* 1, 310.). V. pinnata (*laciniato folio* 309.). . . Cynanchum monspeliacum (*Apocynum* IV. *latifol. hiſt.* 1, 126.). . . Gentiana pannonica (*maior purpureo flore hiſt.* 1, 312.). G. verna (VI, 315.). G. nivalis (XI, 316.). . . Eryngium puſillum (*hiſt.* 2, 158.). . . Tordylium maximum (*Caucalis maior, hiſt.* 2, 201.). . . Caucalis pumila (*cur. poſt.* 71.). . . Laſerpitium Archangelica (*hiſt.* 2, 195. *male*). . . Chaerophyllum bulboſum (*Cicutaria vulgaris hiſt.* 2, 200.). . . Seſeli Hippomarathrum (*Saxifraga pannonica, hiſt.* 2, 196.). . . Peucedanum arenarium (*pannonicum ib.*). . .

Thapſia villoſa (*hiſt.* 2, 192.). . . Pimpinella peregrina (*Selinum montanum pumilum, hiſt.* 2, 200.). . . Caſſine capenſis (*Celaſtrus Theophr. cur. poſt.* 4.). . . Telephium Imperati (*hiſt.* 2, 67.). . . Linum hirſutum (*ſylv.* 1. *hiſt.* 1, 317.). L. tenuifolium (IV, 318.). L. alpinum (V, *ib.*).

Leucoium aeſtivum (*bulboſum maius, hiſt.* 1, 168.). L. autumnale (*bulboſum ſerot. tenuifolium* 170.). . . Narciſſus minor (*Pſeudonarciſſus minor hiſp. hiſt.* 1, 165.). N. triandrus (*iuncifolius albo flore reflexo, app. alt. auct. in exot.*). N. ſerotinus (162.). N. Tazetta (*latifolius* 155.). N. moſchatus (*Pſeudonarciſſus* III, 166.). N. calathinus (IX *anguſtif.* 158.). . . Pancratium maritimum (*Hemerocallis valentina, hiſt.* 1, 167.). . . Bulbocodium vernum (*Colchicum vernum app. alt. exot.*). . . Amaryllis lutea (*Narciſſus autumnalis maior, hiſt.* 1, 164.). . . Am. formoſiſſima (*Narciſſus latifolius flore rubro* 157.). . . Allium rotundum (*Moly* V. *hiſt.* 1, 195.). All. oleraceum (*Moly* III, 194.). All. vineale (II, *ib.*). All. paniculatum (IV, *ib.*). All. feneſcens (*narciſſinis foliis* 1, *ib.*). All. anguloſum (II, 196.). All. Cluſianum (*Moly minus* 192.). All. nigrum (*Moly Theophraſti* 191.). All. Moly (*app. alt.*). . . Lilium pomponium (*rubrum praecox, hiſt.* 1, 133.), Lil. chalcedonicum (*byzant. miniatum* 132.), Lil. pyrenaicum Gouan. (*montanum flavum hiſt.* 2,

256.). . . Fritillaria pyrenaica (*hiſt.* 2, 257.). . . Ornithogalum pyrenaicum (*app. alt. ad exot.*). O. comoſum (*pannon. albo flore hiſt.* 1, 187.). O. arabicum (186.). O. nutans (*neapolitanum app. alt. ad exot.*). . . Scilla italica (*Hyacinthus ſtellatus cineracei coloris hiſt.* 1, 184.). Sc. peruviana (182.). Sc. verna (*Ornithogalum hiſp. minus* 188.). Sc. hyacinthoides (*Bulbus eriophorus* 172.). Sc. autumnalis (*Hyacinthus autumnalis minor* 185.). . . Aſphodelus ramoſus (1, 196.). A. albus (11, 197.). A. fiſtuloſus (*minor ib.*). . . Aſparagus acutifolius (*Corruda* 1. *hiſt.* 2, 177.). A. aphyllus (11, 178.). A. albus (111, *ib.*). . . Convallaria latifolia (*hiſt.* 1, 276.). . . Polianthes Tuberoſa (*Hyacinthus indicus hiſt.* 1, 176.). . . Hyacinthus cernuus (*hiſpanicus hiſt.* 1, 177.). H. romanus (*comoſus albo flore* 180.). . . Lachenalia ſerotina (*Hyacinthus obſoleti coloris hiſt.* 1, 177.). . . Yucca Draconis (*Tacori exot.* 48.). . . Tofieldia paluſtris *Hudſ.* (*Pſeudo-aſphodelus* 11. *hiſt.* 1, 198.). Sternbergia colchiciflora *Kitaib.* (*Colchicum pannonicum* 199.). . . Colchicum montanum (*hiſt.* 1, 200. 201.). . . Frankenia pulverulenta (*Anthyllis valentina hiſt.* 2, 186.).

Chlora perfoliata (*Centaurium parvum flavum hiſt.* 2, 180.). . . Erica viridi-purpurea (*coris folio* 3. *hiſt.* 1, 42.). Er. arborea (*coris folio* 1, 41.). Er. mediterranea (11, 42.). Er. ſcoparia

(IV, *ib.*). Er. cinerea (V, 43.). Er. purpuraſcens (VII, *ib.*). Er. herbacea (VIII, 44.). Er. ciliaris (XII, 46.) . . Paſſerina hirſuta (*Sanamunda* III. *hiſt.* 1, 89.). . . Polygonum viviparum (*Biſtorta minor hiſt.* 2, 69.).

Laurus Perſea (*hiſt.* 1, 3.).

Ruta montana (*hiſt.* 2, 136.). . . Rhododendron Chamaeciſtus (VIII. *hiſt.* 1, 76.). . . Arbutus alpina (*Vitis idaea* II. *hiſt.* 1, 62.). A. Uva urſi (63.). . . Pyrola ſecunda (*hiſt.* 2, 117.). P. umbellata (III, *ib.*). P. uniflora (IV, 118.). . . Saxifraga caeſia (*Sedum minus* IX. *hiſt.* 2, 61.). S. Hirculus (*cur. poſt.* II.). S. aizoides (*Sedum minus* VI. *hiſt.* 2, 60.). . . Dianthus alpinus (*Caryophyllus ſylv.* III. *hiſt.* 1, 283.). . . Silene quinquevulnera (*Lychnis ſylv.* VI. *hiſt.* 1, 290.). S. conica (*Lychnis ſylv.* II. *hiſt.* 1, 288.). S. Muſcipula (III, 289.). S. polyphylla (VIII, 290.). S. Armeria (1, 288.). S. alpeſtris (X, 291.). S. pumilis (*Caryophyllus ſylv.* VII, 285.).

Sedum Anacampſeros (*Telephium* VI. *hiſt.* 2, 67.). S. villoſum (*Sedum minus* III, 59.). . . Ceraſtium dichotomum (*Alſine corniculata hiſt.* 2, 184.).

Reſeda Cluſii *mihi* in cent. (*Seſamoides parvum ſalmant. hiſt.* 1, 295.). . . Euphorbia ſerrata (*Tithymalus myrtites valent. hiſt.* 2, 189.). . . Euph.

hiberna (*Tith. platyphyllos* 190.). E. Characias (1, 188.).

Philadelphus coronarius (*Frutex coronarius hiſt.* 1, 55.). . . Pyrus Amelanchier (*Vitis idaea* II. *hiſt.* 1, 62.). . . Spiraea ſalicifolia (*hiſt.* 1, 84.). Roſa ſpinoſiſſima (*campeſtris odor. hiſt.* 1, 116.), R. ſempervirens (*app. alt. auct.*). . . Rubus Chamaemorus (118.). . . Potentilla ſupína (*Pentaphyllon ſupinum hiſt.* 2, 107.). P. opaca (IV. *ſpec.* 2, 106.). P. aurea (III, *ib.*). P. Cluſiana (II, 105.).

Sarracenia purpurea (*Limonio congener hiſt.* 2, 82.) . . Bixa Orellana (*fructus echinatus exot.* 73.). . . Ciſtus lavandulifolius (*hiſt.* 1, 72.). C. ocimoides (*fol. ſampſuci ib.*). C. thymifolius (*ib.*). C. oelandicus (*Chamaeciſtus* II, 73.). C. canus (*Chamaec.* III, 74.). C. piloſus (IV, *ib.*). C. Cluſii (V, 75.). C. Fumana (VI, *ib.*). C. ledifolius (*annuus* 76.). C. laurifolius (*Ledon.* 1, 17.). C. populifolius (*latifolius* II, 78.). C. laxus (*Ledon.* IV, *ib.*). C. monſpelienſis (V, 79.). C. Libanotis (VI, *ib.*). C. umbellatus (X, 81.). C. criſpus (*mas* V, 68.). C. incanus (*mas* II, *ib.*). C. albidus (*mas* 1, 67.). . . Delphinium ambiguum (*elatius ſimplici flore hiſt.* 2, 206.). D. intermedium (*Aconitum Lycoctonum flore Delphin.* 2, 94.). . . Aconitum tauricum (*hiſt.* 2, 96.). Ac. neomontanum (*neubergenſe* 97.). Ac. cer-

nuum (VIII, 97.). Ac. Cammarum (*iudenbergenſe ib.*). . . Rhizobolus butyroſus Gärtn. (*Caſtanea peruviana*, *hiſt.* 1, 8.). . . Anemone palmata (*hortenſis latifolia*, *hiſt.* 1, 248.). . . Clematis cirrhoſa (*altera baetica*, *hiſt.* 1, 123.). C. integrifolia (*coerulea pannonica ib.*). . . Ranunculus amplexicaulis (*pyrenaeus albo flore*, *append. alt. auctar. ad exot.*). R. bullatus (*grumoſa radice* I, *hiſt.* 1, 238.). R. creticus (239.). R. illyricus (*grumoſa radice* IV, 240.). R. alpeſtris (*montani ſpec.* I, 234.). . . Iſopyrum thalictroides (*Ranunc. praecox* II, *hiſt.* 1, 232.).

Teucrium fruticans (III, *hiſt.* 1, 348.). T. montanum (*Polium* VII, 363.). . . Nepeta tuberoſa (*Menthaſtrum* III, *hiſt.* 2, 33.). . . Lavandula dentata (*Stoechas criſpo folio*, *hiſt.* 1, 345.). L. multifida (*ib.*). . . Sideritis hirſuta (III, *hiſt.* 2, 40.). S. hyſſopifolia (VII, 41.). . . Lamium Orvala (*Galeopſis maxima pannonica*, *hiſt.* 2, 36.). . . Betonica Alopecuros (*albo flore*, *hiſt.* 2, 39.). . . Stachys hirta (*Ocimaſtrum valentinum*, *hiſt.* 2, 42.). . . Marrubium peregrinum (*alterum pannonicum*, *hiſt.* 2, 34.). . . Thymus pannonicus (*Serpyllum pannon.* III, *hiſt.* 1, 360.). Th. Zygis (358.). Th. alpinus (*Clinopodium auſtriacum* 353.). . . Dracocephalum auſtriacum (*Chamaepitys auſtr. hiſt.* 2, 185.). . . Prunella grandiflora (I, *hiſt.* 2, 43.). . . Pedicu-

laris foliosa (*Alectorolophus alpina, hist.* 2, 210.). P. rostrata (III, 221.)... Antirrhinum triphyllum (*Linaria hispan.* I, *hist.* I, 320.). A. supinum (*hisp.* V, 321.). A. simplex (IV, 323.). A. alpinum (III, 322.). A. genistaefolium (*pannonica* I, *ib.*). . . Scrofularia tanacetifolia *Willd. hort. berol. t.* 55. (*cretica* I, *hist.* 2, 209.).

Vella annua (*Nasturtium sylvestre valentinum, hist.* 2, 130.). . . Thlaspi montanum (II, 131.). T. alpestre (III, *ib.*). . . Iberis odorata (*Thlaspi* IV, 132.). . . Peltaria alliacea (*Thlaspi* I, 130.)... Cardamine trifolia (*hist.* 2, 127.)... Cheiranthus erysimoides (*Leucoium sylv., hist.* I, 299.). C. litoreus (*marinum minus* 298.). . . Arabis alpina (*Draba* II, *hist.* 2, 125.). A. bellidifolia (*Plantula Cardamines alterius aemula* 129.). A. Turrita (*maior Plateau* 126.)... Brassica arvensis (*campestris* II, 127.).

Geranium phaeum (I, *hist.* 2, 99.). G. nodosum (101.). G. sylvaticum (II, 99.). . . Lavatera maritima (*Althaea frutex, hist.* 2, 24.)... Althaea cannabina (*hist.* 2, 25.). . . Hibiscus Sabdariffa (*Alcea americana, hist.* 2, 26.).

Polygala maior (*hist.* I, 324.). . . Erythrina Corallodendron (*Coral arbor, hist. app.* 253.)... Spartium sphaerocarpon (II, *hist.* I, 102.). Sp. Scorpius (*Aspalathus alter* III, 106.). . . Genista florida (*tinctoria hispan., hist.* I, 101.). G. sa-

gittalis (*Chamaegeniſta* II, 104.). G. canarienſis (*Cytiſus* I, 94.). . . Cytiſus divaricatus (II, *hiſt.* I, 94.). C. capitatus (V, 95.). C auſtriacus (V, *ſpec. alt.* 96.). C. ſupinus (VII, *ib.*). C. triflorus (III, 94.). . . Anthyllis cytiſoides (*Cytiſus* VI, 96.). A. Erinacea (107.). . . Vicia piſiformis (*Piſum ſylv., hiſt.* 2, 229.). V. oroboides (*Orobus pannon.* IV, 231.). V. amphicarpa (*Theophraſti ἀράκῳ ὅμοιον exot.* 88.). V. ſordida (*ſylv. albo flore, hiſt.* 2, 235.). . . Coronilla valentina (*Polygala, hiſt.* I, 98.). C. glauca (*Colutea ſcorpioides* I, 97.). C. coronata (II, 98.). . . Phaca baetica (*Aſtragalus, hiſt.* 2, 233.). Aſtragalus hamoſus (*monſpeliacus, hiſt.* 2, 234.). A. Glaux (233.). . . Trifolium alpeſtre (*maius* III, 245.). T. montanum (*maius* I, *ib.*). T. fragiferum (*cur. poſt.* 73.). T. ſquarroſum (*Lagopus anguſtifolia hiſp., hiſt.* 2, 247.). . . Lotus tetragonolobus (*ſiliquoſus rubello flore, hiſt.* 2, 244.).

Hypericum balearicum (*Myrto-ciſtus Pennaei, hiſt.* I, 68.). H. humifuſum (*ſupinum* III, *hiſt.* 2, 181.).

Scorzonera purpurea (*anguſtifolia* IV. *hiſt.* 2, 139.). Sc. humilis (*pannon.* II, 138.). Sc. roſea (*anguſtifolia* III, 138.). . . Apargia incana (*Hieracium* VI. *montanum hiſt.* 2, 141.). . . Hieracium villoſum (V, 141.). . . Lapſana puſilla (*Hie-*

racium IX. *minimum hiſt.* 2, 142.). . . Scolymus maculatus (*hiſt.* 2, 153.). Sc. hiſpanicus (*ib.*). . . Serratula discolor (*Carduus mollior* II. *hiſt.* 2, 151.). . . Carduus defloratus (*Cirſium* III. *hiſt.* 2, 149.). C. pannonicus (*Cirſium pannonicum* I, 148.). C. mollis (*mollior* 1, 150.). . . Carlina racemoſa (*ſylv. minor hiſpanica hiſt.* 2, 157.). . . Carthamus coeruleus (*Cnicus alter hiſt.* 2, 152.). . . Cacalia Kleinia (*Arbor lavandulae folio exot.* 7.). C. alpina (*glabro folio hiſt.* 2, 115.). C. albifrons (*incano folio ib.*). . . Santolina ſquarroſa (*Abrotanum ſemina vulg. hiſt.* 1, 341.). S. roſmarinifolia (IV, 342.). . . Tanacetum annuum (*Elichryſon hiſt.* 1, 326.). . . Artemiſia ſcoparia (*Abſynthium tenuifolium hiſt.* 1, 339.). . . Gnaphalium margaritaceum (*americanum hiſt.* 1, 327.). . . Senecio carniolicus (*Chrysanthemum alpinum* 1, *hiſt.* 1, 333.). S. abrotanifolius (II, 334.). S. alpinus (*Iacobaea* III, *hiſt.* 2, 23.). S. Doronicum (*Doron. auſtr.* 1, 17.). . . Inula Oculus (*Conyza* III. *auſtr. hiſt.* 2, 20.). In. Bubonium (*Aſter montanus* IV. *hiſt.* 2, 14.). In. enſifolia (*Aſter* VI, 15.). . . Arnica montana (*Doronicum* V. VI. *hiſt.* 2, 18.). A. Doronicum (II, 17.). A. glacialis (IV, *ib.*). . . Chrysanthemum coronarium (*creticum hiſt.* 1, 335.). . . Pyrethrum alpinum (*Leucanthemum ib.*). . . Achillea Clavennae (*Abſinth. alpinum umbelliferum hiſt.* 1,

340.). Nomen habet a Nicol. *Clavenna*, pharmacopola Bellunenſi, cuius tr. de Abſinthio umbellifero, Venet. 1610. 4. exſtat. A. atrata (*Parthenium alpinum* 336.). A. tomentoſa (*Stratiotes millefolia flavo flore* 330.). A. tanacetifolia (*Millefolium rubro colore* 331.). . . Buphthalmum maritimum (*Aſter* II, *hiſt.* 2, 13.). B. ſalicifolium (*Aſter* III, *ib.*). . . Centaurea erucaefolia (*Stoebe ſalmantica* II, *hiſt.* 2, 9.). C. ſplendens (III, 10.). C. Calcitrapa (7.). C. Verutum (*Iacea luteo flore* 8.). C. ſalmantica (*Stoebe ſalmantica* I, 9.). . . Micropus erectus (*Gnaphalium* III, *Plateau*, *hiſt.* I, 329.).

Orchis ſambucina (*pannonica* VIII, *hiſt.* I, 269.). . . Cymbidium Corallorrhiza (*Dentaria coralloide radice*, *hiſt.* 2, 120.). . . Limodorum abortivum (*Pſeudo-Leimodorum*, *hiſt.* I, 270.). . . Ariſtolochia baetica (*hiſt.* 2, 71.).

Myriophyllum verticillatum (*hiſt.* 2, 252.). . . Quercus humilis (*Robur* VII, *hiſt.* I, 19.). Q. auſtriaca *Willd.* (*Cerrus* I, 20.). . . Corylus Colurna (*Avellana pumila byzantina*, *hiſt.* I, II.). Hura crepitans (*Baruce ex Hura exot.* 42.). . . Manicaria faccifera (*Palma exot.* 4.). . . Pinus Pumilio (*Pinaſter* IV, *hiſt.* I, 32.). . . Forſtera muſcifolia (*? Amomum ad Garc.* 199.). Poterat autem a Magellani et Drakii comitibus accepiſſe magellanicam plantam.

Empetrum album (*Erica coris folio* 10, *hiſt.* 1, 45.) . . Smilax nigra (*hiſt.* 1, 113.) Sm. Pſeudochina (*exot.* 83.) . . . Dorſtenia Drakena (*exot.* 83.) . . Mercurialis tomentoſa (*Phyllum marificum*, *hiſt.* 2, 48.) . . Carica Papaya (*Mamoera Luſitanorum cur. poſt.* 78—81.) . . Schinus Molle (*cur. poſt.* 94.).

Polypodium calcareum *Smith.* (*Filix pumila ſaxatilis* 1, *hiſt.* 2, 212.). P. fragile (11, *ib.*). P. quercifolium (*indicum exot.* 89.) . . Botrychium rutaceum *Sw.* (*Lunaria minor ramoſa* 3, 119.) . . Lycopodium denticulatum (*Muſcus terreſtris luſit. hiſc.* 2, 249.) . . Fucus veſiculoſus (*Quercus marina*, *hiſt.* 1, 21.). F. Plocamium (*Muſcus marinus* 2, 250.).

In fungis etiam deſudavit praeſtantiſſimus Cluſius, eſculentos generatim a noxiis discernens. Ceterum Peziza Auricula (*hiſt.* 2, 276.) . . Phallus impudicus (288.) . . Merulius lobatus (*Fungi alii E.* 294.) . . Morchella eſculenta (264.) . . Clathrus ruber (*Fungus cancellatus in app. alter. auctar. ad exot.*) novi ſunt.

* * *

Andreas Caesalpinus, quem primum Syſtematicum Orthodoxum praedicat Linnaeus, Aretinus fuit, natus 1519, Lucae Ghini discipulus, dein pontificis maximi archiater † 1603.

Quem primus inſtauraverat naturalem ordinem

Lobelius, Cluſius autem auxerat et exornaverat, Caeſalpinus legibus firmis ac ſtabilibus ſuperſtruere conatus eſt. Vir enim perſpicaciſſimus facile intellexit, cum indies plantarum numerus augeretur, difficillimam fieri cognitionem et uſum librorum fere nullum evadere, niſi principia quaedam ſtatuantur ac leges, iuxta quas examinandae ſint plantae, ſimilitudines conferendae et genera ſtabilienda. Molitus id eſt in opere „De plantis“ Florent. 1583. 4. quod omnino ſyſtema quoddam naturale complectitur, ſed artificialibus fundatum characteribus.

Orditur autem praeclariſſimus vir ab examine partium et loci illius, qui principatum animae habere videatur. Venis iis, quibus animalia, haud quidem inſtructas eſſe plantas; eſſe tamen ductus quosdam ſucco nutritio plenos, quos in lacteſcentibus manifeſto obſervamus. Attrahi autem humores e terra vel aëre neque ſenſu quodam, quo omnino careant plantae, neque mere mechanico modo, ob fugam vacui vel ob magneticam vim, ſed caloris ope vim altricem agere ita, ut humores intrent et ſurgant. Folia e cortice oriri, venas etiam et nervos eorum e libro. Medullam non tanti eſſe momenti in plantis, quam corticem: plures enim ſine medulla vivere: emori etiam circumciſo cortice, non perire medulla excavata. Transit ad gemmarum et ſeminum differentiam, quae et nos

etiamnum exercet: differre autem arbitratur ut foetum vivum ab ovo: ſemen enim tanquam ovum eſſe, in quo ſit principium vitale, at vita nequaquam: ſobolem vero vivere primo iuxta parentem, ut eius germen, poſt vero per ſe ipſam, ſuis radicibus humorem attrahere. Quae quidem differentia tantum abeſt, ut rem exhauriat ut potius qualitatem quamdam complectatur et feminibus et gemmis peculiarem. Maris et feminae distinctione plantas non egere, ob ſimpliciorem ſtructuram et pauciorem ſpiritum.

Seminis eſſentialem particulam Caeſalpinus iure quaerit in eo loco, unde cotyledones, quas folia duo pulpoſa vocat, oriuntur; eam particulam *corculum* dicit, quo exeſo ilico plantulam perire obſervavit. Flores nil eſſe niſi involucra fructuum, qui cum ſpiritu potius quam humore abundent, eſſe verſicolores, nec virides, ut folia. Ineſſe floribus et ſtamina et floccos: illa (piſtilla) eſſe ſeminum proceſſus: hos (ſtamina nobis) arbitratur etiam ſeminum propagines eſſe. Calycem, ſeu exterius floris involucrum, nutriri e cortice, hinc non decidere cum flore, ſed fructum plerumque veſtire. In quibusdam firmiter flori adhaerere, ut interne flos, externe calyx nominari poſſit, e. g. Ornithogalum. Fatetur, in quibusdam eſſe ſexum diſtinctum, ut in Cannabi, Urtica, Mercuriali, Iunipero, Taxo etc.

Distributionem plantarum adgrediens, cum Gesnero fatetur, e modo fructificandi optime et commodiſſime peti generum characteres: in nullis enim aliis partibus tantam organorum varietatem molitam eſſe et distinxiſſe naturam, quam in iis, quae ad fructificationem pertineant (*lib.* 1. *c.* 13.). Quae lex ab ipſo ſtabilita licet optima ſit et rationi congrua, labitur tamen eximius vir, dum in ſingula exſpatiatur. Etenim alias eſſe perhibet plantas, quae dum nullum ferant ſemen, e putredine oriantur, quorſum fungos pertinere autumat, alias vero imperfectum producere, quod aliarum plantarum velut aborſus ſint aut morbi, ut multa in genere frumentorum, quibus ſpica inanis et fere iuncorum genera et orchidum, Orobanche et Hypociſtis: namque in his pro ſemine mucum aut pulviſculum conceptaculis contineri. Quosdam aliquid ferre, quod proportione reſpondeat ſemini: *nam per id viſas eſſe propagari:* eſſe autem lanuginem quamdam foliis inſidentem, caule vero et flore et ſemine carere, velut filices omnes.

Partium fructificantium autem et numerum et ſitum et figuram in cenſum venire, dum conſtituendae ſint claſſes plantarum. Seminum itaque ſitum; ſive corculum exterius ſpectet ſive interius; ſedem ſupra aut infra calycem; conceptaculorum formam et numerum: ita etiam floris et calycis figuram ſitumque conſiderat, ut plantarum genera distri-

buat. Quaecunque autem neque ad totius plantae neque ad fructus conſtitutionem faciant, ut colores, odores, ſapores et alia huiusmodi, accidentia eſſe, ſaepiusque e cultu aut locorum coelique diverſitate variari.

Vulgarem ordinem ſequens, primum arbores tractat, dein herbas, utrasque habet vel ſimpliciores, quae ſub uno flore A. *unicum ſemen* ferunt, aut *unum ſeminis conceptaculum;* vel magis compoſitas, quae plura habent in uno calyce ſemina. Subdiviſiones autem petuntur e ſede ſeminis et corculi, quod vel exterius vergit, ut in plerisque arboribus, vel interius: aut, quod idem eſt, corculum ex apice vel e baſi ſeminis prodit. α. Glandiferae et nuciferae arbores omnes ad prius pertinent genus, quas primo loco tractat Caeſalpinus. Inter has Quercus Pſeudoſuber (*Suberella Caeſalp.* 2, 2.) et Oſtrya vulgaris (2, 7.). Immiſcet tamen etiam alienas, ut Acera et Fraxinos et Platanos. . . β. Quae pericarpium ferunt, 1. ſeminis *coreulo exterius vergente*, aliae quidem florem in ſummo fructu, aliae vero in baſi geſtant. Ad priorem claſſem refert Amygdalas, Perſicas, Prunos, Perſeam (quam cum Anacardio confundit), Laurum, Piper, Cubebas, aliasque plantas gummiferas, ut Benzoën, Styracem et alias, quarum ſemen haud examinaverat, ad famoſiſſimam usque Lotum. Dein perſequitur eas, quarum ſemina 2. *cor in inferiore parte* habent, qua ſci-

licet aut pedunculo aut conceptaculo nectuntur: magna ex parte plura hae ferunt semina, aut in communi conceptaculo aut in pluribus. Huc Ficum, Morum, Sambucum, Hederam, Liguſtrum, Syringam ipſamque Roſam; dein Vitim, Arbutum, Guaiacum, *Ermellinam (Diospyros Lotus)*: leguminoſas, ut Caſſiam, Ceratoniam, Tamarindum, Cytiſum, Geniſtam, Emerum, refert. B. Sunt quibus feminis ſedes *bipartita* eſt, ut duo conceptacula videantur, quibus ſemina lanugine involuta ſunt, quorſum Periploca pertinet, Staphylodendron, Populus, Salix, Tamarix. C. *Tripartita* feminis ſede pauca in genere arboreo occurrunt: novit autem Caeſalpinus duntaxat Buxum et Myrtum, quarum flores ſummis fructibus inhaerent. D. *Quadripartita* feminis ſede habentur manifeſte quidem Siler *(Evonymus)* obſcure autem ob fructus parvitatem Vitex. E. *Multiplici* feminis ſede et indeterminatiori numero multa reperiuntur, horum autem α. quaedam fructum ferunt exterius communi cortice tectum, ut Malorum genera, β. alia eumdem habent tegente proprio ſingulorum corpore, ut Conifera: haec enim veluti e ſquamis compactilem fructum ferunt, ſub ſingulis ſquamis ſemina continentur. Seminis autem cor omnibus eſt in parte inferna: flos nullus, aut, ſiquis eſt, amentaceus.

Expoſitis arborum differentiis transit ad ſuffrutices et herbas, quarum differentias ſimiles prae-

cipit. A. Prima claſſis ſolitaria fert ſemina ſub ſingulis floribus, aut ſolitarium ſeminis conceptaculum. α. Nuda ſunt ſemina in Valerianis ſolis, quarum tum flos tum ſeminis cor exterius ſita ſunt: inſident autem pappi his ſeminibus ſummis. β. Pericarpio cincta ſemina gerunt, quibus vel ſeminis cor exterius ſedet, flos interius: quorſum Thymelaea, Daphnoides et Iaſminum pertinet; vel flos in ſummo fructu et ſeminis cor pariter, ut in Caſſia lignea (Daphne Cneorum.). Aliis pro ſeminis tegmine datum eſt floris involucrum, ſeminibus ſolitariis exiſtentibus ſub ſingulis floribus, ut in Cannabi, Lupulo, Ambroſia, Chenopodio, Beta, Atriplice, Blito, Tribulo, Spinachia, Rumice, Oxalide, Polygono, Salſola et omnibus frumentis ac cyperoideis. γ. Conceptaculum ſimplex ac unicum ſub uno flore gerunt, quae florem habent, fructui pulpoſo eduli inſidentem, ut Cucurbitae et Cucumeres, Bryonia, Sambucus, Solanum, Smilaces, Ruſci, Dictamnus, Arum. Huc autem legumina omnia, inter quae recenſet etiam Caſſiam Sennam italicam (8, 36.), quae in agro Piſtorienſi frequens feritur: adnumerat his etiam Lychnides, Dianthos, Aſclepiades et alias. B. Secunda claſſis complectitur eas, quae bina ſemina nuda ſub ſingulis floribus gerunt, aut conceptacula ſeminum bipartita. Ad priorem ordinem pertinent umbelliferae omnes (inter eas Pancaſeolus ſ. Bunium Bul-

bocaſtamum 7, 29.) et Seſeli Ammoides (7, 15.) ad poſteriorem Rubiae, (*Crucianella maritima* 8, 12.), Agrimoniae, Mercurialis et Xanthium, Plantago etiam et Euphraſia, Orobanche, Cuſcuta, Tornaebona (*Nicotiana*), Hyoscyamus, Verbaſcum, Scrofularia. Huc etiam refert ſiliquoſas, quippe quae bipartitum habent conceptaculum. . . C. Tertia claſſis continet plantas, quae terna ſemina gerunt aut nuda, ut Thalictrum (quod cum Pegano Harmala confundit), aut in conceptaculis, ut Euphorbiae (inter quas Euphorbia Cajogala 11, 8.) et Croton (*Heliotropium*), Convolvuli etiam, Seſamum, Aſarum et Cardamomum, Cyclamen, Hypericum. Huc refert etiam bulboſas omnes, Allia, Scillam, Hyacinthum, Crocum, Narciſſum, Aloën, Orchideas omnes. . . D. Sequuntur, quae quaterna habent ſemina; eaque plerumque nuda, ut Aſperifoliae et Labiatae omnes. . . E. Quae multa ſemina gerunt, dividuntur α. in Compoſitas, ubi flos ſuperus eſt, et ſemina vel pappoſa vel nuda, receptaculum etiam vel foliaceum (*paleaceum*) vel nudum. His adnumerat Scabioſas, inter quas Sc. vel cretica vel limonifolia (13, 60.). β. in eas, quibus flos inferus eſt, qualis apparet in Ranunculis, Anemone, Geo, Butomo, Potentilla, Alchemilla, Geranio, Malvis. γ. in eas, quae in ſingulis conceptaculis plura geſtant ſemina, ut Oxalis, Goſſypium, Bamia (*Hibiſcus eſculen-*

tus), Papaver, Ruta, Helleborus, Aconitum, Paeonia, Aquilegia. Supereſt plantarum familia, quae nullum profert ſemen, quorſum Filices (inter has Polypodium ilvenſe, 16, 10.), Muſci frondoſi, Equiſeta, Lichenes, Algae et Fungi.

En primi ſyſtematis carpologici ſyllabum, quod licet imperfectum ſit, ingenii tamen ſummi monumentum et aliorum omnium ad Gärtnerum usque exemplar eſt.

* * *

Ni inter ſyſtematicos, inter collectores ſaltem inventorum numerandus eſt Ioachimus Camerarius, medicus Noribergenſis (nat. 1534. † 1598.), Gesneriani theſauri poſſeſſor et horti praeſtantiſſimi cultor. Uſus eſt iconibus Gesneri ad edendam „De plantis epitomen utiliſſimam Petr. Andr. Matthioli“ Frcf. ad Moen. 1586. 4. Egregium opus, ob mutatas et emendatas plerasque Matthioli icones, relictis paucis deterioribus, ut Auricula muris (408.), Rhabarbaro (414.), Chamaeleonte nigro (429.). Reliquae ſunt elegantiſſimae, nitidiſſimae, quales nec maiores ipſius nec poſteri unquam ligno inciderunt; pleraeque habent partes eſſentiales, ut facillime et genus et ſpeciem definire poſſis. Ordo ceteroquin nullus, niſi is, qui in Dioſcoride Matthioli obſervatur. Adiutus fuerat a nepote Ioach. Iungermannio, Lipſienſi, poſt Guilandini ſucceſſore nominato, qui Orientem ad-

greſſurus, obiit Corinthi 1591. Praeſtantiſſimas et novas prorſus icones, inter plusquam M, quae hic occurrunt, exiſtimo ſequentes:

Echium italicum (*flore albo* 738.). . . Celoſia caſtrenſis (*Amarantus criſtatus* 792.). . . Seſeli tortuoſum (*maſſilienſe nonnullorum* 511.). . . . Agave americana (*Aloë* 451.) multo melius redit in *horto t.* 5. . . Ballota alba (572.). . . Cardamine hirſuta (*Siſſymbrium aquaticum alterum* 270.). . . Siſymbrium ſtrictiſſimum (*Arabis quibusdam* 342.). . . Tragopogon orientalis (*Barbula hirci* 312.). . . Sonchus coeruleus *Sm.* (281.). . . Artemiſia gallica (*Abſinthium ſeriphium vulgo dictum* 458.). . . Tuſſilago alba (*Petaſites fl. albo* 593.). . . Ulva plicata Roth. (*Muſcus marinus alter Plin.* 872.).

Mox ſequutus eſt „Hortus medicus et philoſophicus“ Frcf. ad Moen. 1588. 4., primum et ſplendidum quidem exemplum deſcriptionis plantarum, quae in horto ditiſſimo colebantur; icones adiectae ſunt nitidiſſimae, aliae propriae, aliae e Gesneri theſauro. Novae ſunt fere:

Montia fontana (*Portulaca exigua p.* 131.).

Sherardia arvenſis (*Rubeola arvenſis* 149.).

Phyſalis angulata (*Halicacabum t.* 17.). . . Gentiana bavarica (*t.* 15.). . . Gent. imbricata (*ib.* 11.). . . Eryngium amethyſtinum (*totum coeruleum p.* 58.). . . Bupleurum longifolium (*Perfo-*

liata montana t. 38.). . . Tordylium peregrinum (*Caucalis hiſpanica t.* 11.).

Silene fruticoſa (*Ocimoides fruticoſum t.* 33.). . . Sil. noctiflora (*Oc. noctiflorum t.* 34.). . . Euphorbia Gerardiana (*Tithymalus linifolius* 170.).

Scrofularia peregrina (*t.* 43.).

Bunias ſyriaca (*Roſa hierochuntica alia t.* 42.). . . Cheiranthus tricuſpidatus (*Leucoion marinum t.* 24.).

Sida indica (*Abutilon t.* 1.). . . Hibiſcus ſyriacus (*Alcea arboreſcens t.* 4.).

Anthyllis tetraphylla (*Trifolium halicacabum t.* 47.). . . Trifolium italicum (*Melilotus italica t.* 29.). . . Lotus ornithopodioides (*t.* 25.). . . Medicago maculata (*t.* 27.).

Hieracium dubium (*Lactucella ſylveſtris repens p.* 82.). . . Cnicus ſyriacus (*Carduus lacteus ſyriacus t.* 10.

Neottia repens (*Orchis radice repente t.* 35.). . . Phoenicis dactyliferae germinatio (*t.* 36.).

* * *

Inventa colligere ac in meliorem disponere ordinem fategit etiam Iacobus Dalechamp, medicus Lugdunenſis (nat. 1513. † 1588.), ſed, licet adiutus a Ioanne *Bauhino* et Io. *Molinaeo*, inconditum tamen opus reliquit, quo aegerrime utimur, cum eaedem plantae diverſis nominibus occurrant. „Hiſtoria generalis plantarum.“ vol. 1. 2. Lugd.

1587. fol. Rouillius bibliopola iuſto iactantius praefatur. Ordo ſingularis: 1. de arboribus ſylveſtribus; 2. fruticibus; 3. arboribus fructiferis; 4. ſegetibus et leguminibus; 5. oleribus et herbis; 6. plantis umbelliferis; 7. flore placentibus; 8. odoratis; 9. paluſtribus; 10. de plantis in aſperis locis et ſaxoſis; 11. de plantis in udis locis et pinguibus; 12. de plantis maritimis et marinis; 13. de paraſitis; 14. de Carduis et ſpinoſis; 15. de bulboſis; 16. de catharticis; 17. de venenatis; 18. de peregrinis. Plantarum deſcriptiones pleraeque e Matthiolo, Fuchſio, Lobelio, Dodonaeo et Cluſio: icones indidem mutuatae, paullo inferiores illis, ſed appoſitis interdum, more Gesneri, partibus eſſentialibus.

Quae propria ſunt Dalechampio aut melius ab eo expoſita, ſequentia videntur:

Veronica urticaefolia (*maxima* 1165.).

Anthoxanthum odoratum (426.). . . Saccharum cylindricum (*Gramen tomentoſum* 430.). . . Elymus arenarius (*Oxyagroſtis maritima* 432.). . . Knappia agroſtidea *Sm.* (*Gramen minimum* 424.). . . Dactylis glomerata (*Gr. ſpicatum* 427.). . . Polycarpon tetraphyllum (*Paronychia altera* 1213.).

Globularia nudicaulis (*Aphyllanthes* III. 864.). . . Plantago alpina (*Holoſteum quorumdam* 1183.). . . Camforoſma glabra (*Chamaepeuce Plinii* 1179.).

Convolvulus saxatilis (*Lychnidis sylvestris species Myconi* 817.). . . Verbascum Myconi (*Auricula ursi* 837.). . . Eryngium Bourgati (*Spina alba* 1462.). . . Bupleurum Odontites (*Odontites lutea* 1063.). . . Sison verticillatum (*Daucus pratensis* 718.). . . Oenanthe peucedanifolia (*Bulbocastanum femina* 778.). . . Aethusa Bunius (774.). . . Chaerophyllum hirsutum (*Cicutaria alba* 789.). . . Seseli elatum (*Petroselinum* 702.).

Ornithogalum latifolium (*magnum Myconi* 1583.).

Möhringia muscosa (*Alsine muscosa* 1235.). . . Acer monspessulanum (95.).

Scleranthus polycarpos (444.). . . Saxifraga Aizoon (*Phyllon thelygonon* 1195.). . . Gypsophila rigida (*Tunica minima* 1191.).

Sedum dasyphyllum (*Aizoon dasyphyllum* 1133.).

Euphorbia verrucosa (*Tithymalus* 1650.).

Sarracenia flava (*Turis limpidi folium* 1754.). . . Cistus Tuberaria (*maior Myconi* 1099.). . . Anemone apiifolia (*Pulsatilla* III. 851.). . . Ranunculus hederaceus (1031.). R. platanifolius (*montanus albus ib.*).

Lamium incisum (*Ballote crispa maior* 1253.). . . Erinus alpinus (*Ageratum purpureum* 1184.).

Cakile maritima (*Eruca maritima* 1394.). . . Lepidium alpinum (*Thlaspi montanum minimum*

(1180.). . . Iberis fempervirens (*Thlaſpi montanum candidum* 1180.).

Althaea hirſuta (*Alcea villoſa* 594.).

Polygala monſpeliaca (*Onobrychis* III. 491.). . . Ononis pinguis (*lutea non ſpinoſa* 449.). . . Coronilla minima (*Lotus enneaphyllos* 510.). . . Ornithopus compreſſus (*Scorpioides leguminoſa* 493.). O. perpuſillus (*Ornithopodium tuberoſum* 486.). . . Aſtragalus montanus (1347.). . . Medicago minima (*Tribulus minor rectus* 513.).

Arnopogon Dalechampii (*Hieracium magnum* 569. *male.*). . . Sonchus picroides (*Crepis* 562.). . . Prenanthes muralis (*Sonchus dendroides* 573.). . . Andryala integrifolia (*Sonch. lanatus* 1116.). . . Cnicus Eriſithales (1094.). . . Conyza ſordida (*Ageratum aliud quorumdam* 778.). . . Erigeron glutinoſum (*Conyza montana* 1201.). . . Anthemis maritima (*Chamaemelum* 1394.). . . Chrysanthemum Myconi (873.).

Orchis globoſa (*rotundus* 1556.).

Polypodium ilvenſe (1221. 1230.). Marſilea quadrifolia (*Lemma* 1014. 1015.).

Haec quidem certiora ſunt. Plurima dubia aut variis nominibus, licet eadem, inſignita, de quibus Iacobus *Pons* egit in „animadverſionibus in hiſto„riam plantarum generalem.“ Lugd. 1600. 8. Edidit etiam *C. Bauhinus* animadverſiones in hiſtoriam plantarum Lugduni editam; catalogum plan-

tarum 400 eo in opere bis terve positarum. Frcf. 1601. 4.

* * *

Iacobus Theodorus TABERNAEMONTANUS, Alsatus, medicus Episcopi Spirensis et principis Palatinatus, Tragi autem discipulus, praeceptoris opera continuare moliens, impensas ab Episcopo Spirensi accipere speravit, sed intermortuo hoc, Bassaeus, typographus Francofurtanus magni herbarii tomum primum 1588. edidit. Defuncto 1590. auctore ipso, Nicol. Braunius reliquos tomos 1592. curavit: novam autem editionem *C. Bauhinus:* „Neuw vollkommentlich Kreuterbuch" Tom. 1. 2. Frcf. ad Moen. 1613. fol. quam coram habeo. Continet, ordine quodam arbitrario, plusquam 5800 species plantarum, quarum 2480 iconibus expressae sunt, rudioribus iis, quam quae Camerarius curaverat, plerisque mutuo acceptis a Clusio, Lobelio aliisque, nonnullis pessimis, aliis tamen melioribus, imo novis et peculiaribus. Nimius autem in viribus medicis, multus in nomenclatura omnium fere linguarum. Propriae ipsi aut melius descriptae sunt sequentes:

Veronica triphyllos (*Alsine recta* 2, 410.). . . Ver. hederaefolia (*Alsine hederacea* 2, 411.). . . Ver. arvensis (*Alsine fol. veronicae ib.*). . . Ver. agrestis (*Alsine fol. trissaginis ib.*). . . Salvia hispanica (*Sclarea* 2, 97.).

Valeriana dioica (*Phu minus* 1, 469.). . . Iris pallida (*dilute coerulea* 2, 559.). . . Scirpus Tabernaemontani *Gmel. ſl. bad. n.* 69. (*Iuncus ſylvaticus* 1, 554.). . . Phalaris arundinacea (*Gramen harundin. maius* 1, 53.). . . Panicum verticillatum (*Gr. geniculatum* III. 1, 532.). . . Andropogon Iſchaemum (1, 553.). . . Stipa capillata (*Aegilops* IV. 1, 564.). . . Polycnemum arvenſe (*Camforata* II. 1, 57.).

Dipſacus laciniatus (II. 2, 393.). . . Aſperula tinctoria (*Gallium album* III. 1, 445.).

Campanula patula (*Rapunculus ſylv. minor* 2, 125.). . . Chenopodium murale (II. 2, 142.). . . Chaerophyllum temulum (*Cerefolium ſylveſtre* 1, 288.). . . Pimpinella nigra (*Tragoſelinum minus* 1, 258.). . . Linum auſtriacum (*ſylveſtre* III. 2, 526.).

Iuncus ſylvaticus (*Gramen iunceum* I. 1, 553.),

Epilobium tetragonum (*Lyſimachia* III. 2, 554.). . . Epil. paluſtre (*Lyſ.* VII. 2, 555.). . . Polygonum aviculare (II. 2, 533.).

Scleranthus annuus et perennis (*Polygon.* IV. V. 2, 534.). . . Stellaria uliginoſa (*Alſine fontana* 2, 411.). . . Ceraſtium aquaticum (*Alſine paluſtris* 2, 412.).

Erodium pimpinellifolium (*Geranium arvenſe* 1, 124.). . . Althaea ficifolia (*Malva roſea ſimplex* 2, 469.).

Spartium multiflorum (*Geniſta alba* 3, 824.). . . Vicia dumetorum (*Cracca maior* 2, 220.).

Hieracium paludoſum (XIV. 1, 509.). H. ſylvaticum (*Pulmonaria gallica tenuifolia* 1, 500.). . . Crepis Dioſcoridis (*Hierac.* I. 1, 506.). . . Cr. nemauſenſis (*Hier.* VI. 1, 507.). . . Cr. virens (*Hier.* II. 1, 506.). . . Helianthus indicus (*Corona ſolis* I. 2, 466.). . . Hel. multiflorus (*Cor. ſolis* IV. 2, 467.).

* * *

Immortalem meretur gloriam ſplendidum ingenium indefeſſaque induſtria *Fabii* COLUMNAE, Neapolitani. E nobiliſſima gente circa annum 1567. natus, ab infantia inde diro morbo comitiali vexatus, licet iuris ſcientiam ſibi elegiſſet, veteres tamen medicos adſiduo legere coepit, ut remedium aliquod expeditiſſimum inveniret, quo morbum ſuum fugare poſſet. Incidit in Phu Dioſcoridis, quod Valerianam officinalem ſignificare credidit (*phytobaſ.* 97.) eaque a morbo per aliquod tempus liberatus fuit. De ea planta poſtea contentio orta eſt inter Columnam et Evangeliſtam Quatramium (*ecphraſ.* 1, 210.), ubi noſter defendit ſuam ſententiam, licet a veritate alienam. Haec tamen ſtudia adeo iuvenem delectarunt, ut in iis etiam aetatem conſumeret ac conſeneſceret. Edidit enim primum, quum annum XXV ageret, „Phytobaſanum“ quem Iani Planci caſtigatione Mediolani 1744. 4.

editum coram habeo. Pingendi arte ipſe Columna peritus, aeri incidi icones primus curavit, quae quidem artis initia ſatis ſpecioſa palmam tamen ligneis iconibus Camerarii haudquaquam praeripiunt. Quum poſtea Aequicolorum iudex et proprinceps nominatus eſſet, otium omne in Campoclarenſium montibus et Apuliae campis plantarum feraciſſimis conſumſit; multo curatius, Gesneri et Caeſalpini exemplo accenſus, ad partes eſſentiales conſilium transferre didicit; immenſam rariorum vegetabilium copiam collegit, quarum praecipuas et novas in „Ecphraſi ſtirpium“ tom. 1. 2. Rom. 1616. 4. deſcripſit ac delineavit. Eodem fere tempore Io. Bapt. Portae ſucceſſor, ſeu prof. Neapolitanus vocatus fuit, fractus autem paene viribus ac animum deſpondens vitam protraxit ad annum usque 1640. ubi vivere deſiit.

Quum de veterum plantis agerem, ſaepius iam Columnam citavi, unde patet, eum operam praeprimis dediſſe, ut Dioſcoridem et Theophraſtum explicaret, haud ſatis felix initio: namque in phytobaſano pluries labitur, ſibique ipſe contradicit. Multo maturius ac vere eximium opus eſt ecphraſis, quae climatis florae perquam faventis plantas innumeras fere continet, quae nec antea nec etiam poſt ſtudioſius obſervatae fuerunt. Indicem adiungo plantarum novarum aut Columnae peculiarium:

Circaea alpina (*minima ecphr.* 2, 80.). . .

Veronica montana (*Alyſſum montanum ecphr.* 1, 288.).

Fedia echinata (*Valerianella ecphr.* 1, 206.). F. coronata (*ſemine ſcabioſae ib.* 209.). F. dentata (*altera ib.*).

Scabioſa palaeſtina (*Phyteuma minus phytob. t.* 22.). . . Sherardia muralis (*Aſperula ecphr.* 1, 300.). . . Aſperula cynanchica (*Galium τετράφυλλον* 1, 297.). . . Valantia muralis (*Cruciata ib.*). Plantago Serraria (*piloſa laciniata apula, ecphr.* 1, 259.).

Lithoſpermum apulum (*Echioides lutea minima, ecphr.* 1, 185.). . . Cynogloſſum apenninum (*ecphr.* 1, 170.). C. Columnae *mihi* (*ib.* 178.). . . Aretia Vitaliana (*Sedum alpinum* 1. *ecphr.* 2, 65.). . . Androſace carnea (*Sed. alpin.* 11. *ib.*). . . Campanula graminifolia (*Trachelium montanum phytob. t.* 34.). . . Phyteuma orbiculare (*Rapuntium corniculatum, ecphr.* 1, 224.). . . Chironia maritima (*Centaureum luteum novum, ecphr.* 2, 77.). . . Gentiana ciliata (*Gentianella coerulea ſimbriata, ecphr.* 1, 221). G. utriculoſa (*altera coer. cordata, ib.*). . . Bupleurum tenuiſſimum (*minimum, ecphr.* 1, 247.). . . Echinophora tenuifolia (*Paſtinaca echinophora, ecphr.* 1, 101.). . . Tordylium apulum (*ib.* 124.). . . Caucalis latifolia (*Echinophora* IV. *ecphr.* 1, 97.). C. platycarpos (*Echinophora πλατύκαρπος, ib.* 94.). . . Dau-

ens muricatus (*Echin. πυκνόκαρπος, ib.*). . . Laſerpitium hirſutum (*Panax Aſclepium apulum, ecphr.* 1, 86.).

Allium pallens (*Gethyoides ſylveſtre, ecphr.* 2, 7.). . . A. Chamaemoly (1, 326.). . . Rumex bucephalophorus (*Acetoſa, ecphr.* 1, 150.).

Saxifraga bryoides (*Sedum alpinum* IV. *ecphr.* 2, 67.). S. androſacea (III. *ib.*). S. bulbifera (*ecphr.* 1, 317.). . . Saponaria bellidifolia (*Globularia lutea montana, ecphr.* 1, 153.). . . Sedum ſtellatum (*Sempervirum* III. *phytob. t.* 11.). . . Ceraſtium repens (*Ocimoides Lychnitis phytob. t.* 31.).

Agrimonia Agrimonoides (*ecphr.* 1, 144.)... Reſeda Phyteuma (*Erucago apula, ecphr.* 1, 269.). . . Euphorbia Epithymoides (*Tithymalus, ecphr.* 2, 51.). E. ſylvatica (*lunato flore, ib.* 57.)... Sempervivum arachnoideum (*ecphr.* 1, 291.).

Ranunculus chaerophyllus (*montanus leptophyllus, ecphr.* 1, 311.). R. parvulus (*minimus apulus* 316.).

Teucrium Pſeudhyſſopus (*Hyſſopus apulus, ecphr.* 1, 67.). . . Sideritis montana (*ecphr.* 1, 196.). . . Scutellaria Columnae (*Caſſida, ecphr.* 1, 189.)... Rhinanthus Elephas (*ecphr.* 1, 188.). R. Trixago (*ib.* 197.). . . Euphraſia latifolia (*ecphr.* 1, 202.)... Tozzia alpina (*Anonyma S. Gregorii, ecphr.* 2, 50.).

Lepidium petraeum (*Cardamine pusilla saxatilis, ecphr.* 1, 273.)... Draba muralis (*ib.* 272.)... Thlaspi perfoliatum (*ib.* 276.). T. saxatile (*Ionthlaspi montanum* 277.)... Alyssum deltoideum (*Litoreo-leucoium supinum, ecphr.* 1, 284.)... Biscutella auriculata (*Leucoium montanum flore pedato, ecphr.* 2, 61.). B. apula (*Iondraba apula, ecphr.* 1, 285.). B. laevigata (*Leucoium alyssoides, ib.*)... Sisymbrium Irio (*ecphr.* 1, 265.). S. Columnae (*Rapistrum sylvestre, ib.* 268.).

Erodium ciconium (*Geranium apulum ecphr.* 1, 235.).

Spartium radiatum (*ecphr.* 1, 290.). Ononis Columnae (*ecphr.* 1, 301.)... Orobus vernus (*Astragalus phytob. t.* 14.)... Hippocrepis comosa (*Ferrum equinum capitatum, ecphr.* 1, 301.)... Astragalus sesameus (*Vicia sesamea apula, ib.*).

Hypericum hirsutum (*Androsaemum, ecphr.* 1, 74.). H. montanum (*ib.*).

Geropogon hirsutus (*Tragopogon, ecphr.* 1, 231.)... Tragopogon crocifolius (*ib.* 230.)... Scorzonera hirsuta (*Tragopogon apulum, ib.* 233.)... Prenanthes viminea (*Chondrilla viscosa, ecphr.* 1, 240.). P. hieracifolia (*Hieracium leptomacrocaulon* 1, 249.)... Thrincia hirta (*Hieracium montanum saxatile, ecphr.* 1, 243.)... Hieracium cymosum (*Pilosella macrocaulos, ec-*

phr. 1, 249.). H. aurantiacum (*germanicum* 1, *ecphr.* 2, 30.). . . Crepis ſcarioſa (*Cichorium pratenſe veſicarium*, *ecphr.* 1, 237.). Tolpis barbata (*Hieracium calyce barbato*, *ecphr.* 2, 27.). . . Lapſana foetida (*Hieracium* III, *ecphr.* 2, 31.). . . Carlina lanata (*Acanthoides*, *ecphr.* 1, 27.). C. corymboſa (*Acarna apula umbellata*, *ib.*). . . Artemiſia coeruleſcens (*Abſinthium latifolium*, *ecphr.* 2, 76.). . . Carpeſium cernuum (*Aſter*, *ecphr.* 1, 252.). . . Anthemis montana (*Abſinthium montanum phytob. t.* 33.). . . Helianthus tuberoſus (*Flos ſolis Farneſianus*, *ecphr.* 2, 13.). . . Centaurea Crupina (*Senecio-Carduus apulus*, *ecphr.* 1, 34.). C. ſolſtitialis (*Spina ſolſtitialis mitior*, *ecphr.* 1, 31.). C. centauroides (*Iacea laevis maxima*, *ecphr.* 1, 35.).

Orchis anthropophora (*ecphr.* 1, 320.). O. tephrosanthes (*cercopithecophora*, *ib.*). . . Serapias Lingua (*Orchis macrophylla*, *ecphr.* 1, 322.).

* * *

Syſtematicum transire nequeo, qui naturalem Lobelii methodum ulterius elaborare ſtuduit, Adamum Zaluzanium a Zaluzaniis, Bohemum, cuius „Methodus herbaria libr. 3.“ Frcf. 1604. 4. coram eſt. De ſexu plantarum c. 24. longe aliam ac priores profert ſententiam: plurimas enim hermaphroditas eſſe et androgynas, nonnullas vero ſexum ſeparatum habere. *Ligulam* ap-

pellat filamentum, *apicem* antheram: *ſtamen* autem piſtillum. Familias naturales ordine ſatis congruo percurrit, ab imperfectis ordiens: Fungos, Muſcos, Lichenes, Gramina, Scitamina, Lilia, Hyacinthos, poſt eos Orchides tractat, quas memorabili elencho complectitur: Orchides enim ſunt:

1. Satyria legitima, nobis minus nota, Monorchides, quorſum Erythronium et Hyacinthus orientalis.
2. Cynosorchides, polydactylae.
   a. Oreades, folio laevi et maculoſo *(Orchis maculata.)*.
   b. Nereides, paluſtres.
      α. folio acuto, laeves et maculoſae.
      β. folio lato et laciniioſo.
3. Serapiades, rotundis teſtibus.
   a. Duobus *(Orchis variegata, militaris: Ophrys myodes etc.)*.
   b. Tribus aut quatuor.
4. Mediae, Dactylides.

Sequuntur Leguminoſae, quibus et Rutam et Seſamum adnumerat: Ferulaceae, inter quas Umbelliferae, Filices, Artemiſia, Filipendula: Compoſitae: tum congeries quaedam, ubi Sempervivum cum Plantagine, Rheum cum Oxalide coniungit. Ranaceae plantae dicuntur Aroideae, et Caltha et Ranunculus Thora etc.

* * *

Claudant agmen „fratrum Bauhinorum ſydera lucida“, quorum tot tantaque ſunt in promovenda et perficienda re herbaria merita, ut ab uno fere Linnaeo ſuperentur. Baſileae, patre Ioanne medico, natus uterque, alter natu maior Ioannes anno 1541, minor alter Caſparus 1550. Ioannes a Fuchſio primum, dein a Conr. Gesnero hauſit disciplinam, huius comes indefeſſus in itineribus helveticis. Poſt Galliam Narbonenſem, Italiam ipſam, Alſatiam totam et ſylvam Martiam peragravit, Ebroduni per aliquod tempus commoratus eſt, donec Baſileam 1566 vocaretur; quatuor vero poſt annos princeps Montisbeligardenſis medicum ſibi eum elegit, Montebeligardi etiam denatus eſt 1613.

Edidit is primum „hiſtoriam admirabilis fontis et balnei Bollenſis“, Montebelig. 1598. 4. cuius liber quartus, ſeorſim editus, ſtirpes plerasque in vicinis montibus et ſylvis provenientes tractat. Inter eas paucae quidem novae, ut Peplis Portula (*Alſine minima p.* 194.), Alnus incana p. 144. etc., quae redeunt in hiſtoria plantarum. Molitus enim erat ab ineunte aetate vir doctiſſimus et ſtudioſiſſimus ingens opus, Gesneriani aemulum, in quo colligere ex omnibus auctoribus, quaecunque innotuerant, melius deſcribere, icones repetere et ſynonyma diiudicare ſategit. Prodromum eius operis, in quo a Io. Henr. *Cherlero* genero adiutus fuerat, poſthumum editum habemus Ebrodun. 1619. 4., ubi claſſes na-

turales fere eaedem, quas Lobelius delineaverat, repetuntur. Tandem ipsum opus, quadraginta fere post obitum auctoris annos, a Dominico *Chabraeo* Ebroduni tribus voluminibus 1650. 1651. fol. titulo: „Historia plantarum universalis" editum fuit. Laudes summas meretur studium auctoris in colligendis et describendis plantis, in diiudicandis synonymis, in indigitandis locis natalibus: quae taxari possunt, versantur fere in iconibus multo minoris momenti, quam ea aetate, post Gesneri et Camerarii splendidissima exempla, exspectari poterant. Nonnullae etiam, ut Pulsatilla 3, 410. pessimo loco positae. Sic 3, 290. loco Chamaedryos Salvia picta est, Centaurea 3, 754. loco Trichomanis aut Polypodii, Gramen 2, 927. loco Thlaspeos, Hypericum 3, 344. loco Lychnidis, Coronilla Securidaca 2, 459. loco Graminis. Ordo potissimum naturalis: Arbores primum pomiferae, nuciferae, exoticae, - bacciferae, glandiferae, coniferae, sylvestres, leguminosae: tum Cisti, Rosaceae, scandentes, cucurbitaceae, herbae leguminosae, frumenta, gramina, cyperoideae, bulbosae et tuberosae, rapunculi et campanulae, siliquosae et siliculosae, oleraceae: denique cichoraceae, capitatae, echinocephalae, corymbiferae, umbelliferae, labiatae, coronariae: peculiaris etiam classis nervifoliarum, ut plantaginum, gentianarum,

polygonatorum: rotundifoliae et cognatae, ut Asarum, Viola etc. asperifoliae: venenatae, crassifoliae, stellatae, filices, aquaticae, marinae, corallina et fungi.

Quae ab amicis Felice Platero, Cherlero, Nic. Agerio prof. Argentinensi et aliis acceperat aut ipse nova invenerat, sunt fere quae sequuntur:

Veronica austriaca (*Chamaedrys tenuissime laciniata* 3, 287.).

Phleum Michelii (*Gramen cum cauda muris purpurascens* 2, 473.). . . Crypsis aculeata (*Gramen supinum aculeatum* 2, 461.). . . Alopecurus utriculatus *Schrad.* (*Gramen tenue duriusculum* 2, 463. *excluf. synon.*).

Galium rotundifolium (*Rubia quadrifolia* 3, 718.).

Anagallis tenella (*Nummularia rubra* 3, 371.). . . Campanula spicata (*Trachelium altissimum foliis angustis* 2, 801.). C. linifolia (2, 797.). C. rhomboidea (*alpina glabra* 2, 806.). C. bononiensis (2, 804.). C. hederacea (2, 797.). . . Phyteuma pauciflorum (*Rapunculus alpinus parvus* 2, 811.). . . Herniaria hirsuta (3, 379.). . . Ammi glaucifolium (*Daucus petraeus glaucifolius* 3, 58.). . . Peucedanum alsaticum (*Umbellifera alsatica magna* 3, 106.). . . Ferula glauca (3, 45.). . . Laserpitium angustissimum (*Laser-*

pitio Lobelii ſimilis anguſtifolia 3, 137.). . . Seſeli glaucum (*Daucus glauco folio* 3, 16.).

Scilla unifolia (*Bulbus monophyllus flore albo* 2, 622.). . . Calamus Zalacca (*Baly inſulae fructus* 1, 401.). . . Iuncus acutus (*pungens* 2, 520.). I. maximus (*Gramen Luzulae maximum* 2, 493.). I. capitatus (*foliatus minimus* 2, 523.). . . Rumex pulcher (*Lapathum pulcrum bononienſe* 2, 988.). R. Lunaria (994.).

Andromeda polifolia (*Viti idaeae adſinis polifolia* 1, 527.). . . Saxifraga ſtellaris et cuneifolia (*Cotyledon altera* 3, 684.). S. moſchata *Wulf.* (*Tridactylites alpina* 3, 762.). S. aſpera (*Sedum alpinum hiſpidum* 3, 695.). . . Arenaria trinervia (*Alſine plantaginis folio* 3, 364.). A. tenuifolia (*Alſine, ib.*). A. ſtriata (*Auricula muris pulcro flore* 3, 560.). . . Sedum ſaxatile (*luteum minimum non acre* 3, 695.).

Lythrum Thymifolia (*Hyſſopifolia minor* 3, 792.).

Prunus ſemperflorens (*Ceraſus racemoſa* 1, 223.). . . Pyrus Pollveria (1, 59. A patria Pollwiler Alſatiae dicta.) P. dioica (*Malus non florida* 1, 21.). . . Roſa tomentoſa *Smith.* (2, 44.).

Ciſtus nummularius (2, 20.). C. ſampſucifolius (*ib.*). ?C. glutinoſus (*thymi folio incano* 2, 19.). . . Ranunculus plantagineus (*anguſtifolius bulboſus* 3, 866.). R. pyrenaeus (*pumilus gra-*

mineis foliis, ib.). R. glacialis (3, 861.). R. montanus *(minimus alpinus luteus ib.).*

Teucrium Marum (3, 243.). . . Nepeta nuda *(Mentha Cataria hiſpanica* 3, 226.). . . Sideritis romana *(Sideritis genus ſpinoſis verticillis* 3, 428.). . . Ocimum monachorum (3, 260.). . . Scutellaria albida *(teucrii facie* 3, 291.). . . Antirrhinum Pelliferianum *(Linaria coerulea calcaribus longis* 3, 461.).

Thlaſpi peregrinum (2, 927.). T. alliaceum *(folio alliariae* 2, 932.). . . Siſymbrium obtusangulum *(Eruca inodora* 2, 862.). . . Cheiranthus maritimus *(Leucoium* 2, 877.).

Spartium purgans (1, 404.). . . Geniſta ſylveſtris *(Geniſtella montis ventoſi ſpinoſa* 1, 400.). . . Ononis Cherleri (2, 394.). . . Orobus caneſcens *(Araci vel Apios leguminoſae ſpecies* 2, 326.). . . Lathyrus ſylveſtris *(maior narbonenſis* 2, 304.). L. hirſutus (2, 305.). L. Niſſolia *(Catananche leguminoſa* 2, 309.). . . Vicia platycarpos *(Aracus fabaceus* 2, 286.). . . Cytiſus biflorus *(glaber, ſiliqua anguſta* 1, 373.). Coronilla iuncea *(Colutea caule geniſtae fungoſo* 1, 383.). Aſtragalus monspeſſulanus (2, 338.). Trifolium tomentoſum (2, 379.). T. reſupinatum *(folliculaceum ib.).* Lotus anguſtiſſimus (2, 356.). . . Medicago coronata (2, 386.). M. tuberculata *(magna turbinata* 2, 385.). M. turbinata *(ſcu-*

tellata 2, 384.). M. rigidula (*hirsuta, echinis rigidioribus* 2, 385.).

Lactuca augustana (*longo et angusto folio* 2, 999.). Hieracium staticaefolium (*Chondrilla folio non dissecto* 2, 1041.). . . Crepis Sprengeriana (*Hieracium pulcrum ramosum* 2, 1026.). Rhagadiolus edulis (*Hierac. stellatum* 2, 1014.). Carduus crispus (3, 59.). C. tenuiflorus *Sm.* (*acanthoides* 3, 56.). Cnicus canus (*Cirsium tomentosum* 3, 44.). C. ferox (*Carduus lanceolatus ferocior* 3, 58.). Conyza ficula (*foliis virgaureae* 2, 1049.). Inula spiraeaefolia (*Conyzae mediae monspel. adfinis* 2, 1049.). Senecio nemorensis (*Virgaurea latifolia* 2, 1063.). S. aquaticus (*Iacobaea latifolia* 2, 1057.). Cotula aurea (*Chamaemelum aureum* 3, 119.). Anthemis repanda (*Chrysanthemum latifolium* 3, 105.). Achillea herba rota (3, 144.). A. nana (*Millefolium alpinum* 3, 138.). Centaurea galactites (*Carduus* 3, 54.). C. nigrescens (3, 28.).

Epipactis cordata (*Bifolium minimum* 3, 534.). Caulinia fragilis et Naias monosperma *Willd.* (*Fluvialis pisana* 3, 779.).

Salix Amaniana *Willd.* (*latifolia non hirsuta* 1, 216.). S. arbutifolia (*pumila folio utrinque glabro* 1, 217.). S. reticulata (*pumila folio rotundo ib.*).

Aſplenium Trichomanes ramoſum (3, 755.). Pteris criſpa (*Adiantum album tenuifolium* 3, 743.). . . Aſpidium ſpinuloſum *Sm.* (*Filix tenuiſſime ſecta* 3, 739.).

Fucus ſalicifolius *Gmel.* (*Salix marina* 3, 805.). Fuc. Erica marina (3, 799.). Ulva Linza (3, 789.).

Eius operis compendium edidit Domin. *Chabraeus* „ſciagraphiae“ titulo Genev. 1677. fol. ubi p. 389. Selinum Chabraei nomine Carvifoliae primum occurrit.

Fratre multo ſuperior et divitiis herbariis et amicorum liberalitate et egregii pictoris arte fuit natu minor Caſparus Bauhinus. Is Italiae montes, agros et hortos multo diligentius perſcrutatus erat, adierat Monſpelium et Galliam narbonenſem; Helvetiae alpes et Germaniae feraciſſimas regiones bene cognovit; redux iuvenis disciplinae graecae et anatomiae, denique botanicae etiam provinciam in academia Baſileenſi ſuscepit († 1624.).

Commercium aluit adſiduum et ſumme proficuum cum fratre, cum Nic. Agerio, prof. Argentinenſi, Ferr. Imperato Neapolitano, Honor. Bello Cretenſi, Franc. Pona Veronenſi, cum Ioach. Burſero Camentia-Luſato, qui per totam fere Europam peregrinatus erat, *) cum Io. Fleiſſero Vra-

*) Burſerus, dein in Academia Sorana ſtationem obtinuit, reliquit autem vigintiquinque volumina plantarum ſicca-

tislavienſi, Iac. Albino Hamburgenſi, Iacobo Cargillo Scoto, Fabio Columna, Baſil. Beslero Noribergenſi, Veſpaſiano Robino Pariſino, multisque aliis. Notandum vero, patriam plantarum non rite indigitari. E Braſilia enim et Topinambutiorum regione derivat, quae ex America boreali ſunt.

Immenſum opus et immortale moliebatur, omnium, quotquot innotuerant, plantarum collationem et in certos quosdam ordines digeſtionem: hactenus diverſum a fratris opere, ut multo curatius ne ullum quidem omittere ſcriptorem vellet. Eius operis prodromum exhibuit in „phytopinace, ſ. enumeratione plantarum ab herbariis noſtro ſaeculo deſcriptarum“, Baſil. 1596. 4. cum figuris 8 et deſcriptionibus 160 plantarum novarum, quae redeunt in „prodromo theatri botanici“, Frcf. 1620. 4. et in editione Matthioli, quam citavimus, et in „theatri botanici parte prima,“ quam poſthumam filius Io. Caſpar, Baſil. 1658. fol. edidit. Prodromus ducentas fere et quinquaginta novas continet plantas cum iconibus ligno inciſis iisque praeſtantiſſimis: theatrum erat initium magni operis et abſolutiſſimi, quod ad ordines naturales plantas omnes complecti

tarum, quae, e dono Coijet ad academiam Upſalienſem transierunt, ubi tria volumina magno incendio 1702. perierunt. In cineres reductae etiam ſunt tabulae, quas ex theſauro paraverant Rudbekii. Linnaeus tandem rariores ſtirpes huius herbarii determinavit (*Amoen. acad.* 1, 144. ſ.).

debebat. Sed praematura morte interceptum fuit: pars haec prima nil continet nisi gramina, cyperoideas et liliaceas. Tandem edidit „Pinacem theatri botanici", Basil. 1623. 4. indicem locupletissimum synonymorum fere omnium, quae apud maiores ipsius occurrunt. Non negandum, multa praesitisse doctissimum virum, neque tamen exhausit omnes literaturae botanicae fontes, neque, quos novit, ubique bene exposuit, cum characterum vera sedes nondum innotescceret. Summo autem botanicorum commodo is liber inserviit: namque ex eo inde tempore multo facilius fuit, plantas determinare, synonymis collatis et recensitis. Primus etiam „catalogum plantarum circa Basileam nascentium", Basil. 1671. 8. ditissimum dedit.

Ut autem innotescant plantae, quas Caspar detexit ac descripsit, ordine systematico eas tractemus:

Blitum capitatum (*Atriplex sylv. lappulas habens, ad Matth.* 365.). . . Syringa persica (*Ligustrum* II, *prodr.* 158.). . . Veronica bellidioides (*prodr.* 116.). V. scutellata (*Anagallis aquatica, ib.* 119.). . . Salvia syriaca (*Horminum prodr.* 114.). S. grandiflora (1, *prodr.* 113.).

Valeriana Tripteris (*alpina prima, prodr.* 86.). V. montana (*alpina profulariae folio, ib.* 87.). . . Fedia Cornucopiae (*Valeriana peregrina phytop. p.* 293. *t.* 1. *prodr.* 87.). . . Cladium germanicum *Schrad.* (*Cyperus longus inodorus theatr.*

221.). Schoenus mucronatus (*Gramen cyperoides maritimum, theatr.* 91.). . . Scirpus caespitosus (*Gramen iunceum, foliis et spica iunci minus, theatr.* 79.). Sc. acicularis (*Iuncus inutilis, ib.* 183.). Sc. lacustris (*Iuncus maximus, ib.* 178.). Sc. Holoschoenus (*Iuncus acutus maritimus, ib.* 174.). Sc. triqueter (*Iunc. acut. marit. caule triangulo, ib.* 175. *prodr.* 22.). Sc. fluitans (*Iuncellus* 27. *prodr.* 23.). . . Eriophorum caespitosum *Host.* (*Iuncus alpinus capitulo lanuginoso, theatr.* 188. *prodr.* 25.). E. latifolium (*Gramen tomentosum pratense panicula sparsa, ib.* 61.). . . Alopecurus agrestis (*Gramen typhoides spica angustiore, theatr.* 53.). . . Phleum pratense (*Gramen typhoides maximum, theatr.* 49.). . . Aira caryophyllea (*Caryophyllus* XI, *prodr.* 105.). . . Andropogon distachyos (*Festuca iunceo folio, prodr.* 19.). A. Gryllus (*Festuca dumetorum, theatr.* 149.). A. Ravennae (*Gramen plumosum album, prodr.* 14.). . . Holcus lanatus (*Gramen pratense paniculatum, theatr.* 27.). . . Arundo epigeios (*Gramen arundinaceum spicatum, theatr.* 94.). . . Polypogon monspelienfis (*Gramen alopecuroides, theatr.* 58.). . . Lagurus ovatus (*Gramen alopecuros spica rotundiore, ib.* 56.). . . Sesleria coerulea (*Gramen spica varia, theatr.* 158.). S. echinata (*Gramen spica subrotunda echinata, prodr.* 16.). . . Poa compressa

(*Gramen* v, *prodr.* 2.). P. bulboſa (*Gramen arvenſe panicula criſpa*, *prodr.* 6.). . . Cynosurus criſtatus (*Gramen pratenſe*, *prodr.* 8.). C. echinatus (*Gramen alopecuroides, ſpica aſpera, theatr.* 59.). . . Briza maxima (*prodr.* 5.). . . Bromus velutinus *Schrad.* (*Feſtuca graminea glumis hirſutis*, *theatr.* 143.). . . Triticum rigidum *Schrad.* (*Gramen anguſtifolium ſpica tritici muticae ſimili*, *prodr.* 17.). T. pinnatum *mihi* (*Gramen ſpica brizae maius*, *ib.* 18.).

Globularia ſpinoſa (*Bellis ſpinoſa coerulea*, *prodr.* 121.). . . Scabioſa graminifolia (*argentea anguſto fol. phytopin.* 328. *t.* 4. *prodr.* 127.). . , Aſperula pyrenaica (*Rubia* VIII, *prodr.* 146.). A. laevigata (*Rubia* III, *ib.* 145.). . . Galium puſillum (*Rubeola* VI, *prodr.* 145.). G. glaucum (*Rubia* I, *ib.*). G. boreale (*Rubia* II, *ib.*). . . Valantia glabra (*Galium latifolium glabrum*, *prodr.* 146.). . . Crucianella ſpicata (*Rubia* IV, *prodr.* 145.). . . Cornus canadenſis (*Pyrola alſines folio braſiliana*, *prodr.* 101.). . . Alchemilla pentaphylla (*prodr.* 138.). . . Potamogeton pectinatus (II, *prodr.* 101.). P. ſetaceus (I, *ib.*). P. puſillus (III, *ib.*). . . Ruppia maritima (*Gramen maritimum fluitans cornutum*, *theatr.* 41.).

Pulmonaria ſuffruticoſa (*Lithoſpermum anguſtifolium umbellatum*, *pin.* 521.). . . Lyſimachia Linum ſtellatum (*Linum* III, *prodr.* 107.). . .

Anagallis tenella (*Nummularia purpuraſcente flore*, *prodr.* 136.). . . Convolvulus copticus (III, *prodr.* 134.). C. tricolor (II, *ib.*). . . Campanula ſtyloſa *Lam.* (*foliis ſubrotundis*, *prodr.* 35.). C. caeſpitoſa *Scop.* (V, *ib.* 34.). C. barbata (*foliis echii floribus villoſis*, *prodr.* 36.). . . Lobelia urens (*Draba* II, *prodr.* 53. . . . Mirabilis dichotoma (*Solanum* IV, *prodr.* 91.). . . Chironia ſpicata (*Centaurium minus ſpicatum*, *prodr.* 130.). . . Rhamnus alpinus (*Frangula altera*, *prodr.* 160.). . . Ribes alpinum (*montana*, *ib.*). . . Herniaria lenticulata (*Polygonum* IV, *prodr.* 131.). . . Chenopodium ambroſioides (*Botrys ambroſioides mexicana pin.* 520.). . . Velezia rigida (*Lychnis* II, *prodr.* 103.). . . Aſtrantia minor (*Helleborus niger ſaniculae folio*, *prodr.* 97.). . . Bupleurum ſtellatum (*Perfoliata* III, *prodr.* 129.). B. petraeum (*Perf.* IV, *ib.*). B. anguloſum (II, *ib.*). B. ranunculoides (V, *ib.*). . . Caucalis nodoſa (*prodr.* 80.). . . Cachrys ſicula (*Hippomarathrum creticum*, *prodr.* 76.). . . Laſerpitium aquilegifolium (*Libanotis* I, *prodr.* 83.). . . Heracleum anguſtifolium (*Sphondylium* I, *ib.*). H. auſtriacum (II, *ib.*). H. alpinum (III, *ib.*). . . Seſeli pyrenaeum (*Carvi alpinum*, *prodr.* 84.). . . Rhus typhinum (*virginianum pin.* 517.). Rhus glabrum (*Sumach anguſtifolium*, *prodr.* 158.). . . Corrigiola litoralis (*Polygonum* III, *prodr.* 131.).

. . Statice cordata (*Limonium* I, *prodr.* 99.). St. minuta (II, *ib.*). . . Linum viſcoſum (VI, *pin.* 214.). L. narbonenſe (II, *prodr.* 107.). . . Craſſula rubens (*Sedum* VI, *prodr.* 132.). . . Sibbaldia procumbens (*Fragariae adſinis*, *prodr.* 139.).

Tradeſcantia virginica (*Allium ſ. Moly virgin. pin.* 516.). . . Uvularia perfoliata (*Polygonatum* II, *prodr.* 136.). . . Iuncus glaucus (*acumine reflexo maior*, *theatr.* 183.). I. trifidus (*acumine reflexo trifidus*, *ib.* 184.). I. albidus (*Gramen* XLVII, *prodr.* 16.). I. triglumis (II, *prodr.* 22.). . . Frankenia hirſuta (*Polygonum* II, *prodr.* 131.). . . Rumex veſicarius (*Acetoſa*, I, *prodr.* 54.). R. tingitanus (*Lapathum maritimum*, *prodr.* 56.). R. digynus (*Acetoſa* II, *prodr.* 55.). R. ſpinoſus (*Beta cretica* 57.). R. aculeatus (*Acetoſa* IV, *prodr.* 55.). . . Scheuchzera paluſtris (*Iuncus* IX, *prodr.* 23.). . . Trillium erectum (*Solanum* III, *prodr.* 91.).

Epilobium anguſtiſſimum (*Lyſimachia* III. *pr.* 116.). E. parviflorum (*Lyſimachia* I. *ib.*). . . Daphne Thymelaea (*Sanamunda viridis pr.* 160.). . . Elatine Alſinaſtrum (*Equiſetum* I. *pr.* 24.).

Monotropa Hypopitys (*Orobanche* III. *pr.* 31.). . . Saxifraga Cotyledon (*Cotyledon minor. pr.* 133.) S. oppoſitifolia (*Sedum* III. *pr.* 132.). S. petraea Vahl. (I. I. *pr.* 131.). S. caeſpitoſa (II. *ib.*). . . Dianthus ſylveſtris (*Caryophyllus* III. *pr.* 104.).

D. arboreſcens (1. *ib.*). . . Silene rupeſtris (*Caryophyllus* VII. *ib.*). . . Arenaria tetraquetra (*Caryophyllus* XII. *ib.* 105.). A. juniperina (*Alſine* IV. *ib.* 118.). . . Sedum atratum (VII. *ib.* 132.). . . Ceraſtium latifolium (*Caryophyllus* IV. *ib.* 104.). C. tomentoſum (*Caryophyllus* IX. *ib.*). . . Spergula nodoſa (*Alſine* VIII. *ib.* 118.).

Euphorbia rubra (*Tithymalus* III. *ib.* 133.).

Spiraea hypericifolia (*Pruno ſylv. ſimilis pia.* 517.). . . Potentilla intermedia (*Quinquefolium* III. *pr.* 139.). P. caulescens (1. *ib.*).

Papaver alpinum (*Argemone alpina pr.* 93.). P. cambricum (*erraticum pyrenaicum ib.* 92.). . . Delphinium peregrinum (*Conſolida regalis latifolia pr.* 74.). . . Aquilegia viſcoſa (II. *ib.* 75.). A. alpina (1. *ib.*). . . Nigella hiſpanica (1. *ib.*). N. orientalis (II. *ib.*). . . Anemone patens (*Pulſatilla* V. *pr.* 94.). A. vernalis (II. *ib.*). A. baldenſis (II, *ib.*). . . Clematis maritima (*pr.* 135.). . . Thalictrum anguſtifolium (*pr.* 146.). T. foetidum (*ib.* 147.). . . Ranunculus lanuginoſus (VII. pr. 96.). . . Iſopyrum aquilegioides (*Aquilegia* II. *pr.* 75.).

Teucrium ſpinoſum (*Chamaedrys ſpinoſa pr.* 117.). . . Stachys cretica (*Pſeudoſtachys* I. *pr.* 113.). St. arvenſis (*Sideritis* II. *pr.* 111.). . . Scutellaria alpina (*Teucrium alpinum inodorum pr.* 116.). . . Melampyrum criſtatum (*luteum pr.*

112.). . . Antirrhinum monspeſſulanum (IV. *pr.* 106.). A. arvenſe (V. 107.). A. origanifolium (*Antirrhinum ſaxatile* 106.). A. dalmaticum (I. *ib.*). A. linifolium (II. *ib.*). . . Scrofularia vernalis (I. *pr.* 112.). . . Linnaea borealis (*Campanula ſerpylliſolia pr.* 35.).

Myagrum perenne (*Rapiſtrum monoſpermum pr.* 37.). M. perfoliatum (IV. 52.). M. paniculatum (III. ib.). . . Bunices Erucago (*Eruca* VII. *pr.* 41. . . Draba ſtellata (*Burſa paſtoris* III. *pr.* 51.). . . Thlaſpi hirtum (III. *pr.* 47.). . . Alyſſum montanum (*Thlaſpi* VII. *pr.* 49.). . . Cardamine reſedaefolia (*Naſturtium* IV. *pr.* 45.). C. parviflora (II. 44.). . . Siſymbrium terreſtre (*Raphanus aquaticus fol. laciniat. pr.* 38.). S. amphibium (*alter ib.*). S. arenoſum (*Eruca* V. 40.). S. aſperum (*Sinapi parvum ſiliqua aſpera* 41.) . . Eryſimum hieracifolium (*Leucoium* III. *pr.* 102.). . . Cheiranthus trilobus (*Leucoium* VI. *pr.* 103.). . . Heſperis verna (*Rapiſtrum* I. *pr.* 37.). . . Arabis Halleri (*Naſturtium* VII. *pr.* 46.). . . Turritis hirſuta (*Eryſimo ſimilis hirſuta pr.* 42.).

Lavatera trimeſtris (*Malva* II. *pr.* 132.).

Geniſta hiſpanica (*Geniſtella monspeliaca ſpinoſa pr.* 157.). . . Orobus luteus (*alpinus latifolius* 149.). . . Lathyrus ſetifolius (*pr.* 148.). . . Vicia onobrychioides (*pr.* 149.). . . Hedyſarum Caput galli (*Onobrychis* II. *ib.*). . . Oxytropis pi-

losa Decand. (*Cicer* II. 148.). . . Astragalus incanus (*Onobrychis* III. 149.). A. exscapus (*Cicer* I. 147.). . . Trifolium creticum XIV. *pr.* 142.). T. Cherleri (XVIII. 143.). T. saxatile (VII. 140.). T. scabrum (VIII. *ib.*). T. spumosum (IV. *ib.*). T. lappaceum (*phytopin. t.* 5.). T. spadiceum (III. *pr.* 140.). . . Lotus diffusus (*Trifolium* XXI. *pr.* 144.). . . Medicago orbicularis (*Trifolium* IX. *pr.* 140.).

Hypericum Ascyrum (*pr.* 130.). H. nummularium (*ib.*).

Arnopogon picroides (*Sonchus* I. *pr.* 60.). . . Sonchus maritimus (IV. *pr.* 61.). S. tenerrimus (III. *ib.*). . . Lactuca saligna (*Chondrilla* II. *pr.* 68.). . . Hieracium florentinum (XXII. *pr.* 67.). H. chondrilloides (XII. 64.). H. grandiflorum (XVI. 65.). H. glutinosum (IV. 63.). . . Crepis foetida (*Chondrilla* III. *pr.* 68.). . . Andryala cheiranthifolia (*Sonchus* VI. *pr.* 61.). . . Hyoseris radiata (*Dens leonis* III. *pr.* 62.). . . Hypochoeris helvetica (*Dens leonis* I. *ib.*). . . Carduus Personata (1. *pr.* 155.). . . Artemisia glacialis (*Absinthium* III. *pr.* 71.). . . Gnaphalium orientale (*Helichrysson pr.* 123. . . Conyza saxatilis (*Helichryso sylv. similis ib.*). . . Erigeron alpinum (*Conyza* I. *pr.* 124.). . . Senecio linifolius (*Linariae aureae adfinis pr.* 107.). . . After alpinus (*pr.* 124. *ad Matthiol.* 818.). . . Solidago mexicana

(*pin.* 517.). . . Cineraria cordifolia (*Iacobaea alpina pr.* 69. . . Inula britannica (*Conyza* III. *pr.* 124.). I. provincialis (*Iacobaea* II. *pr.* 69.). . . Chrysanthemum atratum (*Bellis* I. *pr.* 120.). . . Pyrethrum Halleri (*Bellis* II. *ib.*). . . Anthemis mixta (*Bellis* V. 121.). A. altiſſima (*Chamaemelum* I. 70.). . . Achillea magna (*Millefolium* I. 72.). A. tanacetifolia (II. *ib.*). A. macrophylla (*Dracunculus alpinus pr.* 39.). . . Rudbekia laciniata (*Doronicum americanum pin.* 516.). . . Centaurea alpina (*pr.* 56.). C. pectinata (*Iacea* V. *pr.* 128.). C. Cineraria (*Iacea* VII. *ib.*). C. ſonchifolia (IV. *ib.*). C. axillaris (II. 127.). . . Filago pygmaea (*Gnaphalium roſeum* 122.).

Orchis viridis (VIII. *ib.*). . . Ophrys alpina (*Chamaeorchis* IV. *pr.* 29.).

Zannichellia paluſtris (*Potamogeton* IV. *pr.* 101.). . . Chara hiſpida (*Equiſetum foetidum ſub aqua repens pr.* 25.). Carex baldenſis (*Gramen* XXXVI. *pr.* 13.). C. digitata (XXIII. 9.). C. ornithopoda (XXII. *ib.*). C. ampullacea (*Gramen cyperoides* IV. *theatr.* 84.). . . Myriophyllum ſpicatum (*Millefolium* IV. *pr.* 73.). . . Thelygonum Cynocrambe (*pr.* 59.). . . Bryonia cretica (*pr.* 135.).

Salix herbacea (VII. 159.). S. retuſa (V. *ib.*).

Aſpidium aculeatum (*Filix* II. 151.). . . Adian-

tum pedatum (*fruticoſum braſilianum* 150.). . Salvinia natans (*Lenticula paluſtris phytopin. t. 7. multo melius pr.* 153.). . . Neckera pennata (*Muſcus* 1. 151.). Trichoſtomum ericoides (*Muſcus* VII, *ib.*). Mnium roſeum (VIII. *ib.*). . . Fuci a Cargillo Scoto accepti, inter quos F. bulboſus Turn. (II. 154.). F. ſaccharinus (IV. *ib.*). F. palmatus (VI. 155.). F. Filum (VIII. *ib.*). Ulva pavonia (*Fucus* VII. *ib.*).

COMPILATORES.

Tandem, ne omiſiſſe aliquid videamur, enumerandi ſunt ſcriptores, qui ſaeculo decimo ſexto aliorum labores in ſuos converterunt uſus, neque proprii aliquid addiderunt.

Eorum primus fere eſt Iul. Caeſ. *Scaliger*, Veronenſis, natus 1484. Stipendia multa iuvenis habuit, quibus confectis ad bonarum artium disciplinam et ipſius artis medicae ſe contulit, quam dein Agenae exercuit, † 1558. Quum Hieron. *Cardanus* in libr. 21. de ſubtilitate, plantas novi orbis, ex Oviedo, Monarde et aliis deſcripſerit, noſter, pariter alienus ab ipſa naturae cognitione, illum refutare conatus eſt in libro XV. „exercitationum „exotericarum de ſubtilitate“ Frcf. 1582. 8. Ceteri libri non prodierunt, neque quidquam, licet celebris admodum ſit, ad augendam rem herba-

riam hic contulit. In erroribus enim verſatur, quoties de plantis veterum disceptat. Epithymum credit flores Thymi, Nardum indicam Crocum eſſe: in quo refutatur a Io. *Fabro* diſp. de Nardo et Epithymo. Rom. 1607. 4. Commentarii Scaligeri in Theophraſtum de cauſſis plantarum grammatici ſolummodo nequaquam rem herbariam ipſam complectuntur.

Adamus Lonicer, poliater Francofurtanus, ſocero Egenolfio obtemperavit, quum antiquum herbarium, ab Euchar. Rhodione emendatum (*p.* 297.), et a Dorſtenio commentariis auctum, iterum recuderet ac variis nuperiorum obſervationibus illuſtraret. Sic prodiit „Kräuterbuch“ Frcf. 1573. fol., quod et 1737. fol. iterum a Balth. Io. *Ehrharto* editum eſt; inutile opus et erroribus plurimis refertum.

Io. Costaeus, Laudi-Mediolanenſis, Auguſtae Taurinorum medicinam docuit, † 1503. Adnotationes edidit in Meſuen, Venet. 1602. fol., parum utiles, quum neque arabice doctus eſſet, neque plantas ipſas omnes cognoſceret. „De univerſali ſtirpium natura Aug. Taurin. 1578. 4.“ opus e Theophraſto potiſſimum hauſtum, peripatetice cauſſas plantarum, absque naturae cognitione enucleat.

Caſtor Durantes, Gualdo-Italus, pontificis maximi medicus, † 1599. hiſtoriam plantarum

e turbidis fontibus, antiquis herbariis, Matthiolo tamen etiam, hauſtam edidit. „Herbario nuovo.“ Venet. 1636. 4. Ordo alphabeticus, icones fere peſſimae eius aevi, meliores e Matthiolo, plurimae ex herbariis, aliae fictae; deſcriptiones mancae, fuſiſſimae virtutum enumerationes. Fumaria minore p. 194. eſt Umbellifera, Phalaride p. 366. eſt Iris, repetita p. 507. ſub Xiride, Phillirea ib. Oxyacantha, Zaccon d'Hierico p. 510. planta forte fictitia, Cortuſa p. 148. quam potuiſſet e Matthiolo omnino cognoſcere, eſt Umbellifera, Amomo p. 24. eſt forte Chenopodium, Ammi ib. Crucianella etc.

Io. Bapt. Porta Neapolitanus, nat. 1545. † 1615., in patria urbe phyſicam docuit, miraculorum ſtudioſus et myſticarum comparationum, cuius documentum praeprimis eſt „Phytognomonica.“ Neapol. 1588. fol. A Paracelſi ψευδοσοφίᾳ haud longe abeſt, dum ſimilitudines ubique plantarum cum animalibus earumque partibus quaerit, ac inde earum vires deducit. Noſtri omnino aevi eſt, has nugas ſapere, ſummamque putare ſapientiam.

Marcus Urzedowa polonicum herbarium „Herbarz Polski“ Cracov. 1595. fol. conſcripſit e veteribus. Icones pleraeque e Matthiolo: nomina corrupta. Sic p. 25. Antipater eſt Dianthus Caryophyllus: p. 41. After atticus — Ranunculus bulboſus: p. 114. Cuminum idem ac Carum Carvi: p. 124. Filix femina loco Dryopteridis: p. 136.

Epaticus flos eſt Alchemilla vulgaris: p. 138. Faba aegyptia eſt Zygophyllum Fabago: p. 238. Parietaria eſt Melampyrum nemoroſum: p. 293. Staphis agria eſt Bryonia. Fictitia plura, ut Leviſticum p. 186. Lanaria herba p. 180. Paliurus p. 231. Sinapis p. 286. . . Rariſſimum librum in Göttingenſi bibliotheca vidi.

Ioann. GERARDUS, Nantvicha-Anglus, nat. 1545. † 1607. Chirurgus fuit Londini, ſed praefuit etiam Burleighiano horto, ipſeque Holborni hortum aluit. Edidit plantarum hiſtoriam titulo: „the herball or general hiſtorie of plantes. Lond. 1597.“ fol., quam Thom. *Johnſonius* dein novis additamentis inſigniter auxit Lond. 1633. fol. Manifeſto e Dodonaeo hauſta, neque ipſa interpretatio Gerardum habet auctorem, ſed *Prieſtium*, quo defuncto noſter ſuam fecit (*Lobel. illuſtr. p.* 100.). Ipſe Lobelius plures correxit errores, vel invito Gerardo, literarum rudi homine: icones ipſae e Tabernaemontano, qui iterum e Dodonaeo mutuo eas acceperat. Neque tamen plane alienus a peculiaribus obſervationibus: utile praeprimis id opus reddidit Johnſonius, primum ſeplaſiarius, tum miles, denique medicus Oxonienſis, qui Bauhinorum ipſiusque Besleri labores adhibuit, ut perfectius redderet Gerardi opus.

Quae peculiares aut novae Gerardo emendato ſunt, ſequuntur:

Rynchoſpora alba Vahl. (*Gramen iunceum leucanth.* 30.). . . Panicum verticillatum (15, *f.* 1.). P. viride (17.). . . Feſtuca Myurus (29.). . . Arundo arenaria (*Spartum anglicanum* 42.). . . Hordeum ſecalinum (29.).

Campanula latifolia (448.). C. hybrida (*Speculum veneris minus* 439.). . . Chenopodium polyſpermum (325.). . . Aſclepias variegata (*Vincetoxicum indicum* 100.). . . Bunium flexuoſum *With.* (*Bulbocaſtanum minus* 1064.). . . Siſon ſegetum (*Selinum ſii folio* 1018.). . . Droſera longifolia (1556.).

Polygonum minus (*Perſicaria puſilla repens* 446.). . . Arenaria peploides (*Anthyllis lentifolia* 622.). . . Roſa rubiginoſa (1269.).

Mentha gracilis (680.). . . Stachys ſylvatica (*Galeopſis vera* 584.). St. paluſtris (*Panax Coloni* 1005.). . . Scutellaria minor (*Gratiola latifolia* 581.). . . Iberis nudicaulis (*Burſa paſtoria minima* 276.). . . Trifolium maritimum (*ſtellatum glabrum* 1208.). T. filiforme (1186.).

Cnicus eriophorus (1152.). . . Gnaphalium minimum (*Filago minor* 641.). . . Salix aurita et acuminata (1390.).

INDEX I.

VOCES HEBRAEAE.

אבטחים 17.
אגוז 17.
אהלים 18.
אזוב 14.
אחר 7.
אלגמים 15.
אלה 18.
אלון 17. 18.
ארז 16.
ארן 14.

בד 15.
בדלח 18.
בוץ 15.
בטנים 18.
בכא 12.
בצלים 12.
ברוש 16.
בשם 12.

גר 11.
גמא 7.
גפן 10.
גפר 17.

דודאים 17.
דחן 9.
דרור 13.

הבנים 12.
הדס 14.

זית 7.

חבצלת 11.
חרק 10.
חטה 9.
חלבנה 11.
חציר 12.
חרול 10.

כמון 11.
כסמת 9.
כפר 12.
כרכם 7.

לבנה 12. 18.
לוז 13.
לט 14.
לענה 16.

מלוח 14.
נעמוץ 10.
נרד 8.

סנה 14.

עדשים 15.

עין השמן 16.
ערבים 18.

פול 15.
פקעות 17.
פשחה 11.

צרי 18.

קרה 12.
קיקיון 17.
קמוש 15.
קנה 7. 11.
קנמין 13.
קצח 14.
קציעות 12.
קשאים 17.

רמון 13.
רחם 18.

שומים 12.
שושנה 11.
שטה 18.
שעירה 8.
שקר 13.
שקמים 9.

תאנה 9.
תאשור 16.
תדהר 16.
תמר 19.
תפוח 13.
תרזה 17.

INDEX II.

VOCES ARABICAE, UT ENUNCIANTUR.

Abdelavi 269.
Adchar 246.
Agalluchi 261. 271.
Akhlil almelech 267.
Akul 266.
Alhahh 266.
Alvah 272.
Andſchedan 253.
Aran 14.
Ardafui 261.
Aud 271.
Aumeli 268.
Azaderacht 261.

Badendſchan 250.
Baderudſch 265.
Badiſchſan 266.
Bahman 243. 267.
Bakam 260.
Bakhah 257.
Balaſan 257.
Balut 267.
Bamiah 265.
Ban 261.
Baſcham 257.
Batikh 269.
Bedeward 267.

Bel 256.
Beladher 254.
Beliledſch 262.
Beſabeſa 272.
Biſch 264.
Bondſch 250.
Bonduk 261.
Buſeiden 267.

Dafli 252.
Dar ſchiſchgan 266.
Deleb 244.
Dem alachvin 257.
— altſoaban 256.
Dend 250. 268.
Diudar 256.
Dochn 9. 246.
Dsal 252.
Dſchaus 267. allaki 250. handem 263.
Dſchebalahenkh 252.
Dſchedowar 241.
Dſchommeis 244.
Dum 272.
Durrah 246.

Emledſch 267.
Esfanedſch 270.

Fagarah 247.
Fakilaſus 248.
Faufel 269.
Fel 268.
Felfel 244.
Felondſchemeſchkh 265.

Gabriah 251.
Garb 270.
Guſchnah 273.

Heliledſch 262.
Hhab al kelkel 260.
Hhadak 10. 250.
Hhaltits 253.
Hhamamah 247.
Hhandakuk 267.
Hhantal 269.
Hharmal 263.
Hhaſchiſch 270.
Hhatsmi 265.
Hhelaf 270.
Hhennah 258.
Hhornang 257.

Iabruhh 250.
Iaſmin 242.

Kahweh 249.
Kakelah 265.
Kakelath 242.
Kali 253.
Kankham 252.
Kannab 270.
Karonfal 263.
Kaſab 256.
Keſt 254.
Khadi 270.
Khafur 258.
Khalidumenon 242.
Kharpas 265.
Kharub 260.

Khasf 267.
Kheiseran 256.
Khesscht ber khesscht 266.
Khesrudaru 242.
Khiar-dschambar 260.
Khobbas 265.
Khobebah 243.
Khondor 257.
Khalendschan 242.
Khusnedsch 273.
Koton 265.

Lebakh 251.
Leben 257.
Lebleb 266.
Lesan alasafir 243.
Loabah 249.
Lohiah 249.
Lubiah 266.
Lufihhah 250.

Maheredsch 271.
Mahhaleb 264.
Mahhruts 253.
Makal 272.
Mamitsa 264.
Marbas 250.
Masch 266.
Matsal 249.
Maus 254.
Mechel 244.
Mehudenah 263.
Meisch 252.
Meluch 253.
Meluchith 264.
Merkh 252.
Miah 268.
Misam 270.
Murdesafram 251.

Nabkah 251.
Nardsches 255.
Nasrin 256.
Nerdschil 268.
Nermaschkh 251.
Nil 266.

Oscher 252.
Osnan 253.

Reabah 269.
Ribas 259.
Rihhan assoliman 248.
Riwand 259.

Sabar 255.
Sakhr 245.
Sanbak 242.
Sanbal 246.
Sandal 248. 266.
Sarmak 253.
Sarnab 270.
Saronbad 241.
Scharbin 267.
Schehedenedsch 270.
Schekakul 254.
Scherzehre 283.
Schihh 267.
Schir khesschkh 254.

Sebeſtan 251.
Sedar 251.
Seſſef 270.
Segar 268.
Sel 263.
Selem 252.
Selichah 258.
Sendſchebil 240.
Sennah 260.
Sent 270.
Senubar 268.
Seradſch alketrob 265.
Sittah 19.
Such 267.
Sufa 15. 265.
Sukutun 267.
Surendſchan 244.
Sulan 256.

Talesfar 272.
Tamar hendi 265.
Tanub 268.
Tebarſed 245.
Tebaſchir 256.
Telhh 270.
Tenbul 243.
Terendſchabin 266.
Torbed 249.
Tſah 264.

Uſedſch 252.

Wirs 258.

INDEX III.

VOCES GRAECAE.

Ἀβρότονον 102. 186.
ἀγασύλλις 166.
ἀγγούρια 217.
ἀγήρατον 188.
ἀγνὸς 45. 181.
ἀγριορίγανος 130 179.
ἄγρωστις 81. 159. 168.
ἄγχουσα 38. 82. 129. 160.
ἀδίαντον 49. 108. 192.
ἀείζωον 92. 174. 176.
αἴγειρος 28. 48. 106.
αἰγίλωψ 80. 159. 104.
αἰγίπυρον 127.
αἰγόκερας 46.
αἰθίωπις 157.
αἱμόδωρον 96.
αἶρα 80.
ἀκάκαλις 174.
ἀκακία 183. 191.
ἀκαλύφη 47. 190.
ἀκάνθιον 186.
ἄκανθα 101. 181. 185. 186.
ἄκανθος 49. 97. 107. 181.
ἄκανος 100.

ἄκινος 180.
ἀκόνιτον 43. 77. 130. 177.
ἄκορνα 102.
ἄκορον 170.
ἄκορος 102.
ἀκτῆ 41. 87. 168.
ἄκυλα 27.
ἀλθαῖα 97. 182.
ἀλικάκαβος 127. 162.
ἄλιμον 97.
ἅλιμος 164.
ἄλισμα 171.
ἀλίφλοιος 104.
ἀλκέα 182.
ἀλκιβιάδιον 160.
ἀλόη 169.
ἀλσίνη 174.
ἄλυπον 159.
ἄλυσσον 131. 182.
ἀλωπέκουρος 80.
ἀμαμηλὶς 42.
ἀμάρακος 95.
ἀμβρωσία 190.
ἄμμι 164.
ἀμπελόπρασον 168.
ἄμπελος 48. 106. 108. 191.
ἄμωμον 140. 247.
ἀνάγαλλις 38. 161.
ἀνάγυρις 173.
ἀναξυρὶς 171.
ἀνδράφαξις 40.
ἀνδράχνη 90. 97.
ἀνδρόσαιμον 185.
ἀνδρόσακες 193.
ἀνεμοχόρτος 218.
ἀνεμώνη 32. 43. 94 95. 177.
ἄνηθον 86. 167.
ἄνθεμις 188.
ἄνθεμον 47.
ἀνθέρικον 88.
ἄνθυλλις 164. 178.
ἄννησον 40. 167.
ἀντίῤῥινον 96. 181.
ἄνωνις 183.
ἀπαρίνη 82. 101. 160.
ἄπιος 175.
ἀπόκυνον 163.
ἄρακος 98.
ἀράχιδνα 98.
ἀργημώνη 177.
ἀρία 93.
ἄρισαρον 190.
ἀριστολοχία 47. 103. 190.
ἀρκεῖον 185.
ἄρκευθος 106.
ἄρκτιον 162.
ἀρκτοῦρος 162.
ἁρμηνιακὰ μῆλα 176.
ἀρνόγλωσσον 82. 160.
ἄρον 47. 103. 190.
ἀρτεμισία 46. 187.
ἄσαρον 127. 174.
ἀσκληπιὰς 163.
ἄσκυρον 185.
ἀσπάλαθος 45. 183.
ἀσπάλαξ 89.

ἀσπάραγος 88.
ἀσπληνον 192.
ἀστὴρ 188.
ἀστράγαλος 183.
ἀσφόδελος 24. 41. 88. 169.
ἀφάκη 98. 100. 183.
ἀφάρκη 78.
ἀφία 95.
ἄχερδος 25.
ἀχερωΐς 28.
ἀχίλλεια 188.
ἀψύνθιον 46. 186. 187.

Βάκχαρις 46. 187.
βάλανος 27. 90. 173.
βαλλωτὴ 180.
βάλσαμον 89. 172.
βαμβάκιον 218.
βάτος 25. 93. 176.
βατράχιον 44. 178.
βερίκοκκα 54.
βερόνικη 218.
βεττονικὴ 171.
βηχίον 46. 186.
βλίτον 37.
βόλβος ἐδώδιμος 169. ἐμετικὸς 168.
βόλβου κώδιον 87.
βότρυον ποντίον 109.
βότρυς 163.
βουβώνιον 205.
βούγλωσσον 160.
βουκέρας 46.
βούκινος 177.
βουνίας 128.
βούνιον 164.
βούπρηστις 38. 84.
βούτομος 90.
βούφθαλμον 188.
βραθὺς 191.
βρεταννικὴ 171.
βρύον 49. 193.
βρῶμος 80. 159.

Γαλίοψις 179.
γάλλιον 160.
γεντιανὴ 164.
γεράνειον 109. 182.
γητύον 87.
γιγγίδιον 164.
γίζυ 172.
γλαῦξ 184.
γλήχων 44. 189.
γλῖνον 89.
γλυκοκάλαμος 218.
γλυκυῤῥίζα 98. 184.
γλυκυσίδη 43. 177.
γναφάλιον 186.
γογγυλὶς 97.

Δαῦκος 39. 85. 165. 168.
δάφνη 107. 109. 192.
δαφνοειδὲς 178.
δελφίνιον 177.
δενδρολίβανος 217.
δίκταμνος 45. 96. 180.
διὸς ἄνθος 91.

διόςπυρος 89.
δίψακος 159.
δόλιχος 97.
δόναξ 20. 159.
δορύκνιον 127. 129.
δράβη 182.
δρακόντιον 47. 103. 190.
δροσιοβότανος 218.
δρυόπτερις 192.
δρυπὶς 86.
δρῦς 27. 109.

Ἔβένη 97.
ἔβενος 46. 89. 183.
ἐλαία 19.
ἐλαίαγνος 105.
ἐλάτη 28. 105. 108.
ἐλατήριον 191.
ἐλατίνη 181.
ἐλαφοβόσκον 166.
ἐλελίσφακον 37. 77.
ἐλειοσέλινον 168.
ἐλένιον 47. 95. 179. 188.
ἐλίχρυσον 102. 187.
ἐλλεβορίνη 189.
ἑλλέβορος 44. 95. 49. 88. 175. 171. 178.
ἑλξίνη 89 159. 172.
ἕλυμος 208.
ἕμπετρον 164.
ἐπίθυμον 163.
ἐπιμήδιον 192.
ἐπίπακτις 189.
ἐπίπετρον 42. 56. 91.
ἐρέβινθος 25. 46. 98.
ἐρείκη 41. 89. 172.
ἐρίνεος 29.
ἔρινος 129. 161.
ἑρμοδάκτυλος 218.
ἔρπυλλος 96. 180.
ἐρυθρόδανος 38. 81. 160.
ἐρύσιμον 45. 97. 182.
ἔσπερις 97.
εὐάνθεμον 47.
εὔζωμον 97. 182.
εὐπατώριον 174.
εὐφόρβιον 175.
εὐώνυμος 53.
ἐφήμερον 89. 129. 169.
ἔχιον 129. 161.
ἐχινόπους 134.

Ζάρναβι 217.
ζέα, ζεία 20. 81. 159.
ζεντογάλη 217.
ζέρνα 139.
ζιγγίβερι 157.
ζιγεὶρ 172.
ζυγία 103.
ζυγὶς 108.

Ἡδύοσμον 44. 179.
ἡδύσαρον 183.
ἤλεκτρον 218.
ἡλιοτρόπιον 82. 160. 191.
ἡμερὶς 105.
ἡμεροκαλὲς 87.

ἡμεροκαλλὶς 168.
ἡμιόνιον 108.
ἡμιονῖτις 192.
ἡπατῖτις 170.
ἡράνθεμον 47.
ἠρίγγιον 83. 164.
ἠριγερὼν 102. 188.

Θάλικτρον 178.
Θαλασσοκράμβη 216.
Θαψία 86. 167.
Θερηπίδιον 127.
Θερμὸς 46.
Θηλυκράνεια 81.
Θηλύπτερις 107. 192.
Θηλύφονον 102.
Θησεῖον 75.
Θλάσπι 127. 181. 208.
Θραύπαλος 107.
Θριδακίνη 99.
Θρίδαξ ἀγρία 185.
Θρύαλλις 129.
Θρύμβη 216.
Θρύον 27.
Θύα, Θυία 26. 105.
Θύμβρα 45. 95. 180.
Θυμέλαια 172.
Θύον 26.

Ἰασίωνη 82.
ἴβέρις 181.
ἰδαία ῥίζα 168.
ἱερὰ βοτάνη 179.
ἱεράκιον 185.
ἵκμη 75.
ἴνδικον 37. 184.
ἰξία 106.
ἰξίνη 101.
ἴον 23. 163.
ἴπνον 76.
ἱππόγλωσσον 192.
ἱππομανὲς 127.
ἱππομάραθρον 39. 165. 167.
ἵππουρις 192.
ἱπποσέλινον 39. 59. 86. 167.
ἱπποφαὲς 48. 191.
ἱππόφαιστον 186.
ἶρις 37. 77. 158.
ἴσατις 181.
ἰσόπυρον 178.
ἴσχαιμον 79.
ἰτέα 28. 105.
ἴφυον 96.
ἶψος 92.

Κάγκαμον 172. 252.
καδύτας 90.
κακκαλία 164.
κάκτος 101.
καλαμάγρωστις 159.
καλαμίνθη 95. 130. 180. 181.
κάλαμος 41. 78. 79. 88. 170. 171.
κάμμαρον 43.
κάνναβις 182. 191.
καπνὸς 182.
καρδαμίνη 182.

καρδαμὶς, κάρδαμον 45. 181.
καρδάμωμον 37. 157.
καρδιοβοτάνη 218.
καρναβάδιον 166. 217.
κάρος 167.
καρπήσιον 209.
καρύα περσικὰ 104.
καρυόφυλλον 217.
κασσία 42. 172.
κατανάγκη 183. 184.
καύκαλις 129. 164.
καφουρὰ 217. 218.
καχρὺς 39.
κεανωθὸς 101.
κέγχρον 38. 79.
κεδρὶς, κέδρος 106. 191.
κενταύριον 47. 162.
κεντρομυρρίνη 106.
κέρασος 92.
κερατώνια 83.
κεραύνιον 109.
κερκὶς 90.
κέστρον 179.
κήλαστρον 76.
κηπαῖα 174.
κίκι 48.
κιννάμωμον 41. 172.
κιρκαῖα 163.
κίρσιον 131. 186.
κισθὸς 43. 94. 177.
κισσάνθεμον 161.
κιττὸς 83. 163.
κιχώριον 100.
κλήθρη 27. 103.
κληματὶς 163.
κληματῖτις 178.
κλινοπόδιον 180.
κλύμενον 183.
κνέωρον 89.
κνῆκος 46. 100.
κνῆστρον 41.
κνίδη 47.
κοδιμέντον 216.
κοκαλὶς 218.
κοκκαλὸς 48.
κόκκος 41. 91. 191.
κοκκυγία 91.
κοκκυμηλέα 82. 92.
κόκκωνες 42.
κολοκύνθη 191.
κολοκύνθις 48. 59. 105. 191.
κολουτέα 98.
κολυμβὰς 190.
κολυτέα 92.
κολχικὸν 171.
κόμαρος 90.
κονδρίλλη 185.
κονίλη 130. 179.
κόνναρος 134.
κόννζα 46. 102. 188.
κορίαννον 84.
κόριον 129. 166.
κόρις 161.
κόρχορος 94.
κορώνοπους 82. 182.
κόστος 156.

κότινος 92.
κοτυληδὼν 42.
κουκιόφορα 103.
κράμβη 161. 182.
κρανεία 21. 81.
κράταιγος 93.
κραταιόγονον 41. 172.
κριθὴ 20. 38. 80.
κρίθμον 39. 165.
κρινάνθεμον 42.
κρῖνον 87. 88. 168.
κρῖος 46. 98.
κροκοδείλιον 189.
κρόκος 158.
κρόμμυον 30. 168.
κρότων 48. 191.
κύαμος 25. 30. 43. 46. 94. 98. 177.
κυδώνιον 92.
κυκὰς 106.
κυνόγλωσσον 160.
κυνοκράμβη 163.
κύμινον 39. 164. 166.
κυνόσβατος 43. 176.
κύνωψ 82.
κυπάριττος 128.
κύπειρον 20. 37. 78. 158.
κύπρος 171.
κύτισος 99. 184.
κώνειον 39. 165.

Λαγώπους 184.
λαγώπυρος 47.
λάθυρις 175.
λάθυρος 98.
λακάθη 76.
λαμψάνη 185.
λάπαθον 89. 171.
λῆδον 177.
λείριον 87. 88.
λειχὴν 192.
λεοντοπέταλον 171.
λεοντοπόδιον 187.
λεπίδιον 181.
λευκάκανθος 100. 186.
λευκὰς 179.
λευκόϊον 38. 45. 87. 182.
λιβανωτὶς 86. 100. 157. 165. 167.
λιβανωτὸς 69. 172.
λιγυστικὸν 166.
λιθόσπερμον 160.
λινοζώστις 48. 191.
λινόσπαρτον 79.
λογχίτις 189. 192.
λύκαψος 129.
λύκιον 162. 191.
λύκοψις 160.
λυσιμαχία 174.
λύχνις 174.
λωτὸς 22. 26. 49. 83. 177. 184.

Μαγύδαρις 85.
μακεδωνίσιον σπέρμα 218.
μαλάβαθρον 194.

μαλακόκισσος 44.
μαλάχη 45. 97. 182.
μαλιναθάλλη 79.
μανδραγόρα 38. 82.
μάραθρον 39. 167.
μάρον 179.
μάσπετον 84.
μέδιον 161.
μελάγκρανις 77.
μελάμπυρον 96.
μελάνθιον 43. 177.
μελία 19.
μελίλωτος 130. 184.
μέλινον 79.
μελισσόβοτος 130.
μελισσόφυλλον 180.
μεμαίκυλον 90.
μέον 165.
μέσπιλος 92. 93.
μετώπιον 166.
μηδικὴ 99. 184.
μήκων 25. 42. 94. 102. 130. 176. 177. 189.
μηλία 76. 99.
μῆλον 25.
μήνανθος 82.
μῖλος 106.
μίνθος 44. 95.
μνάσιον 79.
μόδον 39. 48.
μοσχοβότανος 218.
μύαγρον 182.
μύκης 109.
μυξάριον 30.
μυοσώτις 160.
μυρίκη 22. 44. 168.
μυριόφυλλον 168.
μυροβάλανος 218.
μυρρίνη 42. 48. 192.
μύρρις 166.
μυρτίδανος 37.

Νάπυ 45.
νάρδος 129. 168. 159.
νάρθηξ 84. 165.
νάρκισσος 41. 87. 168.
νάσκαφθον 192.
νέπετος 181.
νηπένθες 25.
νήριον 163.

Ξάνθιον 47. 190.
ξανθοβάλανος 209.
ξίφιον 77. 158.
ξύρις 158.

Ὄγχνη 25.
ὀθόννα 188.
οἴη 93.
οἰνάνθη 86. 166.
οἰνοθήρα 89.
οἶσος 82.
ὀλέστιον 160.
ὀλοκωνίτις 36.
ὁλόσχοινος 78. 158.
ὅλυρα 20. 81. 133. 159.
ὄναγρα 171.
ὀνῖτις 130. 180.

ὀνοβρύχις 184.
ὀνόγωρος 100.
ὀνόκλειον 160.
ὄνοσμα 160.
ὄνωνις 97.
ὄξαλις 130. 171.
ὀξύα 104.
ὀξυάκανθα 93. 176.
ὀξυλάπαθον 171.
ὀποκάλπασον 208.
ὀποπάναξ 167.
ὀπὸς μηδικὸς 39.
ὄρθειλον 129.
ὀρεοσέλινον 85. 165.
ὀρίγανον 44. 95. 180.
ὄρμηνον 76.
ὄρμινον 157.
ὀρνιθόγαλον 169.
ὀροβάγχη 83. 181.
ὄρυζα 88. 171.
ὄρχις 102. 189.
ὀσπρόλεων 83.
ὀστρύα 105.
οὖα 43.
οὐίγγον 98.
ὀφιοσκόροδον 168.

Πάδος 92.
παιδέρως 104.
παλίουρος 83. 162.
πάνακες 40.
πάναξ 85. 86. 165. 166.
παρθένιον 47.
παρωνυχία 163.
πεζία 109.
πενταφύλλον 43. 93. 176.
πεπλὶς 175.
πέπλος 175.
πέπερι 37. 76. 157.
πέπων 48. 105. 191.
περδίκιον 89.
περικλύμενον 161.
περιστερεὼν 127. 179.
περσαῖα 30. 162.
περσικὰ μῆλα 176.
πέρσιον 82.
πετασίτης 188.
πευκέδανον 39. 85. 165.
πεύκη 27. 105.
πήγανον 42. 173. 174.
πηλεκῖνος 98.
πίκρις 100.
πῖσος 98.
πιστάκια 130.
πιτυοῦσα 175.
πίτυς 28. 105.
πλατάνιστος 27.
πλόκαμος 79.
πόθος 91.
πολεμώνιον 161.
πόλιον 44. 95. 179.
πολυγόνατον 169.
πολύγαλα 183.
πολύγονον 130. 172. 203.
πολύκαρπον 41.
πολύποδιον 192.

ποταμογείτων 163.
ποτήριον 184.
πραικόκια 176.
πράσιον 45. 95. 180.
πράσον 87. 168.
πρῖνος 103.
πταρμικὴ 188.
πτελέα 23.
πτέρις 192.
πτέρνιξ 101.
πυκνόκομον 180.
πύξος 106. 109.
πύρεθρον 188.
πυρὸς 21. 80.

Ῥᾶ 173.
ῥάμνος 38. 83. 162.
ῥαφανὶς 97. 182.
ῥῆον 208.
ῥίζα λευκὴ 41. μέλαινα 45.
ῥοδία ῥίζα 191.
ῥοιὰ 25. 92.
ῥοιὰς 93. 177.
ῥοῦς 41. 86. 168.
ῥυτὴ 130.
ῥυτρὸς 102.

Σαγαπηνὸν 165.
σάμψυχον 180.
σαντώνιον 186.
σᾶρι 178.
σατύριον 168. 189.
σέλινον 22. 40. 86. 168.
σεράπιας 189.
σέρις 185.
σερίφιον 187.
σέσελι 39. 85. 164. 166.
σευτλομόλοχος 216.
σεῦτλον 40.
σησαμοειδὲς 175. 184.
σήσαμον 45. 96.
σίδειον 42.
σίδη 94.
σιδηρῖτις 159. 166. 180.
σικύη 48. 105.
σίκυος 48. 59. 105. 191.
σιλλικύπρια 48.
σίλυβον 186.
σίλφιον 39. 84. 165.
σίνηπι περσικὸν 127.
σίον 40. 166.
σίσαρον 167.
σισύμβριον 95. 179. 182.
σισυρίγχιον 77.
σίσων 166.
σκάλιον 102.
σκαμμώνιον 38. 161.
σκάνδυξ 166.
σκίλλη 41. 169.
σκόρδιον 44. 179.
σκολοπένδρον 108.
σκόροδον 87. 168.
σκοροδόπρασον 168.
σκορπιοειδὲς 184.
σκορπίοεις 130.
σκόρπιος 97.

σκυρίδιον 45.
σμίλαξ 105. 106. 161. 183. 191.
σμύρνιον 167.
σόγχος 100.
σπάρτιον 183.
σπάρτον 80.
σπειραῖα 93.
σπόδιας 92.
σταφὶς ἀγρία 43. 177.
σταφυλῖνος 128. 164.
στάχυς 179.
στελεφοῦρος 80.
στέλις 88.
στιχὰς 179.
στοίβη 103. 190.
στρατιώτης 161. 182.
στρουθίον 42. 92. 174.
στρύχνον 38. 82. 162.
στύραξ 173.
συκάμινος 105.
σύκη 92.
σῦκος 83.
σύμφυτον 160. 174.
σφένδαμνος 89.
σχῖνος 41. 106.
σχοῖνος 20. 38. 78. 158. 159.

Τέρμινθος 48. 106. 191.
τεύκριον 179.
τεῦτλον 40. 83.
τευτλόῤῥιζον 216.
τηλέφιον 42. 174.
τιθύμαλλος 91. 175.
τίφη 80. 133.
τραγάκανθα 99. 184.
τράγιον 167. 185.
τράγον 173.
τραγοπώγων 100. 185.
τραγορίγανος 130.
τράγος 164.
τρίβολος 82. 91. 160. 174.
τριπόλιον 161.
τρίφυλλον 46. 184.
τριχόμανες 107. 192.

Ὑάκινθος 32. 169. 177.
ὕδνον 109.
ὑδροπέπερι 172.
ὑοσκύαμος 38. 162.
ὑπέρικον 46. 185.
ὑπήκοον 160.
ὑποκίστις 47. 190.
ὑποχοῖρις 100.
ὕσσωπος 44. 179.

Φάκος 46. 190.
φαλάγγιον 169.
φάλαρις 159.
φάσγανον 77.
φέλλος 104.
φηγὸς 27. 104.
φιλλυρέα 157.
φίλυρα 94.
φιστάκια 128.
φλειὼ 79.

φλέως 103.
φλόγιον 88.
φλομὶς 180.
φλόμος 38. 82. 126. 161. 180.
φλὸξ 91.
φλοῦς 79.
φοίνιξ 106. 109. 159.
φόνος 100.
φοῦ 157.
φῦκος 103. 108. 134. 193.
φυλίκη 83.
φυλλῖτις 192.
φύλλον 103. 190.

χαλβάνη 40.
χαμαιάκτη 168.
χαμαιδάφνη 192.
χαμαίδρυς 95. 179.
χαμαίκισσος 181.
χαμαιλέα 129.
χαμαιλέων 47. 101. 102. 186. 189.
χαμαιπεύκη 186.
χαμαιπίτυς 130. 178.
χαμαιριφὲς 106.
χαμαισύκη 175.
χαρακίας 79. 176.
χείρωνος ῥίζα 129.
χελιδόνιον 94. 177. 178.
χρυσάνθεμον 178. 188.
χρυσοβάλανος 209.
χρυσόγονον 171.
χρυσοκόμη 186.

ψευδοβούνιον 165.
ψευδοδίκταμνος 95. 180.
ψιλώθριον 48.
ψύλλιον 160.

Ὠχιμοειδὲς 174.
ὤχιμον 45. 96.
ὠχρὸς 98.

INDEX IV.

NOMINA PLANTARUM SYSTEMATICA.

Abrus precatorius 366. 383.
Acacia vera ſ. arabica 18. 49. 107. 147. 191. 269. 344. 377. Senegal 107. 383. Catechu 107. 191. 381. latronum 206. gummifera 270.
Acanthus Dioſcoridis 379. mollis 35. 145. 181. ſpinoſus 97. 181. 397.
Acarna gummifera 101. 385. cancellata 101. 385.
Acer monspeſſulanum 343.

campeſtre *praef.* Pſeudoplatanus 89. creticum 89. 384. Opalus 151. 282. platanoides 203.

Achillea aegyptiaca 343. cretica 386. moſchata 392. Herba rota 450. nana 450. magna 461. macrophylla 461. Clavennae 421. atrata 421. nobilis 181. Ageratum 188. 320. tomentoſa 188. 421. tanacetifolia 188. 421. 461. Ptarmica 188. 320.

Aconitum Anthora 341. pyrenaicum 341. volubile 341. variegatum 405. tauricum 416. neomontanum 416. cernuum 416. Cammarum 43. 417. Napellus 130. 144. 341. Lycoctonum 177. 319. 341. album ſ. ochroleucum 264. 351.

Acorus Calamus 11. 41. 88. 170.

Acroſtichum Marantae 344.

Actaea ſpicata 204. 391.

Adanſonia digitata 366. 383.

Adiantum pedatum 462. Capillus 49. 108. 192.

Adonis vernalis 341.

Adoxa Moſchatellina 348.

Aecidium Euphorbiae 355.

Aegilops triariſtata 395.

Aegle Marmelos 263. 381.

Aegopodium Podagraria 318.

Aeſculus Hippocaſtanum 340.

Aethuſa Cynapium 318. Meum 332. 339. Bunius 434.

Agaricus delicioſus 109.

Agave americana 431.

Agrimonia Agrimonoides 441. Eupatoria 174.

Agroſtemma flos Iovis 91. Coronaria 91. 174. Githago 218. 327.

Agroſtis Spica venti *praef.*

Aira caneſcens 400. caryophyllea 454.

Aiuga reptans 327. genevenſis *praef.* alpina *praef.* Chamaepitys 130. 178. 221. Iva 178. 222. 401.

Alchemilla vulgaris 313. 326. alpina 334. Aphanes 400. pentaphylla 455.

Aleurites moluccana 269.

Aliſma Damaſonium 404. parnaſſifolium 171. ranunculoides 405.

Allium urſinum 327. vineale 327. 413. carinatum 404. rotundum 413. oleraceum 413. paniculatum 413. ſeneſcens 413. anguloſum 413. Cluſianum 413. Moly 413. pallens 441. Chamaemoly 441. aſcalonicum 12. 87.

220. Cepa 12. 168. Porrum 12. 168. 220. 87. nigrum 23. 87. 168. 413. 441. ſativum 87. 168. Scorodopraſum 87. 168. Schoenopraſum 87. 168. 220. Ampelopraſum 168. 395. arenarium 168. Victorialis 339. ſubhirſutum 339.

Alnus incana 445. oblongata 27. 103.

Aloë perfoliata 166. 255.

Alopecurus geniculatus 403. utriculatus Schrad. 447. agreſtis 454.

Alpinia Galanga 242.

Althaea hirſuta 435. officinalis 97. 146. 220. cannabina 182. 418. roſea 220. 305. ficifolia 265. 437.

Altingia excelſa Noroñae 268.

Alyſſum creticum 365. clypeatum 397. maritimum 401. ſpinoſum 406. campeſtre 306. deltoideum 442. montanum 459. ſativum 97. 182. 227. alpeſtre 182.

Amarantus tricolor 206. 227. Blitum 220.

Amaryllis formoſiſſima 413. lutea 413.

Ambroſia maritima 190. 407.

Ammi glaucifolium 447. copticum 164. maius 220. 326.

Amomum Cardamomum 37. 157. Zingiber 37. 157. 240. hirſutum 156. Zerumbet 241. Zedoaria 241.

Amygdalus communis 13. 92. Perſica 176.

Amyris balſamifera 369. 375. gileadenſis 12. 89. 172. 257. Opobalſamum 257. 340. 383. Kataf 12. 89. 144. 172. 257. 380.

Anabaſis aphylla 253. 379.

Anacardium occidentale 375.

Anacyclus aureus 402.

Anagallis arvenſis 38. 161. Monelli 412. tenella 447. 456.

Anagyris foetida 173. 340.

Anamenia Venten. 407.

Anarrhinum bellidifolium 397.

Anchuſa anguſtifolia 318. officinalis 38. ſempervirens 400. tinctoria 82. 160. 334. italica 129. 160. 326.

Andromeda polifolia 448.

Andropogon Iſchaemum 437. diſtachyos 454. Gryllus 454. Ravennae 454. arundinaceus 8. Nardus 8. 38. 159. 246. Schoenanthus 159. 246.

Androſace Chamaejaſme 411. lactea 411. carnea 440.

Andryala integrifolia 435. cheiranthifolia 460.

Anemone pratenſis 319. baldenſis 351. 458. trifolia 396. Pulſatilla 314. apiifolia 434. Ranunculoides 327. patens 458. narciſſiflora 341. palmata 417. Hepatica *praef.* coronaria 43. 95. nemoroſa 94. 314. 327. hortenſis 177. vernalis 458. apennina 178.

Anethum Foeniculum 39. 167. graveolens 186. 43. 167.

Angelica Archangelica 299. ſylveſtris *praef.*

Annona muricata 371. 381.

Anthemis altiſſima 461. mixta 461. Cotula 47. 314. Cota 188. maritima 402. 435. montana 188. 443. Pyrethrum 188. 343. repanda 450. valentina 188.

Anthericum graecum 88. Liliaſtrum 169. 340. oſſifragum 396.

Anthoxanthum odoratum 433.

Anthyllis Hermanniae 385. lotoides 397. cytiſoides 419. Erinacea 419. tetraphylla 432. cretica 46. 97. 183. 385. Barba jovis 205. Vulneraria 355.

Antirrhinum Elatine 342. Linaria 314. Peliſſerianum 449. origaniſolium 459. dalmaticum 459. linifolium 459. triphyllum 418. ſupinum 418. ſimplex 418. alpinum 418. geniſtaefolium 418. maius 96. ſpurium 181. 342. purpureum 181. 397. repens ſ. monſpeſſulanum 181. 459. Aſarina 181. 405.

Apargia autumnalis 328. tuberoſa 343. hiſpida 356. criſpa 406. incana 419.

Aphyllanthes monſpelienſis 401.

Apium graveolens 40. 86. 143. 149. 168. Petroſelinum 40. 86.

Apocynum venetum 401.

Aquilaria ovata 261. 382.

Aquilegia canadenſis 407. alpina 458. viſcoſa 458. vulgaris 227.

Arabis Thaliana 355. Halleri 459. alpina 418. bellidifolia 418. Turrita 418.

Arachis hypogaea 98. 375.

Arbutus alpina 415. Unedo 90. 144. Andrachne 90. Uva urſi 415.

Arctium Lappa 101. 185.

Ardiſia humilis 251.

Areca Catechu 269. 381. oleracea 371.
Arenaria bavarica 352. tenuifolia 448. trinervia 448. ſtriata 448. iuniperina 458. tetraquetra 458. peploides 466.
Aretia Vitaliana 440.
Argemone mexicana 353.
Ariſtolochia cretica 47. 102. Clematitis 190. rotunda 190. longa 190. Piſtolochia 205. baetica 377. 421. maurorum 380.
Arnica cordata 351. ſcorpioides 351. montana 420. Doronicum 420. glacialis 420.
Arnopogon Dalechampii 435. picroides 460.
Artedia ſquamata 379.
Artemiſia iudaica 16. 267. 379. Apſynthium 46. 187. chamaemelifolia 46. 187. Santonica 186. 226. 343. campeſtris 187. gallica 431. camforata 187. 218. 398. pontica 187. 343. fragrans 187. glacialis 460. maritima 187. 398. Dracunculus 217. 220. ſcoparia 420. indica 267. Abrotanum 16. 186. coeruleſcens 343. 443. Mutellina 352. valleſiaca 392. arboreſcens 406.
Arum maculatum 47. 226. Dracunculus 47. 103. 190. 290. 306. Colocaſia 103. 147. italicum 190. 206. 344. Ariſarum 190. 206. 344. 351. tenuifolium 206. 344. proboſcideum 344.
Arundo Donax 8. 21. 159. Calamagroſtis 159. arenaria 411. 466. epigeios 454.
Aſarum europaeum 174. 220. 227.
Aſclepias procera 83. 252. 383. Vincetoxicum 163. 218. 222. 314. nigra 163. gigantea 252. variegata 466.
Asparagus aphyllus 88. 414. albus 414. acutifolius 414.
Aſperugo procumbens 201.
Aſperula odorata 313. arvenſis 394. taurinenſis 403. tinctoria 437. cynanchica 440. pyrenaica 455. laevigata 455.
Aſphodelus ramoſus 24. 41. 88. 169. 414. albus 414. fiſtuloſus 414.
Aſpidium Lonchitis 192. 344. alpinum 352. ſpinuloſum 451. aculeatum 461.
Aſplenium Trichomanes 107. 192. 222. 227. Hemionitis 108. 192. Ceterach 192. 321. Ruta muraria 314. 290. 328.

ſeptentrionale 321. lanceolatum 398. marinum 407. ramoſum 451.

Aſter Amellus 146. 188. 328. Tripolium 398. acris 402. alpinus 460.

Aſtragalus creticus 99. 184. Poterium 184. 342. pugniformis 184. ſeſamoides 184. 442. Glaux 184. 419. emarginatus 267. Cicer 342. microphyllus 355. chriſtianus 379. denſifolius 379. coluteoides 379. echioides 385. Erianthus 391. glycyphyllos 394. ariſtatus 397. monspeſſulanus 435. 449. incanus 460. exſcapus 460. hamoſus 419.

Aſtrantia maior 318. Epipactis 339. minor 456.

Athamanta cretenſis 39. 85. 165. 326. 351. Meum 39. Matthioli 165. 338. Libanotis 326.

Athyrium Filix foemina 107. 192. fragile 422.

Atriplex hortenſis 40. 149. 202. 220. 252. Halimus 164. 253. portulacoides 395.

Atropa Mandragora 38. 82. 250. Belladonna 338.

Avena ſterilis 80. 143. 159. ſatua 80. 227. ſativa 159. nuda 403.

Averrhoa Carambola 55. 381.

Azalea pontica 291. procumbens 412.

Baccharis Dioſcoridis 188. 379.

Bactris maior 370.

Ballota alba 431. nigra 180.

Balſamita ageratifolia 386. vulgaris 219. 320.

Bambuſa arundinacea 170. 256 Guadua Humb. 372.

Bartſia alpina 352.

Bellis perennis 205. 305.

Berberis vulgaris 203.

Beta vulgaris 40. 83.

Betonica Alopecuros 417. officinalis 179. orientalis 218.

Betula pubeſcens 356.

Bixa Orellana 416.

Bidens tripartita *praef.*

Biſcutella coronopifolia 401. auriculata 442. apula 442. laevigata 442.

Biſerrula Pelecinus 98.

Blechnum boreale 321. 344. 357.

Blitum capitatum 37. 453.

Boletus ſuaveolens 206.

Bombax Ceiba 369. goſſypinum 15. 146. 265.

Borago officinalis 160. 326.

Boraſſus flabelliformis 18. 272.
Botrychium Lunaria 321. rutaceum 422.
Braſſica arvenſis 418. Eruca 97. 132. Napobraſſica 97. 128. Napus 222.
Briza media 318. maxima 455.
Bromelia Ananas 369.
Bromus velutinus 455.
Brotera corymboſa 47. 102. 189. 226. 343. 377.
Bryonia alba 191. cretica 461. dioica 191.
Bubon gummiferum. 11. 143. 166. Galbanum 40. macedonicum 218. 339.
Bulbocodium vernum 87. 413.
Bunias ſpinoſa 385. Erucago 391. 459. ſyriaca 432.
Bunium Bulbocaſtanum 164. aromaticum 164. 404. flexuoſum 466.
Buphthalmum ſpinoſum 343. maritimum 421. ſalicifolium 421.
Bupleurum perfoliatum 318. falcatum 318. 395. graminifolium 352. iunceum 395. rigidum 395. Odontites 434. tenuiſſimum 440. ſtellatum 456. petraeum 456. ranunculoides 456. anguloſum 456. rotundifolium 38. 84. longifolium 164. 431. fruticoſum 164. 339. baldenſe 202.
Butomus umbellatus 90.
Buxus ſempervirens 16. 29. 106.

Cacalia alpina 343. 420. Anteuphorbium 398. Kleinia 420. albifrons 420.
Cachrys cretica 39. ſicula 39. 456. panacifolia 86. Moriſoni 165. Libanotis 165. 339.
Cactus coccionellifer 372. mammillaris 401. peruvianus 405. Opuntia 92. Tuna 372.
Caeſalpinia pulcherrima 203. Sappan 260. 288.
Cakile maritima 265. 434.
Caladium eſculentum 375.
Calamus Rotang 171. 256. Zalacca 256. 448. rudentum 256.
Calendula officinalis 147. 205.
Caltha paluſtris 204. 319.
Campanula ſaxatilis 351. Cervicaria 352. thyrſoidea 354. glomerata 354. Alpini 384. Speculum 395. patula 437. graminifolia 440. ſpicata 447. linifolia 447. rhomboidea 447. bononienſis 447. hederacea 447. barbata 456. caeſpitoſa 456. ſtyloſa 456. Trachelium

praef. perſicifolia *praef.* rapunculoides *praef.* Rapunculus 129. 326. latifolia 466. hybrida 466. Medium 161. 338. Erinus 161.

Camphoroſma monſpeliaca 334. acuta 402. glabra 433.

Canarium commune 270.

Canella alba 372. 376.

Canna indica 390.

Cannabis ſativa 191. 222. 270.

Capparis ovata 396. ſpinoſa 14. 43. 176. 319.

Capſicum annuum 201. 326. 376. baccatum 326. groſſum 326. fruteſcens 376.

Cardamine pratenſis 314. 320. Impatiens 385. reſedaefolia 459. parviflora 459. trifolia 418. hirſuta 431.

Cardioſpermum Halicacabum 319.

Carduus ſtellatus 288. leucographus 100. 185. 205. arvenſis 101. acanthoides 402. Perſonata 460. parviflorus 131. 186. defloratus 420. mollis 420. arabicus 186. criſpus 450. pannonicus 420. marianus 186. tenuiflorus 450.

Carex elongata 407. ovalis 407. Pſeudocyperus 407. vulpina 407. baldenſis 461. digitata 461. ornithopoda 461. ampullacea 461. acuta 147.

Carica cauliflora 371. Papaya 422.

Cariſſa Carandas 381.

Carlina corymboſa 443. racemoſa 420. acaulis 101. 186. vulgaris 328. lanata 443.

Carpeſium cernuum 443.

Carpinus Betulus 103. 151.

Carthamus Carduncellus 402. coeruleus 420. tinctorius 46. 100. mitiſſimus 100. 186. arboreſcens 100. lanatus 100. 186. 343.

Carum Carvi 167. 220.

Caſſia Fiſtula 218. 260. 307. 372. Senna 218. 260. Tora 260. Abſus 383. Sophera 383.

Caſſine capenſis 413.

Caſſyta filiformis 91.

Catananche lutea 385. coerulea 397.

Cauvalis orientalis 129. 164. 377. grandiflora 318. nodoſa 339. 456. Anthriſcus 347. daucoides 354. pumila 412. latifolia 440. platycarpos 440.

Caulinia fragilis 450.

Cecropia peltata 372.
Celosia cristata 202. coccinea 395. castrensis 431.
Celsia Arcturus 385.
Celtis australis 49. 83.
Cenchrus frutescens 384.
Centaurea Centaurium 47. 147. 221. benedicta 102. 328. Cyanus 102. 189. 320. 295. Crocodilium 189. nigra 205. 398. Behen 267. 380. Rhapontica 208. 309. 352. Calcitrapa 226, 421, montana 320. 356. phrygia 356. paniculata 356. spinosa 386. muricata 398. conifera 402. pullata 402. Crupina 443. Centauroides 443. solstitialis 443. galactites 450. nigrescens 450. alpina 461. pectinata 461. Cineraria 461. sonchifolia 461. axillaris 461, erucaefolia 421, splendens 421, Verutum 421. salmantica 421,
Cerastium aquaticum 174. 437. viscosum 396. vulgatum 396. dichotomum 415. repens 441. latifolium 458. tomentosum 458.
Ceratonia Siliqua 83,
Cerbera Manghas 252. 382, Ahovai 375.
Cercis Siliquastrum 90.
Cerinthe maior 143. minor 411. aspera 411.
Chaerophyllum sylvestre 327. hirsutum 355. 434. aureum 404. bulbosum 412. temulum 437.
Chamaedorea gracilis 371.
Chamaerops humilis 106.
Chara hispida 461.
Cheiranthus incanus 146. 182. Cheiri 45. 296. annuus 296. sinuatus 401. maritimus 449. trilobus 459. erysimoides 418. litoreus 418. tricuspidatus 432.
Chelidonium maius 94.
Chenopodium glaucum *praef.* album 163. 326. Botrys 163. Scoparia 202. hybridum 318. murale 437. ambrosioides 456. Bonus Henricus 313. olidum *praef.* rubrum *praef.* polyspermum 466. maritimum *praef.*
Cherleria Sedoides 352.
Chironia Centaurium 129. 162. maritima 440. spicata 456.
Chlora perfoliata 414.
Chondrilla iuncea 356.
Chrysanthemum coronarium 188. 420. monspelienſe 188. segetum 205. Leucanthemum 328. italicum 343.

trifurcatum 386. Myconi 435. atratum 461.
Chrysobalanus Icaco 371.
Chryſocoma Linoſyris 186. 320
Chryſoſplenium oppoſitifolium 396.
Cicer arietinum 98. Lens 15. 46.
Cichorium Intybus 100. 146. 185. Endivia 146. 185. ſpinoſum 353, 386.
Cicuta viroſa 143. 354. 395.
Cineraria maritima 402. campeſtris 407. paluſtris 407. cordifolia 461.
Circaea alpina 439. lutetiana *praef.*
Ciſſus vitiginea 142, 247. rotundifolia 248.
Ciſtus creticus 14. 43. 94. 385. ladaniferus 177. villoſus ſ. incanus 177. 340. 416. ſalvifolius 177. 340. Helianthemum 340, Ledon 340. guttatus 352. 391. halimifolius 391. linearis 391. lavandulifolius 416. ocimoides 416. thymifolius 416. oelandicus 416, canus 416. Cluſii 416, piloſus 416. Fumana 416. ledifolius 416, laurifolius 416. populifolius 416. laxus 416. monſpelienſis 416, Libanotis 416, umbellatus 416. criſpus 416. albidus 416. Tuberaria 434. nummularius 448. ſampſucifolius 448. glutinoſus 448.
Citrus medica 99. 146.
Cladium germanicum Schrad. 158. 453.
Clathrus ruber 422.
Clematis Vitalba 178. 327. Viticella 178. Flammula 277. 282. 341. maritima 458. cirrhoſa 417. integrifolia 417.
Cleome pentaphylla 385.
Clinopodium vulgare 180.
Clutia lanceolata 277.
Clypeola Ionthlaſpi 401.
Cnicus Caſabonae 186. 406. Eriſithales 205. 435. Acarna 353. monſpeſſulanus 398. tuberoſus 402. eriophorus 402. diſſectus 406. pratenſis 406. ferox 450. ſyriacus 432. canus 450.
Coccoloba uvifera 405.
Cochlearia Armoracia 181. Draba 182. 342. anglica 406. danica 406.
Cocos nucifera 103, 268. 371. fuſiformis 371.
Coffea arabica 249. 380.
Coix Lacrima 392.
Colchicum autumnale 89. 129. 171. 319. montanum 414.

Colutea cruenta 98.
Comarum paluſtre 348. fragarioides 391.
Conferva glomerata 206.
Conium maculatum 39. 63. 165. 226.
Convallaria latifolia 169. 414. bifolia 202. multiflora 294. maialis 309. 314. verticillata 319.
Convolvulus Scammonia 38. 161. ſepium 82. 161. Imperati 161. 216. Doryc-nium 127. 129. Turpethum 249. 381. Cantabrica 201. 412. Soldanella 338. Batatas 372. platanifolius 375. Mechoacanha 376. paniculatus 384. Nil 390. althaeoides 412. ſaxatilis 434. copticus 456. tricolor 456.
Conyza ſquarroſa 356. ſordida 435. ſicula 450. ſaxatilis 460.
Copaifera officinalis 375.
Corchorus olitorius 14. 94. 264. 383. aeſtuans 264.
Cordia Myxa 30. 82. 162. 251. 338. Sebeſtena 82. 251. 338.
Coriandrum teſticulatum 129. ſativum 11. 84. 166.
Coriaria myrtifolia 402.
Coris monſpelienſis 160. 338.
Cornus maſcula 21. 81. 143. ſanguinea 81. 282. ſuecica 411. canadenſis 455.
Coronilla Securidaca 183. argentea 385. globoſa 385. Emerus 406. valentina 419. glauca 419. coronata 419. Sesban 383. minima 435. iuncea 459.
Coronopus Ruellii 182.
Corrigiola litoralis 456.
Cortuſa Matthioli 338.
Corylus Avellana 47. 103. 134. tubuloſa 103. Colurna 421.
Cotyledon Umbilicus 129. 174. 213. 340. 377. ſerrata 174. 340.
Crambe maritima 394.
Cruſſula rubens 457.
Crataegus Azarolus 25. 42. 93. Oxyacantha 318.
Crepis virens 185. 438. biennis 185. tectorum 356. 397. Dioſcoridis 438. nemauſenſis 438. ſcarioſa 443. Sprengeriana 450. foetida 460.
Creſcentia Cujete 371.
Creſſa cretica 164. 338.
Crinum aſiaticum 87.
Crithmum maritimum 39. 165. 282.
Crocus ſativus 7. 20. 77. 143. 158.

Croton tinctorius 191. Tiglium 268.
Crucianella monspeliaca 353. ſpicata 455. maritima 429.
Crypſis aculeata 337. 447.
Cucubalus Otites 355.
Cucumis Prophetarum 17. 48. 191. 269. Melo 17. 48. 59. 105. 151. 191. 269. Chate 17. 269. Dudaim 17. 269. ſativus 48. 59. 105. 191. 269. flexuoſus 398.
Cucurbita Citrullus 48. 105. 269. Pepo 105. 191. 269. Melopepo 269.
Cuminum Cyminum 11. 39. 166. 219. 217.
Cupreſſus ſempervirens 17. 28. 147.
Curcuma rotunda 242.
Cuscuta europaea 83. Epithymum 163.
Cyathus Olla 273.
Cycas circinalis 106. 271.
Cyclamen hederaefolium 168. 404. europaeum 38. perſicum 249.
Cymbidium Corallorrhiza 421.
Cymodocea aequorea 103.
Cynanchum viminale 252. 383. erectum 338. acutum 395. monspeliacum 412.
Cynara Cardunculus 101. Scolymus 150.
Cynogloſſum officinale 160. omphalodes 404. cheirifolium 411. pictum 411. apenninum 440. Columnae mihi 440.
Cynosurus aegyptius 383. criſtatus 455. echinatus 455.
Cyperus Papyrus 7. 20. 383. longus 8. 20. 37. 158. faſtigiatus 8. niloticus 8. mucronatus 20.
Cypripedium Calceolus 134. 356. 398.
Cytinus Hypociſtis 47. 190.
Cytiſus Laburnum 205. 282. 342. nigricans 348. auſtriacus 348. 419. argenteus 406. divaricatus 419. capitatus 419. ſupinus 419. triflorus 419. biflorus 449.

Dactylis glomerata 433.
Daphne Cneorum 39. 41. 144. 172. 340. Gnidium 41. 172. ſericea 39. Mezereum *praef.* oleoides 39. 129. 384. Thymelaea 203. 457. Laureola 294. Tartonraira 401.
Datiſca cannabina 386.
Datura Metel 127. 249. 338. Stramonium 326. Tatula 382.
Daucus Carotta 149. 222. lucidus 254. Gingidium 164.

mauritanicus 164. Visnaga 167. 326. 339. muricatus 441.

Delphinium Staphis agria 43. 177. Aiacis 145. 177. Conſolida 177. 327. elatum 396. ambiguum 416. intermedium 416. peregrinum 458.

Dentaria enneaphylla 205. 348. pentaphylla 342. bulbifera 348. pinnata 307.

Dianthus Caryophyllus 298. Carthuſianorum 314. 327. ſuperbus 319. barbatus 391. virgineus 396. iuniperinus 384. prolifer 405. deltoides 405. alpinus 415. ſylveſtris 457. arboreſcens 458.

Dictamnus albus 319. 282.

Digitalis ambigua 320. purpurea 320. 327. lutea 328. 391. Thapſi 341. ferruginea 405.

Dioſcorea ſativa 369.

Diospyros Ebenum 12. 144. 172. Lotus 89. 143. 340. Ebenaſter 89.

Dipſacus fullonum 159. 221. piloſus 201. laciniatus 437.

Dolichos Catiang 98. Lablab 266. 307.

Doronicum ſcorpioides 102. 130. 343. 392. Pardalianches 343. plantagineum 343. auſtriacum 343.

Dorſtenia Contrayerva 372. 376. Drakena 422.

Dorycnium monſpeliacum 401.

Draba verna 314. 355. muralis 442. ſtellata 459.

Dracaena Draco 366.

Dracocephalum Moldavica 341. auſtriacum 417.

Droſera rotundifolia 348. longifolia 466.

Dryas octopetala 391.

Drypis ſpinoſa 86. 334.

Durio zibethinus 381.

Echinophora ſpinoſa 86. 338. tenuifolia 440.

Echinops Ritro 102. 402. ſpinoſus 267. 398. ſtrigoſus 402.

Echium creticum 44. rubrum 129. 160. italicum 160. 379. 431. violaceum 411.

Elaeagnus anguſtifolia 337. ſpinoſa 380.

Elais occidentalis 371.

Elatine Alſinaſtrum 357.

Elymus arenarius 433.

Empetrum nigrum 351. 356. album 422.

Ephedra diſtachya 206. altiſſima 377. fragilis 386.

Epilobium alpeſtre 89. roſeum 171. anguſtiſſimum 391.

457. tetragonum 437. anguſtifolium 340. paluſtre 434. parviflorum 457.
Epimedium alpinum 338.
Epipactis Nidus avis 320. ovata 344. latifolia 348. pallens 356. cordata 450.
Equiſetum ſylvaticum 192. pratenſe 192.
Erica arborea f. ſcoparia 41. 89. 172. cinerea 396. 414. mediterranea 396. 414. viridipurpurea 414. herbacea 415. purpuraſcens 415. ciliaris 415. vulgaris *praef.*
Erigeron acre 320. tuberoſum 379. graveolens 402. glutinoſum 435. alpinum 460.
Erinus alpinus 434.
Eriophorum anguſtifolium 200. alpinum 354. caeſpitoſum 454. latifolium 454.
Erodium malacoides 182. 342. moſchatum 218. 222. 323. cicutarium 328. gruinum 406. pimpinellifolium 437. ciconium 442.
Ervum Ervilia 99. 146. 183. 227. hirſutum *praef.*
Eryngium planum 83. 164. maritimum 339. alpinum 349. 391. puſillum 412. amethyſtinum 431. Bourgati 434.
Eryſimum officinale 45. Alliaria 320. Barbarea 320. diffuſum 406. hieracifolium 459.
Erythrina Corallodendron 418.
Erythronium Dens Canis 89. 168. 350.
Erythroxylon Coca 374.
Eugenia caryophyllata 217. 222. 263. 340. Jambos 381.
Evonymus europaeus 338. latifolius 412. verrucoſus 412.
Euphorbia Characias 42. 176. 340. 416. Apios 42. 175. 340. 377. Peplis 42. 91. 175. Paralias 42. 91. 130. 175. 340. orientalis 91. antiquorum 91. officinarum 175. Chamaeſyce 175. Peplus 175. 348. Lathyris 175. Pityuſa 175. helioſcopia 175. platyphyllos 175. Cypariſſias 176. 355. Myrſinites 176. 340. dendroides 176. nereifolia 263. mauritanica 353. amygdaloides 355. aleppica 384. dulcis 391. ſerrata 415. hiberna 416. Cajogala 429. Gerardiana 432. verrucoſa 434. epithymoides 441. ſylvatica 441. rubra 458.
Euphraſia Odontites 205.

355. officinalis 314. lutea 355. latifolia 441.
Evonymus europaeus 83. 147.
Excoecaria Agallocha 18. 271. 381.

Fagara Avicennae 247. 411.
Fagonia arabica 13. cretica 91.
Fagus ſylvatica 206. Caſtanea 16. 104.
Fedia coronata 440. dentata 440. echinata 440. Cornucopiae 453.
Ferula tingitana 35. 39. 84. 165. Aſa foetida 40. 84. 165. 253. 384. communis et meodes 84. 143. 165. 339. glauca 85. 447. perſica 165. 253. nodiflora 351. Ferulago 395.
Feſtuca Myurus 466.
Ficus Carica et Sycomorus 9. 21. 81. 244. religioſa 244. Benjamina 244. bengalenſis 245.
Filago pygmaea 461.
Forſtera muſcifolia 421.
Fragaria veſca 204. 218.
Frankenia laevis 401, pulverulenta 414. hirſuta 457.
Fraxinus excelſior 19. Ornus 76. 142. 243. rotundifolia 76.
Fritillaria Imperialis 395. Meleagris 395. perſica 395. pyrenaica 414.
Fucus aculeatus 108. 193. alatus 127. bulboſus 108. 462. cartilagineus 108. 193. membranifolius 109. natans 353. 402. barbatus 353. 407. lumbricalis 353. loreus 398. nodoſus 398. acinarius 407. Erica marina 451. Filum 462. palmatus 108. 462. Palmetta 127. Plocamium 353. 422. ſaccharinus 108. 193. 462. ſalicifolius 451. ſanguineus 193. ſiliquoſus 108. 398. tamariſcifolius 108. turbinatus 109. veſiculoſus 422. volubilis 108.
Fumaria officinalis 182. bulboſa 203. 328.

Galanthus nivalis 314.
Galega officinalis 342.
Galeopſis Ladanum *praef.* Tetrahit 277.
Galium Aparine 82. 160. 201. verum 160. ſylvaticum 318. graecum 384. rubrum 411. rotundifolium 447. puſillum 455. glaucum 455. boreale 455. uliginoſum *praef.* Mollugo *praef.*
Garcinia Mangoſtana 381.
Gardenia gummifera 252.

Geniſta aspalathoides 45. 183. luſitanica 134. 385. anglica 406. ſylveſtris 449. hiſpanica 459. florida 418. ſagittalis 418. canarienſis 419. tinctoria 317. piloſa *praef.* germanica *praef.*

Gentiana lutea 164. 290. 326. Cruciata 318. 296. bavarica 390. 431. aſclepiadea 390. punctata 390. purpurea 390. Pneumonanthe 338. pannonica 412. verna 412. nivalis 412. ciliata 441. utriculoſa 441. imbricata 431.

Geranium molle 182. 328. tuberoſum 182. 342. Robertianum 314. 328. diſſectum 328. pratenſe 328. ſanguineum 328. rotundifolium 342. reflexum 342. argenteum 352. lucidum 355. phaeum 418. nodoſum 418. ſylvaticum 418.

Geropogon hirſutus 442.

Geum rivale 204. 222. urbanum 204. montanum 352.

Gladiolus communis 20. 77. 142. 158.

Glaucium phoeniceum 94. 396. violaceum 396. luteum 177. 264.

Glaux maritima 353.

Globularia Alypum 159. 338. vulgaris 334. nudicaulis 433. cordifolia 411. ſpinoſa 455.

Glycyrrhiza asperrima 98. glabra 184. 226. 342. echinata 342.

Gnaphalium ſanguineum 46. 187. 379. Stoechas 102. 187. Leontopodium 187. 343. gallicum 205. arenarium 320. montanum 320. germanicum 320. dioicum 320. arvenſe 398. ſylvaticum 402. alpinum 406. aſteriſciflorum 407. orientale 460. margaritaceum 420. minimum 466.

Gomphrena globoſa 319.

Goſſypium arboreum 15. 146. 383. herbaceum 265. 328.

Gratiola officinalis 288.

Guaiacum officinale 372. 376.

Guilandina Bonduc 261.

Gypſophila Struthium 42. 174. 353. faſtigiata 174. 355. Saxifraga 401. rigida 434.

Hedera Helix 83. 143. 163.

Hedwigia balſamifera 372.

Hedyſarum Alhagi 15. 205. 266. 379. Onobrychis 184.

coronarium 397. Caput galli 459.
Helianthus annuus 376. indicus 438. multiflorus 438. tuberosus 443.
Heliconia Bihai 372.
Heliotropium europaeum 82. 160. supinum 395.
Helleborus orientalis 44. 95. 178. niger 226. foetidus *praef.* hyemalis *praef.*
Helminthia echioides 100. 406.
Helvella esculenta 109.
Hemerocallis flava 396. fulva 396.
Heracleum Spondylium 166. gummiferum 166. tauricum 401. angustifolium 456. austriacum 456. alpinum 456.
Herniaria glabra 318. fruticosa 404. hirsuta 447. lenticulata 456.
Hesperis tristis 97. matronalis 328. verna 459.
Hibiscus ficulneus 265. 383. esculentus 265. Trionum 320. 379. Abelmoschus 385. palustris 397. Sabdariffa 418. syriacus 432.
Hieracium alpinum 356. cymosum 356. 442. murorum 356. paludosum 356. 438. sabaudum 356. praemorsum 356. bulbosum 402. sylvaticum 438. aurantiacum 442. staticaefolium 450. florentinum 460. chondrilloides 460. grandiflorum 460. glutinosum 460. villosum 419. dubium 432. umbellatum *praef.*
Hippocrepis unisiliquosa 342. comosa 442.
Hippomane Mancinella 372.
Hippophae rhamnoides 48. 191. 349.
Hippuris vulgaris 76.
Holcus Sorghum 9. 79. 246. 326. bulbosus Schrad. 402. lanatus 454.
Holosteum umbellatum *praef.*
Hordeum vulgare 8. 20. 38. 80. hexastichon 80. 151. nudum 80. Zeocrithon 80. distichon 80. 151. murinum 201. secalinum 466.
Hottonia palustris 161. 338.
Humulus Lupulus 151. 206. 226.
Hura crepitans 421.
Hyacinthus comosus 169. 319. orientalis 149. 169. botryoides 319. racemosus 327. Muscari 339. non scriptus 396. cernuus 414. romanus 414.

Hydrocharis Morſus ranae 344.
Hydrocotyle vulgaris 395.
Hymenaea Courbaril 376.
Hyoscyamus albus 38. 162. reticulatus 162. 250. aureus 162. puſillus 250. muticus 250. Scopolia 338.
Hyoſeris lucida 100. radiata 460.
Hypecoum procumbens 160. 338. 350.
Hyperanthera Moringa 90. 173. 261. 382.
Hypericum Coris 46. 183. 342. Androſaemum 185. 342. hircinum 185. montanum 185. 320. 442. hirſutum 320. 442. pulcrum 320. elodes 406. ſerpyllifolium 406. Aſcyrum 460. nummularium 460. balearicum 419. humifuſum 419.
Hypochoeris glabra 356. maculata 356. radicata 397. helvetica 460.
Hyſſopus officinalis 179.

Iambolifera pedunculata 381.
Iaſione montana *praef.*
Iasminum Sambac 242. humile 242. fruticans 395.
Iatropha Manihot 370. Curcas 376. multifida 376.
Iberis umbellata 342. 397. pinnata 401. ſempervirens 435. odorata 418. nudicaulis 466.
Ignatia amara 251.
Ilex Aquifolium 201. 337.
Illecebrum Paronychia 163. capitatum 401.
Impatiens Noli tangere 318.
Imperatoria Oſtruthium 318. ſylveſtris 323.
Indigofera tinctoria 184. 266. Anil 381.
Inga fagifolia 372.
Inula viſcoſa 46. 102. 343. Helenium 47. 150. 188. Pulicaria 102. 188. 343. ſpiraeifolia 188. 450. Bubonium 205. 420. germanica 320. dyſenterica 328. crithmifolia 343. 398. odora 343. britannica 461. provincialis 461. Oculus 420. enſifolia 420.
Ipomoea Bona nox 412. Quamoclit 412.
Iris florentina 37. 77. Siſyrinchium 77. 410. tuberoſa 77. 218. 244. germanica 158. foetidiſſima 158. ſuſiana 256. 410. graminea 395. variegata 410. aphylla 410. Pſeudacorus 289. 313. juncea 410. luteſcens 410. pallida 437.

Iſatis tinctoria 45. 181.
Iſopyrum fumarioides 178. thalictroides 417. aquilegioides 458.
Iuglans regia 17. 104. 267.
Juncus maximus 203. 448. effuſus 319. bufonius 339. triglumis 355. 457. adſcendens 404. conglomeratus 404. piloſus 404. glaucus 404 457. campeſtris 404. ſylvaticus 437. acutus 448. capitatus 448. albidus 457. trifidus 457.
Iuniperus Oxycedrus 18. 106. 191. Sabina 191. communis 106. nana 106. phoenicea 344. lycia 344.
Ixia Bulbocodium 410.

Kaempfera Galanga 242.
Kernera oceanica 404.
Knappia agroſtidea Sm. 436.

Lachenalia ſerotina 414.
Lactuca ſativa 99. perennis 185. 397. viroſa 185. quercina 343. ſaligna 348. 460. auguſtana 450.
Lagoecia Cuminoides 164. 339.
Lagurus ovatus 454.
Lamium album 179. purpureum 179. maculatum 204. laevigatum 314. inciſum 434. Orvala 417. amplexicaule *praef.*
Lanaria plumoſa 396.
Lappago racemoſa 390.
Lapſana communis 185. foetida 443. puſilla 419.
Laſerpitium hirſutum 40. 85. 166. 441. Chironium 40. 149. 165. 395. formoſum 85. latifolium 85. 165. 354. ferulaceum 85. Libanotis 165. 339. 351. ſilaifolium 165. 290. Siler 318. 339. prutenicum 354. Archangelica 412. anguſtiſſimum 447. aquilegifolium 456.
Lathraea Squamaria 342. 348.
Lathyrus ſativus 98. Aphaca 98. 183. 392. amphicarpos 183. tuberoſus 183. 328. Clymenum 183. latifolium 355. ſetifolius 392. 459. angulatus 392. ſylveſtris 449. hirſutus 449. Niſſolia 449. pratenſis *praef.*
Laurus Caſſia 12. 41. 90. 172. 195. 258. Cinnamomum 13. 41. 90. 172. nobilis 172. Camfora 217. 258. indica 368. montana 369. Perſea 371. 415. Saſſafras 376.
Lavandula Spica 96. Stoe-

chas 179. dentata 417. multifida 417.
Lavatera arborea 97. 182. olbia 182. 401. maritima 418. trimeſtris 459.
Lawſonia inermis 12. 171. 258. 377. 379.
Ledum paluſtre 340.
Lemna minor 190. triſulca 403.
Leonurus Marrubiaſtrum 180. Cardiaca 314. Galeobdolon 396.
Leontice Leontopetalum 171. 340. Chryſogonum 171. 379.
Leontodon Taraxacum 100.
Lepidium latifolium 45. 181. 226. 328. ſativum 181. Iberis 181. ruderale 320. alpinum 434. perfoliatum 391. petraeum 442.
Leucoium vernum 87. 314. aeſtivum 413. autumnale 413.
Liguſticum peloponneſenſe 39. 166. 339. 351. 391. Leviſticum 166. auſtriacum 404.
Liguſtrum vulgare 76. 142.
Lilium candidum 11. 88. 144. 168. 256. chalcedonicum 88. 202. 413. Martagon 168. 327. pomponium 413. pyrenaicum 413.
Limodorum abortivum 421.
Limonia acidiſſima 372.
Limoſella aquatica *praef.*
Linnaea borealis 459.
Linum uſitatiſſimum 11. maritimum 339. tenuifolium 339. 413. catharticum 355. arboreum 384. ſtrictum 404. campanulatum 404. hirſutum 413. alpinum 413. auſtriacum 431. narbonenſe 457. viſcoſum 457.
Lithoſpermum officinale 160. fruticoſum 160. 384. purpureo-coeruleum 354. apulum 440.
Lobelia Dortmanna 390. urens 456.
Lodoicea ſechellenſis Labill. 363.
Lolium temulentum 80. 143. 227. perenne 159.
Lonicera Caprifolium 161. Periclymenum 161. alpigena 390. nigra 412. Xyloſteum *praef.*
Loranthus europaeus 88.
Lotus corniculatus 143. 184. rectus 184. edulis 385. 386. hirſutus 401. ſiliquoſus 401. anguſtiſſimus 449. diffuſus 460. ornithopodioides 432. tetragonolobus 419.
Lunaria annua 127. rediviva 355. 397.
Lupinus albus 46. 146.

Lychnis chalcedonica 91. 396. ſylveſtris 203. Flos cuculi 319. Viſcaria 355.

Lycium barbarum ſ. europaeum 82. 162. 383. afrum 412.

Lycopodium Selago 206. 357. clavatum 321. complanatum 321. denticulatum 422.

Lycopſis pulla 338.

Lycopus europaeus 318. 337.

Lygeum Spartum 410.

Lyſimachia Nummularia 288. 326. Ephemerum 338. nemorum 390. punctata 412. thyrſiflora 412. Linum ſtellatum 455.

Lythrum Salicaria 174. Thymifolia 448.

Madrepora Acetabulum 193.

Malope malacoides 182,

Malva rotundifolia 45. 265. ſylveſtris ſ. mauritiana 182. Alcea 182. 314.

Mammea americana 370. 371.

Mangifera indica 381.

Manicaria ſaccifera 421.

Marchantia conica 192. polymorpha 321.

Marrubium Pſeudodictamnus 45. 95. 180. 341. creticum 45. 95. 401. Alyſſon 131. album 180. peregrinum 417.

Marſilea quadrifolia 192. 344. 435.

Matricaria Parthenium 47. Chamomilla 47.

Medicago ſativa 99. 184. 394. arborea 99. 146. 184. 342. lupulina 328. marina 402. turbinata 402. 449. radiata 406. minima 435. coronata 449. tuberculata 449. rigidula 450. orbicularis 460. maculata 432.

Melampyrum arvenſe 96. *praef.* criſtatum 353. 458. nemoroſum *praef.* ſylvaticum *praef.*

Melia Azedarach 261. 340.

Melica uniflora 400. ciliata 411. nutans *praef.*

Meliſſa cretica 95. 130. 180. 405. Nepeta 130. officinalis 130. 145. 180. Calamintha 180.

Melittis Meliſſophyllum 327.

Memecylon tinctorium 258.

Meniſpermum Cocculus 271.

Mentha Pulegium 44. 179. ſativa 44. 95. 179. ſylveſtris 95. 179. cervina 179. 391. aquatica 226. criſpa

227. rubra 314. rotundifolia 396. gracilis 466.
Menyanthes trifoliata 82. 348.
Merulius lobatus 422.
Mercurialis annua 48. 191. perennis 328. tomentoſa 422.
Mespilus Cotoneaſter 93. Pyracantha 93. 176. Chamaemeſpilus 391. germanica *praef.*
Michauxia campanuloides 379.
Micropus erectus 421.
Mimoſa polyacantha 55. 107. pudica 372. 382.
Mirabilis dichotoma 456.
Mithridatia quadrifida 125.
Mnium roſeum 462.
Moehringia muſcoſa 434.
Moluccella laevis 341. ſpinoſa 401.
Momordica Elaterium 191. 269. Balſamina 398.
Monotropa Hypopitys 457.
Montia fontana 431.
Morchella eſculenta 109. 422.
Morus nigra 105.
Muſa paradiſiaca 88. 257. 338. ſapientum 375.
Muſſaenda frondoſa 249.
Myagrum ſaxatile 352. perenne 459. perfoliatum 459. paniculatum 459.
Myosotis ſcorpioides 160. Lappula 201. 318. paluſtris 354.
Myosurus minimus 319.
Myrica Gale 206. 398.
Myriophyllum ſpicatum 190. 461. verticillatum 421.
Myriſtica moſchata 192. 272. 344.
Myrtus communis 14. 42. Pimenta 367.

Naias monoſperma 450.
Narciſſus orientalis 11. 87. 168. 255. calathinus 11. 87. 306. 413. Ionquilla 11. 255. poëticus 33. 41. 144. 168. ſerotinus 144. 413. biflorus 306. Pſeudonarciſſus 168. 314. minor 413. triandrus 413. Tazetta 413. moſchatus 413.
Nardus ſtricta 403.
Neckera pennata 462.
Nelumbium ſpecioſum 29. 43. 94. 177.
Neottia ſpiralis 189. 314. repens 432.
Nepenthes deſtillatoria 374.
Nepeta Nepetella 181. nuda 181. 449. italica 204. Scordotis 204. 385. tuberoſa 417. Cataria *praef.*

Nerium Oleander 10. 163. 252.

Nicotiana Tabacum 369. 373. 375. fruticosa 373. glutinosa 373. rustica 373.

Nigella sativa 14. 43. 177. 341. arvensis 341. damascena 341. hispanica 458. orientalis 458.

Nyctanthes Arbor tristis 380.

Nymphaea alba 94. 177. Lotus 94. 177. 384. lutea 94. 177.

Ocimum Basilicum 49. 96. 181. 222. 227. 265. monachorum 265. 449.

Oenanthe pimpinelloides 86. 166. 339. crocata 339. fistulosa 339. peucedanifolia 434.

Oenothera biennis 384.

Olea europaea 7. 19. 37.

Ononis antiquorum 97. 127. 130. 183. 406. Natrix 205. rotundifolia 406. pinguis 435. Columnae 442. Cherleri 449.

Onopordon Acanthium 100. 186.

Onosma orientalis 129. echioides 160. 338. simplicissima 384.

Ophiorrhiza Mungos 247.

Ophioxylon serpentinum 381.

Ophrys myodes 344. anthropophora 344. 443. apifera 407. aranifera 407. Monorchis 407. alpina 461.

Orchis Morio 102. 131. 189. 267. 344. pyramidalis 189. bifolia 189. 356. mascula 343. conopsea 344. maculata 344. coriophora 344. nigra 344. odoratissima 349. hircina 398. variegata 406. militaris 406. globosa 435. tephrosanthes 443. viridis 461. sambucina 421.

Origanum creticum 44. 95. 180. Dictamnus 45. 96. 145. 180. 341. aegyptiacum 383. heracleoticum 95. 180. 341. maioranoides 95. 180. Tournefortii 96. Onites 130. 180. 341. Maru 385. syriacum 405.

Ornithogalum stachyoides 168. 396. nutans 168. 414. luteum 327. narbonense 395. comosum 414. arabicum 414. pyrenaicum 414. latifolium 434.

Ornithopus compressus 183.

435. ſcorpioides 342. perpuſillus 435.
Orobanche tinctoria 96. elatior 181. 341.
Orobus vernus 183. 355. 442. tuberoſus 355. niger 397. caneſcens 449. luteus 459.
Ortegia hiſpanica 411.
Oryza ſativa 88. 171. 339.
Oſmunda regalis 321.
Oſtrya vulgaris 105.
Oſyris alba 402.
Oxalis Acetoſella 130. 222. ſtricta 203.
Oxytropis piloſa 459.

Paeonia officinalis 43. 177. 227. corallina 177.
Pancratium maritimum 87. 413. illyricum 168. 339.
Pandanus odoratiſſimus 270.
Panicum Dactylon 201. 227. 411. verticillatum 201. 437. ſanguinale 227. 411. italicum 38. 200. 208. miliaceum 200. viride 466.
Papaver ſomniferum 25. 144. 176. Rhoeas 93. 176. dubium 176. hybridum 177. Argemone 177. 405. alpinum 458. cambricum 458.
Parietaria officinalis 159. 213.
Paris quadrifolia 319. 327.
Parmelia iubata 193. pulmonacea 328. Roccella 353. fuciformis 353.
Parnaſſia paluſtris 168. 348.
Paſſerina hirſuta 415.
Paſſiflora coerulea 372. incarnata 376.
Paſtinaca Opopanax 40. 86. 167. 538. ſativa 128. 149. 167. Secacul Ruſſ. 254. 379.
Pavetta indica 382.
Pedicularis ſylvatica 319. flammea 391. faſciculata 397. folioſa 418. roſtrata 418.
Peganum Harmala 174. 263.
Peltaria alliacea 418.
Penaea mucronata 159.
Peplis Portula 445.
Periploca anguſtifolia 163. graeca 338. Secamone 383.
Peucedanum officinale 39. 85. 165. Silaus 164. 202. arenarium 412. alſaticum 447.
Peziza Auricula 422.
Phaca baetica 419.
Phalangium ramoſum 348. Liliago 348.
Phalaris aquatica 159. canarienſis 217. arundinacea 437.
Phallus impudicus 422.
Phaſeolus vulgaris 97. 183. 226. 266. multiflorus 266. Mungo 266. 381.
Phellandrium Mutellina 127.

166. 339. 349. aquaticum *praef.*

Philadelphus coronarius 134. 416.

Phillyrea latifolia 76. 157. 337. anguſtifolia 76. 337.

Phleum Michelii 447. pratenſe 454.

Phlomis fruticoſa 180. 341. italica 180. 401. Lychnitis 180. 396. Herba venti 405.

Phoenix dactylifera 19. 29.

Phucagroſtis maior 29. 103. 148.

Phyllanthus Emblica 218. 267.

Phyſalis Alkekengi 162. ſomnifera 82. 162. angulata 431.

Phyteuma comoſum 352. pinnatum 353. orbiculare 440. pauciflorum 447. ſpicatum *praef.*

Picris hieracioides 320.

Pimpinella Aniſum 40. 167. Saxifraga 167. 221. dioica 167. peregrina 167. 413. nigra 326. 437.

Pinguicula alpina 410. vulgaris 411.

Pinus Cedrus 16. 266. Cembra 16. 206. 268. 344. picea 16. 27. 105. 147. Larix 28. 105. Abies 28. 105. Pinea 48. 105. 147. 268. halepenſis 105. 265. 344. maritima 105. 344. orientalis 268. Pinaſter 206. Mughas 344. Pumilio 421.

Piper nigrum 37. 77. 157. 244. Betle 195. 337. Cubeba 217. 243. Malageta 217. 243. longum 244.

Piſtacia vera 18. 128. 130. Lentiſcus 18. Terebinthus 18. 48. 148. 191. 344. reticulata 402.

Piſtia Stratiotes 182. 383.

Piſum Ochrus 98. ſativum 25. 46. 98.

Plantago maior 82. 213. 400. Cynops 82. Coronopus 82. 160. media 160. altiſſima 160. Pſyllium 160. afra 334. Wulffenii 337. 351. Lagopus 379. ſquarroſa 383. albicans 400. ſubulata 403. Bellardi 411. cretica 411. alpina 433. Serraria 440. lanceolata *praef.* ſerpentina Vill. *praef.*

Platanus orientalis 17. 27. 377.

Plumbago europaea 161. 202.

Poa alpina 400. dura 400. megaſtachya 411. aquatica

403. fluitans 403. compreſſa 454. bulboſa 455.

Polemonium coeruleum 161.

Polianthes Tuberoſa 382. 414.

Polycarpon tetraphyllum 433.

Polycnemum arvenſe 437.

Polygala amara 183. vulgaris 320. Chamaebuxus 391. maior 418. monſpeliaca 435.

Polygonum Perſicaria 41. 172. 227. 314. maritimum 89. 130. 172. 405. Hydropiper 172. incanum 172. dumetorum 172. Convolvulus 214. aviculare 222. 437. amphibium *praef.* divaricatum 89. Biſtorta 313. lapathifolium 405. viviparum 415. minus 466.

Polypodium vulgare 107. 192. Filix mas 192. Dryopteris 192. quercifolium 422. calcareum 422. ilvenſe 435.

Polypogon monſpelienſis 454.

Populus alba 18. 28. 148. nigra 28. graeca 48. balſamifera 376.

Portulaca oleracea 97.

Potamogeton ſerratus 82. 390. natans 160. puſillus 201. 455. criſpus 318. perfoliatus 354. denſus 411. ſetaceus 455. pectinatus 455.

Potentilla argentea 43. *praef.* reptans 222. recta 287. 314. alba 319. aurea 416. Cluſiana 416. opaca 416. ſupina 416. cauleſcens 458. intermedia 458. Anſerina *praef.* verna *praef.* rupeſtris *praef.*

Poterium ſpinoſum 103. 190. 380.

Prenanthes purpurea 100. 356. muralis 435. hieracifolia 442. viminea 442.

Primula vulgaris 201. 228. Auricula 338. 390. veris 305. 326. elatior 326. marginata 390. farinoſa 349. 412. integrifolia 349. 411. glutinoſa 412. minima 412.

Prunus Ceraſus 92. domeſtica 92. inſititia 92. Padus 92. Chamaeceraſus 205. 340. 351. Mahaleb 203. 263. Armeniaca 54. 176. ſpinoſa 293. Lauroceraſus 377. luſitanica 340. ſemperflorens 448.

Prunella grandiflora 417.

Pſidium pomiferum et pyriferum 371.

Pſoralea bituminoſa 46. 184. 342. americana 406.

Pteris longifolia 386. cretica 392. crispa 451.
Pterocarpus santalinus 15. 266.
Pulmonaria officinalis 201. 227. suffruticosa 455.
Punica Granatum 13. 25. 42. 92.
Pyrethrum corymbosum 320. Halleri 461. Parthenium 188. alpinum 420.
Pyrola rotundifolia 319. secunda 415. uniflora 415. umbellata 415.
Pyrus Cydonia 13. 92. 228. Malus 25. communis 25. Amelanchier 92. 416. cretica 92. 384. torminalis 92. 203. Aria 92. 228. 401. dioica 448. Pollveria 448.

Quercus Aegilops 104. 334. Ballota 104. 267. Cerris 104. coccifera 104. 190. Esculus 17. 27. 104. 334. faginea 104. Ilex 17. 27. 103. 147. Pseudosuber 104. 344. Robur 147. Suber 104. Tournefortii 104. salicifolia 371. humilis 421. austriaca 421.

Radiola Millegrana Smith. 401.
Ranunculus creticus 44. 417. grandiflorus 44. Ficaria 95. 178. hirsutus 145. 178. 341. aconitifolius 178. 355. sceleratus 178. 327. Seguieri 178. Thora 204. 227. 341. polyanthemos 204. 327. 341. acris 327. auricomus 327. bulbosus 327. 348. arvensis 348. Flammula 348. 396. rutaefolius 352. illyricus 353. 417. muricatus 385. Gouani 341. gramineus 405. falcatus 405. hederaceus 434. platanifolius 434. chaerophyllus 441. parvulus 441. plantagineus 418. pyrenaeus 448. glacialis 449. montanus 449. lanuginosus 458. amplexicaulis 417. bullatus 417. alpestris 417. aquatilis *praef.* fluviatilis *praef.* repens *praef.* Lingua *praef.*
Raphanus sativus 97. 220.
Reaumuria vermiculata 379.
Reseda Luteola 144. 340. Phyteuma 174. 350. alba 175. 405. Clusii 415.
Rhagadiolus edulis 450.
Rhamnus infectorius 202. 162. 390. saxatilis 163. 202. Alaternus 83. 202. 412. lycioides 83. 412. divaricatus

383. alpinus 456. Frangula *praef.* catharticus *praef.*

Rheum Rhaponticum 173. 210. 222. 227. Rhabarbarum 215. 259. palmatum 259. Ribes 259. 379.

Rhinanthus Criſta galli 204. Elephas 441. Trixago 441.

Rhizobolus butyroſus Gärtner. 417.

Rhizophora Mangle 91. 382.

Rhodiola roſea 191. 320.

Rhododendron ponticum 90. ferrugineum 391. hirſutum 405. Chamaeciſtus 415.

Rhus Coriaria 41. 86. 168. Cotinus 91. 202. glabra 456. typhina 456.

Ribes nigrum 202. rubrum 297. alpinum 456.

Ricinus communis 17. 48. 191.

Roſa canina 43. 176. moſchata 59. centifolia 93. damaſcena 144. 203. arvenſis 348. ſempervirens 416. ſpinoſiſſima 416. tomentoſa Sm. 448. rubiginoſa 466.

Rosmarinus officinalis 157.

Rubia tinctorum 38. 81. 160. 220.

Rubus ſanctus 14. fruticoſus 93. 176. 228. caeſius 93. 222. idaeus 93. 176. ſaxatilis 355. Chamaemorus 416.

Rudbekia laciniata 461.

Rumex Patientia 89. 171. 319. acutus 171. 220. 227. obtuſifolius 171. *praef.* divaricatus 171. aquaticus 171. *praef.* ſcutatus 396. tuberoſus 396. bucephalophorus 441. Lunaria 448. pulcher 448. digynus 457. tingitanus 457. veſicarius 457. aculeatus 457. ſpinoſus 457. criſpus *praef.* alpinus *praef.* ſanguineus *praef.*

Ruppia maritima 334. 455.

Ruſcus aculeatus 48. 106. 148. 192. Hypophyllum 107. 192. 208. racemoſus 107. 192. Hypogloſſum 192. 222.

Ruta graveolens 42. 130. 173. montana 415.

Rynchoſpora alba 466.

Saccharum cylindricum 8. 80. 433. officinarum 245.

Sagittaria ſagittaefolia 348.

Salicornia fruticoſa 334. herbacea *praef.*

Salix alba 105. babylonica 270. 380. Helix 270. riparia 270. vitellina 151. 148. viminalis 151. caprea 147.

argentea 148. aegyptiaca 270. 380. myrtilloides 349. reticulata 349. 450. fuſca 398. Amaniana 450. arbutifolia 450. herbacea 461. retuſa 461. aurita 466.

Salſola Tragus 164. 338. polyclonos 164. fruticoſa 253. Soda 338.

Salvia cretica 76. 37. triloba 76. 37. 410. Horminum 76. 157. 337. argentea 157. Verbenaca 200. 313. haematodes 243. Sclarea 318. pomifera 334. 377. ceratophylla 390. calycina 390. glutinoſa 402. 410. auſtriaca 410. ſylveſtris 410. verticillata 410. hiſpanica 436. pratenſis *praef.* officinalis *praef.*

Salvinia natans 462.

Sambucus Ebulus 41. 144. 168. 223. nigra 87. 168. racemoſa 319.

Samolus Valerandi 202. 404.

Sanguiſorba officinalis 159.

Sanicula europaea 314.

Santalum album 248.

Santolina Chamaecypariſſus 102. 186. maritima 186. 343. ſquarroſa 420. roſmarinifolia 420.

Saponaria ocimoides 174. 340. Vaccaria 203. 348. officinalis 327. cretica 384.

Sarracenia purpurea 416. flava 434.

Satureia capitata 45. 95. 145. 150. 341. Thymbra 95. 145. 179. graeca 130. 179. 385. montana 341. juliana 341. ſpinoſa 387.

Saxifraga Cotyledon 42. 340. 457. Hirculus 173. Aizoon 348. 434. granulata 314. 327. adſcendens Vahl. 351. 352. tridactylites 355. autumnalis 391. Burſeriana 405. caeſia 415. Hirculus 415. aizoides 415. bryoides 441. androſacea 441. bulbifera 441. ſtellaris 448. cuneifolia 448. moſchata Wulf. 448. aſpera 448. oppoſitifolia 457. petraea Vahl. 457. caeſpitoſa 457.

Scabioſa Columbaria 313. 354. arvenſis 354. ochroleuca 354. limonifolia 384. prolifera 390. alpina 400. ſylvatica 411. ſtellata 411. atropurpurea 411. palaeſtina 440. graminifolia 455. Succiſa *praef.*

Scandix Cerefolium 149. 166. 326. odorata 166. Pecten 202. auſtralis 339.

Scheuchzera paluſtris 457.
Schinus Molle 422.
Schoenus nigricans 77. 158. mucronatus 78. 158. 400. 451.
Scilla maritima 30. 41. 51. 169. hyacinthoides 88. 414. amoena 319. bifolia 327. Liliohyacinthus 404. autumnalis 414. peruviana 414. verna 414. unifolia 449.
Scirpus articulatus 8. maritimus 8. *praef.* Tabernaemontani Gmel. 437. acicularis 454. caeſpitoſus 454. Holoſchoenus 454. triqueter 454. fluitans 454. lacuſtris *praef.* ſylvaticus *praef.*
Scleranthus polycarpos 434. annuus 437. perennis 437.
Scolopendrium officinale 108. 192.
Scolymus maculatus 101. 420. hiſpanicus 420.
Scorpiurus ſulcata 184. 397.
Scorzonera tuberoſa 185. 379. glaſtifolia 343. 356. hiſpanica 343. purpurea 419. roſea 419. humilis 419. hirſuta 442.
Scrofularia aquatica 328. ſambucifolia 385. canina 405. tanacetifolia 418. peregrina 432. vernalis 459. nodoſa *praef.*
Scutellaria galericulata 355. Columnae 441. alpina 458. minor 466.
Secale villoſum 80. cereale 80. 151.
Sedum Anacampſeros 42. 174. 91. 415. album ſ. acre 42. *praef.* Cepaea 174. 340. ſtellatum 174. 441. daſyphyllum 340. 434. reflexum 394. villoſum 415. ſaxatile 448. atratum 458. Telephium 313.
Selinum Oreoſelinum 165. 348. 395. Carvifolia 318. Cervaria 326. 355. paluſtre 348. Chabraei 451.
Semecarpus Anacardium 209. 253.
Sempervivum tectorum 42. 92. 176. arboreum 176. 340. ſediforme 176. arachnoideum 441.
Senecio vulgaris 102. 314. Iacobaea 188. incanus 352. ſarracenicus 356. paludoſus 356. viſcoſus 398. nemorenſis 450. aquaticus 450. linifolius 460. abrotanifolius 420. carniolicus 420. alpinus 420. Doronicum 420.

Serapias Lingua 189. 443.

Serratula alpina 343. tinctoria 356. discolor 420.

Seſamum orientale 45. 95. 383.

Seſeli elatum 166. 434. tortuoſum 167. 431. Turbith 249. Ammoides 339. 429. annuum 355. montanum 404. Hippomarathrum 412. glaucum 448. pyrenaeum 456.

Seſleria coerulea 454. echinata 454.

Sherardia arvenſis 431. muralis 440.

Sibbaldia procumbens 457.

Sida indica 432.

Sideritis ſyriaca 341. ſcordioides 401. hirſuta 417. hyſſopifolia 417. montana 441. romana 449.

Silene baccifera 203. Saxifraga 340. acaulis 352. conoidea 405. maritima 405. conica 415. Muſcipula 415. quinquevulnera 415. alpeſtris 415. Armeria 415. polyphylla 415. Pumilio 415. fruticoſa 432. noctiflora 432. rupeſtris 458.

Sinapis nigra 45.

Siſon Ammi 166. 395. verticillatum 434. ſegetum 466.

Siſymbrium Naſturtium 182. 227. Sophia 320. Löſelii 328. tenuifolium 328. polyceratum 342. obtusangulum 449. amphibium 459. ſtrictiſſimum 342. 431. Irio 401. 442. Columnae 442. arenoſum 459. aſperum 459. terreſtre 459.

Sium Siſarum 149. 166. 202. 226. 319. anguſtifolium 220. 127. 166. 326. Falcaria 319.

Smilax aſpera 106. 191. 320. Sarſaparila 344. 376. nigra 422. Pſeudochina 422. China 375. 376. 381.

Smyrnium Olus atrum 39. 86. 149. 167. 220. perfoliatum 167. 339.

Solanum inſanum 10. 82. 162. 227. 250. nigrum 38. 162. Melongena 82. 228. 250. 379. Dulcamara 227. 319. aethiopicum 250. Lycopersicon 334. tuberoſum 369. 372. 412. ſanctum 379. Pſeudocapſicum 390.

Solidago mexicana 460.

Sonchus maritimus 100. 460. oleraceus 185. alpinus 356. coeruleus Sm. 431. arvenſis *praef.* tenerrimus

460. picroides 435. paluſtris *praef.*
Sorbus domeſtica 43. 93.
Sparganium ramoſum 222.
Spartium ſcoparium 80. *praef.* Scorpius 96. 418. horridum 134. 385. junceum 150. 146. 183. 266. ſpinoſum 183. 266. 342. monoſpermum 328. ſphaerocarpon 418. multiflorum 438. radiatum 442. purgans 449.
Spergula nodoſa 458. arvenſis *praef.*
Spinachia oleracea 216. 270.
Spiraea ſalicifolia 93. 416. Ulmaria 204. Filipendula 277. 327. hypericifolia 458.
Spondias Mombin 371.
Stachys germanica 179. heraclea 180. recta 341. paluſtris 391. 466. hirta 417. cretica 458. arvenſis 458. ſylvatica 466.
Staehelina Chamaepeuce 186. arboreſcens 385. dubia 402. fruticoſa 406.
Staphylea pinnata 202. 319.
Statice Armeria 202. 226. ſinuata 379. Echinus 384. oleaefolia 401. cordata 457. minuta 457. Limonium *praef.*
Stellaria nemorum 174. media 226. Holoſtea 327. uliginoſa 437.
Stellera Paſſerina 319.
Sternbergia colchiciflora 414.
Stillingia ſebifera 268.
Stipa tenaciſſima 79. 200. 411. pennata 411. capillata 437.
Stratiotes aloides 353. 398.
Strychnos Nux vomica 250. 380. colubrinus 250. 380.
Swertia perennis 390.
Styrax officinale 173. 340.
Symphytum officinale 160. tuberoſum 404.
Syringa vulgaris 337. perſica 345. 463.

Tagetes patula 188. 320. 328.
Tamarindus indica 218. 265.
Tamarix gallica 22. 143. 168. orientalis 254.
Tamus communis 48. 106. 191.
Tanacetum vulgare 220. 276. annuum 420.
Targionia hypophylla *praef.*
Taxus baccata 106. 191.
Telephium Imperati 353. 413.
Terminalia Chebula 262. 381. Vernix 283. latifolia 370. Benzoin 381.
Teucrium Scordium 44. 179. Pſeudhyſſopus 44. 179. 441. Polium 44. 95. 179. Cha-

maedrys 95. 179. 222. 319. creticum 95. 127. 179. 385. Scorodonia 204. Botrys 178. 319. 327. Pseudo-Chamaepitys 178. Marum 179. lucidum 179. montanum 179. 341. 417. capitatum 341. brevifolium 387. Achaemenis 396. gnaphalodes 396. supinum 396. spinosum 458. fruticans 417.

Thalictrum minus 178. 348. angustifolium 458. foetidum 458. aquilegifolium *praef.* flavum *praef.*

Thapsia Asclepium 40. 86. 167. 339. garganica 288. 351. 353. foetida 339. villosa 413.

Thea viridis 264.

Thelygonum Cynocrambe 103. 190. 461.

Theobroma Cacao 372.

Thesium Linophyllum 202. 354.

Thlaspi campestre 181. 320. Bursa 326. saxatile 342. 442. alliaceum 449. perfoliatum 442. peregrinum 449. hirtum 459. montanum 418. alpestre 418.

Thrinax parviflora 371.

Thrincia hirta 442.

Thuia articulata 105. occidentalis 398.

Thymbra spicata 14. 45. 265. verticillata 265.

Thymus vulgaris 96. 145. 180. Zygis 130. 180. 417. Tragoriganum 130. 180. 341. Serpyllum 145. 180. Acinos 180. Mastichina 396. alpinus 417. pannonicus 417.

Tilia europaea 94. 144. alba 94.

Tillandsia utriculata 404.

Tofieldia palustris 414.

Tolpis barbata 443.

Tolvifera Balsamum 372. 376.

Tordylium officinale 39. 85. 164. 351. syriacum 404. maximum 412. peregrinum 432.

Tormentilla erecta 43. 93. 176.

Tozzia alpina 441.

Tradescantia virginica 457.

Tragopogon crocifolius 100. 185. 442. lanatus 380. orientalis 431. pratensis *praef.*

Trapa natans 160.

Trianthema fruticosum 174.

Tribulus terrestris 91. 174.

Trichostomum ericoides 462.

Trientalis europaea 355.

Trifolium arvense 46. 184. creticum 130. 184. 460. ita-

licum 205. 432. indicum 267. fragiferum 307. 419. ochroleucum 328. alpinum 352. clypeatum 385. uniflorum 385. rubens 397. agrarium 397. anguſtifolium 401. alpeſtre 419. ſquarroſum 419. montanum 419. reſupinatum 449. tomentoſum 449. Cherleri 460. ſaxatile 460. ſcabrum 460. ſpumoſum 460. ſpadiceum 460. lappaceum 460. filiforme 466. maritimum 466.

Triglochin paluſtre 319. maritimum 404.

Trigonella Foenum graecum 46. polycerata 342. 397. hamoſa 383. corniculata 397.

Trillium cernuum 457.

Triticum Spelta 9. 21. 81. 151. 159. Zea 21. 81. 159. aeſtivum 9. 80. hybernum 20. 80. repens 81. 159. 227. rigidum 455. pinnatum 455.

Trollius europaeus 341.

Tropaeolum maius et minus 376.

Tuber cibarium 109.

Tulipa Gesneriana 391. ſyl. veſtris 395. ſuaveolens 404.

Turritis hirſuta 459. glabra *praef.*

Tuſſilago Farfara 47. 188. Petaſites 188. alpina 343. alba 431.

Typha latifolia 103. 147. 190. minor 402.

Ulex nanus 392. europaeus 397.

Ulmus campeſtris 23.

Ulva Lactuca 109. 407. inteſtinalis 353. umbilicalis 407. plicata 431. Linza 451. Pavonia 462.

Urtica dioica 47. urens 190. balearica 320.

Utricularia vulgaris 403.

Uvularia amplexifolia 168. 339. perfoliata 457.

Vaccinium Oxycoccos 348. 355. uliginoſum 355. Myrtillus *praef.* Vitis idaea *praef.*

Valantia muralis 440. Cruciata *praef.*

Valeriana celtica ſ. tuberoſa 129. 142. 158. 227. 337. 351. Saliunca 142. Spica 159. Dioſcoridis 157. italica 200. 353. officinalis 326. dioica 337. 437. montana 351. 453. Tripteris 453.

Velezia rigida 456.

Vella Pſeudocytiſus 405. annua 418.

Veratrum album 49. 83. 171. 318. nigrum *praef.*
Verbascum Boerhaavii 38. nigrum 82. 338. Lychnitis 129. 162. 338. ferrugineum 162. sinuatum 161. 338. Thapsus 161. phlomoides 318. pulverulentum 338. spinosum 387. virgatum With. 404. Myconi 434.
Verbena officinalis 127. 145. 179. supina 179. 200. nodiflora 353.
Veronica serpyllifolia 313. Beccabunga 318. 326. Chamaedrys 318. agrestis 326. 436. saxatilis 352. triphyllos 354. 436. longifolia 395. maritima 395. aphylla 410. dentata 410. latifolia 410. prostrata 410. alpina 410. spicata 410. spuria 410. urticaefolia 433. hederaefolia 436. arvensis 436. montana 440. austriaca 447. bellidioides 453 scutellata 453.
Viburnum Lantana 143. Tinus 202. Opulus 339.
Vicia Faba 15. 25. 46. 98. dumetorum 320. 438. lathyroides 328. narbonensis 397. platycarpos 449. onobrychioides 449. oroboides 419. amphicarpa 419. sordida 419. pisiformis 419. Cracca *praef.*
Vinca maior et minor 163.
Viola odorata 22. 38. 83. 163. 313. tricolor 313. palustris 313. biflora 349. pinnata 412. grandiflora 412.
Viscum album 106.
Vitex Agnus 45. 181. 228. trifolia 204. Negundo 381.
Vitis vinifera 10. 22. indica 371.

Wulffenia Buonarota 352.

Xanthium orientale 47. strumarium 190.
Xeranthemum annuum 343. orientale 407.

Yucca Draconis 414.

Zacyntha verrucosa 343.
Zamia furfuracea 375.
Zannichellia palustris 461.
Zea Mays 320. 328. 369.
Zingiber Malaguetta 367.
Zizyphus vulgaris 10. 38. 83. 162. 252. 338. Paliurus 10. 83. 143. 162. 252. Lotus 23. 83. 143. 215. 251. 338. Iuiuba 134. Spina Christi 383.
Zostera marina 29. 49.
Zygophyllum Fabago 261. 379.

INDEX V.

SYNONYMA.

Abies 147. 353.
Abrotanum 398. 420.
Abſinthium 343. 398. 407. 443. 420. 431. 460.
Abutilon 432.
Acacia 276. 293. 342.
Acanthoides 443.
Acanthus 147.
Acarna 407. 443.
Acetoſa 441. 457.
Acinaria 353.
Aconitum 327. 341. 343. 416. *praef.*
Acorus 293.
Acus moſchata 323.
Adiantum 451.
Adoreum frumentum 151.
Adripia 220.
Aegilops 318. 437.
Aegolethron 201.
Affodillus 293.
Agallochum 288.
Ageratum 434. 435.
Agrifolium 287.
Agroſtis 327.
Agul 377.
Aizoon 434.
Alant 215.
Alcea 320. 418. 432. 435.
Alectorolophus 204. 418.
Alga 148. 138. 353. 404. *praef.*
Aliſma 320. 343. 348. 356.
Alleluja 222.
Allium 457.
Aloë 293. 431.
Alſinanthemum 355.
Alſine 326. 396. 415. 434, 436. 437. 448. 458.
Althaea 397. 401. 418.
Alum 213.
Alyſſum 395. 405. 440.
Amarantus 202. 320. 395. 431.
Ambroſia 293. 343.
Amni 339 395. 404.
Amomum 140. 293. 421.
Ampelopraſum 404.
Anagallis 405. 453.
Anagyris 352.
Anblatum 348.
Anchuſa 338. 384.
Androſaemum 442.
Angelicae vitium 318.
Anime 376.
Aniſum 51.
Anonyma S. Gregorii 441.
Anthemis 402.
Anthora 287.
Anthyllis 403. 414. 466.
Aphace 328.
Aphyllanthes 334. 433.
Apios 328. 449.
Apium 293. 326.

Apocynum 338. 412.
Apollinaris 213.
Aquilegia 458.
Arabis 342. 397. 431.
Aracus 449.
Argemone 458.
Ariſtolochia 293. 328.
Armerius flos 396. 405.
Arthetica 355.
Arundo 384.
Aſarina 343.
Aſpalathus 418.
Aſperula 440.
Aſphodelus 327. 396.
Aſplenon 321.
Aſſyria radix 149.
Aſter 205. 319. 343. 402. 420. 421. 443.
Aſtragaloides 397.
Aſtragalus 355. 419. 442.
Athanaſa 276.
Atractylis 328. 343.
Atriplex 326. 453. *praef.*
Auricula 411. 434. 448.
Avellana 376. 421.
Avornus 282.

Baccar 142.
Baccharis 341. 377.
Baditis 214.
Ballote 434.
Balſamum alpinum 405.
Baly inſulae fructus 448.
Baptiſecula 320.
Barbula hirci 431. *praef.*
Barometz 280.
Baruce 421.
Batatas 331.
Baucia 276.
Behen 378.
Bellan 378.
Bellis 328. 386. 455. 461.
Bellium 205.
Bernice 283.
Betle 195.
Beta 457.
Betonica 327.
Bifolium 450.
Biſtorta 415.
Blida 220.
Blitum *praef.*
Bona ſylveſtris 397.
Botrys 456.
Branca urſina 290.
Braſilicum lignum 261.
Braſſica 51. 64. 385. 394. *praef.*
Britta 220.
Buenas noches 412.
Bugloſſa 318.
Bugloſſum 338. 400. 406.
Bulbocaſtanum 434. 466.
Bulbus eriophorus 396. 414. monophyllus 448. ſylveſtris 327. vomitorius 339.
Buphthalmum 320. 386.
Burdunculus 214.
Burſa paſtoris 459. 466.

Calabrica 202.
Calamagroſtis 319.
Calamintha 328. 405.
Calceolus 398.
Calciſraga 213.
Callicia 51.
Caltha 147. 205.
Camforata 437.
Campanula 320. 459.
Canapis 386.
Canaria 201.
Cantalis 286.
Capillus Veneris 290.
Cardamine 442.
Carduus 294. 385. 386. 398. 402. 420. 432. 450.
Cartaſilago 205.
Carvi 456.
Carvifolia 451.
Caryophyllata 352.
Caryophyllus 384. 405. 415. 457. 458. *praef.*
Caſia 144. 199. 402.
Caſſida 441.
Caſtanea 417.
Catananche 449.
Caucalis 412. 432.
Cava 353.
Celaſtrus 413.
Centauroides 356.
Centaurium 414. 440. 456.
Centummorbia 326.
Centunculus 203.
Ceraſus 138. 384. 448.
Ceratia 203.
Cerefolium 437.
Cerrus 335. 421.
Cervicaria 354. *praef.*
Chamaeceraſus 390.
Chamaeciſtus 412. 416.
Chamaedaphne 340.
Chamaedaphnoides 384.
Chamaedrys 327. 447. 458.
Chamaefilix 407.
Chamaegeniſta 419.
Chamaeiris 395. 410.
Chamaeleagnus 206. 398.
Chamaeleon 343. 377. 402.
Chamaeleuce 204.
Chamaemelum 327. 435. 450. 461.
Chamaeorchis 461.
Chamaepericlymenum 411.
Chamaepeuce 334. 433.
Chamaepitys 338. 417.
Charantia 398.
China 331.
Chondrilla 356. 377. 397. 402. 442. 450. 460.
Chriſtophoriana 391.
Chrysanthemum 327. 420. 450.
Chryſolachanum 202.
Cicer 342. 355. 406. 460.
Cichorea 320. 343.
Cichorium 443.
Cicutaria 412. 434.
Circaea 319.

Cirſium 326. 343. 398. 406. 420. 450.
Clematis 352.
Clinopodium 252. 385. 417.
Cneorum 340.
Cnicus 420.
Coccygia 202.
Colchicum 413. 414.
Colocaſia 331.
Colus Iovis 402.
Colutea 385. 406. 419. 449.
Combretum 203.
Condurdum 203.
Conſiligo 201.
Conſolida 293. 294. 327. 356. 458. *praef.*
Conyza 343. 356. 377. 402. 407. 420. 435. 450. 460. 461.
Coraceſia 51.
Coral arbor 418.
Coralloides 348.
Corona ſolis 438.
Coronopus 319. 338. 351. *praef.*
Corruda 149. 414.
Coſtus 219. 331.
Cotula 402.
Cotyledon 395. 448.
Cracca 438.
Craurophilon 355.
Crepis 435.
Cretanus 276.
Critamus 319.
Crithmum 398.
Crocus 410.
Crucialis *praef.*
Cruciata 440.
Cuculus 203.
Cuminum 318. 338. 339.
Cunila 150.
Cyanoides 398.
Cyanus 356. 385. 386. 406.
Cyclaminos 203.
Cynocrambe 328.
Cynorrhodos 348.
Cynosbatos 202. 318.
Cyperus 453. *praef.*
Cytiſus 138. 146. 150. 342. 419.

Dactyliobotanon 354. 355.
Daphnoides *praef.*
Daucoides 347.
Daucus 326. 351. 354. 434. 447. 448.
Dens leonis 397. 460.
Dentaria 342. 421.
Diapenſia 314.
Dodecatheon 201.
Doronicum 420. 461.
Draba 342. 418. 456.
Dracunculus 461.
Dryopteris 398.

Ebenum (5) 144. 385.
Echinomelocactus 401.
Echinophora 440.
Echinopoda 385.

Echioides 440.
Echium 354. 384.
Elatina 318.
Empetrum 319.
Enula 276.
Epipactis 339.
Equiſetum 386. 457. 461.
Erica 356. 422.
Ericoides 355.
Eruca 328. 406. 434. 449. 459.
Erucago 441.
Eryſimum 459.
Eſula 318. 401.
Eupatorium 320.
Euphorbii arbor 405.
Euphragia 313.

Febrifugia 220.
Fel terrae 183.
Ferrum equinum 442.
Feſtuca 454. 455.
Filago 466.
Filipendula 397.
Filius ante Patrem 299.
Filix 321. 352. 451. 422. 461.
Flammula 282.
Flos conſtantinopolitanus 396.
Flos ſolis 443.
Fluvialis 450.
Foenugraecum 397.
Fragaria 391. 457.
Frangula 456.
Fraxinella 282.
Fructus echinatus 416.
Frutex coronarius 416.
Fucus 335. 353. 462.
Fungus 422.
Furcellaria 353.

Galeopſis 328. 417. 466.
Gallidraga 201.
Gallitricum 318.
Gallium 437. 440. 450.
Garb 381.
Garyophyllus 204. 320.
Geniſta 146. 397. 438. *praef.*
Geniſtella 406. 449. 459. *praef.*
Gentianella 440.
Geranium 328. 406. 437. 442.
Gethyoides 441.
Gilarum 214.
Gingidium 326. 377. 404.
Gith 220.
Glaux 394.
Globularia 441.
Gnaphalium 343. 421. 461.
Gramen 337. 354. 403. 404. 407. 411. 433. 437. 447. 448. 454. 455. 457. 461. 466. *praef.*
Granadilla 376.
Graſſula 288.
Gratiola 466.
Gromphaena 206.

Halicacabum 431.
Halimus 309. *praef.*
Halum 214.
Hederula 403.

Helichryſum 322. 343. 420. 460.
Helleborus 456.
Hemerocallis 413.
Hepatica 321. 348.
Heraclea *praef.*
Herba ſolis 376.
Herba turca 401.
Hermodactyli 244. 294. 319.
Hibiſcus 146.
Hieracium 328. 397. 406. 419. 435. 438. 442. 443. 450.
Hippomarathrum 456.
Holoſteum 339. 400. 411. 433.
Horminum 410. 453.
Hyacinthus 142. 327. 404. 414.
Hydropiper 327. 405.
Hyoscyamus 384.
Hyoſiris 205.
Hyrundinaria 313.
Hyſſopifolia 448.
Hyſſopus 441.

Iaca 381.
Iacea 386. 402. 421. 443. 461.
Iacobaea 402. 420. 450. 461.
Iecoraria 321.
Impia 205.
Intubus 146. 356. *praef.*
Iondraba 442.
Ionthlaſpi 442.
Irio 342.
Iſchaemon 411.
Iucca 370.
Iuncaria 411.
Iuncus 400. 437. 454. 457. *praef.*
Ixocaulos 355.
Ixopus 348.

Kali 338. 377. *praef.*

Labrum Veneris 294.
Lactuca 356.
Lactucella 432.
Ladanum 14. 385.
Lagopus 320. 397. 401.
Lapathum 448. 457. *praef.*
Lappa 318. *praef.*
Laſerpitium 384. 401.
Laureola 294.
Laurus alexandrina 339.
Ledum 340.
Lemma 435.
Lens paluſtris 344.
Lenticula 462.
Leontopodium 406. 407.
Leucanthemum 420.
Leucoïum 385. 401. 418. 432. 442. 449. 459.
Libanotis 339. 355. 456.
Lichen 407.
Ligiſticum *praef.*
Liguſticum 339.
Liguſtrum 384. 453.
Lilac 337.
Lilium 309. 395. 396.
Limeum 204.
Limonium 319. 401. 457.

Linaria 320. 354. 397. 418. 449. 460.
Linocarpos 355.
Linum 455.
Lolium 327.
Lonchitis 344. 356.
Lotus 143. 406. 435.
Lunaria 406. 422.
Luparia 319.
Lupus ſalictarius 206.
Lutum 144.
Luziolae herba 203.
Lychnanthemum 355.
Lychnis 390. 405. 415. 434. 456.
Lychnite 338.
Lycoctonum 396. 405.
Lyſimachia 437. 457.

Malundrum 203.
Malva 437. 459.
Mamoera 422.
Mandragora 294. 306.
Margaritum 305.
Marrubium *praef.*
Marum 397. 405.
Matriſylva 213. 318.
Medica 138. 402.
Medium 377.
Melampyrum 405.
Melanthium 341.
Melilotus 432.
Meliſſa 341.
Meliſſophyllum 145. 327.
Melittias 407.
Mella 215.
Mentha 449. *praef.*
Menthaſtrum 417.
Meum 339.
Miliaria 201.
Millefolium 403. 421. 450. 461.
Mithridatica 350.
Molucca 401.
Moly 413. 457.
Morgſani 377.
Morſus diaboli *praef.*
Moſchatella 348.
Muniacus 282.
Muſcus 321. 422. 431. 462.
Myrica 143.
Myriophyllum 338. *praef.*
Myrobalani 283.
Myrrhis 327. 355.
Myrtillus *praef.*
Myrto-ciſtus 419.
Myrtus 355.

Napellus 341.
Narciſſus 319. 339. 413.
Nardus 200. 331.
Naſturtium 418. 459.
Nervalis 213.
Nummularia 390. 447. 456.
Nyctegretum 203.
Nymphaea 344.

Occhi 205.
Ocimaſtrum 417.
Ocimoides 432. 441.

Ocimum 137. 138.
Odocos 214.
Odontites 434.
Oenanthe 327.
Oleaſter 349.
Olſenichium 348.
Onobrychis 397. 435. 459. 460.
Ononis 406.
Orchis 407. 432. 443.
Ornithogalum 414.
Ornithopodium 435.
Ornus 142.
Orobanche 457.
Orobus 419.
Oſmunda 320.
Oſteritium 308.
Oxalis 396.
Oxyagroſtis 433.
Oxys 203.
Oxytriphyllum 205. 401.

Paliurus 337.
Palma 421. Chriſti 344.
Palmula marina 353.
Panax 338. 339. 395. 441. 466.
Papas 369.
Papaver 353.
Paralyſis 305.
Parietaria *praef.*
Paronychia 433.
Parthenium 421.
Paſſerina 404.
Paſtinaca 440.
Pedicularis *praef.*
Pentaphyllum 314. 334. 348. 416. *praef.*
Percepier 400.
Perfoliata 431. 456.
Periclymenum 412.
Periploca 395.
Perſea 338.
Perſicaria 466.
Peruviana 404.
Pes leonis 326.
Petaſites 431.
Petilium 204.
Petroſelini vitium 318.
Petroſelinum 339. 434.
Phalangium 340.
Philanthropos 201.
Phu 326. 337. 437.
Phyllitis 368. *praef.*
Phyllon 422. 434.
Phyteuma 440. *praef.*
Piloſella 355. 356. 442.
Pinaſter 421.
Piperitis 201.
Piſum 419.
Plantago 405. *praef.*
Polium 341. 396. 417.
Polychreſtum 348.
Polygala 419.
Polygonatum 457.
Polygonum 401, 404. 437. 456.
Populus 405.
Portulaca 315. 431. *praef.*
Potamogeton 461.
Poterium 391.

Preſillum lignum 288.
Pſeudo-Aconitum 341.
Pſeudo-Aſphodelus 414.
Pſeudo-Coſtus 318.
Pſeudo-Cytiſus 348.
Pſeudo-Elleborum 341.
Pſeudo-Leimodorum 421.
Pſeudo-Lyſimachium 395.
Pſeudo-Narciſſus 413.
Pſeudo-Stachys 458.
Pſeudo-Struthium 340.
Pſeudo-Sycomorus 340.
Pſyllium 334.
Ptarmica 343.
Pulegium 391.
Pulicaria 314.
Pulmonaria 328. 438.
Pulſatilla 434. 458.
Pyrethrum 343.
Pyrola 455.

Quercus marina 422.
Quinquefolium 319. 385. 458. *praef.*
Quititana 297.

Rabo-pola 367.
Ranunculus 327. 341. 417. *praef.*
Raphanus 459.
Rapiſtrum 459.
Rapum ſylveſtre 326.
Rapunculus 353. 447.
Rapuntium 440.
Raſamala 268.
Rhamnus 412.
Rhodora 204.
Rhus 402.
Rhincus. 282.
Robur 421.
Roſa hierochuntica 432.
Roſa laurea 163.
Rubeola 431. 455.
Rubia 353. 403. 447. 455. *praef.*
Rumpotinum 151.
Ruta canina 405.

Saliunca 307. 308.
Salix 451.
Sambucus 319. 339.
Sanamunda 415. 457.
Sanguinum 282.
Sardoa herba 145.
Satyrium 320.
Savina 321.
Saxifraga 328. 341. 352. 396. 401. 412.
Scabioſa 411. *praef.*
Scheha 377.
Sclarea 436.
Scolopendra 321.
Scopa regia 202.
Scorpioides 397. 435.
Securidaca 342.
Sedum 352. 398. 405. 411. 415. 440. 441. 457.
Selinum 413. 466.
Sempervivum 340. 441.

Senecio-Carduus 443.
Seriphium 320.
Serpentaria 290.
Serpentina 338. 403.
Serpyllum 417.
Sesamoides 415.
Seseli 326. 339. 351.
Sferra cavallo 342.
Sideritis 337. 341. 355. 385. 458. *praef.*
Sigillum Salomonis 292. 319.
Siler 290. 318.
Siligo 215.
Siliquastrum 326.
Sinapi 51. 459.
Sifer 149. 202. 326.
Sisymbrium 431.
Sium 318. 326. 385. 395.
Smyrnium 323. 318. 339.
Solanum 318. 338. 456. 457.
Solidago 320.
Solis flos 340.
Solsequia 220.
Sonchus 435. 460.
Spartium 385.
Spartum 200. 403. 410. 411. 466.
Spartus 328.
Speculum Veneris 466.
Sphondylium 456.
Spica trifolia 385.
Spina appendix 203. alba 402. 434. solstitialis 443.
Stachys 341.
Staphylinus 149.
Staphylodendron 203.
Stoebe 385. 386. 421.
Stoechas 402. 417.
Stratiotes 386. 421.
Superba 319.
Sycomorus 282.
Symphytum 338. 355. 404.

Tacamahaca 376.
Tacori 414.
Taeda 206.
Tanacetum 320.
Telephium 415.
Tembul 195.
Terebinthus 402.
Testiculus 343. 407.
Tetrahit 282.
Teucrium 410. 458.
Thamecnemum 348.
Thlaspi 342. 352. 402. 406. 418. 434. 435. 459.
Thlaspidium 320.
Thora 287.
Thymus 145.
Tibulus 206.
Tiniaria 213. 214.
Tithymalus 353. 415. 430. 434. 441. 458.
Trachelium 352. 440. 447.
Tragacantha 377. 385.
Tragium 377.
Tragopogon 442.
Tragorchis 398.
Tragoselinum 437.

Tribulus 411. 435.
Tridactylites 448.
Trifolium 342. 348. 385. 395. 406. 432. 460. *praef.*
Trinitatis herba 313.
Tripolium 202.
Tunica 434.
Tunicum 298.
Turbith 310.
Turifera arbor 144.
Turis limpidi folium 434.

Ulmus atinia 151.
Ulpica 149.
Ulva 147.
Umbellifera alfatica 447.
Urceolaris 213.
Urtica 314. 396.
Uvularia *praef.*

Vaccinium 145.
Valeriana 453.
Valerianella 440.
Veelgutta 393.
Venti herba 319.
Verbaſculum 326. 385.
Verbaſcum 341. 397. 401.
Verbenaca 328.
Verbena 314. *praef.*
Verſig 282.
Veſicaria 319.
Vicia 442.
Vincetoxicum 466.
Viola 146. 397.
Virga paſtoris 201. 294.
Virgaurea 450.
Viſumarum 214.
Vitis idaea 415. 416. 448.
nigra 327.
Vitrago 213.
Vulgigina 220.
Vulneraria 318.

Warentia 220.

Xylon 328.

Zizulus 282.
Zuber 282.

INDEX VI.

AUCTORES.

Abdollatif 238.
Abulfeda 233.
Chriſt. Acoſta 381.
Actor 224.
Albertus Magnus 280.
Alexius 63.
Alfredus 225. 280.
Proſp. Alpinus 382—386.
Ebn Alvam 237.
Ebn Alvardi 233.
Aly Abbas 236.
Amerias 133.

Anacreon 65.
Anaxagoras 53.
Andreas 131.
Androtion 65.
Al. Anguillara 333.
Antonius Rhizotomus 131.
Apollonius Memphites 124.
Apuleius 223.
Bened. Aretius 349.
Ariſtophilus 64.
Ariſtoteles 55—62.
Aſclepiades Myrleanus 124.
Aſclepiodorus 132.
Athenaeus 134.
Averrhoës 237.
Avicenna 236.

Badigorius 234.
Bakui 233.
Hermol. Barbarus 304.
Iul. Baſſus Tylius 133.
Caſp. Bauhin 451—462.
Io. Bauhin 445—451.
Ebn Beithar 238.
Honor. Bellus 386.
Petr. Belonius 377.
Ant. Muſ. Braſavolus 329.
Otho Brunfels 311—315.
Hieron. Brunſuicenſis 295.

Andr. Caeſalpinus 422—430.
Franc. Calceolarius 350.
Io. Camerarius 430—432.
Symphor. Campegius 311.
Hier. Cardanus 462.
Carolus M. 219—222.
Caſſianus Baſſus 216.
M. P. Cato 135. 136.
Bern. Cienfuegos 359.
Clearchus 124.
Cleidemus 64.
Car. Cluſius 407—422.
Pand. Collenutius 308.
L. I. M. Columella 148—151.
Fab. Columna 438—443.
Conſtantinus Africanus 275.
Simon de Cordo 285.
Eur. Cordus 321.
Valer. Cordus 346—349.
Coſſaeus 234.
Io. Coſtaeus 463.
Cratevas Rhizotomus 126. 127.
Petr. de Creſcentiis 281.
Io. Cuba 292.

Iac. Dalechamp 432—436.
Dalion 132.
Democritus 53.
Diocles Caryſtius 123.
Diodotus 133.
Diogenes 65.
Dionyſius Uticenſis 132.
Diophanes Bithynus 139.
P. Dioſcorides 151—195.
Remb. Dodonaeus 394—398.
Iac. de Dondis 289—291.
Caſt. Durantes 463.

Eddriſius 233.
Empedocles 52. 53.
Epicurus 124.
Jac. Pet. Eſteve 358.
Eudemus 63.
Eumachus 65.
Euthydemus 124.

Io. Fabricius 349.
Abu'l Fadli 236.
Io. Fiſchart 357.
Io. Fragoſi 358.
Leon. Fuchſius 324—328.

Galenus 206—210.
Garcias ab Orto 380.
Theod. Gaza 303.
Io. Gerard 466.
Conr. Gesner 387—393.
Luc. Ghinius 332.
Barth. Glanville 286.
Glaucias Empiricus 133.
Melch. Guilandinus 378.

Abu Hanifa 235.
Heraclides Tarentinus 131.
Hildegardis 226—228.
Hippocrates 35—49.
Hippon Phyſicus 65.
Hobaiſch 235.
Homerus 19—29.
Honain 235.
Chr. de Honeſtis 292.

Sim. Ianuenſis 285.
Io. Jarava 345.

Iceſius 131.
Ferr. Imperatus 352.
Iolaus Bithynus 131.
Iſidorus Hiſpalenſis 214.
Io. Iungermann 430.
Andr. Lacuna 344.
Leo Africanus 234.
Nic. Leonicenus 306.
Leophanes 65.
Gaufr. Linocierus 376.
Io. Hugo Linſchoten 382.
Matth. Lobelius 398—407.
Ad. Lonicer 463.
Amatus Luſitanus 330.

Aemil. Macer 225.
Io. Manardus 309.
Manfredus de Monte Imperiali 298.
Io. de Manliis 298.
Barth. Maranta 345.
Marcellus Empiricus 213.
Andr. Marinus 335.
Maſerdſchawaih 235.
Maſſudi 233.
Conr. de Megenberg 291.
Meneſtor 64.
Menodorus 133.
Abu Merig 235.
Meſue ſen. 234. iun. 235.
Micton 65.
Mithridates 124.
Mneſitheus Cyzicenus 132.
Nic. Monardes 375.

Al. Mundella 330.
Nic. Myrepſicus 217.

Herm. a Neuenaar 323.
Nicander Colophonius 127—130.
Niceratus 133.
Sext. Niger 133.

Orpheus 51.
Ortolfus de Bavaria 297.
Gonz. Ferd. Oviedus 371.

Aug. Palla 332.
Palladius Rutilius 214.
Pamphilus 132.
Petr. Pena 399.
Laur. Perez 346.
Corn. Petri 321.
Petronius 131.
Phanias Ereſius 122.
Matth. Platearius ſen. 276. iun. 297.
Plinius 195—206.
Plinius Valerianus 223.
Io. Pona 351.
Io. Bapt. Porta 464.
Pythagoras 51.

Leon. Rauwolf 378—380.
Rhazeus 235.
Io. Rodericus de Caſtello albo 330.
Io. Ruellius 323.

Abu Saher 234.
Iul. Caeſ. Scaliger 462.
Scharak 234.
Scribonius Largus 213.
Io. Serapion 237.
Symeon Sethus 216.
Solon Smyrnaeus 124.
Car. Stephanus 331.
Walafr. Strabus 224.
Matth. Sylvaticus 286—288.

Iac. Theod. Tabernaemontanus 436—438.
Thales Mileſius 50.
Io. Thalius 354—357.
Theophraſtus Ereſius 66—119.
Andr. Thevetius 374.
Thraſyas 63.
Leon. Thurneiſer 357.
Io. Tollat v. Vochenberg 297.
Hier. Tragus 315—321.
Tryphon 132.
Wil. Turner 393.

Barth. Urbevetanus 332.
Marc. Urzedowa 464.

Plin. Valerianus 223.
Georg. Valla 303.
Rob. de Valle 305.
M. T. Varro 137. 138.
Marc. Vergilius 305.
Vincentius Bellovacenſis 283.
P. Virgilius Maro 139—148.

Io. Wigand 353.

Ad. Zaluzanius 443.

SPHALMATA.

P. L.

223. 12. infer. loco auderunt l. auderent.
306. 4. loco Helleri l. Halleri.
306. 17. — Vineam l. Vincam.
307. 8. infer. loco Chamaeleum l. Chamaelaum.
308. 11. loco Storza l. Sforza.
309. 9. infer. loco Halikon l. Halimon.
313. 7. — — Exfragia l. Eufragia.
315. 6. — — Kandeliam l. Kandelium.
316. 2. — — inveſtigerunt l. inveſtigarunt.
319. 11. loco hotryoides l. botryoides.
319. 13. — Triglochia l. Triglochin.
320. 4. — Cardamina l. Cardamine.
320. 12. — liceracioides l. hieracioides.
320. 2. infer. loco balearia l. balearica.
321. 7. loco Saccina l. Savina.
322. 3. infer. loco Damo l. Dauco.
323. 10. — — Novenaar l. Nevenaar.
324. 8. loco Not. l. vol.
325. ult. infer. loco at l. ut.
326. 11. loco Songhum l. Sorghum.
327. 5. infer. loco Exanthenum l. Eranthemum.
329. 1. loco Eccipiat l. Excipiat.
337. 14. — Plantas l. Plantarum.
341. 17. — Macrubium l. Marrubium.
342. 8. — Frio l. Irio.
345. Tit. et 6. loco Iaxava l. Iarava.
350. 14. loco Olicea l. Oliva.
350. 17. — Beraco l. Benaco.
352. 3. — Veronica ſaxatilis l. Veronicae ſaxatili.
354. 7. — Hial l. Hiel.
357. 3. — Ipſe l. Ipſa.
357. 3. infer. loco moiſchlicher l. menſchlicher.
361. 12. — — Gabrichis l. Gabrielis.
364. 8. loco cult. l. calc.
365. 11. — Merus l. Merces.

P. L.
366. 9. loco Venator l. Venetus.
367. 2. — Sequeixa l. Sequeira.
367. 10. — Vincenta l. Pimenta.
369. 7. infer. loco Venas l. llenas.
369. 14. — — eh l. el.
374. 7. loco Coram l. Cocam.
384. 7. infer. loco Aur l. Acer.
401. 6. — — Iris l. Irio.
415. 8. — — pumilis l. Pumilio.
441. 11. loco Sempervirum l. Sempervivum.
443. 12. infer. loco Orchis l. Ophrys.
443. 12. loco O. l. Orchis.

AUCTORIS SCRIPTA HUCUSQUE EDITA.

1. Beyträge zur Geſchichte des Pulſes. Halle 1787. 8.
2. Apologie des Hippokrates und ſeiner Grundſätze. Leipzig 1789. 1791. Tom 1. 2.
3. Verſuch einer pragmatiſchen Geſchichte der Arzneykunde. Zweyte Auflage. Halle 1800—1803. Tom. 1—5.
4. Handbuch der Pathologie. Dritte Auflage. Leipzig 1798—1806. Tom. 1—3.
5. Beyträge zur Geſchichte der Medicin. Halle 1794. 1796. Tom. 1—3.
6. Handbuch der Semiotik. Halle 1800.
7. Kritiſche Ueberſicht des Zuſtandes der Arzneykunde in dem letzten Jahrzehend. Halle 1801.
8. Geſchichte der Medicin im Auszuge. Halle 180. Tom. 1.
9. Geſchichte der wichtigſten chirurgiſchen Operationen. Halle 1805.
10. Anleitung zur Kenntniſs der Gewächſe. Hale 1802—1804. Tom. 1—3.
11. Antiquitatum botanicarum ſpecimen primum. Ipſiae 1798.
12. Der botaniſche Garten der Univerſität zu Halle. 1800.
13. Florae halenſis tentamen novum. Halae 1806.
14. Gartenzeitung. Halle 1803—1807. Tom. 1—4.
15. Mantiſſa florae halenſis, addita novarum plantarum centuria. Halae 1807.

INTERPRETATIONES.

1. Galens Fieberlehre. Breslau 1788. (E graeco idiomate.).
2. Sendſchreiben über den thieriſchen Magnetismus. Halle 1788. (E ſuecico.).
3. Buchan's Hausarzneykunde. Altenburg 1791. (Ex anglico.).
4. Perenotti di Cigliano von der Luftſeuche. Leipzig 1791. (Ex italico.).
5. Kinsberghen's Beſchreibung des Archipelagus. Roſtock 1791. (E batavo.).
6. Thunberg's Reiſe in Africa und Aſien. Berlin 1791. (E ſuecico.).
7. Bergius von Leckereyen. Halle 1792. 1793. Tom. 1. 2. (E ſuecico.).
8. Jackson über die Fieber in Iamaica. Leipzig 1796. (Ex anglico.).
9. Roscoe's Leben Lorenz von Medici. Berlin 1797. (Ex anglico.).
10. Sellii liber de curandis hominum morbis. Berolini 1798. (E germanico.).
11. Barthez neue Mechanik der willkührlichen Bewegungen der Menſchen und Thiere. Halle 1800. (E gallico.).
12. Swediaur von der Luftſeuche. Th. 1. 2. Berlin 1801. (E gallico.).

